

**VERKIEZINGEN VAN HET EUROPESE PARLEMENT, DE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS EN DE GEWEST- EN GEMEENSCHAPSPARLEMENTEN
VAN 26 MEI 2019**

**Onderrichtingen voor de voorzitters van de hoofdbureaus bij de verkiezingen van het
Europese Parlement, van de Kamer, van het Vlaamse Parlement, van het Waalse Parlement,
van het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement en van het Parlement van de Duitstalige
Gemeenschap.**

Onze referentie:

QM 805/EKG/2019

Versie :

19 maart 2019

Mevrouw de Voorzitter,
Mijnheer de Voorzitter,

Ik heb de eer U hieronder de onderrichtingen te doen toekomen omtrent de verrichtingen van uw respectief hoofdbureau waarvan U bij de wet tot voorzitter is aangewezen.

Brussel, 19 maart 2019

Pieter DE CREM
Minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken

INDEX

<u>INDEX</u> 2		
WAARSCHUWING: LOGO'S en LETTERWOORDEN		6
HOOFDSTUK I. ALGEMENE BEPALINGEN		6
A.	Inleiding.	6
B.	Wetten.	6
C.	Taalgebruik.	8
D.	Portvrijdom en kiesdrukwerk.	9
E.	Opmaak en afgifte van exemplaren van de kiezerslijst.	13
F.	Presentiegelden en reisvergoedingen voor de leden van de kiesbureaus.	14
HOOFDSTUK II. OVERZICHTSCHEMA'S VAN DE VERKIEZINGEN		17
A.	Taken van de diverse actoren.	18
B.	Enkele belangrijke kiesdata	31
A.	Collegehoofdbureau voor het Europese Parlement.	37
1.	Opdracht	37
2.	Samenstelling	38
B.	Provinciehoofdbureau voor het Europese Parlement.	40
1.	Opdracht	40
2.	Samenstelling	40
C.	Kieskringhoofdbureau A voor de Kamer.	41
1.	Opdracht	41
2.	Samenstelling	42
D.	Kieskringhoofdbureau B voor het Vlaamse Parlement en het Waalse Parlement.	43
1.	Opdracht	43
2.	Samenstelling	44
E.	Provinciaal Centraal Bureau het Waalse Parlement.	45
1.	Opdracht	45
2.	Samenstelling	45
F.	Gewestbureau voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement	45
1.	Opdracht	45
2.	Samenstelling	46
G.	Hoofdbureau van het kiesgebied voor het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap	46
1.	Opdracht	46
2.	Samenstelling	47
HOOFDSTUK IV. VOORAFGAANDE VERRICHTINGEN VAN HET COLLEGEHOOFDBUREAU, HET PROVINCIEHOOFDBUREAU, HET KIESKRINGHOOFDBUREAU, HET GEWESTBUREAU EN HET HOOFDBUREAU VAN HET KIESGEBIED		48

A.	Collegehoofdbureau voor het Europese Parlement	48
1.	Inleiding	48
2.	Inontvangstneming van de akten houdende voordracht van kandidaten.	49
3.	Kandidaatstelling door Belgen, verblijvend in een andere Lidstaat en onderdanen van de Europese Unie verblijvend in België.	60
4.	Voorlopige afsluiting van de kandidatenlijst.	63
a.	Inleiding	63
b.	Onderzoek van de regelmatigheid van de voordrachtsakten.	64
c.	Onderzoek van de verkiesbaarheid van de kandidaten.	69
d.	Verrichtingen na de voorlopige afsluiting.	71
5.	Definitieve afsluiting van de kandidatenlijst.	74
6.	Laatste verrichtingen vóór de stemming.	78
a.	Geen verklaring van beroep.	78
b.	Verklaring van beroep.	79
7.	Kieskantons met elektronische stemming met papieren bewijsstuk.	81
B.	Provinciehoofdbureau voor het Europese Parlement	83
1.	Inleiding	83
2.	Drukken van de stembiljetten.	84
C.	Kieskringhoofdbureau A voor de Kamer	87
1.	Inleiding	87
2.	Inontvangstneming van de akten houdende voordracht van kandidaten :	89
3.	Voorlopige afsluiting van de kandidatenlijst.	93
a.	Inleiding.	93
b.	Onderzoek van de regelmatigheid van de voordrachtsakten.	94
c.	Onderzoek van de verkiesbaarheid van de kandidaten.	97
d.	Verrichtingen na de voorlopige afsluiting.	97
4.	Definitieve afsluiting van de kandidatenlijst.	99
5.	Kieskantons met elektronische stemming met papieren bewijsstuk.	104
6.	Drukken van de witte stembiljetten door het kieskringhoofdbureau.	104
7.	Lijstenverbindingen.	107
D.	Kieskringhoofdbureau B voor het Vlaamse en het Waalse Parlement	107
1.	Inleiding	107
2.	Inontvangstneming van de akten houden voordracht van kandidaten	109
3.	Voorlopige afsluiting van de kandidatenlijst	113
4.	Definitieve afsluiting van de kandidatenlijst	118
5.	Kieskantons met elektronische stemming	119
6.	Drukken van de roze stembiljetten	120
7.	Ontvangst van de verklaringen van lijstenverbinding voor het Waals Parlement.	121
E.	Gewestbureau voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement en de Brusselse leden van het Vlaamse Parlement	122
1.	Inleiding	122
2.	Inontvangstneming van de akten houdende voordracht van kandidaten	124
3.	Voorlopige afsluiting van de kandidatenlijst	130
4.	Definitieve afsluiting van de kandidatenlijst	134

F.	Hoofdbureau van het kiesgebied voor het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap.	136
1.	Inleiding.	136
2.	In ontvangstneming van de akten houdende voordrachten van kandidaten.	136
3.	Voorlopige afsluiting van de kandidatenlijst.	140
4.	Definitieve afsluiting van de kandidatenlijst.	141
HOOFDSTUK V. VERRICHTINGEN OMTRENT DE ALGEMENE STEMOPNEMING EN DE VERDELING VAN DE ZETELS		
143		
Belangrijke opmerkingen:		143
A.	Verrichtingen door het provinciehoofdbureau en het collegehoofdbureau voor het Europese Parlement	143
1.	Stemmentelling door het provinciehoofdbureau.	143
a.	Opstelling verzamelstaat.	143
b.	Eindverrichtingen.	144
2.	Algemene stemmentelling door het collegehoofdbureau.	144
a.	Opstelling verzamelstaat.	145
b.	Stemcijfer (of kiescijfer) van elke lijst.	148
3.	Verdeling en toekenning van de zetels	149
a.	Kiesdeler en verdeling van de zetels onder de lijsten.	149
b.	Aanwijzing van de tot titularissen en opvolgers verkozen kandidaten	151
4.	Verrichtingen na de algemene telling van de stemmen en de verdeling van de zetels.	155
B.	Verrichtingen door het kieskringhoofdbureau A voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers.	156
1.	Algemene stemmentelling.	156
2.	Stemcijfer (of kiescijfer) van elke lijst.	160
3.	Verdeling en toekenning van de zetels.	161
	Zetelverdeling in de provinciale kieskringen volgens systeem D'HONDT	161
a.	Kiesdeler en verdeling van de zetels over de lijsten.	161
b.	Aanwijzing van gekozen kandidaten en de opvolgers.	162
4.	Eindverrichtingen door het kieskringhoofdbureau.	162
C.	Verrichtingen door het kieskringhoofdbureau B voor het Vlaams Parlement en door het kieskringhoofdbureau B én het provinciaal centraal bureau voor het Waals Parlement.	165
1.	Algemene stemmentelling.	165
2.	Stemcijfer van elke lijst.	166
3.	Verdeling en toekenning van de zetels.	168
I.	Indien geen lijstenverbindingen bestaan in de kieskringen (VLAAMS PARLEMENT EN KIESKRING WAALS-BRABANT EN LUXEMBURG)	168
a.	Kiesdeler en verdeling van de zetels over de lijsten.	168
b.	Aanwijzing van de tot titularis of opvolger gekozen kandidaten.	168
II.	Wanneer er lijstenverbindingen bestaan in de kieskringen (Waals PARLEMENT).	168
a.	Zetelverdeling op het niveau van de kieskring door het kieskringhoofdbureau B;	169
b.	Zetelverdeling op het niveau van de provincie door het Provinciaal Centraal Bureau.	170
4.	Kieskring X	171
5.	Aanwijzing van de gekozen titularissen en van de opvolgers.	182
6.	Verrichtingen na de algemene telling van de stemmen en de verdeling van de zetels.	182
D.	Verrichtingen door het gewestbureau voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement en de Brusselse leden van het Vlaams Parlement.	185

1.	Verdeling en toekenning van de zetels	185
a.	Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement .	185
b.	De Brusselse leden van het Vlaams Parlement.	189
2.	Aanwijzing van de gekozen titularissen en van de opvolgers	192
E.	Verrichtingen door het hoofdbureau van het kiesgebied voor het parlement van de Duitstalige Gemeenschap.	194
1.	Verdeling en toekenning van de zetels	194
2.	Aanwijzing van de gekozenen	194
HOOFDSTUK VI. OVERDRACHT DOCUMENTEN - ARCHIVERING		196
HOOFDSTUK VII. Toelichtingsnota bij de overzichtstabel van de kandidaten per verkiezing en per kieskring		197
ELEKTRONISCHE STEMMING MET PAPIEREN BEWIJSSTUK - VOORSTELLING VAN DE SCHERMEN		197
1.	Algemene procedure.	197
a.	Inleiding	197
b.	Hoe stemt U op elektronische wijze?	198
2.	Voorstelling van de schermen van de lijsten	199
3.	Voorstelling van de schermen van de kandidaten	200
a.	De presentatie van de beeldschermen van de kandidaten is als volgt :	200
b.	Principes bij de voorstelling van de schermen.	200
c.	Voorstelling van de schermen bij de verkiezing (max aantal kandidaten/opvolgers per kolom):	200
d.	De registratie van de namen en de voornamen van de kandidaten:	204

N.B. : Toelichtingen kunnen ook bekomen worden op de
website Verkiezingen van het departement
www.verkiezingen.fgov.be

Raadpleeg deze website regelmatig !

WAARSCHUWING: LOGO'S en LETTERWOORDEN

Omwille van technische redenen zal er enkel worden gewerkt met LETTERWOORDEN.

LOGO'S zullen niet kunnen worden weergegeven op de schermen van de stemcomputers.

Bijgevolg zullen zij evenmin worden gebruikt op papieren stembiljetten.

De hieronder opgenomen toelichting over logo's en letterwoorden, heeft voor de gelijktijdige verkiezingen van 26 mei 2019 enkel betrekking op de letterwoorden.

HOOFDSTUK I. ALGEMENE BEPALINGEN

A. Inleiding.

1. Artikel 32 van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement bepaalt dat, overeenkomstig de beslissing van de Raad van de Europese Unie betreffende de vastlegging van de periode voor de verkiezing van de vertegenwoordigers in het Europese Parlement door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen, de Koning de datum van de verkiezing van het Europese Parlement in België vaststelt.

De Raad van de Europese Unie heeft de negende rechtstreekse verkiezing van het Europese Parlement vastgelegd, zodat in België traditiegetrouw gestemd wordt op zondag 26 mei 2019 voor de gelijktijdige verkiezingen van het Europese Parlement en de Gewest- en Gemeenschapsparlamenten.

2. In toepassing van artikel 15 van het Kieswetboek zullen de Federale wetgevende verkiezingen in 2019 op dezelfde dag plaatsvinden als de verkiezing voor het Europese Parlement.

De gelijktijdige verkiezingen van het Europese Parlement, van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Gewest- en Gemeenschapsparlamenten worden georganiseerd door aparte hoofdbureaus.

B. Wetten.

3. Voor de uitvoering van uw opdracht dient U zich te refereren aan onder meer de volgende wettelijke en verordenende bepalingen :

- 1° de Grondwet, in het bijzonder de nieuwe artikelen 61 tot 73 en 115 tot 119 (de gecoördineerde Grondwet verscheen in het Belgisch Staatsblad van 17 februari 1994) - afgekort **GW**;
- 2° de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen - afgekort **BWFS**;
- 3° het Algemeen Kieswetboek - afgekort **KWB**;
- 4° de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement, - afgekort **WVEP**;
- 5° de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale Staatsstructuur - Boek I : de verkiezing van het Vlaams Parlement en van het Waals Parlement - afgekort **WFS**;
- 6° de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen) - afgekort **BWBI**;
- 7° de wet van 12 januari 1989 tot regeling van de wijze waarop het Brussels Hoofdstedelijk Parlement wordt - afgekort **WBHR**;
- 8° de wet van 31 december 1983 tot hervorming der instellingen van de Duitstalige Gemeenschap - afgekort **BWRDG**;
- 9° de wet van 6 juli 1990 tot regeling van de wijze waarop het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap wordt verkozen - afgekort **WRDG**;
- 10° de wet van 11 april 1994 betreffende de verplichte vermeldingen op bepaalde verkiezingsdocumenten (Belgisch Staatsblad van 16 april 1994);
- 11° de wet van 24 mei 1994 ter bevordering van een evenwichtige verdeling van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen (Belgisch Staatsblad van 1 juli 1994);
- 12° de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen;
- 13° de wet van 19 mei 1994 betreffende de beperkingen de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezing van het Europese Parlement;
- 14° de wet van 19 mei 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven van het Vlaams Parlement, het Waals Parlement, het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap ;
- 15° de wet van 7 februari 2014 tot organisatie van de elektronische stemming met papieren bewijsstuk

C. Taalgebruik.

4. Ik vestig uw aandacht op artikel 1, § 1, 5° van de bij koninklijk besluit van 18 juli 1966 gecoördineerde wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken (Belgisch Staatsblad van 2 augustus 1966), naar luid waarvan het bepaalde in die wet toepasselijk is op de verrichtingen bij de verkiezingen.

5. Stembiljetten.

Deze zijn eentalig in eentalige gemeenten en tweetalig in al de andere gemeenten. (art. 128, § 5 KWB)

6. Formulieren.

De bij de verkiezingszaken te gebruiken formulieren zijn niet wettelijk vastgelegd. De modellen ervan worden bekendgemaakt als richtlijn. Het wordt de voorzitters van de hoofdbureaus aanbevolen deze formulieren zoveel mogelijk te gebruiken voor de duidelijkheid en de eenvormigheid bij de onderscheidene hoofdbureaus.

De formulieren waarnaar in deze onderrichtingen worden verwezen zijn bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

Op deze formulieren moet elke naam en voornaam worden voorafgegaan door de vermelding: Mevrouw (Mw.) of Mijnheer (M.).

De formulieren dienen tweetalig te zijn in de kiesbureaus van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en moeten gesteld worden in de taal van het gebied in de andere gevallen.

Zo bepaalt artikel 156, § 1/1 van het Kieswetboek, zoals gewijzigd bij de wet van 19 juli 2012, dat voor de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, in het kieskanton Sint-Genesius-Rode, de modellen (opgemaakt in tweevoud) van de stemopnemingsbureaus en de verzamelstaat (opgemaakt in tweevoud) van het kantonhoofdbureau die bestemd zijn voor de kieskring Vlaams-Brabant en voor de kieskring Brussel-Hoofdstad, exclusief in het Nederlands worden opgesteld. Op dezelfde wijze bepaalt artikel 33 van de wet van 23 maart 1989, zoals gewijzigd bij de wet van 19 juli 2012, dat voor de verkiezing van het Europese Parlement, in het kieskanton Sint-Genesius-Rode, de modellen (opgemaakt in tweevoud) van de stemopnemingsbureaus en de verzamelstaat (opgemaakt in tweevoud) van het kantonhoofdbureau die bestemd zijn voor het Franse kiescollege en voor het Nederlandse kiescollege, exclusief in het Nederlands worden opgesteld.

In de kieskantons die behoren tot het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad worden de modeltabellen en de verzamelstaten in tweevoud opgemaakt: een exemplaar in het Nederlands bevat de uitslagen voor het Nederlandse kiescollege en een tweede exemplaar in het Frans bevat de uitslagen voor het Franse kiescollege.

De formulieren die de burgers gebruiken (bv. kandidatuurstelling) mogen in de taal van betrokkene gesteld worden in alle gemeenten met een speciaal taalregime.

De formulieren voor de Kamer beginnen met een A, voor het Europese Parlement met een C, voor het Vlaamse Parlement met de letter D, voor het Waalse Parlement met de

letter E, voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement met de letter F en voor het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap met de letter G. Formulieren die gelden voor verschillende verkiezingen hebben samengestelde letters (bijvoorbeeld ACD/1).

De formulieren die zijn aangepast voor het elektronisch stemmen krijgen het suffix "bis". De traditionele formulieren die niet van toepassing zijn voor het geautomatiseerd stemmen worden aangeduid met een asterisk(*) in de overzichtstabel en de opschriften ervan zijn tussen haakjes geplaatst.

7. Kiesbureaus.

Artikel 49 van de gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, schrijft voor dat de voorzitters van de stembureaus die niet bij machte zijn de kiezers te woord te staan of voor te lichten in de talen die de gecoördineerde wetten voorschrijven te gebruiken in de betrekkingen van de plaatselijke diensten met de particulieren, een secretaris aanwijzen die hen daarin kan bijstaan.

Er dient hierbij gewezen te worden op het decreet van 16 juni 1982 van de Vlaamse Raad houdende wijziging van artikel 49 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 18 juli 1966.

Dit decreet brengt met zich mede dat aldus de voorzitter van het hoofdbureau enkel de kiezers als voorzitter van het stembureau mag aanduiden die Nederlands kennen.

Hetzelfde geldt voor de aanduiding van de bijzitters, de plaatsvervangende bijzitters en de secretaris van de stembureaus. Dit decreet is niet van toepassing op de gemeenten van het Nederlands taalgebied die voorzien zijn van een bijzondere taalregeling, nl. de randgemeenten en de taalgrensgemeenten. In deze gemeenten is artikel 49 van toepassing: inderdaad is het in deze gemeenten dat het noodzakelijk kan blijken een secretaris aan te wijzen die de voorzitter op taalgebied kan bijstaan.

8. Tevens is er het decreet van 18 mei 1994 van het Vlaams Parlement (Belgisch Staatsblad van 31 mei 1994 en van 28 februari 2006) houdende regeling van het taalgebruik bij de verkiezingen dat bepaalt dat de overheden en alle met stemmenverrichtingen belaste diensten, in casu de kiesbureaus, bij alle kiesverrichtingen uitsluitend het Nederlands gebruiken. Alle in strijd met deze bepaling geheel of gedeeltelijk in een andere taal dan in het Nederlands opgestelde documenten, zoals o.m. stembrieven en stemopnemingstabellen zijn nietig.

D. Portvrijdom en kiesdrukwerk.

9. Portvrijdom.

De briefwisseling, verzonden in uitvoering van de kieswetten, geniet portvrijdom.

Het gaat hier in het bijzonder om :

1. de oproepingsbrieven verzonden aan de kiezers door het College van Burgemeester en Schepenen;

2. de poststukken betreffende de schrapping en nieuwe inschrijvingen in de kiezerslijst, die uitgewisseld worden onder de gemeentebesturen, alsmede deze verstuurd door de gemeentebesturen naar de betrokken kiezers;
  3. de berichten door de gemeentebesturen verzonden aan sommige kiesgerechtigden, die als bijzitter kunnen aangewezen worden (d.i. aan de kandidaat-bijzitters);
  4. de briefwisseling verzonden door de voorzitters van de kieshoofdbureaus voor de aanwijzing van de voorzitter, de bijzitters en de plaatsvervangende bijzitters van de kiesbureaus;
  5. de door de gemeentebesturen verzonden exemplaren of afschriften van de kiezerslijst;
  6. de stukken aangaande verkiezingen, stembiljetten, geadresseerd aan of verzonden door de voorzitters van de stembureaus;
  7. de stukken verzonden door het Departement in het raam van de kieswet.
10. Op de zendingen moeten de volgende aanduidingen vermeld zijn :
- voor zendingen bedoeld onder 1 :
"Kieswet - oproepingsbrief" in de linkerbovenhoek van de adreszijde;
  - voor zendingen bedoeld onder 2 en 5 :
"Kieswet - Kiezerslijst" in de linkerbovenhoek van de adreszijde;
  - voor zendingen bedoeld onder 3, 4, 6 en 7 :
"Kieswet" (gedrukt of geschreven) bovenaan op de adreszijde en bij voorkeur in de linkerbovenhoek en in het adres zelf de hoedanigheid van de geadresseerde in verkiezingszaken (bijzitter, plaatsvervangend bijzitter, kandidaat-bijzitter).

Bij dringende bestellingen en bestellingen op zaterdag moet naast de term "Kieswet" ook het woord "Expres" worden toegevoegd.

Tevens werd in 1994 een akkoord bereikt met BPOST opdat elke kandidaat-bijzitter (of ander lid) van een kiesbureau, aan wie een ter post aangetekende brief wordt geadresseerd en die op zijn woonplaats afwezig is tijdens deze postbedeling, verwittigd zou worden met een kaart (model 227 - Kieswet) die in zijn brievenbus wordt gedeponneerd om deze brief af te halen op de gemeente. Het formaat van dit model is bepaald op 10 cm hoogte en 15 cm breedte.

Deze maatregel is bestemd om het absenteïsme te voorkomen in de stem- en stemopnemingsbureaus, alsmede om deze bureaus tijdig samen te stellen.

Deze maatregel is een bijkomend hulpmiddel en sluit geen andere mogelijkheden uit voor de gemeente na overleg met de plaatselijke hoofdontvanger van het postkantoor.

Dit betekent dat de aanwijzing van de leden van de kiesbureaus niet-aangetekend kan geschieden, indien het hoofdbureau en de gemeente dit meer opportuun acht.

Verwittig in overleg steeds met uw postontvanger van de gekozen maatregel.

Verkiezingsdrukwerk.

11. De voorwaarden inzake de verkiezingsdrukwerken zijn te bekomen bij de grote kantoren van BPOST. Een afschrift ervan zal aan alle politieke partijen en alle betrokkenen die erom vragen toegezonden worden. Alle informatie terzake vindt U tevens op de website van BPOST : www.bpost.be

Ik vestig er de aandacht op dat de laatste verkiezingsdrukwerken uiterlijk de woensdag voor de datum van de verkiezingen moeten afgegeven worden.

Formaat oproepingsbrieven.

12. Sinds de verkiezingen 2009 verwerkt Bpost de oproepingsbrieven machinaal in de sorteermachines.
Om het beste resultaat te kunnen garanderen, is het een verplichting dat deze kaarten voldoen aan de MassPost-regels.
Hieronder vindt u de uittreksels uit de MassPostkit die betrekking hebben op zendingen onder de vorm van een postkaart.
In geval van vragen of twijfels, kan u steeds een voorbeeldexemplaar ter goedkeuring overmaken aan Service Centre van BPost (022/011111 of service.centre@bpost.be).
U kunt eveneens informatie vinden op de website van BPOST die gewijd is aan de verkiezingen: www.bpost.be/elections

E. Opmaak en afgifte van exemplaren van de kiezerslijst.

13. De opmaak van de kiezerslijst geschiedt door het college van burgemeester en schepenen op de eerste dag van de tweede maand vóór de verkiezing van het Europese Parlement (1 maart 2019) overeenkomstig artikel 3 WVEP.

Deze kiezerslijst geldt eveneens als kiezerslijst voor de verkiezingen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Gewest- en Gemeenschapsparlamenten.

Luidens artikel 17 van het Kieswetboek, zoals gewijzigd door artikel 2 WVEP, is het gemeentebestuur verplicht, zodra de kiezerslijst opgemaakt is, exemplaren of afschriften ervan af te geven aan de personen die in naam van een politieke partij optreden, daartoe uiterlijk de 25ste dag van de derde maand (25 februari 2019) vóór die van de verkiezing bij aangetekend schrijven een aanvraag richten aan de burgemeester en die er zich schriftelijk toe verbinden een kandidatenlijst voor het Europese Parlement voor te dragen.

Laattijdige aanvragen of deze die niet aan de voorgeschreven vormvereisten voldoen, zullen niet in aanmerking worden genomen.

In het schriftelijk verzoek dat gericht wordt aan de burgemeester teneinde exemplaren of afschriften van de kiezerslijst, opgemaakt met het oog op de verkiezingen, te bekomen, of uiterlijk wanneer de voormelde exemplaren of afschriften in ontvangst worden genomen, dienen de personen die handelen in naam van een politieke partij en de kandidaten, in een schriftelijke en ondertekende verklaring te bevestigen kennis te hebben genomen van de door de wet opgelegde verbodsbepalingen en er zich toe te verbinden deze na te leven, ongeacht de vorm waarin de exemplaren of afschriften van de kiezerslijst worden afgegeven (omzendbrief van 27 november 2002 – Belgisch Staatsblad van 21 december 2002).

Elke politieke partij kan kosteloos twee exemplaren of afschriften van deze lijst krijgen, **op papier of op een gestandaardiseerde elektronische drager**, voor zover ze een kandidatenlijst indient in de kieskring waar de gemeente ligt bij welke de aanvraag om afgifte van de lijst is ingediend overeenkomstig de voornoemde voorwaarden. Het college van burgemeester en schepenen legt vast op welke gestandaardiseerde elektronische dragers, naast een papieren versie, de kiezerslijsten beschikbaar zullen zijn.

De afgifte aan de hierboven vermelde personen van bijkomende exemplaren of afschriften geschiedt tegen betaling van de kostprijs, die door het college van burgemeester en schepenen wordt bepaald. De kostprijs van een exemplaar van de kiezerslijst is in beginsel de werkelijke kosten voor de loutere reproductie van een exemplaar van de kiezerslijst. Op de regels inzake de vergoeding van de gemeenten zal geen enkele uitzondering kunnen worden toegestaan.

Hoofdstuk IV van het koninklijk besluit van 16 juli 1992 betreffende het verkrijgen van informatie uit de bevolkingsregisters en uit het vreemdelingenregister (Belgisch Staatsblad van 15 augustus 1992) bepaalt de voorwaarden van de verstrekking aan derden van

personenlijsten uit die registers. Personenlijsten mogen, op schriftelijke aanvraag en met vermelding van het gebruik waarvoor ze gevraagd worden, worden verstrekt enkel voor verkiezingsdoeleinden aan de politieke partijen tijdens de zes maanden die voorafgaan aan de datum van een gewone verkiezing (in casu, vanaf 25 november 2013 -> gewone verkiezingsdatum is zondag 25 mei 2014) of tijdens de veertig dagen die voorafgaan aan de datum van een buitengewone verkiezing. Deze lijsten hebben slechts betrekking op de personen die de kiesvoorwaarden vervullen op de datum van de aanvraag en bevatten slechts de informatie die voorkomt op de kiezerslijsten. De lijsten mogen slechts verstrekt worden in de mate dat het doel, dat in de aanvraag vermeld is, overeenstemt met hetgeen de aanvrager nastreeft. Degene voor wie de lijst bestemd is, mag ze zelf niet verstrekken aan derden of ze gebruiken voor andere doeleinden dan die vermeld in de aanvraag (omzendbrief van 27 november 2002 – Belgisch Staatsblad van 21 december 2002).

Indien een politieke partij geen kandidatenlijst voordraagt, kan zij van de kiezerslijst geen gebruik meer maken, ook niet voor verkiezingsdoeleinden, op straffe van de in artikel 197bis van het Kieswetboek vastgestelde strafsancities.

14. Ieder persoon die als kandidaat voorkomt op een voordracht ingediend met het oog op de verkiezing, kan tegen betaling van de kostprijs exemplaren of afschriften van de kiezerslijst krijgen, voor zover hij zijn aanvraag aangetekend heeft gedaan uiterlijk de 33ste dag vóór de verkiezingen.

Het gemeentebestuur onderzoekt, op het ogenblik van de afgifte, of de belanghebbende als kandidaat bij de verkiezing is voorgedragen.

Indien de aanvrager later van de kandidatenlijst wordt geschrapt, mag hij van de kiezerslijst geen gebruik meer maken, ook niet voor verkiezingsdoeleinden, op straffe van de in artikel 197bis van het Kieswetboek vastgestelde strafsancities.

15. Het gemeentebestuur mag geen exemplaren of afschriften van de kiezerslijst afgeven aan andere personen dan de hierboven genoemden. De personen die deze exemplaren of afschriften hebben ontvangen, mogen ze op hun beurt niet meedelen aan derden.

16. De afgegeven exemplaren of afschriften van de kiezerslijst mogen slechts voor verkiezingsdoeleinden gebruikt worden, zelfs buiten de periode die tussen de datum van afgifte van de lijst en de datum van de verkiezing valt.

F. Presentiegelden en reisvergoedingen voor de leden van de kiesbureaus.

17. Artikel 130 van het Kieswetboek bepaalt dat de volgende verkiezingsuitgaven ten laste vallen van de Staat:

- 1° het papier voor de stembiljetten;
- 2° het presentiegeld en de reisvergoeding waarop de leden van de kiesbureaus aanspraak kunnen maken, onder de voorwaarden bepaald door de Koning;

- 3° de reiskosten voorgelegd door de kiezers die op de dag van de verkiezing niet meer in de gemeente verblijven waar ze als kiezers zijn ingeschreven, onder de voorwaarden bepaald door de Koning;
- 4° de verzekeringspremies om de lichamelijke schade te dekken die voortvloeien uit ongevallen die de leden van de kiesbureaus zijn overkomen in de uitoefening van hun ambt; de Koning bepaalt de regels volgens welke deze risico's worden gedekt.

Zijn ten laste van de gemeenten, de stembussen, schotten, lessenaars, omslagen en potloden die zij leveren volgens de door de Koning goedgekeurde modellen.

Alle andere verkiezingsuitgaven komen eveneens ten laste van de gemeenten.

Krachtens het nieuwe koninklijk besluit tot vaststelling van het bedrag van het presentiegeld en de reiskosten voor de leden van de kiesbureaus zijn de geïndexeerde bedragen als volgt:

- 125 EURO voor de voorzitters van de provinciale centrale bureaus voor het Waalse Parlement en van het gewestbureau voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement en 90 EURO voor de leden en de secretarissen van deze bureaus;
- 125 EURO voor de voorzitters van de collegehoofdbureaus voor het Europees Parlement en 90 EURO voor de leden en de secretarissen van deze bureaus;
- 110 EURO voor de voorzitters van de kieskringhoofdbureaus voor de Kamer, het Vlaams Parlement, het Waals Parlement, het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap en 75 EURO voor de leden en de secretarissen van deze bureaus;
- 110 EURO voor de voorzitters van de provinciehoofdbureaus voor het Europees Parlement en 75 EURO voor de leden en de secretarissen van deze bureaus;
- 93 EURO voor de voorzitters van de kantonhoofdbureaus en 37 EURO voor de leden en de secretarissen van deze bureaus.

De uitbetalingen van de presentiegelden geschieden via BPOST in opdracht van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken.

Het presentiegeld wordt kort na de stemming door BPOST overgeschreven op de financiële rekening van de bureauleden.

Het presentiegeld kan maar worden overgeschreven als de bijlage bij ieder proces-verbaal door het bureau volledig wordt ingevuld en ondertekend.

De bijlage wordt in dubbel opgesteld. Deze bijlage wordt op de dag van de stemming of uiterlijk de maandagmorgen na de stemming onder een afzonderlijke verzegelde omslag voor de betaling van het presentiegeld aan de voorzitter van uw kantonhoofdbureau A bezorgd. Het dubbel van deze lijst neemt de voorzitter mee naar huis. De voorzitter van het kantonhoofdbureau A controleert of ieder kiesbureau in zijn kanton het formulier voor de betaling van het presentiegeld heeft

ingediend en stipt dit aan op een overzichtstabel in kwestie. De kantonvoorzitter neemt contact op met de voorzitter van het kiesbureau, die zijn formulier terzake niet heeft bezorgd.

Iedere voorzitter let er op dat de lijst voor de betaling van het presentiegeld duidelijk en volledig is ingevuld om elke vertraging in de overschrijving te vermijden.

18. De leden van de kiesbureaus hebben recht op een reisvergoeding wanneer zij zetelen in een gemeente waar zij niet ingeschreven zijn in het bevolkingsregister.

De hierboven voorziene vergoeding wordt vastgesteld op 0,20 EUR per afgelegde kilometer.

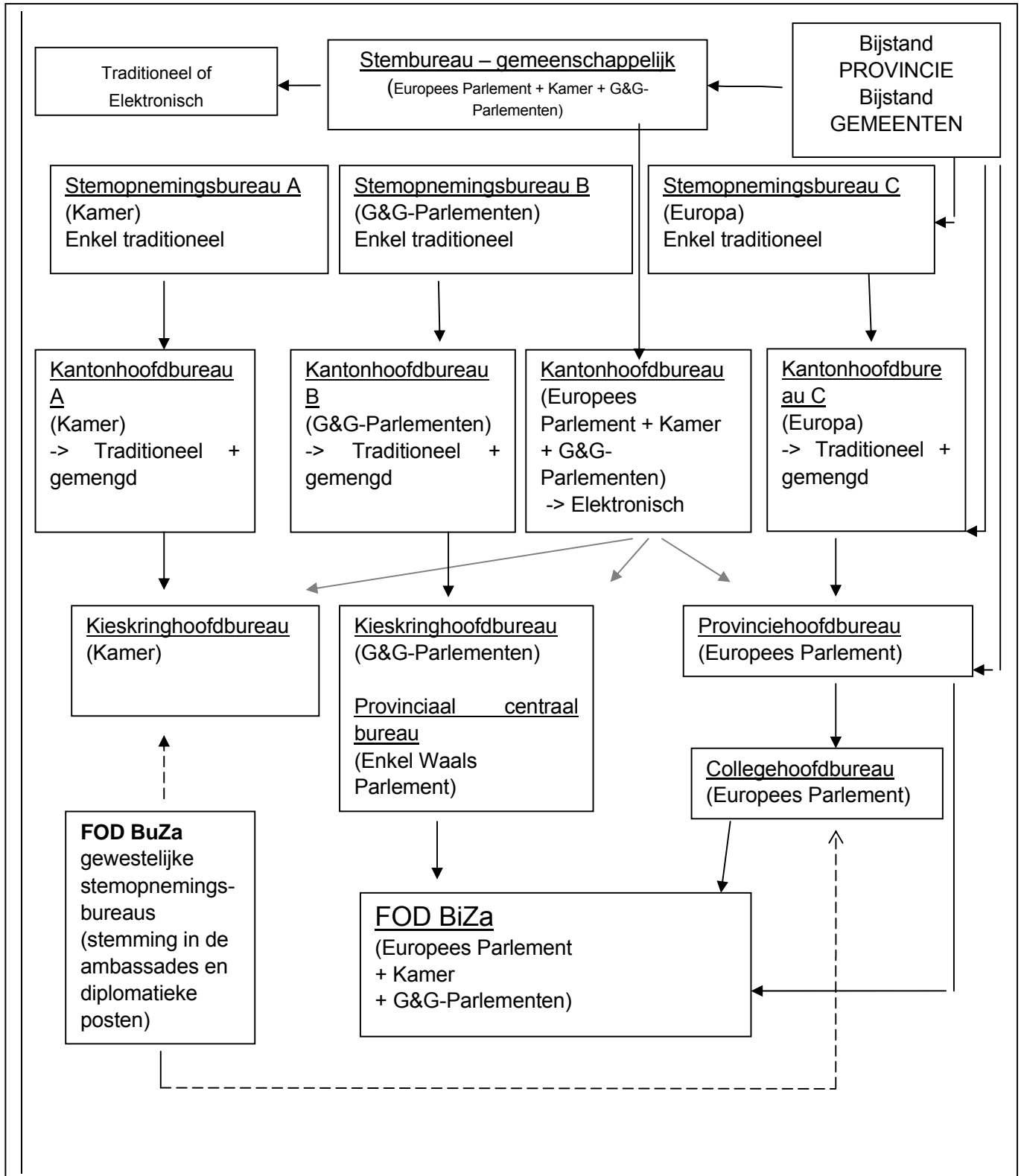
De verklaring van schuldvordering uit hoofde van deze verplaatsingen moet gesteld worden op het formulier ACD/15, ACF/16bis of ACEG/16bis.

Tevens sluit het Departement een verzekeringspolis af om de ongevallen te dekken die de leden van de kiesbureaus zijn overkomen tijdens de uitoefening van hun opdracht of op de heen- of terugweg van hun hoofdverblijfplaats naar de vergaderplaats van hun bureau onder de voorwaarden bepaald bij koninklijk besluit (Koninklijk besluit van 13 november 1991 – Belgisch Staatsblad van 15 november 1991).

HOOFDSTUK II. OVERZICHTSCHEMA'S VAN DE VERKIEZINGEN

19.

A. *Taken van de diverse actoren.*

20.

- De stembureaus zijn gemeenschappelijk bij het traditioneel en elektronisch stemmen voor alle verkiezingen.
- Er zijn aparte stemopnemingsbureaus ("telbureaus") voor de verkiezingen van de Kamer, de Gewest- en Gemeenschapsparlementen en het Europese Parlement. In alle kieskringen worden de stemopnemingsbureaus gesplitst in een bureau A (telling stembiljetten Kamer), een bureau B (telling stembiljetten Gewest- en Gemeenschapsparlementen) en een bureau C (telling stembiljetten Europees Parlement).
In de kieskantons met elektronische stemming zijn er geen stemopnemingsbureaus meer. De totalisatie van de stemmen van alle verkiezingen geschiedt dan onmiddellijk op het kantonhoofdbureau.
- Er is een kantonhoofdbureau A voor de verkiezing van de Kamer, een kantonhoofdbureau B voor de verkiezing van de Gewest- en Gemeenschapsparlementen en een kantonhoofdbureau C voor de verkiezing van het Europese Parlement.
Binnen de 208 kieskantons in België zijn er 50 kieskantons met elektronische stemming en 144 kieskantons met traditionele stemming. Alle kieskantons in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in het Duitstalig kiesgebied zijn elektronisch. Er zijn eveneens 14 gemengde kieskantons.
- Er is een kieskringhoofdbureau A voor de verkiezing van de Kamer. Bij de Kamerverkiezingen zijn er 11 kieskringen.
- Er is een apart provinciehoofdbureau voor de verkiezing van het Europees Parlement in iedere provinciehoofdplaats.
Een apart hoofdbureau van de kieskring Brussel-Hoofdstad vervult de functies van provinciehoofdbureau te Brussel.
Het collegehoofdbureau van het Duitstalig kiescollege te Eupen oefent de functies van provinciehoofdbureau uit voor het Duitstalig kiesgebied.
- Er is een collegehoofdbureau voor de verkiezing van het Europees Parlement te Mechelen (Nederlands kiescollege), te Namen (Frans kiescollege) en te Eupen (Duitstalig kiescollege).
- Er is een kieskringhoofdbureau B voor de verkiezing van de Parlementen van Regio en Gemeenschap.
Het kieskringhoofdbureau voor de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement wordt Gewestbureau genoemd.
Het kieskringhoofdbureau voor de verkiezing van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap wordt Hoofdbureau van het kiesgebied genoemd.
- Voor de verkiezing van het Waals Parlement worden de taken van lijstenverbindingen ("apparentering") tussen de kieskringen van een provincie vervuld door het provinciaal centraal bureau, dat het kieskringhoofdbureau in de provinciehoofdplaats is.
In de provincie Waals-Brabant en in de provincie Luxemburg zijn er geen lijstenverbindingen, omdat er slechts 1 kieskring is.

- De gemeenten en de provincies hebben onder meer belangrijke taken bij de organisatie en de logistiek van de kiesbureaus.
- De Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken (BIZA) staat in voor de algemene organisatie van de verkiezingen.

NB:

De Belgen die in ingeschreven zijn in een diplomatieke post stemmen voor:

- de Kamer
- De Belgen die zijn ingeschreven in een diplomatieke post binnen de EU hebben nog steeds de keuze om hun stem voor het Europees parlement in België of hun land van verblijf uit te brengen. Zij moeten hun stem uitbrengen voor de Kamer.

De Belgen ingeschreven in het buitenland kunnen kiezen uit 5 stemwijzen, die gelden voor beide verkiezingen:

1° Persoonlijke stemming in België:

2° Stemming bij volmacht aan een kiezer in België:

3° Persoonlijke stemming bij volmacht in de diplomatieke post:

4° Stemming bij volmacht in de diplomatieke post:

5° Stemming per briefwisseling:

1a. Taken van het gemeentebestuur

- Voorbereidend werk :
  - Bijhouden kieswijkindeling en bureau-adressen
    - * Kieswijkindeling : permanent
    - * Bureau-adressen, aantal bureaus met kiesmateriaal en controle stemcomputers bij de elektronische stemming
  - Naam burgemeester en secretaris : kiezerslijsten en oproepingskaarten
  - Inrichting van de kiesbureaus in de gemeente
  - Extractie kiezerslijsten
    - 1° via het Rijksregister
    - 2° via eigen bestanden
  - Geografische verdeling van de kiezers
  - Diverse lijsten onmiddellijk beschikbaar maken
  - Maken van reproducties kiezerslijsten op verschillende dragers (geografisch en alfabetisch)
  - Verzending van de kiezerslijsten aan voorzitters van de stembureaus
  - Drukken van postklare en geactualiseerde oproepingsbrieven

1b. Taken van het provinciebestuur

- Uitvaardigen van een provinciebesluit inzake de affichage van verkiezingspropaganda
- Indeling van de stembureaus in het kieskanton met instemming van de gemeentebesturen
- Controle van de toegezonden kiezerslijsten door de gemeentebesturen en bezorgen van de kiezerslijst, per stembureau, aan de voorzitter van het kantonhoofdbureau
- Controle op het tijdig toesturen van de oproepingsbrieven door de gemeentebesturen aan de kiezers
- Bezorgen van het nodige stempapier (wit-Kamer ; blauw – Europa; roos – Gewest- en Gemeenschapsparlementen) aan de voorzitter van het kieskring- en provinciehoofdbureau
- Regelen van de betaling van de verkiezingskosten van de hoofdbureaus en de omslag ervan aan de gemeentebesturen.

2. Taken van stembureau (Europees Parlement, Kamer en Gewest- en Gemeenschapsparlementen)

- Toelating kiezers tot het stembureau van 8 tot 14 bij de traditionele stemming en van 8 tot 16 voor de elektronische stembureaus
- Na het sluiten van het bureau wordt de staat van de afwezige kiezers opgemaakt en binnen de 3 dagen verzonden naar de vrederechter van het kanton
- Opmaken van het PV van de stemming
- Bezorgen lijst presentiegeld aan kantonvoorzitter A

Manueel of elektronisch kiezen :

- Manueel
  - Tellen van de stembiljetten in het stemopnemingsbureau A (Kamer), in het stemopnemingsbureau B (Gewest- en Gemeenschapsparlementen) en in het stemopnemingsbureau C (Europa)
  - Alle stembiljetten worden onder verzegelde omslagen met het PV en andere documenten overgemaakt aan het stemopnemingsbureau
- Elektronisch
  - Vaststellen in het stembureau van aantal geregistreerde stemmen. De gegevensdragers (origineel en kopie) met de geregistreerde stemmen bezorgen aan kantonhoofdbureau met het PV en andere documenten voor de telling

3. Taken van het stemopnemingsbureau (Europees Parlement, Kamer en Gewest- en Gemeenschapsparlementen – traditionele stemming)

- Samenstelling stemopnemingsbureau A (telbureau - Kamer) en B (telbureau - Gewest- en Gemeenschapsparlementen) ten laatste om 15u en stemopnemingsbureau C (Europees Parlement) ten laatste om 15 uur.

N.B.

- Stemopnemingsbureau A voor de stembiljetten van de Kamer, Stemopnemingsbureau B voor de stembiljetten van de Gewest- en Gemeenschapsparlementen en stemopnemingsbureau C voor de stembiljetten van het Europese Parlement.
- Geen stemopnemingsbureaus bij elektronische stemming.
- Start pas met de telling als alle omslagen met stembiljetten in ontvangst zijn genomen
- Resultaten telling in tabelvorm laten goedkeuren door kantonhoofdbureau A (Kamer), door kantonhoofdbureau B (Gewest- en Gemeenschapsparlementen) en door kantonhoofdbureau C (Europees Parlement).
- Openbare afkondiging van de uitslagen van de telling van de stemmen
- Stuurt het PV, de betwiste stembiljetten en de PV's van de stembureaus op naar
  - * Kamer : provinciaal kieskringhoofdbureau
  - * Europees Parlement : provinciehoofdbureau
  - * Gewest- en Gemeenschapsparlementen: kieskringhoofdbureau
- Stuurt het pak met de niet-betwiste stembiljetten, de aanstippingslijsten en de teruggenomen stembiljetten naar de griffie van REA of vredegerecht
- Stuur het pak met de niet-gebruikte stembiljetten naar de provinciegouverneur
- Bezorgt de lijst met het presentiegeld aan de kantonvoorzitter A

N.B. Stemopneming van de Belgen in het buitenland die kozen voor stemming per brief:

- in het kanton in de kieskringhoofdplaats
- in een kanton van de kieskring aangewezen door het hoofdbureau wanneer het kanton van de hoofdplaats van de kieskring elektronisch is.

4. a. Taken van het kantonhoofdbureau A (Kamer)

N.B. In de kieskantons met geautomatiseerde stemming is er slechts 1 kantonhoofdbureau voor alle verkiezingen.

- Bericht met plaats en uur waar de aanwijzingen van getuigen voor de stemopnemingsbureaus A in ontvangst worden genomen
- Aanwijzing van de getuigen zowel voor de stemopnemingsbureaus A
- Ontvangst resultaten van de stemopnemingsbureaus A en goedkeuring (bij elektronisch kiezen ontvangt de kantonvoorzitter die van de stembureaus via de gegevensdragers)
- Stuurt op de verkiezingsdag de gedeeltelijke en volledige uitslagen (lijst- en naamstemmen) onmiddellijk en continue door via digitale weg naar BIZA
- Stuurt alle resultaten met officieel PV digitaal met eID onmiddellijk door naar :
  - BIZA
  - provinciaal kieskringhoofdbureau A
- Ontvangst van de lijsten voor de presentiegelden en verzending van deze lijsten naar BPost voor betaling

b. Taken van het kantonhoofdbureau B (Gewest- en Gemeenschapsparlamenten)

- Bericht met plaats en uur waar de aanwijzingen van getuigen voor de stemopnemingsbureaus B (Gewest- en Gemeenschapsparlamenten) in ontvangst worden genomen
- Aanwijzing van de getuigen voor de stemopnemingsbureaus B (Gewest- en Gemeenschapsparlamenten)
- Ontvangst resultaten van de stemopnemingsbureaus B (Gewest- en Gemeenschapsparlamenten) en goedkeuring
- Stuurt alle resultaten met officieel PV digitaal met eID onmiddellijk door naar :
  - BIZA (Gewest- en Gemeenschapsparlamenten – gedeeltelijke en volledige)
  - naar kieskringhoofdbureau (Gewest- en Gemeenschapsparlamenten).

c. Taken van het kantonhoofdbureau C (Europees Parlement)

- Aanwijzing van voorzitters en bijzitters van de stembureaus en deelt de samenstelling ervan mede aan de voorzitters stembureaus
- Aanwijzing van voorzitters en bijzitters van de stemopnemingsbureaus ("telbureaus") A (Kamer), B (Gewest- en Gemeenschapsparlamenten) en C (Europees Parlement) en deelt de samenstelling ervan mede aan de voorzitters telbureaus
- Verstrekken van afschriften van de lijst met de samenstelling van de kiesbureaus
- Verzending definitieve lijst van de voorzitters van de kiesbureaus aan de respectievelijke voorzitters van de hoofdbureaus
- Bericht met plaats en uur waar de aanwijzingen van getuigen voor de stembureaus en stemopnemingsbureaus C (Europees Parlement) in ontvangst worden genomen
- Aanwijzing van de getuigen voor de stembureaus en de stemopnemingsbureaus C (Europees Parlement)

- Loting tot aanwijzing van de stembureaus waarvan de stembiljetten door elk stemopnemingsbureau A (Europees Parlement) en B (Gewest- en Gemeenschapsparlamenten) en C (Europees Parlement) zullen onderzocht worden en samenstelling van de telbureaus
- Verzending van het PV dat na de stemopneming dient ingevuld te worden naar de voorzitters van de stemopnemingsbureaus C (Europees Parlement)
- Ontvangst resultaten van de stemopnemingsbureaus C (Europees Parlement) en goedkeuring
- **Opgelet - Gemengde kantons : ontvangst van de geheugendragers van de elektronische stembureaus**
- Stuur alle resultaten met officieel PV digitaal met eID onmiddellijk door naar:
  - BIZA (Europees Parlement – gedeeltelijke en volledige)
  - naar provinciehoofdbureau (Europees Parlement).

5. a. Taken van het kieskringhoofdbureau A per provincie (Kamer)

- Mededeling plaats, datum en uur voor in ontvangstname van de kandidatuurstellingen
- In ontvangstneming en inzagerecht van de akten van voordracht van de kandidaten
- Verzending van een uittreksel van alle ingediende lijsten aan BIZA op digitale wijze (controle meervoudige kandidaturen, maken van de schermafdrucken bij elektronische stemming en inzameling van de resultaten)
- Samenstelling van het hoofdbureau
- Afsluiten kandidatenlijsten (op maximaal 3 tijdstippen)
  - Voorlopige
  - Definitieve (indien geen beroep)
  - Definitieve (indien beroep)
- In ontvangstname van bezwaarschriften tegen kandidaturen en verwittigen van betrokkenen
- Ingeval van verkiezing zonder strijd: alles doorgeven aan de griffier van de Kamer
- Nummern van lijsten en opmaken van het stembiljet, waarop de kandidaten per lijst ook genummerd zijn
- Aanplakking van de kandidatenlijsten in alle gemeenten
- Witte stembiljetten laten drukken
- Schermafdrucken (bij elektronisch kiezen) goedkeuren na opmaak door BIZA
- Meedelen (indien voorafgaand gevraagd) van de officiële kandidatenlijsten
- Het (eventueel) beroep tegen de afwijzing van een kandidatuurstelling wegens onverkiesbaarheid, wordt zonder dagvaarding of oproeping voor de Eerste Kamer van het Hof van Beroep gebracht
- Belgen in het buitenland
  - Opsturen van stembiljetten naar BUZA (persoonlijk kiezen of bij volmacht in diplomatieke post)
  - Opsturen van kiesomslagen naar kiezers via diplomatieke post (kiezen per briefwisseling)
- Verzending van de stembiljetten onder verzegelde omslag aan de voorzitters van de stembureaus
- Verzending van het PV dat na de stemopneming dient ingevuld te worden naar de voorzitters van de stemopnemingsbureaus A
- Mededelen aan BIZA op zondagmiddag van de stemming hoeveel Belgische kiezers in het buitenland hebben gestemd per briefwisseling
- Verzamelt de resultaten van de diverse kantonhoofdbureaus en van de gewestelijke stemopnemingsbureaus BUZA
- Voert een algemene telling van de stemmen en de zetelverdeling uit
- Aanwijzing van de verkozenen en opvolgers PV met resultaten, zetelverdeling en aanwijzing gekozenen digitaal met eID verzenden naar BIZA
- PV op papier en digitaal met eID, verzenden aan de griffier van de Kamer
- Legt het verslag van de verkiezingsuitgaven bij de griffie van REA voor opmerkingen van kiezers ; vervolgens overmaking aan Parlementaire Controlecommissie.

5b. Taken van het kieskringhoofdbureau B (Gewest- en Gemeenschapsparlamenten)

- Mededeling plaats, datum en uur voor in ontvangstname van de kandidatuurstellingen voor de Gewest- en Gemeenschapsparlamenten
- In ontvangstneming en inzagerecht van de akten van voordracht van de kandidaten
- Verzending van een uittreksel van alle ingediende lijsten aan BIZA op digitale wijze (controle meervoudige kandidaturen, maken van de schermafdrukken bij elektronische stemming en inzameling van de resultaten)
- Samenstelling van het hoofdbureau (kieskringhoofdbureau B + gewestbureau te Brussel)
- Afsluiten kandidatenlijsten (op maximaal 3 tijdstippen)
  - Voorlopige
  - Definitieve (indien geen beroep)
  - Definitieve (indien beroep)
- In ontvangstname van bezwaarschriften tegen kandidaturen en verwittigen van betrokkenen
- Ingeval van verkiezing zonder strijd: alles doorgeven aan de griffier van de desbetreffende assemblee
- Nummeren van de lijsten en opmaken van het stembiljet
- Aanplakking van de kandidatenlijsten in alle gemeenten
- Roze stembiljetten laten drukken
- Ontvangst en controle lijstenverbindingen ("apparentering" – uitsluitend voor de verkiezing van het Waals Parlement en de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement) en meedelen aan BIZA
- Schermafdrukken (bij elektronisch kiezen) goedkeuren na opmaak door BIZA
- Meedelen (indien voorafgaand gevraagd) van de officiële kandidatenlijsten
- Het (eventueel) beroep tegen de afwijzing van een kandidatuurstelling wegens onverkiesbaarheid, wordt zonder dagvaarding of oproeping voor de Eerste Kamer van het Hof van Beroep gebracht
- Verzending van de stembiljetten onder verzegelde omslag aan de voorzitters van de stembureaus
- Verzending van het PV dat na de stemopneming dient ingevuld te worden naar de voorzitters van de stemopnemingsbureaus B (Parlamenten van Regio en Gemeenschap)
- Verzamelt de resultaten van de diverse kantonhoofdbureaus
- PV met resultaten, zetelverdeling en aanwijzing gekozenen digitaal met eID verzenden naar BIZA
- PV op papier en digitaal met eID, verzenden naar de desbetreffende assemblee
- Nadien zendt het hoofdbureau het PV Legt het verslag van de verkiezingsuitgaven bij de griffie van REA voor opmerkingen van kiezers ; vervolgens overmaking aan de bevoegde Parlementaire Controlecommissie.

5c. Taken van het provinciaal centraal bureau (Uitsluitend voor het Waals Parlement – kieskringhoofdbureau in de provinciehoofdplaats)

Na ontvangst van de PV's uit de kieskringhoofdbureaus (die de eerte zetelverdeling op het niveau van de kieskring hebben gedaan), doet het provinciale hoofdbureau de algemene provinciale telling van de stemmen, de aanvullende zetelverdeling en de aanwijzing van de gekozenen en opvolgers.

PV met resultaten verzenden naar BIZA en naar de griffier van de betrokken assemblee.

6. Taken van het provinciehoofdbureau (Europees Parlement)

- Laat de blauwe stembiljetten drukken
- Belgen in het buitenland:
Stuurt de stembiljetten naar BuZa (ingeval van persoonlijke stemming of stemming per volmacht in de diplomatieke post)
Stuurt de kiesenveloppes via de diplomatieke posten (stemming per briefwisseling)
- Stuurt de stembiljetten onder verzegelde omslag naar de voorzitters van de stembureaus
- Verzamelt en totaliseert alle resultaten van de kantonhoofdbureaus C (Europees Parlement) in de provincie
- PV met resultaten verzenden naar BIZA
- Stuurt het PV met de stemopneming door naar het collegehoofdbureau (Europees Parlement) op digitale wijze met eID en op papier.

7. Taken van het collegehoofdbureau (Europees Parlement – te Mechelen, te Namen en te Eupen)

- Mededeling plaats, datum en uur voor in ontvangsname van de kandidatuurstellingen voor het Europees Parlement
- In ontvangsneming en inzagerecht van de akten van voordracht van de kandidaten
- Verzending van een uittreksel van alle ingediende lijsten aan BIZA op digitale wijze (controle meervoudige kandidaturen, maken van de schermafdrucken bij elektronische stemming en inzameling van de resultaten)
- Samenstelling van het collegehoofdbureau
- Afsluiten kandidatenlijsten (op maximaal 3 tijdstippen)
  - Voorlopige
  - Definitieve (indien geen beroep)
  - Definitieve (indien beroep)
- In ontvangsname van bezwaarschriften en verwittigen van betrokkenen
- Ingeval van verkiezing zonder strijd: alles doorgeven aan de griffier van de Kamer
- Nummern van de lijsten en opmaken van het stembiljet
- Aanplakking van de kandidatenlijsten in alle gemeenten
- Opsturen modelstembiljet naar provinciehoofdbureaus voor het drukken van de blauwe stembiljetten
- Schermafdrucken (bij elektronische kiezen) goedkeuren na opmaak door BIZA
- Meedelen (indien voorafgaand gevraagd) van de officiële kandidatenlijsten
- Het (eventueel) beroep tegen de afwijzing van een kandidatuurstelling wegens onverkiesbaarheid, wordt zonder dagvaarding of oproeping voor de Eerste Kamer van het Hof van Beroep (Antwerpen of Luik) gebracht of bij de Raad van State (inzake taalverklaring kandidaten)
- Verzamelt de resultaten van de provinciehoofdbureaus
- PV met resultaten, zetelverdeling en aanwijzing gekozenen digitaal met eID verzenden naar BIZA
- PV op papier èn digitaal met eID, verzenden naar de griffier van de Kamer

Legt het verslag van de verkiezingsuitgaven bij de griffie van REA voor opmerkingen van kiezers ; vervolgens overmaking aan de Parlementaire Controlecommissie.

8. Taken van FOD Binnenlandse Zaken (BIZA)

- Publicatie van reglementering, onderrichtingen en formulieren in het BS
- Nota's aan hoofdbureaus, gemeenten, provincies en politieke partijen
- Brochure, en website verkiezingen
- Organisatie Nacht van de verkiezingen
- Digitale inzameling kandidatenlijsten en resultaten
- Organisatie van de elektronische stemming (BIZA)
- Maken van allerlei kiezerslijsten en statistieken voor de Belgische kiezers in het buitenland, volgens de 5 stemwijzen, ten behoeve van de hoofdbureaus, BUZA en de gemeentebesturen
- Bekendmaking verboden letterwoorden of logo's in BS
- In ontvangst nemen akten van bescherming van het letterwoord en toekenning van de nationale nummers
- Mededeling van de verschillende beschermde letterwoorden of logo's met nationale nummers aan de voorzitters van de hoofdbureaus
- Tabel beschermde letterwoorden of logo's met nationale nummers in BS
- Ontvangst van de lijsten (en aanpassingen bij voorlopige en definitieve afsluiting) op digitale wijze vanuit de hoofdbureau voor de controle van de dubbele kandidaturen, voor de aanmaak van de schermafdrucken bij de elektronische stemming en voor de inzameling van de resultaten
- Publicatie in BS van de maximumbedragen verkiezingsuitgaven door kandidaten en partijen
- Mededeling aan de hoofdbureaus van eventuele meervoudige kandidaturen
- Publicatie in het BS van het bericht aan de kiezer inzake dag van de stemming en openingsuren
- Aanmaak van de modelschermen met lijsten en kandidaten bij de elektronische stemming en goedkeuring door de hoofdbureau
- Aanmaak van de gegevensdragers voor stembureaus en kantonhoofdbureaus
- Levering van de gegevensdragers bij de kantonvoorzitters
- Opvolging van de installatie van de elektronische stembureaus en de controle van de stemapparatuur
- Inzameling van de gedeeltelijke en volledige resultaten van de lijsten en kandidaten vanuit de kantonhoofdbureaus op de dag van de stemming en de maandag op digitale wijze -> directe verspreiding naar de media en de burgers (website)
- Ontvangst van de PV's met de resultaten, zetelverdeling en aanwijzing gekozenen en opvolgers op digitale wijze met eID vanuit alle kieshoofdbureaus.
- Publicatie van de officiële resultaten op CD-rom, website en brochure.

9. Taken van FOD Buitenlandse Zaken (BUZA) en diplomatieke posten (Kamer en Europees Parlement)

- Organisatie van de inschrijving van de Belgen in het buitenland als kiezer voor de verkiezing van de Kamer
- Sturen van de oproepingsbrieven met medewerking van de diplomatieke posten aan de kiezers (de kiezers die stemmen per briefwisseling en via volmacht krijgen geen oproepingsbrief)
- Sturen van de stembiljetten (toegezonden door de hoofdbureaus) met medewerking BUZA te Brussel aan de diplomatieke posten
- Inrichten van de stembureaus door de diplomatieke posten en aan de kiezers (=stemming per briefwisseling) voor de kiezers die persoonlijk of bij volmacht stemmen in de diplomatieke post op woensdag van 13 tot 21 uur plaatselijke tijd vóór de stemmingsdag in België
- Toesturen van de stembiljetten door de diplomatieke posten aan de gewestelijke stemopnemingsbureaus van BUZA
- Mededeling door de gewestelijke stemopnemingsbureaus van gedeeltelijke en volledige resultaten aan BUZA tijdens de nacht van de verkiezingen

B. Enkele belangrijke kiesdata

21. Enkele belangrijke kiesdata.

<u>D – 6 maanden</u> Maandag 26 november 2018	EP, GP - Uiterste datum waarop de Minister van Binnenlandse Zaken de overeenkomstig de bepalingen van artikel 2, § 2, 1°, §3 en §5 - van de wet van 19 mei 1994 - berekende <u>maximumbedragen</u> bekendmaakt die door de kandidaten en de lijsten mogen worden uitgegeven
<u>D – 4 maanden</u> Zaterdag 26 januari	EP, K, GP - Begin van de <u>sperperiode</u> voor de verkiezingsuitgaven
<u>25^e dag van de 3^e maand voor de verkiezingen</u> Maandag 25 februari	<p>EP, K - Datum waarop uiterlijk een <u>aanvraag tot het bekomen van exemplaren van de lijst van de kiezers</u> bij aangetekend schrijven dient te worden ingediend door de personen die in naam van een politieke partij optreden en die er zich schriftelijk toe verbinden een kandidatenlijst voor deze verkiezing voor te dragen, of door een kandidaat.</p> <p><u>N.B.</u></p> <p>EP, K, GP - De politieke partijen die deelnemen aan de verkiezingen ontvangen slechts eenmaal gratis twee kiezerslijsten, daar de kiezerslijst geldt voor alle verkiezingen.</p> <p>Datum waarop uiterlijk een aanvraag tot het bekomen van exemplaren van de lijst van de kiezers die buiten België verblijven moet worden ingediend bij FOD BuZa.</p>
<u>D – 87 dagen</u> Donderdag 28 februari	<ul style="list-style-type: none"> ➤ EP - Uiterste datum waarop een aanvraag tot deelname aan de stemming in België ingediend kan worden door de onderdanen van de andere Lidstaten van de Europese Unie bij het gemeentebestuur van hun woonplaats. ➤ EP, K, GP - De laatste dag dat het verzoek tot verboden letterwoorden of logo's kan worden ingediend. De lijst van de letterwoorden of logo's waarvan het gebruik verboden is, wordt door de Minister van Binnenlandse Zaken in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt op: <ul style="list-style-type: none"> D - 75 dagen = dinsdag 12 maart 2019 voor de Kamer en GPs D - 68 dagen = dinsdag 19 maart 2019 voor het EP
<u>1^e dag van de 2^e maand voor de verkiezingen</u> Vrijdag 1 maart	<ul style="list-style-type: none"> ➤ EP, K, GP - Het college van burgemeester en schepenen maakt de <u>lijst</u> op van de <u>kiezers</u> die geldt voor <u>alle verkiezingen</u>. ➤ EP, K, GP - Vanaf deze datum tot de twaalfde dag vóór de verkiezing, kan elke kiezer bij het college van burgemeester en schepenen een <u>bezwaar indienen betreffende de kiezerslijst</u>. <p>GP - Datum waarop uiterlijk een <u>aanvraag tot het bekomen van exemplaren van de lijst van de kiezers</u> bij aangetekend schrijven dient te worden ingediend door de</p>

	<p>personen die in naam van een politieke partij optreden en die er zich schriftelijk toe verbinden een kandidatenlijst voor deze verkiezing voor te dragen, of door een kandidaat.</p>
<p><u>D – 2 maanden</u> Maart 2019</p>	<p>EP, K, GP</p> <p>Het college van burgemeester en schepenen maakt <u>twee lijsten</u> op:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. de personen die in aanmerking kunnen komen voor het vervullen van de functie van voorzitter/bijzitter van een stemopnemingsbureau A (Kamer) , B (Parlement van gewest en gemeenschap) en C (Europees Parlement), voorzitter van een stembureau 2. de kiezers die zouden kunnen aangewezen worden als bijzitter of plaatsvervangend bijzitter in een stembureau (naar rata van 24 personen per kiesafdeling). <p>Deze lijsten moeten worden gezonden naar de voorzitter van het kantonhoofdbureau C (Europees Parlement).</p>
<p><u>D – 65 dagen</u> Vrijdag 22 maart</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ EP, K, GP Tussen 10 en 12 uur wordt aan de Minister van Binnenlandse zaken of diens gemachtigde de <u>akte van neerlegging van het letterwoord of logo</u> overhandigd door een parlements lid-ondertekenaar ➤ Om 12 uur houdt de Minister van Binnenlandse Zaken een <u>loting</u> ter aanwijzing van de volgnummers die zullen worden toegekend aan de kandidatenlijsten die een beschermd letterwoord of logo zullen dragen (“<u>nationale nummers</u>”) ➤ De Minister van Binnenlandse Zaken stelt de voorzitters van de collegehoofdbureaus en de kieskringhoofdbureaus in kennis van de verschillende beschermde letterwoorden of logo’s en hun volgnummers alsmede van de naam, de voornamen en het adres van de door de politieke formaties aangewezen <u>personen</u> en hun plaatsvervangers die alleen <u>gemachtigd zijn de kandidatenlijsten voor echt te erkennen</u>
<p><u>D – 62 dagen</u> Maandag 25 maart 2019</p>	<p>EP, K, GP – Uiterste datum waarop het collegehoofdbureau en het kieskringhoofdbureau moeten zijn samengesteld. De voorzitters van de hoofdbureaus op niveau van elk college, elke kieskring delen binnen de 24 uur via elektronische weg hun contactgegevens mee aan de FOD Binnenlandse Zaken.</p>
<p><u>D – 61 dagen</u> Dinsdag 26 maart</p>	<p>EP, K, GP</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Uiterste datum waarop de voorzitters van het collegehoofdbureau en de kieskringhoofdbureaus met een <u>bericht</u> in alle gemeenten van het kiescollege de plaats, de dagen en uren bekendmaakt waarop hij de voordrachten van kandidaten in ontvangst zal nemen
<p><u>D – 58 dagen</u> Vrijdag 29 maart</p>	<p>EP, K, GP</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Tussen 14 en 16 uur dienen <u>de voordrachten van kandidaten en de bewilligingsakten ter hand gesteld te worden aan de voorzitters van het collegehoofdbureau en de kieskringhoofdbureaus.</u>
<p><u>D – 57 dagen</u> Zaterdag 30 maart</p>	<p>EP, K, GP</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Van 9 tot 12 uur, <u>uiterste termijn</u> gedurende welke de <u>voordrachtsakten</u> en de bewilligingsakten mogen <u>ter hand gesteld</u> worden aan de voorzitters van het collegehoofdbureau en de kieskringhoofdbureaus.
<p><u>D – 55 dagen</u> Maandag 1 april</p>	<p>EP, K, GP</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Om 16 uur <u>sluiten het collegehoofdbureau en de kieskringhoofdbureaus de</u>

	kandidatenlijsten voorlopig af.
<u>D – 54 dagen</u> Dinsdag 2 april	EP, K, GP <ul style="list-style-type: none"> ➤ Tussen 13 en 15 uur kunnen zij die de tijdens de voorlopige afsluiting der kandidatenlijsten aanvaarde of afgewezen lijsten hebben ingediend, of bij hun ontstentenis, een van de erop voorkomende kandidaten, bij de voorzitters van het collegehoofdbureau en de kieskringhoofdbureaus een <u>met redenen omkleed bezwaarschrift tegen de aanvaarding van bepaalde kandidaten indienen</u>.
<u>D – 52 dagen</u> Donderdag 4 april	EP, K, GP <ul style="list-style-type: none"> ➤ Tussen 14 en 16 uur: de indieners van aanvaarde of afgewezen lijsten of erop voorkomende kandidaten kunnen bij de voorzitters van het collegehoofdbureau en de kieskringhoofdbureaus tegen ontvangstbewijs een <u>memorie indienen tot betwisting van de onregelmatigheden</u> waarmee bij het voorlopige afsluiten van de kandidatenlijst rekening is gehouden of die de dag na die afsluiting ingeroepen zijn. ➤ Uiterlijk om 16 uur geeft de Minister van Binnenlandse Zaken aan de voorzitters van het collegehoofdbureau en de kieskringhoofdbureaus kennis van de gevallen waarbij kandidaten voorkomen op meer dan één lijst. ➤ Om 16 uur vergadert het collegehoofdbureau/kieskringhoofdbureau. Na onderzoek van de stukken die de voorzitter overeenkomstig de artikelen 121, 122 en 123 van het Kieswetboek ontvangen heeft, en na beslissing hieromtrent, sluit het <u>de kandidatenlijst definitief af</u>. ➤ <u>Het collegehoofdbureau/kieskringhoofdbureau doet de nummering van lijsten en maakt het modelstembiljet op</u>. ➤ Voor de kieskantons met elektronische stemming worden gestart met de <u>aanmaak van de schermen</u>, waarop de lijsten en de kandidatenlijsten zullen verschijnen <u>ter goedkeuring voorgelegd aan de voorzitters van het desbetreffende collegehoofdbureau/kieskringhoofdbureau</u>.
<u>D – 51 dagen :</u> Vrijdag 5 april	EP, K, GP <p>Tussen 11 en 13 uur houdt de voorzitter van het <u>hof van beroep</u> zich in zijn kabinet ter beschikking van de voorzitters van het collegehoofdbureau en kieskringhoofdbureaus om er uit zijn handen te ontvangen een uitgifte van de processen-verbaal houdende de <u>verklaringen van beroep</u>, alsmede alle stukken betreffende de geschillen waarvan de hoofdbureaus kennis hebben gehad. Bijgestaan door zijn griffier maakt hij van deze overhandiging akte op.</p>
<u>D – 43 dagen :</u> Zaterdag 13 april	EP <p>Uiterste datum waarop de <u>Raad van State een uitspraak dient te doen</u> over het beroep ingesteld tegen de beslissingen van het collegehoofdbureau i.v.m. bezwaarschriften die <u>de onverkiesbaarheid inroepen op grond van de taalverklaring</u> afgelegd door de voorgedragen kandidaten.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ De beslissing van de Raad van State moet onmiddellijk aan de voorzitter van het betrokken collegehoofdbureau worden medegedeeld.
<u>D – 41 dagen :</u> Maandag 15 april	EP, K, GP <p>In geval van beroep (verwerping kandidatuur wegens onverkiesbaarheid of bezwaar gegrond op onverkiesbaarheid): beslissing van het <u>Hof van beroep</u>.</p>
<u>D – 40 dagen :</u>	EP, K, GP

Dinsdag 16 april	In geval van beroep deelt de voorzitter van het betrokken collegehoofdbureau, vanaf deze datum, de officiële kandidatenlijst mee aan de kandidaten en aan de kiezers die hen hebben voorgedragen, indien zij het vragen
<u>D- 33 dagen</u> Dinsdag 23 april	EP, K, GP – Uiterste datum waarop de voorzitter van het kantonhoofdbureau wordt moet zijn aangewezen. De voorzitters van de kantonhoofdbureaus delen binnen de 24 uur via elektronische weg hun contactgegevens mee aan de FOD Binnenlandse Zaken.
<u>D – 24 dagen</u> Donderdag 2 mei	EP, K Uiterste datum waarop de voorzitters van het provinciehoofdbureau en de kieskringhoofdbureaus de nodige stembiljetten naar de Minister van Buitenlandse Zaken versturen
<u>D - 20 dagen</u> Maandag 6 mei	K <ul style="list-style-type: none"> ➤ Uiterste datum waarop de Minister van Binnenlandse Zaken gehouden is de <u>maximumbedragen</u> bekend te maken die de kandidaten en de lijsten mogen uitgeven EP, K <ul style="list-style-type: none"> ➤ Uiterste datum waarop de <u>volmacht van de Belg die in het buitenland verblijft</u> en die bij volmacht stemt in België of in een diplomatieke post respectievelijk bij de gemeente van inschrijving of de diplomatieke post moet toekomen
<u>D – 17 dagen</u> Donderdag 9 mei	GP <ul style="list-style-type: none"> ➤ <u>Tussen 14 en 16 uur worden de verklaringen van lijstenverbinding, tegen ontvangstbewijs, overhandigd aan de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring dat in de provinciehoofdplaats zitting houdt.</u> Dit bureau fungeert als provinciaal centraal bureau. <ul style="list-style-type: none"> ○ Lijstenverbindingen ("apparentering") zijn enkel mogelijk bij de verkiezing van het Waals Parlement. De lijsten van <u>dezelfde taalgroep</u> voor de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement kunnen eveneens lijstenverbindingen vragen (-> J-45).
<u>D - 15 dagen :</u> Zaterdag 11 mei	EP, K, GP <ul style="list-style-type: none"> ➤ De uiterste datum waarop <u>de Minister van Binnenlandse Zaken</u> in het Belgisch Staatsblad een <u>bericht aan de kiezer</u> doet verschijnen waarbij de datum van de stemming, alsmede de uren van opening en sluiting van de stembureaus worden medegedeeld (+ mogelijkheid kiezer tot 12 dagen vóór de verkiezing tot indiening bezwaarschrift bij gemeentebestuur). <u>Dit bericht geldt voor alle verkiezingen.</u> ➤ <u>De uiterste datum waarop het college van burgemeester en schepenen/de consulaire post een oproepingsbrief zendt aan elke kiezer.</u> De kiezer die zijn oproepingsbrief niet heeft ontvangen, kan hem, tot op de dag van de stemming 's middags, op de gemeentesecretarie afhalen. <u>Dit geldt voor alle verkiezingen en alle kiezers (Belgen, Belgen in het buitenland en Europese kiezers)</u>
<u>D - 12 dagen :</u>	EP, K, GP

Dinsdag 14 mei	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Uiterste datum waarop <u>iedere kiezer een bezwaar</u> bij het college van burgemeester en schepenen kan indienen inzake de kiezerslijst <ul style="list-style-type: none"> + D – 8 dagen (<u>zaterdag 18 mei</u>): uiterste datum voor de beslissing van het college + D – 2 dagen (<u>vrijdag 24 mei</u>): arrest Hof van Beroep
D - 5 dagen : Dinsdag 21 mei	<p>EP</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Tussen 14 en 16 uur neemt de voorzitter van het kantonhoofdbureau C de <u>aanwijzingen van de getuigen voor de stembureaus en stemopnemingsbureaus C</u> in ontvangst. <p>K</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Tussen 14 en 16 uur neemt de voorzitter van het kantonhoofdbureau A de <u>aanwijzingen van de getuigen voor stemopnemingsbureaus A</u> in ontvangst. <p>GP</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Tussen 14 en 16 uur neemt de voorzitter van het kantonhoofdbureau B de <u>aanwijzingen van de getuigen voor stemopnemingsbureaus B</u> in ontvangst. <p>EP, K, GP</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <u>Verzending door de voorzitter van de provincie en kieskringhoofdbureau van de nodige stembiljetten naar de voorzitter van elk kantonhoofdbureau</u>
D – 4 dagen Woensdag 22 mei	<p>EP, K -_Stemming van de Belgen die in het buitenland verblijven in de ambassades en consulaire posten (van 13 tot 21 uur plaatselijke tijd)</p>
D – 3 dagen Donderdag 23 mei	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <u>Levering van de aangemaakte gegevensdragers (voor de stemming) in de kantonhoofdbureaus</u> (uiterste datum is de D – 3 dagen voor de stemming – <u>donderdag 23 mei</u>). ➤ EP, K, GP – uiterste datum waarop de voorzitters en de bijzitters van de stem- en stemopnemingsbureaus worden aangewezen.
D – 1 dag Zaterdag 25 mei	<p>EP, K, GP</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <u>Levering van de stembiljetten</u> bij de voorzitters van de stembureaus ➤ <u>In de kieskantons met elektronische stemming</u> zendt de voorzitter van het kantonhoofdbureau de nodige gegevensdragers aan de voorzitters van de stembureaus. De voorzitter van het kantonhoofdbureau heeft uiterlijk de 3de dag vóór de stemming deze geheugendragers ontvangen van FOD BIZA. <u>Dit geldt voor alle verkiezingen.</u> ➤ Uiterste datum voor de kiezer die afwezig is van zijn woonplaats op de dag van de stemming wegens een tijdelijk verblijf in het buitenland, om bij de burgemeester van de woonplaats een aanvraag in te dienen om de onmogelijkheid om zich naar het bureau te begeven, te doen vaststellen (<u>volmacht</u>). ➤ K - <u>Stemopneming van de stem van de Belgen in het buitenland</u> door de gewestelijke stemopnemingsbureaus (persoonlijke stemming of stemming bij volmacht in de ambassades en diplomatieke posten)
Dag D :	Verkiezing van het Europese Parlement, de Kamer van

	Volksvertegenwoordigers en de Gewest- en Gemeenschapsparlementen
--	---

HOOFDSTUK III.

ORGANISATIE VAN DE HOOFDBUREAUS

Overeenkomstig het nieuwe artikel 95bis van het Kieswetboek delen de voorzitters van de college-, kieskring- en kantonhoofdbureaus op digitale wijze hun contactgegevens mee aan de Minister van Binnenlandse Zaken. Hiertoe wordt een invulscherm (toepassing MARTINE – MA3B) met de nodige toelichtingen ter beschikking gesteld van ieder kieshoofdbureau door het departement.

A. Collegehoofdbureau voor het Europese Parlement.

1. Opdracht

22. De verkiezing van het Europees Parlement wordt gehouden op basis van de vier volgende kieskringen (art. 9 WVEP):

1° de Vlaamse kieskring die de administratieve arrondissementen omvat die tot het Vlaamse Gewest behoren;

2° de Waalse kieskring die de administratieve arrondissementen omvat die tot het Waalse Gewest behoren, met uitzondering van de gemeenten van het Duits taalgebied;

3° de kieskring Brussel-Hoofdstad die het administratieve arrondissement Brussel-Hoofdstad omvat;

4° de Duitstalige kieskring die de gemeenten van het Duits taalgebied omvat.

Er zijn drie kiescolleges : een Nederlands, een Frans en een Duitstalig (art. 10, § 1 WVEP).

De personen die ingeschreven zijn op de lijst van kiezers van een gemeente van de Vlaamse kieskring, behoren tot het Nederlandse kiescollege; degenen die ingeschreven zijn op de lijst van de kiezers van een gemeente van de Waalse kieskring, behoren tot het Franse kiescollege; degenen die ingeschreven zijn op de lijst van de kiezers van een gemeente van de Duitstalige kieskring, behoren tot het Duitstalige kiescollege.

De personen die ingeschreven zijn op de lijst van kiezers van een gemeente van **de kieskring Brussel-Hoofdstad**, behoren tot hetzij het Nederlandse kiescollege, hetzij het Franse kiescollege.

Opgelet: De kiezers van het kieskanton Sint-Genesius-Rode (Vlaamse kieskring) kunnen een stem uitbrengen hetzij voor het Nederlandse kiescollege, hetzij voor het Franse kiescollege.

De kiezers met werkelijke verblijfplaats in de gemeenten Voeren en Komen-Waasten die te Aubel en te Heuvelland stemmen, behoren onderscheidenlijk tot het Franse en tot het Nederlandse kiescollege.

De Belgische kiezers die verblijven in de Europese Unie behoren tot het Nederlandse, Franse of Duitstalige kiescollege naar gelang van de keuze die zij overeenkomstig artikel 5 WVEP gemaakt hebben.

23. Voor de verkiezing van het Europese Parlement wordt een collegehoofdbureau samengesteld in de hoofdplaats van elk kiescollege.

Het collegehoofdbureau is gevestigd te Mechelen voor het Nederlandse kiescollege, te Namen voor het Franse kiescollege en te Eupen voor het Duitstalige kiescollege.

24. Volgens artikel 12, § 2 WVEP is het collegehoofdbureau uitsluitend belast met de aan de stemming voorafgaande verrichtingen en met algemene telling van de stemmen.

Het collegehoofdbureau, dat te Mechelen zitting houdt, is derhalve belast met de zetelverdeling voor het Nederlandse kiescollege.

Het collegehoofdbureau, dat te Namen zitting houdt, is derhalve belast met de zetelverdeling voor het Franse kiescollege.

Het collegehoofdbureau, dat te Eupen zitting houdt, is derhalve belast met de zetelaanwijzing voor het Duitstalige kiescollege.

2. Samenstelling

25. Het collegehoofdbureau wordt voorgezeten door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van de hoofdplaats van het college of, bij zijn ontstentenis, door de hem vervangende magistraat.

Het collegehoofdbureau dient uiterlijk samengesteld te zijn op maandag 25 maart 2019, tweeënzestigste dag vóór de dag van de stemming. (artikel 12, § 2, tweede lid, WVEP).

Opmerkingen :

- Hier dient te worden verwezen naar artikel 41ter van de gewone wet van 16 juli 1993 dat stelt :

“§ 1.De voorzitters van de hoofdbureaus van het Nederlandse en Franse kiescollege, zetelend te MECHELEN en te NAMEN, voor de verkiezing van het Europees Parlement wijzen

achtereenvolgens de eerste, de tweede en volgende magistraten, die hen in geval van verhindering in hun rechterlijk ambt vervangen, respectievelijk aan in het voorzitterschap, van het provinciehoofdbureau te NAMEN voor de verkiezing van het Europees Parlement, alsook voor de kieskringhoofdbureaus voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers en voor het Vlaamse Parlement en het Waalse Parlement.

Het kieskringhoofdbureau, zetelend te NAMEN, voor de verkiezing van het Waalse Parlement zetelt terzelfder tijd als provinciaal centraal bureau voor deze verkiezing.

De drie en vier bureaus, naar gelang van het geval, verrichten hun werkzaamheden afzonderlijk voor elke verkiezing.

§ 2. De voorzitter van het provinciehoofdbureau voor de verkiezing van het Europees Parlement wijst de eerste magistraat, die hem in geval van verhindering in zijn rechterlijk ambt vervangt, aan als voorzitter van het kieskringhoofdbureau voor de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de tweede magistraat, die hem in geval van verhindering in zijn rechterlijk ambt vervangt, aan als voorzitter van het kieskringhoofdbureau voor de verkiezing van het Vlaamse Parlement of van het Waalse Parlement.

De drie bureaus verrichten hun werkzaamheden afzonderlijk voor elke verkiezing.

§ 3. In de kieskringhoofdbureaus, die geen collegehoofdbureau of provinciehoofdbureau zijn, wijst de magistraat die voorzitter is van het kieskringhoofdbureau voor de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers de magistraat, die hem in geval van verhindering in zijn rechterlijk ambt vervangt, aan als voorzitter van het kieskringhoofdbureau voor de verkiezing van het Vlaamse Parlement of van het Waalse Parlement.

De twee bureaus verrichten hun werkzaamheden afzonderlijk voor elke verkiezing.”

- De leden van alle kiesbureaus moeten van Belgische nationaliteit zijn (art. 12, § 1 WVEP).
- De kandidaten mogen geen deel uitmaken van een kiesbureau, van welke aard ook.

26. Het collegehoofdbureau is, buiten zijn voorzitter, samengesteld uit (art. 12, § 2 WVEP) :

- 1° vier bijzitters en vier plaatsvervangende bijzitters door de voorzitter aangewezen uit de kiezers van de gemeente waar het collegehoofdbureau zich bevindt. Bij zijn keuze moet de voorzitter zich enkel laten leiden door het verlangen om zijn bureau samen te stellen uit personen die hem een degelijke medewerking kunnen verzekeren (formulier C/6);

2° een door de voorzitter vrijelijk gekozen secretaris uit de kiezers van de provincie waar het collegehoofdbureau gevestigd is ; de secretaris heeft geen medebeslissende stem en dient ten minste 18 jaar oud te zijn (art. 15 WVEP).

27. Aangezien de leden van de Kamer van Volksvertegenwoordiger zich moeten uitspreken over de geldigheid van de kiesverrichtingen (art. 43 WVEP), wordt U verzocht hen niet als leden van uw bureau aan te wijzen.

B. Provinciehoofdbureau voor het Europese Parlement.

1. Opdracht

28. De voorzitter van het provinciehoofdbureau houdt toezicht over de kiesverrichtingen in de provincie en schrijft zonodig de spoedmaatregelen voor die de omstandigheden mochten vereisen. Het provinciehoofdbureau verzamelt de uitkomsten van de stemopneming in de provincie (art. 12, § 3 WVEP).

Het provinciehoofdbureau van de provincie Waals-Brabant is gevestigd te Nijvel.

2. Samenstelling

29. Overeenkomstig artikel 12, § 3 WVEP wordt in de hoofdplaats van elke provincie een provinciehoofdbureau samengesteld. Het wordt voorgezeten door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van de hoofdplaats of, bij zijn ontstentenis, door de magistraat die hem vervangt.

Het provinciehoofdbureau bestaat, buiten de voorzitter, uit vier bijzitters, vier plaatsvervangende bijzitters en een secretaris. De vier bijzitters en de vier plaatsvervangende bijzitter worden door de voorzitter aangewezen uit de kiezers van de gemeente waar het provinciehoofdbureau zich bevindt (formulier C/19).

De secretaris wordt door de voorzitter aangewezen uit de kiezers van de provincie waar het provinciehoofdbureau zich bevindt. Hij is niet stemgerechtigd en moet ten minste 18 jaar zijn (art. 15 WVEP).

Aangezien de leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers zich moeten uitspreken over de geldigheid van de kiesverrichtingen (art. 43 WVEP) wordt U verzocht hen niet aan te wijzen als leden van uw bureau.

Het provinciehoofdbureau dient uiterlijk de vijfde dag vóór de verkiezing (dinsdag 21 mei 2019) samengesteld te zijn.

30. In afwijking van het vorige punt wordt een hoofdbureau van de kieskring Brussel-Hoofdstad ingesteld, dat de functies van het provinciehoofdbureau uitoefent voor deze kieskring. Dit bureau zetelt te Brussel. De secretaris van dit bureau komt uit de kiezers van deze kieskring.

Het collegehoofdbureau van het Duitstalige kiescollege te Eupen oefent de aan het provinciehoofdbureau verleende functies uit voor wat de Duitstalige kieskring betreft.

C. Kieskringhoofdbureau A voor de Kamer.

- Door de griffier van de Kamer wordt er gevraagd dat de voorzitters van de kieskringhoofdbureaus de voorlopige en definitieve kandidatenlijsten voor de Kamerverkiezingen eveneens rechtstreeks toezenden aan de Kamer van volksvertegenwoordigers op volgend E-mail adres : Verkiezingen@dekamer.be (in het Frans : Elections@lachambre.be).

1. Opdracht

31. Luidens artikel 94, § 1 van het Kieswetboek is het kieskringhoofdbureau A uitsluitend met de aan de stemming voorafgaande verrichtingen en met de algemene telling van de stemmen belast, inbegrepen de zetelverdeling en de aanwijzing van de gekozenen en opvolgers.

De voorzitter van het kieskringhoofdbureau A oefent toezicht uit op de gezamenlijke verrichtingen in de kieskring en desnoods, schrijft hij dringend de door de omstandigheden vereiste maatregelen voor.

In de hoofdplaats van elke kieskring voor de verkiezing van de leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers wordt een hoofdbureau van de kieskring A samengesteld.

Bij huidige gelijktijdige verkiezingen van de Kamer en de Gewestparlementen met het Europese Parlement worden de hoofdbureaus voor de Kamer aangeduid als kieskringhoofdbureau A en de hoofdbureaus voor het Vlaamse Parlement en het Waalse Parlement als kieskringhoofdbureau B.

Het hoofdbureau voor de verkiezing van het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement wordt gewestbureau genoemd en het hoofdbureau voor de verkiezing van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap wordt aangewezen als hoofdbureau van het kiesgebied.

Bij samenvoeging van twee of meer administratieve arrondissementen voor de verkiezing van de volksvertegenwoordigers, wordt de hoofdplaats aangegeven in de bij artikel 87 van het Kieswetboek bedoelde indelingstabel.

Artikel 87 van het Kieswetboek stelt dat de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers worden gehouden per kieskring bestaande uit één of meer administratieve arrondissementen overeenkomstig de tabel gevoegd bij het Kieswetboek.

Deze tabel werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 10 januari 2003 als bijlage bij het Kieswetboek. Deze tabel duidt de kieskring aan met zijn hoofdplaats, zijn een of meerdere administratieve arrondissementen, zijn kieskantons met hun hoofdplaats en de gemeenten die behoren tot deze kieskantons.

De kieskringen voor de Kamer vallen voortaan samen met de provinciegrenzen.

2. Samenstelling

32. Het kieskringhoofdbureau wordt voorgezeten door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van de hoofdplaats of, bij zijn ontstentenis, door de hem vervangende magistraat; is er geen rechtbank van eerste aanleg in de hoofdplaats van de kieskring dan wordt het voorzitterschap waargenomen door de vrederechter van die hoofdplaats, of, bij zijn ontstentenis, door een van zijn plaatsvervangers naar dienstouderdom (zie echter opmerking bij punt 25 met artikel 41ter WFS).

Het hoofdbureau van de kieskring Brussel wordt gezamenlijk voorgezeten door de voorzitter van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg en de voorzitter van de Franstalige rechtbank van eerste aanleg. Voor de kieskring Brussel wordt verstaan onder “voorzitter van het kieskringhoofdbureau”, “de voorzitter van de in artikel 94 bedoelde hoofdbureaus van de kieskring” en “voorzitter van het hoofdbureau”: “de gezamenlijk zitting houdende voorzitters van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg en van de Franstalige rechtbank van eerste aanleg”.

Het kieskringhoofdbureau moet ten laatste de tweeënzestigste dag vóór de verkiezing, 25 maart 2019, samengesteld zijn.

33. Het kieskringhoofdbureau is, buiten zijn voorzitter, samengesteld uit:
- 1° Vier bijzitters en vier plaatsvervangende bijzitters door de voorzitter aangewezen uit de kiezers van de gemeente, hoofdplaats van de kieskring. De keus van de voorzitter wordt door geen andere voorwaarde beperkt en hij moet zich enkel laten leiden door het verlangen om zijn bureau samen te stellen uit burgers, die hem een degelijke medewerking kunnen verzekeren (formulier A/2);

- 2° Een door de voorzitter vrijelijk gekozen secretaris uit de kiezers van de kieskring, die ten minste 18 jaar oud is en die geen medebeslissende stem heeft bij de beslissingen van het bureau. (art. 100 KWB).

De kandidaten mogen van het bureau geen deel uitmaken (art. 95, § 11 KWB).

Opmerkingen :

- De formulieren voor de Kamer beginnen met de letter A, voor het Europese Parlement met de letter C, voor het Vlaamse Parlement met de letter D, voor het Waalse Parlement met de letter E, voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement met de letter F en voor het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap met de letter G. Formulieren die gelden voor verschillende verkiezingen hebben samengestelde letters (bijvoorbeeld ACD/1).
- De formulieren die zijn aangepast voor het elektronisch stemmen krijgen het suffix "bis" en de formulieren die niet van toepassing zijn voor het geautomatiseerd stemmen worden aangeduid met een asterisk (*) in de overzichtstabel.

D. Kieskringhoofdbureau B voor het Vlaamse Parlement en het Waalse Parlement.

1. Opdracht

34. Zie voorafgaandelijk punt 31 hiervoor

In de hoofdplaats van elke kieskring voor de verkiezing van de leden van het Vlaamse parlement en van het Waalse Parlement wordt een hoofdbureau B van de kieskring samengesteld.

De tabel met de kieskringen en hoofdplaatsen voor deze Gewestparlementen werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 20 juli 1993 als bijlage 1 bij de gewone wet van 16 juli 1993 (art. 5 WFS en art. 26quater BWFS).

Bij stemming met 2/3 meerderheid heeft het Vlaams Parlement op 14 januari 2004 de provincialisering van de kieskringen ingevoerd. Dit betekent dat elke kieskring in Vlaanderen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement voortaan samenvalt met de provinciegrenzen.

Het artikel 41quater (WFS) bepaalt dat de voorzitter van het kieskringhoofdbureau B de kantonvoorzitters A, B en C aanduidt na advies van de voorzitter van de vrederechters van

het gerechtelijk arrondissement (nieuw). Hiervoor gebruiken zij het formulier C/17 voor kanton C; formulier A/12 voor het kanton A ; formulier D/15, E/15 voor het kanton B).

2. Samenstelling

35. Zie voorafgaandelijk de punten 32 en 33 hiervoor (en de opmerking bij punt 25 met artikel 41ter WFS).

Voor de samenstelling van het kieskringhoofdbureau B (art. 26quater BWFS) gebruikt de voorzitter het formulier D/2. Het hoofdbureau moet uiterlijk de tweeënzestigste dag vóór de verkiezingen, maandag 25 maart 2019 zijn samengesteld.

E. Provinciaal Centraal Bureau het Waalse Parlement.

1. Opdracht

36. Het kieskringhoofdbureau voor de verkiezingen van het Waals Parlement, dat in de hoofdplaats van de provincie zitting houdt, vervult de rol van provinciaal centraal bureau dat met het ontvangen van de verklaringen van lijstenverbindingen en met de provinciale zetelverdeling is belast (art. 24 WFS).

Opmerking: Ingevolge de provincialisering van de kieskringen voor de verkiezing van het Vlaamse Parlement, zijn lijstenverbindingen ("apparentering") tussen de lijsten in de kieskringen van dezelfde provincie enkel nog mogelijk voor de verkiezing van het Waalse Parlement, met uitzondering van kieskring Waals-Brabant.

2. Samenstelling

37. Zie voorafgaandelijk de punten 32 en 33 hiervoor (en de opmerking bij punt 25 met artikel 41ter WFS).

F. Gewestbureau voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement

1. Opdracht

38. Het hoofdbureau voor de 19 gemeenten van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad wordt gewestbureau genoemd (art. 5 WBHP). De 19 gemeenten van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest vormen één kiesgebied, die in 8 kieskantons zijn gegroepeerd (art. 4 WBHP).

Deze 8 kieskantons zijn vastgesteld bij koninklijk besluit van 17 april 1989 tot bepaling van de hoofdplaats en de samenstelling van de kieskantons voor de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement (Belgisch Staatsblad van 26 april 1989).

Het gewestbureau is belast met de aan de stemming voorafgaande verrichtingen en met de algemene telling van de stemmen.

Het gewestbureau is eveneens belast met de rechtstreekse verkiezing van de 6 Brusselse leden van het Vlaams Parlement.

Het artikel 37 (WBHP) bepaalt dat de voorzitter van het gewestbureau de kantonvoorzitters aanduidt na advies van de voorzitter van de vrederechters van het gerechtelijk arrondissement (nieuw). Hiervoor gebruikt hij het formulier F/17bis.

2. Samenstelling

39. Het gewestbureau houdt zitting in de stad Brussel.

Het gewestbureau moet uiterlijk tweeënzestig dagen vóór de verkiezing, 25 maart 2019, samengesteld zijn. Kandidaten mogen er geen deel van uitmaken.

Het gewestbureau wordt gezamenlijk voorgezeten door de voorzitter van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg en de voorzitter van de Franstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel.

Bij huidige gelijktijdige verkiezingen met het Europese Parlement en de Kamer bepaalt echter het nieuwe artikel 36 WBHP dat “de voorzitter” van het hoofdbureau van de kieskring Brussel-Hoofdstad voor de verkiezing van het Europese Parlement de eerste magistraat, die hem in geval van verhindering in zijn gerechtelijk ambt vervangt, als voorzitter van het hoofdbureau voor de verkiezing van de Kamer en de tweede magistraat, die hem in geval van verhindering in zijn gerechtelijk ambt vervangt, aan als voorzitter van het gewestbureau.

De drie bureaus verrichten hun werkzaamheden afzonderlijk voor elke verkiezing.

Buiten de voorzitter bestaat het bureau uit twee Nederlandstalige en twee Franstalige bijzitters en uit twee Nederlandstalige en twee Franstalige plaatsvervangende bijzitters die, door de voorzitter van het gewestbureau worden aangewezen uit de kiezers van de stad Brussel.

De voorzitter van het gewestbureau wijst een secretaris aan uit de kiezers van de stad Brussel. Hij is niet stemgerechtigd en ik verwijs in dit verband naar de bepalingen betreffende het taalgebruik in de kiesbureaus.

Voor de samenstelling van het gewestbureau kan de voorzitter het formulier F/2bis gebruiken.

G. Hoofdbureau van het kiesgebied voor het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap

1. Opdracht

40. De gemeenten van het Duitse taalgebied vormen één enkel kiesgebied waarvan het hoofdbureau in Eupen gevestigd is (art. 11 WRDG).

Ze zijn in twee kieskantons gegroepeerd met als respectieve hoofdplaatsen Eupen en Sankt-Vith.

Het kieskanton Eupen omvat de gemeenten Eupen, Kelmis, Lontzen en Raeren en het kieskanton Sankt-Vith de gemeenten Sankt-Vith, Amel, Büllingen, Burg-Reuland en Bütgenbach.

Het hoofdbureau van het kiesgebied houdt tegelijk als hoofdbureau van het kanton Eupen zitting. Er wordt in Sankt-Vith een kantonhoofdbureau gevestigd.

De voorzitter houdt toezicht op de gezamenlijke verrichtingen in het kiesgebied en schrijft zo nodig de spoedmaatregelen voor die de omstandigheden mochten vereisen. Hij verzamelt de uitslagen van de stemopneming zowel in het kanton Eupen als in het hele kiesgebied.

Het hoofdbureau van het kiesgebied is in die hoedanigheid belast met de aan de stemming voorafgaande verrichtingen en met de algemene telling van de stemmen.

Het artikel 64 (WRDG) bepaalt dat de voorzitter van het gewestbureau de kantonvoorzitters aanduidt. Hiervoor gebruikt hij het formulier G/17bis.

2. Samenstelling

41. Het hoofdbureau wordt voorgezeten door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van Eupen of, bij zijn ontstentenis, door de magistraat die hem vervangt.

Bij huidige gelijktijdige verkiezingen met het Europese Parlement en de Kamer bepaalt echter het nieuwe artikel 64 WPDG dat de voorzitter van het hoofdbureau van de Duitstalige kieskring voor de verkiezing van het Europees Parlement de eerste en tweede magistraat, die hem in geval van verhindering in zijn rechterlijk ambt vervangt, respectievelijk aanwijst in het voorzitterschap van het hoofdbureau van het kiesgebied voor de verkiezing van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap en van het kantonhoofdbureau te EUPEN voor de verkiezing van het Europees Parlement.

Buiten de voorzitter bestaat het hoofdbureau van het kiesgebied uit vier bijzitters, vier plaatsvervangende bijzitters en een secretaris, die door de voorzitter zijn aangewezen uit de kiezers van het gebied. De secretaris is binnen het bureau niet stemgerechtigd.

Voor de samenstelling van het hoofdbureau kan de voorzitter het formulier G/2bis gebruiken.

HOOFDSTUK IV. VOORAFGAANDE VERRICHTINGEN VAN HET COLLEGEHOOFDBUREAU, HET PROVINCIEHOOFDBUREAU, HET KIESKRINGHOOFDBUREAU, HET GEWESTBUREAU EN HET HOOFDBUREAU VAN HET KIESGEBIED

A. Collegehoofdbureau voor het Europese Parlement

1. Inleiding

42. De Raad van Ministers van de Europese Unie is er tot op heden niet in geslaagd een eenvormige verkiezingsprocedure voor de rechtstreekse Europese verkiezingen vast te leggen. In 2002 heeft de Raad van Ministers beslist nog enkel gemeenschappelijke principes voor de verkiezing van het Europese Parlement vast te stellen ten aanzien van de lidstaten van de Europese Unie.

De verkiezingen van het Europese Parlement in België gebeurt dan ook op basis van de nationale wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement.

Deze wet houdt rekening met het "Europees burgerschap", wat betekent dat elke burger van de Europese Unie het recht heeft om te stemmen en zich verkiesbaar te stellen in de lidstaat waar men verblijft onder bepaalde voorwaarden (richtlijn 93/109/E.G. dd. 6 december 1993).

De praktische modaliteiten worden geregeld in de omzendbrief van 19 november 2018 betreffende de inschrijving van de burgers van de huidige of de toekomstige lidstaten van de Europese Unie, die in België verblijven, als kiezers en, in voorkomend geval, als kandidaten voor de verkiezing van het Europese Parlement (Belgisch Staatsblad van 23 november 2018).

43. Het verdrag van Lissabon voegt aan het verdrag betreffende de Europese Unie inzonderheid een artikel 9A toe waarin het volgende bepaald wordt: *"Het Europees Parlement bestaat uit vertegenwoordigers van de burgers van de Unie. Hun aantal bedraagt niet meer dan zeventhonderdvijftig, plus de voorzitter. De burgers zijn degressief evenredig vertegenwoordigd, met een minimum van zes leden per lidstaat. Geen enkele lidstaat krijgt meer dan zesennegentig zetels toegewezen."*

In overeenstemming met het voorafgaande, heeft de Europese Raad op 28 juni 2018 een beslissing aangenomen tot vastlegging van de samenstelling van het Europese Parlement voor de zittingsperiode 2019 – 2024. Het aantal zetels dat aan België wordt toegekend, is 21.

Artikel 10 WVEP stelt dat 1 zetel van de 21 zetels toekomt aan het Duitstalig kiescollege, terwijl de 20 andere zetels worden verdeeld onder het Nederlandse en het Franse kiescollege in verhouding tot de bevolking. De nieuwe bevolkingcijfers van het Rijk zijn op 27 november 2012 in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. Bij koninklijk besluit van 30 juli 2018 (Belgisch Staatsblad van 20 augustus 2018) bekomt het Nederlandse kiescollege 12 zetels en het Franse kiescollege 8 zetels.

2. Inontvangstneming van de akten houdende voordracht van kandidaten.

44. De akten van voordracht voor het Europese Parlement worden in ontvangst genomen door de voorzitter van het collegehoofdbureau (art. 19 WVEP).

In het bericht (formulier C/7) dat U ten minste 61 dagen vóór de stemming d.i. uiterlijk dinsdag 26 maart 2019, dient af te kondigen en te doen aanplakken in al de gemeenten van de Vlaamse kieskring en de kieskring Brussel-Hoofdstad moeten worden vermeld :

- 1° Plaats, dagen en uren waarop u de voordrachten van kandidaten zult in ontvangst nemen. Volgens artikel 19 van de wet van 23 maart 1989, moeten de voordrachten van kandidaten verplicht ontvangen worden op de vrijdag 58e dag vóór de stembusdag tussen 14 en 16 uur (29 maart 2019), en op zaterdag 57e dag vóór de stembusdag tussen 9 en 12 uur (30 maart 2019);

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de "of" in artikel 19 WVEP betekent dat de kandidaten de keuze hebben om hun voordrachtsakte ofwel op vrijdag ofwel op zaterdag aan de voorzitter van het hoofdbureau af te geven. Deze moet evenwel op beide dagen ter beschikking van de kandidaten staan om die akten in ontvangst te nemen. (zie antwoord op de parlementaire vraag nr. 899 in de Kamer dd. 23 september 1994).

- 2° Dat de kandidaten in hun verklaring van bewilliging een getuige en een plaatsvervangende getuige kunnen aanwijzen voor het collegehoofdbureau, voor elk van de provinciehoofdbureaus en voor de kantonhoofdbureaus C om de vergaderingen en verrichtingen van die bureaus bij te wonen (art. 21, § 3 WVEP).

Uw aandacht wordt er op gevestigd dat zowel de kandidaat-titularissen als de kandidaat-opvolgers in hun verklaring van bewilliging, zich ertoe dienen te verbinden de wetsbepalingen inzake beperking en controle van de verkiezingsuitgaven in acht te nemen en binnen 45 dagen na de verkiezingen hun verkiezingsuitgaven aan te geven (art. 21, § 8 WVEP).

De tekst van deze verklaring wordt vastgesteld bij ministerieel besluit en is opgenomen in de formulieren van kandidaatstelling.

- 3° Ten minste vijftien dagen vóór de verkiezing d.i. uiterlijk zaterdag 11 mei 2019 maakt de voorzitter van het kantonhoofdbureau C bekend op welke plaats hij, de dinsdag, vijfde dag voor de stemming, d.i. dinsdag 21 mei 2019, tussen 14 en 16 uur, de aanwijzingen van de getuigen voor de stemopnemings- en stembureaus in ontvangst zal nemen (formulier ACD/2 of ACD/2bis).

45. De kandidaten en de kiezers die de voordrachtsakten hebben ingediend, mogen - zonder verplaatsing - van die akten kennis nemen en hun opmerkingen schriftelijk aan het collegehoofdbureau mededelen. Van dit recht mag worden gebruik gemaakt de vrijdag 29 maart 2019, tussen 14 en 18 uur, de zaterdag 30 maart 2019, tussen 9 en 14 uur, en de maandag 1 april 2019, tussen 13 en 16 uur.

Er is geen bepaalde schriftelijke vorm voor deze opmerkingen voorgeschreven. De akten zelf mogen op generlei wijze gewijzigd of veranderd worden na de indiening.

De personen die bij artikel 119 van het Kieswetboek gemachtigd zijn om de voordracht na te zien of het bureau mogen de hoedanigheid van kiezer niet betwisten van de ondertekenaars die als kiezer voorkomen op de lijsten van de kiezers van één van de gemeenten uit de kieskring.

46. De formulieren C/8(kiezers) en C/9 (parlementsleden) kunnen de voordragende personen tot leidraad dienen. Zij moeten echter niet verplicht gebruikt worden. Het past echter er kennis van te geven aan de personen die er mochten om verzoeken en tevens mede te delen enkel deze formulieren aan te wenden om elke moeilijkheid bij de afsluiting van de kandidaturen te vermijden.

Overeenkomstig de nieuwe bepalingen in het Kieswetboek, stelt de FOD Binnenlandse Zaken een webtoepassing ter beschikking (MARTINE) aan de kandidaten waarmee zij hun kandidatuur kunnen indienen.

De kieshoofdbureaus ontvangen hierover verdere onderrichtingen in een aparte nota van het departement, alsook de politieke formaties in de assemblees.

N.B.

De schrijfwijze van de naam en voornamen van de kandidaten worden in het digitaal verkiezingssysteem weergegeven zoals opgenomen in het Rijksregister.

De hoofdbureaus kunnen in het digitaal systeem de voornaam gebeurlijk vervangen door de gevraagde gebruikelijke voornaam of roepnaam.

Het koninklijk besluit van 9 maart 2003 (Belgisch Staatsblad van 20 maart 2003 – genomen na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en van de Raad van State) tot regeling van de toegang tot de informatiegegevens en van het gebruik van het identificatienummer van het Rijksregister van de natuurlijke personen voor wettelijke controles in kieszaken, door de kieshoofdbureaus en FOD BIZA, vormt de reglementaire basis voor onder meer het gebruik van het identificatienummer van het Rijksregister bij **de digitale verwerking van de kandidatenlijsten en van de verkiezingsuitslagen voor de lijsten en de kandidaten.**

De voorzitters van de kieshoofdbureaus ontvangen, zoals reeds vermeld, een specifieke onderrichting, software en opleiding inzake de digitale verwerking van de kandidatenlijsten en van de verkiezingsuitslagen. De politieke formaties in de parlementaire assemblees ontvangen eveneens een toelichtingsnota in kwestie.

De voorzitter moet er zich van onthouden aan de kandidaten of aan de voordragende personen enige zekerheid te geven omtrent de geldigheid van de voordrachtsakten; hij mag echter de belanghebbenden omtrent de te vervullen formaliteiten voorlichten of hen wijzen op sommige onregelmatigheden in hun voordrachten die, wanneer ze tijdig verbeterd zijn, de akte geldig kunnen maken. Ter zake bestaat echter voor de voorzitter geen enkele verplichting.

OVERZICHT VOORWAARDEN KANDIDAATSTELLING

47. De voordracht van de kandidaturen voor de verkiezing van het Europees Parlement moet ondertekend worden (art. 21 WVEP) :

- 1° hetzij door tenminste vijf Belgische parlementsleden die in het parlement (Kamer en Senaat) tot de taalgroep behoren, die overeenstemt met de taal die de kandidaten voor de verkiezing van het Europees parlement in hun taalverklaring hebben gekozen;
- 2° hetzij
- a> door tenminste 5.000 kiezers die zijn ingeschreven op de kiezerslijst van een gemeente van de Vlaamse kieskring of van de kieskring Brussel-Hoofdstad, voor wat de voordrachten betreft die zijn neergelegd bij het collegehoofdbureau van het Nederlands kiescollege;
- b> door tenminste 5.000 kiezers die zijn ingeschreven op de kiezerslijst van een gemeente van de Waalse kieskring of van de kieskring Brussel-Hoofdstad, voor wat de voordrachten betreft die zijn neergelegd bij het collegehoofdbureau van het Franse kiescollege;
- c> door tenminste 200 kiezers die zijn ingeschreven op de kiezerslijst van een gemeente van de Duitstalige kieskring, voor wat de voordrachten betreft die zijn neergelegd bij het collegehoofdbureau van het Duitstalig kiescollege.

De hoedanigheid van kiezer van de kiezers die de voordracht doen, wordt vastgesteld door de gemeente waar zij ingeschreven zijn door het aanbrengen van het gemeentezegel op de voordrachtsakte (tenzij de toepassing MARTINE wordt gebruikt door deze kiezer).

Een kiezer mag niet meer dan één voordrachtsakte ondertekenen.

Overhandiging van de voordracht

- aan de voorzitter van het Collegehoofdbureau te Mechelen, te Namen of te Eupen.
- door ten minste 1 van de 3 ondertekenaars, die daartoe door de kandidaten werden aangewezen, of door 1 van de 2 kandidaten, die daartoe werden aangewezen door de parlementsleden die de kandidaten voordragen.

Tijdstip van de overhandiging

Op vrijdag 29 maart 2019, achtenvijftigste dag tussen 14 en 16 uur, of op zaterdag 30 maart 2019, zevenenvijftigste dag vóór de stemming tussen 9 en 12 uur.

Vermeldingen in de voordrachtsakte :

- de naam
- de voornamen
- de geboortedatum
- het geslacht
- het beroep
- de hoofdverblijfplaats van de kandidaten
- in voorkomend geval, hetzelfde van de kiezers die hen voordragen
- het letterwoord of logo dat bovenaan de kandidatenlijst moet komen
- het identificatienummer van de kandidaat in het Rijksregister (verplicht).

De identiteit van een kandidaat/kandidate die gehuwd of weduw(e)(naar) is, mag voorafgegaan of gevolgd worden door de naam van zijn/haar echtgenoot of overleden echtgenoot.

Het verschil tussen het aantal kandidaten (titularissen of opvolgers) van elk geslacht mag niet groter zijn dan één op een lijst (Art. 117bis KWB). Het gelijk aantal mannen en vrouwen op een lijst moet dus bereikt worden bij de kandidaat-titularissen apart, bij de kandidaat-opvolgers apart **en voor de gehele lijst**.

Bij de verkiezingen mogen de **eerste twee kandidaten** (titularissen en opvolgers) van elke lijst niet van hetzelfde geslacht zijn. Voor de andere plaatsen is er geen precieze en verplichte volgorde man-vrouw (het "ritssysteem" tussen man-vrouw is niet verplicht), doch de verhouding 50/50 voor de titularissen enerzijds en de opvolgers anderzijds moet steeds worden gerespecteerd. Ook onvolledige lijsten moeten de nieuwe bepalingen naleven.

- De voordracht vermeldt het letterwoord of het logo dat boven de kandidatenlijsten moet komen op het stembiljet. Het letterwoord of het logo, waarbij dit laatste de grafische voorstelling is van de naam van de lijst, bestaat uit ten hoogste achttien karakters (Artikel 116, § 4, tweede lid Kieswetboek).
- De voordracht die een beschermd letterwoord (en nationaal volgnummer) wenst te gebruiken, moet vergezeld zijn van een deugdelijk attest van de parlementaire politieke formatie (Art. 115bis, § 2, laatste lid Kieswetboek).
- De voordrachtsakte geeft de rangorde aan, waarin de kandidaten voorgedragen zijn. In dezelfde akte moeten de kandidaat-titularissen en kandidaat-opvolgers in twee afzonderlijke categorieën gerangschikt staan.
- Een kandidaat kan, binnen dezelfde lijst, niet tegelijk als kandidaat-titularis en als kandidaat-opvolger worden voorgedragen.
- Een kandidaat mag niet voorkomen op meer dan 1 lijst in een kiescollege. Niemand mag voor deze verkiezing in meer dan 1 kiescollege worden voorgedragen. Een kandidaat (aftredend parlementslid) mag geen akte tot bescherming van een letterwoord ondertekenen en tegelijk kandidaat zijn op een lijst die een ander beschermd letterwoord gebruikt.

- Niemand mag zich kandidaat stellen voor de verkiezing van het Europese Parlement als hij tegelijkertijd kandidaat is voor de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, het Vlaamse Parlement, het Waalse Parlement of het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, als deze verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden.
(uitzondering : Voor het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap is het enkel verboden om zich gelijktijdig kandidaat te stellen voor de verkiezing van de Kamer).
- Er mogen niet meer kandidaat-titularissen voorkomen dan er leden te verkiezen zijn op een lijst.
- Het maximum aantal kandidaat-opvolgers op een lijst wordt vastgesteld op de helft van het aantal kandidaat-titularissen, vermeerderd met 1 (de eventuele breuk bij het delen wordt afgerond naar de hogere éénheid). Er moeten evenwel minstens 6 kandidaat-opvolgers zijn.
- Voor de kandidaten die onderdanen zijn van een andere lidstaat van de Europese Unie, omvat de akte van bewilliging voor ieder van hen een schriftelijke en ondertekende verklaring waarin zijn/haar nationaliteit, geboorteplaats en - datum en hoofdverblijfplaats vermeld worden en waarin bevestigd wordt dat hij/zij tegelijkertijd niet in een andere lidstaat kandidaat is en dat hij op de datum van de verkiezing niet van het passief kiesrecht vervallen verklaard noch geschorst is.

Bewilliging.

De voordrachten van kandidaten zijn slechts ontvankelijk, indien ze zijn vergezeld van een verklaring van bewilliging. De bewilliging moet gebeuren in een gedagtekende en ondertekende schriftelijke verklaring, die tegen ontvangstbewijs moet overhandigd worden aan de voorzitter van het hoofdbureau van het kiesgebied en dit binnen dezelfde termijn als voor de voordracht van de kandidaten. De kandidaten verklaren dat zij Nederlandstalig, Franstalig of Duitstalig zijn.

In hun verklaring van bewilliging verbinden de kandidaten (titularissen en opvolgers) zich ertoe, de wetsbepalingen inzake beperking en controle van de verkiezingsuitgaven in acht te nemen en deze bij de voorzitter van het collegehoofdbureau binnen 45 dagen na de verkiezing aan te geven. Zij verbinden er zich bovendien toe de herkomst van de geldmiddelen aan te geven en daarbij de identiteit van de natuurlijke personen die giften van 125 euro en meer hebben gedaan, te registreren.

Zij verbinden er zich bovendien toe de herkomst van de geldmiddelen aan te geven en daarbij de identiteit van de ondernemingen, van de feitelijke verenigingen en van de rechtspersonen die sponsoring van 125 euro en meer hebben gedaan, te registreren, en deze mee te delen binnen de 45 dagen die volgen op de datum van de verkiezingen aan de voorzitter van het kieskringhoofdbureau.

De bewilligende kandidaten (kandidaten en titularissen), wier namen op eenzelfde voordrachtsakte staan, worden geacht een enkele lijst te vormen en in te stemmen met de rangschikingsorde van de voordrachtsakte.

In de bewilligingsakte mag één getuige en één plaatsvervangend getuige worden aangewezen om de vergaderingen van het collegehoofdbureau en de door dat bureau, na de

stemming, te vervullen verrichtingen bij te wonen, alsmede één getuige en één plaatsvervangend getuige voor elk kantonhoofdbureau om de vergaderingen en de door dit bureau na de stemming te vervullen verrichtingen bij te wonen.

Samenvattend

Om in België verkozen te kunnen worden voor het Europees Parlement moet men (Art. 41 WVEP) :

- **Zijn woonplaats hebben in één van de lidstaten van de Europese Unie, Belg zijn of onderdaan zijn van een andere lidstaat van de Europese Unie en geen kandidaat zijn in een andere lidstaat van de Europese Unie op 26 mei 2019**
- **De burgerlijke en politieke rechten genieten op 26 mei 2019**
- **De leeftijd van 21 jaar bereikt hebben op 26 mei 2019**
- **Nederlandstalig zijn voor het Nederlandse kiescollege, Franstalig voor het Franse kiescollege of Duitstalig voor het Duitstalige kiescollege op 29 maart 2019 (of 30 maart 2019).**

48. Het staat de kandidaten vrij een andere voornaam te kiezen dan hun eerste voornaam, indien die andere voornaam, hun gebruikelijke voornaam is. Deze gebruikelijke voornaam kan dan op het stembiljet worden geplaatst.

Volgende regels dienen hierbij te worden nagekomen :

- er mag slechts één voornaam worden vermeld, een samengestelde voornaam moet beschouwd worden als één enkele voornaam;
- de gekozen voornaam moet in principe vermeld zijn bij de opsomming van de voornamen in de geboorteakte. Evenwel mag het hoofdbureau, in overeenstemming met de wet van 10 februari 2014 die de kieswetgeving hierover gewijzigd heeft, toestaan dat een kandidaat op het stembiljet wordt vermeld met een voornaam die niet voorkomt bij de opsomming van zijn voornamen zoals zij vermeld worden in zijn geboorteakte. Het voorleggen in dit laatste geval door de betreffende kandidaat van een akte van bekendheid, uitgereikt door de vrederechter of een notaris, waarin wordt vastgesteld dat hij gebruikelijk wordt aangeduid met een andere voornaam dan die welke vermeld worden in zijn geboorteakte, mag als voldoende worden beschouwd om de instemming van het hoofdbureau te bekomen.

NB: Het dient eveneens vermeld te worden dat er geen juridische definitie bestaat van de akte van bekendheid. Het gaat om een heel oud bewijsmiddel dat zijn oorsprong vindt in gewoonten en gebruiken.

Bij vonnis van 16 juni 1999 definieert de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel de akte van bekendheid echter als volgt: Een akte van bekendheid is een akte verleden voor een openbaar ambtenaar waarmee betrouwbare personen de bekendheid verklaren van een feitelijk gegeven om een geschrift te vervangen dat niet kan worden vertoond.

Uit deze definitie kan men dus afleiden dat elke openbare ambtenaar, wanneer hij zijn mandaat uitoefent en bevoegdheid *rationae materiae et loci* heeft, zelf, door zijn eigen autoriteit, het rechtsgeldige karakter geeft aan de openbare akte die hij verlijdt in de hoedanigheid van zijn functie.

Zo dient de burgemeester, of een schepen die hiertoe wordt aangewezen door het college, exact alles waar te nemen wat de akten en het houden van de registers van burgerlijke stand en van de bevolkingsregisters betreft. **In dit kader is de burgemeester de openbare ambtenaar die *rationae materiae et loci* bevoegd is om een akte van bekendheid op te maken betreffende de voornaam waaronder de kandidaten zich wensen voor te stellen.**

Zodoende herinnert voornoemd artikel 116, §4, aan de bevoegdheid van de vrederechter om akten van bekendheid af te geven aan degenen die erom verzoeken (artikel 600 van het Gerechtelijk Wetboek) en aan de bevoegdheid van de notarissen (zie bijvoorbeeld artikel 1 van de wet van 16 maart 1803 – 25 ventôse XI), zonder echter de bevoegdheid die toegekend wordt aan de burgemeester, uit te sluiten.

De afkorting van een voornaam voorkomend in de geboorteakte (bvb. Fred voor Alfred of Frederik; Jef voor Jozef enz.) is toegelaten. De kandidaat vermeldt zijn volledige voornaam op de kandidatenlijst en verzoekt schriftelijk bij zijn kandidatuur de afgekorte voornaam te zetten op het stembiljet.

Het is evenwel belangrijk te doen opmerken dat de beslissingen die door het hoofdbureau worden genomen betreffende de geldigheid van de kandidaturen, niet vatbaar zijn voor beroep voor zover zij niet de verkiesbaarheid van de kandidaten betreffen.

De identiteit van een kandidaat/kandidate die gehuwd of weduw(e)(naar) is, mag voorafgegaan of gevolgd worden door de naam van zijn/haar echtgenoot of overleden echtgenoot.

Het is vanzelfsprekend in de eerste plaats de zaak van de kandidaten zelf en van degenen die ze voordragen, in de voordrachtsakte de naam aan te duiden, waaronder zij willen ingeschreven worden op het aanplakbiljet, waarvan de vermeldingen door artikel 127 van het Kieswetboek bepaald zijn, alsmede op het stembiljet. Het is uit deze aanduidingen dat het hoofdbureau de vermeldingen zal moeten nemen die op het stembiljet zullen worden ingeschreven.

49. De voordracht vermeldt welk letterwoord of logo boven de kandidatenlijst moet komen op het stembiljet. Eenzelfde letterwoord kan worden gesteld, hetzij in een nationale taal, hetzij vertaald in een andere nationale taal, hetzij in een nationale taal samen met de vertaling in een andere nationale taal. Aan het aldus samengestelde letterwoord of logo kan een bijkomend element worden toegevoegd dat de Europese politieke groep aanduidt waartoe de formatie beweert te behoren ; het geheel vormt één enkel letterwoord. Wanneer van die mogelijkheid gebruik gemaakt worden, mag het letterwoord of logo dat op het stembiljet boven de kandidatenlijst moet staan, ofwel op één lijn gezet worden, waarbij de twee elementen door een streepje gescheiden zijn, ofwel op twee lijnen, namelijk het eerste element op één lijn en het bijkomende element op de tweede waarbij de twee lijnen door een horizontale streep gescheiden zijn. Samen met het letterwoord of logo moeten worden vermeld de benaming of benamingen die erin zijn afgekort (art. 21, § 2 WVEP).

Het letterwoord of het logo, waarbij dit laatste de grafische voorstelling is van de naam van de lijst, bestaat **uit ten hoogste achttien karakters** (letters, cijfers en/of tekens (wet van 21 april 2007 – Belgisch Staatsblad van 4 mei 2007).

Het collegehoofdbureau voor het Europese Parlement wijst de lijsten af waarvan de letterwoorden en de logo's niet voldoen aan de voornoemde bepalingen.

Van zodra een voordracht van kandidaten met de vermelding van een bepaald letterwoord of logo is neergelegd weigert de voorzitter van het kieskring- of collegehoofdbureau het gebruik van hetzelfde letterwoord door elke andere voordracht van kandidaten.

De nieuwe wetgeving inzake het letterwoord heeft de vroegere wetsbepaling (beperking tot maximaal 6 letters, geen cijfers en geen tekens) sterk verruimd. Het nieuwe letterwoord of logo mag evenwel ten hoogste 1 centimeter hoog en ten hoogste 3 centimeter breed zijn en wordt horizontaal geplaatst boven de kandidatenlijsten op het stembiljet (art. 128, § 1, eerste lid KWB). Bovendien is voortaan uitdrukkelijk voorzien dat lijsten die de voorschriften inzake het letterwoord niet naleven, dienen te worden afgewezen. Er kan nadien wel een verbeteringsakte worden ingediend (art. 123, derde lid, 7° KWB). Wat de betekenis van cijfers en letters betreft, stelt er zich geen probleem : de natuurlijke getallen en de letters uit ons alfabet.

Wat de betekenis van tekens betreft, zijn dit alle tekens die op een normaal type-klavier voorzien zijn.

Wat de betekenis van een logo betreft, is dit de grafische voorstelling van het letterwoord van een partij (dus geen figuren en geen kleuren) : bijvoorbeeld V_LD, "L iets lager dan VD", CD & V, "ampersand iets lager dan CD V".

Eenzelfde letterwoord kan worden gesteld, hetzij in een enkele nationale taal, hetzij vertaald in een andere nationale taal, hetzij in een nationale taal samen met de vertaling in een andere nationale taal. De politieke formaties in de parlementaire assemblees ontvangen hiervoor een specifieke onderrichting.

Weergave van het letterwoord of logo – Samenvatting.

- Het letterwoord of logo mag dus naast letters ook cijfers en grafische tekens bevatten.
- Het logo slaat op de grafische voorstelling (bijvoorbeeld V_LD, CD & V) in een bepaalde vorm en niet op figuren.

- Het letterwoord of logo wordt gebruikt in zwart-wit en niet in kleuren.
- De toegelaten tekens zijn degene die voorkomen op een azertyklavier.
- Het letterwoord of logo moet steeds op horizontale wijze binnen een vak van maximaal 1 cm hoogte en maximaal 3 cm breedte op het stembiljet kunnen geplaatst worden.
- Bovenstaande beperkingen dienen in acht te worden genomen om het drukken van de stembiljetten door alle drukkerijen mogelijk te maken op een tijdige en kostenbeheersbare manier (het drukken en bezorgen van de stembiljetten aan de stembureaus is volledig ten laste van de gemeenten).

De voordrachten van kandidaten die een ingediend letterwoord of logo vorderen, moeten vergezeld zijn van het attest van de door de parlementaire groep gemachtigde persoon of van zijn plaatsvervanger; wordt zodanig attest niet overgelegd dan weigert de voorzitter van het hoofdbureau het gebruik van het beschermde letterwoord door een niet erkende lijst (artikel 20, laatste lid, WVEP).

50. Artikel 20 WVEP bepaalt dat elke in een Europese, federale of regionale assemblee vertegenwoordigde politieke formatie een akte kan indienen tot bescherming van het letterwoord of logo dat zij voornemens is in de voordrachtsakte te vermelden overeenkomstig artikel 21, § 2 WVEP.

De akte van neerlegging van het letterwoord of logo moet worden ondertekend door ten minste één parlementslid uit een Europese, federale of regionale assemblee, behorend tot de politieke formatie die dat letterwoord of logo zal gebruiken. Een parlementslid mag slechts één enkele akte van neerlegging ondertekenen.

De akte van neerlegging wordt op vrijdag 22 maart 2019, de vijftiendste dag vóór de verkiezing, tussen 10 en 12 uur, aan de Minister van Binnenlandse Zaken of diens gemachtigde overhandigd door een parlementslid-ondertekenaar. Zij vermeldt het letterwoord of logo dat zal worden gebruikt door de kandidaten van de politieke formatie, alsook de naam, de voornamen en het adres van de persoon en diens plaatsvervanger, welke door de formatie zijn aangewezen om in het collegehoofdbureau te attesteren dat een kandidatenlijst door haar erkend wordt.

De akte vermeldt duidelijk of een letterwoord of een logo wordt gebruikt. De gemaakte keuze (logo of letterwoord) geldt zowel voor de traditionele als voor de elektronische stemming.

De vijftiendste dag vóór de verkiezing, om 12 uur, houdt de Minister een loting ter aanwijzing van de volgnummers die zullen worden toegekend aan de kandidatenlijsten die een beschermd letterwoord of logo zullen dragen ("nationale nummers").

De tabel van de beschermde letterwoorden of logo en hun volgnummer ("nationaal nummer") wordt binnen vier dagen na de loting in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt (dinsdag 26 maart 2019 – 6¹^{ste} dag vóór de stemming).

De Minister van Binnenlandse Zaken stelt de voorzitters van de collegehoofdbureaus in kennis van de verschillende beschermde letterwoorden of logo's en hun volgnummers alsmede van de naam, de voornamen en het adres van de door de politieke formaties aangewezen personen en hun plaatsvervangers die alleen gemachtigd zijn de kandidatenlijsten voor echt te erkennen.

De in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakte tabel van de beschermde letterwoorden of logo's beschermt zowel de benaming of benamingen die in de letterwoorden zijn afgekort als die waaronder de politieke formaties vertegenwoordigd zijn in de federatie of regionale assemblees. Die benamingen worden eveneens in die tabel vermeld en op dezelfde wijze als de beschermde letterwoorden of logo's bekendgemaakt.

51. De vermelding van een letterwoord of logo, in voorkomend geval met inbegrip van het bijkomend element in de voordrachtsakte, waarvan gebruik is gemaakt door een politieke formatie die vertegenwoordigd is in een van de parlementaire assemblees (ongeacht of zulks op Europees, federaal, gemeenschaps- of gewestelijk niveau is) en waaraan bij een vorige verkiezing met het oog op de vernieuwing van het Europees Parlement, van de Wetgevende Kamers of van de Gemeenschaps- of GewestParlementen bescherming werd verleend, kan op gemotiveerd verzoek van die formatie, door de Minister van Binnenlandse Zaken worden verboden. De lijst van de letterwoorden of logo's waarvan het gebruik verboden is, wordt op dinsdag 19 maart 2019, de achtenzestigste dag vóór de verkiezing in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt (art. 21, § 2 WVEP).
52. De voorzitter mag een binnen de bepaalde termijnen afgegeven akte van voordracht of van bewilliging niet weigeren, hoe klaarblijkend de daarin voorkomende onregelmatigheden ook mogen zijn.

Hij geeft er ontvangstbewijs van (formulier C/10) en schrijft onderaan de voordrachtsakte :
"Afgegeven door Mevrouw, Mijnheer,.....
..... 2019.. om ..... uur."

53. De hoedanigheid van kiezer van de kiezers die de voordracht doen, wordt vastgesteld door de gemeente waar zij ingeschreven zijn door het aanbrengen van het gemeentezegel op de voordrachtsakte (deze vaststelling is niet nodig indien de toepassing MARTINE werd gebruikt).
Tevens voorziet het formulier C/8 een afzonderlijke verklaring van elke kiezer die een voordracht steunt, teneinde de controle van de voordragende kiezers effectief te kunnen doen.

Wordt een afzonderlijke bewilligingsakte (formulier C/11) afgegeven voordat de voordrachtsakte is neergelegd dan weigert de voorzitter niet deze te ontvangen, maar verwittigt de kandidaten dat hun bewilliging voortijdig is, dat, indien zij niettemin haar liever niet opnieuw indienen, hij alleen in het ontvangstbewijs er van moet laten blijken dat de akte afgegeven is door "Mevrouw,

mijnheer ..... die verklaren als kandidaten voor het Europese Parlement door Mevrouw, Mijnheer, ... en medekandidaten voorgedragen te zijn."

De opmerkingen waartoe de akten kunnen aanleiding geven, dienen schriftelijk tot het hoofdbureau te worden gericht. Er is echter geen bepaalde vorm voorgeschreven. De akten zelf mogen op generlei wijze worden gewijzigd of aangepast.

54. De inlichtingen voor het onderzoek van de meervoudige kandidaturen dienen aan de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken (**digitaal**) te worden toegestuurd dadelijk na het verstrijken van de termijn gesteld voor de indiening der kandidaturen, d.i. op zaterdag 30 maart 2019, zeventienvijftigste dag vóór de stemming.

Deze digitale doorzending bevat de gegevens van al de ingediende lijsten met vermelding van het nationaal nummer en het letterwoord of logo. De hoofdbureaus ontvangen hiervoor een specifieke onderrichting.

3. Kandidaatstelling door Belgen, verblijvend in een andere Lidstaat en onderdanen van de Europese Unie verblijvend in België.

55. Luidens artikel 19, van het Verdrag betreffende de Europese Unie (vervat in het Tweede Deel met als opschrift "Het Burgerschap van de Unie") heeft iedere burger van de Unie die verblijft in een Lidstaat waarvan hij geen onderdaan is, het actief (= kiezer zijn) en passief (= kandidaat zijn) kiesrecht bij de verkiezingen voor het Europees Parlement in de Lidstaat waar hij verblijft, onder dezelfde voorwaarden als de onderdanen van die Staat.

Hetzelfde artikel bepaalt dat dit recht wordt uitgeoefend, onder voorbehoud van de nadere regelingen die op voorstel van de Commissie en na raadpleging van het Europees Parlement met eenparigheid van stemmen van zijn leden door de Raad zijn vastgesteld.

Na gunstig advies van het Europese Parlement werd het voorstel van richtlijn dat de Commissie hieromtrent heeft uitgewerkt, door de Europese Ministerraad van Algemene Zaken aangenomen op 6 december 1993 (richtlijn 93/109/EG). Deze Richtlijn werd zelf gewijzigd door de richtlijn van 20 december 2012 (richtlijn 2013/1/EU).

De wet van 7 januari 2014 heeft als doel deze richtlijn 2013/1/EU om te zetten in onze interne wetgeving.

De genoemde richtlijn nr. 2013/1/EU van de Raad bepaalt de procedure volgens welke de communautaire kiezer die zijn kiesrecht wil uitoefenen in de Staat waar hij verblijft, zijn inschrijving op de kiezerslijst in deze Staat kan bekomen en er zich in voorkomend geval kandidaat kan stellen.

Ze stelt overigens een mechanisme in voor uitwisseling van informatie tussen de Lidstaten, enerzijds om in de mate van het mogelijke dubbele stemmingen en dubbele kandidaturen te voorkomen en anderzijds om te vermijden dat communautaire onderdanen, zowel in de

hoedanigheid van kiezer als van kandidaat aan de verkiezing deelnemen in de Staat waar zij verblijven, indien zij hun actief en passief kiesrecht verloren hebben in hun Staat van herkomst.

56. Het artikel 21, § 2 WVEP strekt ertoe ervoor te zorgen dat de Belgen die verblijf houden op het grondgebied van een andere Lidstaat van de Europese Gemeenschap, voor het geval dat zij op een Belgische lijst kandidaat zouden zijn voor de verkiezing, het verbod van de dubbele kandidaatstelling uit artikel 4, § 2, van de richtlijn niet zouden overtreden. Het verplicht daartoe deze kandidaten bij hun voordrachtsakte een verklaring op erewoord te voegen waaruit blijkt dat zij tegelijkertijd niet in een andere Lidstaat, met name in de Staat waar zij verblijf houden, kandidaat zijn (zie ook art. 41 WVEP inzake de verkiesbaarheidsvoorwaarden).

Het negende lid dat in hetzelfde artikel ingevoegd is, strekt ertoe artikel 1 van de richtlijn 2013/1/UE om te zetten. Overeenkomstig deze laatste bepaling voorziet het erin dat voor de onderdanen van een andere Lidstaat van de Europese Unie, de akte van bewilliging van kandidaturen die op vrijdag 29 maart 2019, 58e dag, van 14 tot 16 uur, of op zaterdag 30 maart 2019, 57e dag voor de verkiezing, van 9 tot 12 uur, bij het collegehoofdbureau wordt ingediend (art. 19 WVEP) voor ieder van hen een schriftelijke en ondertekende verklaring moet bevatten waarin zijn nationaliteit, geboorteplaats en -datum en het adres van zijn hoofdverblijf vermeld worden en waarin gestaafd wordt dat hij tegelijkertijd niet in een andere Lidstaat kandidaat is, zodat de dubbele kandidaatstelling, verboden bij artikel 4 van de richtlijn, vermeden wordt, en dat hij op de datum van de verkiezing niet van het passief kiesrecht vervallen verklaard noch geschorst is.

57. De paragraaf 7 in artikel 21 WVEP stelt de nadere regelen vast voor de uitwisseling van informatie tussen de Staat van verblijf en de Staat van herkomst, om te voorkomen dat een burger van de Unie kandidaat zou zijn in de Staat waar hij verblijft, terwijl hij het passief kiesrecht

Deze uitwisseling van informatie zal als volgt worden geconcretiseerd : onmiddellijk na de voorlopige vaststelling van de kandidatenlijst, die plaatsvindt op maandag 1 april 2019, de 55e dag vóór de stemming, stuurt het collegehoofdbureau aan de Minister van Binnenlandse Zaken de lijst van degenen onder hen die de nationaliteit van een andere Lidstaat van de Europese Gemeenschap hebben, waarbij de kandidaten wier kandidatuur is aanvaard onderscheiden worden van degenen wier kandidatuur voorlopig werd afgewezen. Zo ook stuurt datzelfde bureau aan de Minister onmiddellijk na de definitieve vaststelling van de kandidatenlijst, die op donderdag 4 april 2019, de 52e dag voor de verkiezing plaatsvindt, de wijzigingen die zich ondertussen ten opzichte van die kandidaten zouden hebben voorgedaan. Bij deze lijsten worden de voormelde verklaringen en staving gevoegd. De Minister van Binnenlandse Zaken deelt vervolgens deze documenten aan elke betrokken Lidstaat van herkomst mede, met het verzoek de juistheid van deze verklaringen na te gaan en te controleren of de betrokken personen zich geen kandidaat gesteld hebben in dezelfde Staat.

Het spreekt voor zich dat, overeenkomstig artikel 11, § 2, van de richtlijn, de burger van de Unie wiens kandidatuur op een Belgische lijst is afgewezen, net zoals de Belgische kandidaten die hetzelfde lot hebben ondergaan, tegen deze beslissing beroep kan instellen bij het Hof van Beroep of de Raad van State, naargelang van het geval. (art. 22 WVEP dat de artikelen 119 tot 126 van het Kieswetboek van toepassing verklaart op de verkiezing van het Europese Parlement).

In overeenstemming met het zevende lid dat in artikel 21, § 2 WVEP is ingevoegd, strekt artikel 22 van de voormelde wet wordt toegevoegd, er eerst en vooral toe het collegehoofdbureau te verplichten de op het grondgebied van een andere Lidstaat van de Europese Gemeenschap verblijf houdende Belgische kandidaten te weigeren die bij hun akte van bewilliging niet de schriftelijke verklaring zouden hebben gevoegd waarin wordt gestaafd dat zij niet tegelijkertijd in een andere Lidstaat kandidaat zijn of waaruit op basis van een document van de Lidstaat waar zij verblijf houden, zou blijken dat zij in die Staat juist als kandidaat zijn ingeschreven.

Overeenkomstig artikel 6, § 2, van de richtlijn strekt deze bepaling er vervolgens toe het collegehoofdbureau eveneens te belasten met het afwijzen als niet-ontvankelijk van de kandidaatstelling van iedere burger van de Unie die bij zijn akte van bewilliging niet de verklaring en de staving, hierboven ter sprake gebracht, zou hebben gevoegd, of van wie op basis van de door de Staat van herkomst medegegeelde informatie zou blijken dat hij het passief kiesrecht in die Staat heeft verloren.

Teneinde de door deze richtlijn aangebrachte wijzigingen goed te begrijpen.

1. De kandidaturen zullen neergelegd moeten worden in één van de 3 collegehoofdbureaus op 29 of 30 maart 2019.

2. Indien een Europese burger zich in België kandidaat stelt, zullen de diensten van de FOD Binnenlandse Zaken onmiddellijk contact opnemen met hun buitenlandse collega's om de voorwaarden i.v.m. het behoud van het passief kiesrecht te verifiëren.

3. Indien de informatie betreffende het verlies van het passief kiesrecht afkomstig van de overheden van de Lidstaat van herkomst bij ons toekomt vooraleer de lijsten definitief vastgelegd worden, op donderdag 4 april 2019 om 16u, zal ze doorgestuurd worden naar het betrokken collegehoofdbureau en zal de kandidatuur van de Europese burger geweigerd worden.

4. Indien de informatie betreffende het verlies ons na die datum bereikt, zal de burger zich kandidaat kunnen stellen. Maar:

- Indien de informatie bezorgd wordt tussen de vastlegging van de lijsten en de openbaarmaking van de resultaten op 26 mei 2019, zal het collegehoofdbureau de kandidaat niet als verkozen kunnen verklaren en zal het geen rekening mogen houden met de stembiljetten waarop exclusief op naam van deze kandidaat gestemd is. Het gaat hier om de toepassing van hetzelfde principe als wanneer een kandidaat overlijdt tussen de vastlegging van de lijsten en de verkiezing.

- Indien de informatie bezorgd wordt na de openbaarmaking van de resultaten op 26 mei 2019, zijn er procedures voorzien om ervoor te zorgen dat de betrokken burger niet verkozen kan worden of zijn/haar mandaat niet kan uitoefenen.

58. Ingevolge bovenstaande bepalingen, diende u dus in het bijzonder (naast de andere kandidaatsvoorwaarden) voor deze kandidaturen op het onderstaande te letten.

- Voor de Belgische kandidaten die op het grondgebied van een andere Lidstaat van de Europese Unie verblijf houden, omvat de bewilligungsakte voor ieder van hen een schriftelijke en ondertekende verklaring waarin gestaafd wordt dat hij niet in een andere Lidstaat kandidaat is.

- Voor de kandidaten die onderdanen zijn van een Lidstaat van de Europese Unie omvat de bewilligingsakte voor ieder van hen een schriftelijke en ondertekende verklaring waarin zijn nationaliteit, geboortedatum en plaats, laatste adres in de lidstaat van herkomst en het adres van zijn hoofdverblijfplaats in België vermeld wordt en waarin gestaafd wordt dat hij tegelijkertijd niet in een andere Lidstaat kandidaat is. Bovendien moet de kandidaat verklaren dat hij/zij in die Staat op de datum van de verkiezing niet van het passief kiesrecht vervallen verklaard noch geschorst is. Deze kandidaat moet voor het overige dezelfde bewijzen overleggen als een Belgische kandidaat.
- De Voorzitter van het collegehoofdbureau stuurt aan de Minister van Binnenlandse Zaken onverwijld de lijst van de kandidaten die onderdanen zijn van een andere Lidstaat van de Europese Unie. Zo stuurt hij ook aan deze Minister onverwijld de wijzigingen die ten opzichte van die kandidaten zijn opgetreden, en zulks onmiddellijk na de definitieve vaststelling van de kandidatenlijst.
Bij deze lijsten wordt de verklaring gevoegd.
- De Minister van Binnenlandse Zaken deelt deze documenten aan elke betrokken Lidstaat van herkomst mede en vraagt aan deze Lidstaat om na te gaan of de betrokkenen niet van hun passief kiesrecht vervallen verklaard zijn of in die Staat niet als kandidaat ingeschreven zijn.
- Het collegehoofdbureau wijst ambtshalve af :
  - de Belgische kandidaten die op het grondgebied van een andere Lidstaat van de Europese Unie verblijf houden en die bij hun voordrachtsakte niet de verklaring hebben gevoegd, of die op basis van een document uitgaande van de Lidstaat waar zij verblijf houden, in die Staat als kandidaat zijn ingeschreven.
  - de kandidaten die onderdanen zijn van een andere Lidstaat van de Europese Unie en die bij hun voordrachtsakte niet de verklaring hebben gevoegd.

4. Voorlopige afsluiting van de kandidatenlijst.

a. Inleiding

59. Het hoofdbureau komt voor het voorlopig afsluiten van de kandidatenlijst bijeen op maandag 1 april 2019, 55e dag vóór de stemming, om 16 uur.

De krachtens artikel 21, § 3 WVEP door de kandidaten aangewezen getuigen, mogen, naar rata van één getuige per lijst (of per alleenstaande kandidatuur) de vergadering bijwonen.

Deze getuigen moeten kiezers van het kiescollege zijn. Zij bewijzen hun hoedanigheid aan de hand van de desbetreffende brief ondertekend door een kandidaat en medeondertekend door de voorzitter van het kiescollege. Bij gebreke daarvan mag het bureau zich desnoods er toe bepalen te vergen dat de getuige zijn identiteit bewijst.

Het spreekt vanzelf dat zo een voordragende kiezer of een kandidaat als getuige is aangewezen, deze als zodanig het recht heeft de vergadering voor de voorlopige afsluiting bij te wonen.

60. Reeds tijdens de vergadering voor het voorlopig afsluiten van de kandidatenlijst moet het collegehoofdbureau bepaalde taken vervullen, zowel i.v.m. het onderzoek van de voordrachtsakten als i.v.m. het nagaan van de verkiesbaarheid.

b. Onderzoek van de regelmatigheid van de voordrachtsakten.

61. Het collegehoofdbureau moet de voordrachtsakten reeds bij de voorlopige afsluiting grondig onderzoeken. Het bezit daarvoor inderdaad al de nodige gegevens en, in strijd met wat vroeger gebeurde, is het na de voorlopige afsluiting en niet meer na de definitieve afsluiting, dat eventueel verbeterings- of aanvullingsakten kunnen ingediend worden (zie evenwel de nummers 55 tot 58 hierboven).

Voor het voordragen van de kandidaten en het bewilligen van de kandidaturen, wordt gebruik gemaakt van de desbetreffende formulieren C/8 of C/9.

62. Het onderzoek naar de geldigheid van de voordrachtsakten door het hoofdbureau gaat meer bepaald over de regelmatigheid van het indienen dezer akten. De door de voorzitter aangetekende vermeldingen onderaan of in de rand van de voordrachtsakten moeten het bureau in de mogelijkheid stellen de regelmatigheid van die neerlegging te beoordelen. Eventueel beoordeelt het bureau de graad van gewichtigheid van de begane onregelmatigheden en hun invloed op de geldigheid van de kandidaatstellingsakte zelf.

Het bureau gaat insgelijks het aantal na van de kiezers of de parlementsleden die de voordrachtsakte ondertekend hebben. Luidens artikel 21, § 1 WVEP moet deze voordrachtsakte worden ondertekend hetzij door minstens vijf Belgische parlementsleden van de Nederlandse taalgroep, hetzij door minstens vijfduizend kiezers, ingeschreven in de kiezerslijst van een gemeente van de Vlaamse kieskring of de kieskring Brussel-Hoofdstad.

Zo de opmerking gemaakt wordt dat valse handtekeningen op de voordrachtslijsten werden aangebracht stelt de voorzitter dadelijk een onderzoek in om zich persoonlijk te vergewissen van de gegrondheid van het bezwaar. Hij deelt de uitslagen van zijn onderzoek mede wanneer het bureau de lijst definitief afsluit.

63. De hoedanigheid van kiezer van de kiezers die de voordracht doen, wordt vastgesteld door de gemeente waar zij ingeschreven zijn door het aanbrengen van het gemeentezegel op de voordrachtsakte (tenzij de toepassing MARTINE werd gebruikt door deze kiezer)

Het is om deze vaststelling te vergemakkelijken dat bij artikel 21 WVEP de aanduiding van de geboortedatum van de voordragende kiezers geëist wordt. Het formulier C/8 voorziet tevens, als bijlage, in een afzonderlijke verklaring van de voordragende kiezer om controle inzake ondertekenaars te verbeteren.

64. Kunnen eveneens de hoedanigheid van kiezer voor het Europese Parlement verkrijgen en toegelaten worden hun stemrecht uit te oefenen ten voordele van kandidaten die op Belgische lijsten staan :

- de Belgen die hun werkelijke verblijfplaats gevestigd hebben in een andere Lidstaat van de Europese Unie, die voldoen aan de kiesbevoegdheidsvoorwaarden gesteld in artikel 1, § 1, eerste lid, 2° en 4° WVEP, en hiertoe overeenkomstig artikel 5, een aanvraag indienen bij de Belgische diplomatieke of consulaire post waarvan zij afhangen en die niet de wil te kennen gegeven hebben om hun stemrecht uit te oefenen in de Staat waar zij verblijven.
- de onderdanen van de andere Lidstaten van de Europese Unie die, behalve de nationaliteit, voldoen aan de andere voorwaarden gesteld in artikel 1, § 1 WVEP, en die de wil te kennen gegeven hebben om hun stemrecht in België uit te oefenen;
- Het stemrecht op Belgische lijsten wordt ontzegd aan de personen van andere Lidstaten, die ten gevolge van een individuele rechterlijke of administratieve beslissing in hun Staat van herkomst waartegen hoger beroep mogelijk is, dit recht verloren hebben;
- Om te kunnen worden ingeschreven op de kiezerslijst bedoeld in artikel 3 WVEP moeten de personen van andere Lidstaten, bij de gemeente waar zij hun hoofdverblijf hebben gevestigd, een schriftelijke verklaring, volgens model vastgelegd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken, indienen waarin het volgende vermeld wordt (formulier C/1) :
  - 1° hun nationaliteit;
  - 2° het adres van hun hoofdverblijfplaats;
  - 3° in voorkomend geval de gemeente, de kieskring of de diplomatieke of consulaire post van de Lidstaat van herkomst op de kiezerslijst waarvan zij laatst ingeschreven werden.

In deze verklaring moet de betrokken persoon preciseren :

- 1° dat hij zijn stemrecht enkel voor een Belgische lijst zal uitoefenen;

2° dat hij het stemrecht in zijn Staat van herkomst niet verloren heeft.

De artikelen 7bis en 13 van het Kieswetboek zijn van toepassing.

65. De kiezer, die twee of meer voordrachtsakten ondertekent, kan de straffen oplopen die bij artikel 202 van het Kieswetboek voorzien zijn (artikel 21, § 6, WVEP). De inbreuk wordt door het hoofdbureau aan het Parket gemeld. Deze onregelmatigheid mag evenwel niet ten gevolge hebben het aantal handtekeningen op de akten te verminderen en al de onregelmatig geplaatste handtekeningen blijven geldig voor de lijsten.

66. De kandidaat-opvolgers moeten op dezelfde voordrachtsakten als de titularissen van dezelfde lijst voorkomen, maar onder een afzonderlijke rubriek of met afzonderlijke vermelding.

De voordrachtsorde van de kandidaten wordt bepaald hetzij door de schikking zelf van de namen in de akte, hetzij door een naast elke naam geplaatst rangnummer.

Voor deze verkiezing stemmen de kiezers van het Nederlandse kiescollege voor 12 vertegenwoordigers (8 opvolgers), die van het Franse kiescollege voor 8 vertegenwoordigers (6 opvolgers) en die van het Duitstalige kiescollege voor 1 vertegenwoordiger (6 opvolgers).

Ingevolge artikel 22 van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement is artikel 117 van het Kieswetboek van toepassing. Artikel 117, derde lid KWB stelt :

“Het maximum aantal kandidaat-opvolgers wordt vastgesteld op de helft van het aantal kandidaat-titularissen, vermeerderd met één. Indien het resultaat van het in twee delen van het aantal van die kandidaten decimalen bevat, worden die afgerond naar de hogere eenheid. Er moeten evenwel minstens zes kandidaat-opvolgers zijn.”

Uit deze bepaling volgt dat er steeds minimaal 6 opvolgers moeten zijn op een lijst en het maximum aantal opvolgers wordt vastgelegd op de helft plus 1 van het aantal effectieve kandidaten.

Dus zowel volledige als onvolledige lijsten moeten steeds minstens 6 opvolgers hebben, maar dienen niet het wettelijk maximum toegelaten opvolgers te voorzien.

In concreto, betekent dit bij deze verkiezing dat in alle mogelijke gevallen er in het Duitstalige kiescollege en het Franse kiescollege altijd 6 opvolgers moeten zijn.

Wat het Nederlandse kiescollege betreft, is er bij een volledige lijst met 12 effectieve kandidaten de mogelijkheid tussen 6 of 7 opvolgers. Bij een onvolledige lijst met 11 effectieve kandidaten, heeft men de keuze tussen 6 of 7 opvolgers. Vanaf een onvolledige lijst met 10 effectieve kandidaten of minder, moeten er steeds 6 opvolgers zijn.

67. Hierbij dient te worden gewezen op artikel 21bis WVEP, ter bevordering van een evenwichtige verdeling van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen :

"Op elk van de lijsten mag noch het verschil tussen het aantal kandidaat-titularissen van elk geslacht, noch het verschil tussen het aantal plaatsvervangende kandidaten van elk geslacht, groter zijn dan één.

Noch de eerste twee kandidaten-titularissen, noch de eerste twee plaatsvervangende kandidaten van elk van de lijsten mogen van hetzelfde geslacht zijn."

- Het gelijk aantal mannen en vrouwen op een lijst moet dus bereikt worden bij de kandidaat-titularissen apart, bij de kandidaat-opvolgers apart **en voor de gehele lijst**.

Ook onvolledige kandidatenlijsten (titularissen én opvolgers) moeten deze algemene regel (50% vrouwen – 50% mannen en de eerste twee kandidaten van verschillend geslacht) naleven.

Bij niet-naleving van de bepalingen inzake gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op een kandidatenlijst (titularissen én opvolgers), wordt de lijst in zijn geheel afgewezen door het hoofdbureau bij de voorlopige afsluiting van de kandidatenlijsten.

Er kan dan wel nog een verbeterde lijst worden ingediend

68. Bij inbreuk op de twee voorgaande punten is geheel de akte foutief en moet zij afgewezen worden. Doch om de onregelmatigheid te kunnen beoordelen, moet het bureau enkel het getal kandidaten in aanmerking nemen die regelmatig bewilligd hebben en eventueel rekening houden met ambtshalve gedane schrappingen zo er meervoudige kandidaturen zijn.
- In bovenstaande gevallen zal dan ook na de voorlopige afsluiting een verbeteringsakte moeten ingediend worden (zie verder - art. 123 KWB en art. 22, 6° en 6°bis WVEP).

Opmerking :

- Een voordrachtsakte, die de bepalingen inzake het letterwoord of het logo niet respecteert, wordt afgewezen door het hoofdbureau (zie punt 49 hierboven).
- Een afgewezen voordrachtsakte voor de niet-nakoming van de regels omtrent het letterwoord of het logo kan een verbeteringsakte indienen vóór de definitieve afsluiting

69. Het bureau onderzoekt zorgvuldig of de kandidaten hun kandidatuur hebben bewilligd bij een schriftelijke en ondertekende verklaring, die werd afgegeven aan de voorzitter van het collegehoofdbureau binnen de termijn voorgeschreven voor de indiening van de voordrachten van kandidaten. In dezelfde verklaring moeten de kandidaten bevestigen dat ze Nederlandstalig zijn (artikel 116, § 4 KWB en 21, § 2 WVEP).

Er wordt niet gevegd dat de bewilligingsakte de reeks aangeeft (titularissen of opvolgers), waartoe de bewilligde kandidatuur behoort.

De bewilliging der verschillende kandidaten van een zelfde lijst mag bij afzonderlijke en onderscheiden akten gedaan worden (formulier C/11).

Ik vestig hier uw aandacht op artikel 7 van de wet van 19 mei 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezing van het Europese Parlement dat de artikelen 94ter, 107, achtste lid, 116, § 6, 119ter en 125, vierde lid van het Kieswetboek van toepassing maakt (zie ook art. 21, § 8 WVEP).

Dit betekent dat in hun bewilliging zowel de kandidaat-titularissen als de kandidaat-opvolgers zich moeten verbinden de wetsbepalingen inzake beperking en controle der verkiezingsuitgaven na te leven en binnen 45 dagen na de verkiezingen aan te geven (art. 116, § 6 KWB).

Het collegehoofdbureau zal de kandidaten afwijzen die de hiervoor bedoelde verklaring in hun bewilligingakte niet hebben gedaan (art. 119ter KWB). De afgewezen kandidaat kan echter tegen deze beslissing beroep indienen (art. 125, vierde lid KWB).

70. Wat de meervoudige kandidaturen betreft, mag het hoofdbureau de bepalingen van artikel 21, § 5, WVEP niet uit het oog verliezen.

Dit artikel dient strikt te worden geïnterpreteerd : het is voor een kandidaat verboden om op eenzelfde lijst tegelijk als titularis en als opvolger voor te komen en om op meer dan één lijst te staan en zich dus in meer dan één kiescollege te laten voordragen.

Een kandidaat kan niet, binnen dezelfde lijst, tegelijk als kandidaat-titularis en als kandidaat-opvolger worden voorgedragen.

Niemand mag zich kandidaat stellen voor de verkiezingen voor het Europese Parlement als hij tegelijk kandidaat is voor de verkiezingen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers, het Vlaams Parlement, het Waals Parlement of het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement, wanneer deze verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden.

Wanneer er in hetzelfde kiescollege meervoudige kandidaturen voorkomen, schrapt het bureau de naam van de kandidaat op de beide lijsten.

In zijn vergadering voor de voorlopige afsluiting hoeft het hoofdbureau zich niet in te laten met de meervoudige kandidaturen die in verschillende colleges voorkomen, vermits de mededeling van de inlichtingen van de Minister van Binnenlandse Zaken slechts ter vergadering van de definitieve afsluiting is voorzien (donderdag 4 april 2019).

c. Onderzoek van de verkiesbaarheid van de kandidaten.

71. Krachtens artikel 119bis van het Kieswetboek zoals het is gewijzigd bij artikel 22, tweede lid, 4°, van de wet van 23 maart 1989, gaat het collegehoofdbureau de bij artikel 41, 1°, 1^obis, 1^oter, 2° en 3°, van voormelde wet voorgeschreven verkiesbaarheidsvereisten na ; het gaat respectievelijk om de hoedanigheid van Europees kiezer, geen kandidaat in een andere lidstaat van de Europese Unie, zijn kiesrecht behouden, zijn woonplaats in België of Europese lidstaat, Belgische nationaliteit of nationaliteit van een Europese lidstaat, de leeftijdsvereiste en de taalaanhorigheidsvereiste. De hoedanigheid van Europees kiezer wordt gecontroleerd door de bij artikel 3 of artikel 7 bedoelde lijst van Belgische kiezers te raadplegen. Het bureau wijst de kandidaten af die aan de voormelde voorwaarde niet voldoen. Deze voorwaarde geldt niet voor de kandidaat-Belgen, verblijvend op het grondgebied van een andere Lidstaat èn communautaire onderdanen, verblijvend op het grondgebied van een andere Lidstaat. Het bureau wijst de kandidaten af die zich kandidaat hebben gesteld in een andere lidstaat. Het bureau wijst ook de kandidaten af die op de datum van de verkiezing de volle leeftijd van 21 jaar nog niet bereikt hebben of van het verkiesbaarheidsrecht uitgesloten of in de uitoefening ervan geschorst zijn. De in artikel 41, 3°, van de wet van 23 maart 1989 voorgeschreven verkiesbaarheidsvereiste moet uiterlijk op het moment van de indiening van de voordrachtsakten vervuld zijn (cfr. de verklaring van taalaanhorigheid in de akte van bewilliging van de kandidaatstelling : artikel 21, § 2, zesde lid, WVEP).

Samenvattend, de verkiesbaarheidsvoorwaarden moeten vervuld zijn op de dag van de stemming, behalve de verklaring van taalaanhorigheid waaraan moet voldaan zijn bij de indiening van de voordrachtsakte (zie ook punt 47 hiervoor)

Het bureau wijst ook de kandidaten af die in hun verklaring van bewilliging zich niet verbinden tot de beperking van de verkiezingsuitgaven.

72. De kandidaat moet in geen enkel geval zijn verkiesbaarheid voor het bureau bewijzen. Om de kandidaat te weren moet integendeel het bureau in het bezit zijn van de bewijzen van de onverkiesbaarheid van de betrokkene. Indien dit bewijs niet is bijgebracht stelt het bureau zulks vast en behoudt de kandidaat op de lijst. Mochten nadien bij de onderzoekende overheden nieuwe elementen ingebracht worden, dan mogen deze als voorheen de nodige gevolgtrekkingen er uit maken.

In rechte kan het bureau een kandidaat wegens onverkiesbaarheid, ambtshalve en dus zonder enige bemoeiing van de tegenstanders weren. Feitelijk echter zal het bureau slechts ingevolge een betwisting optreden; hetzij omdat bij ontstentenis daarvan, het er niet voor werd gewaarschuwd, hetzij omdat het bewijs van de onverkiesbaarheid het bureau niet werd bijgebracht.

De wet heeft nochtans aan de voorzitter van het collegehoofdbureau een zekere taak op het stuk van de bewijslast opgedragen. Inderdaad, luidens artikel 122 van het Kieswetboek moet, indien bij het voorlopig afsluiten van de kandidatenlijst het hoofdbureau sommige kandidaten wegens onverkiesbaarheid geweerd heeft of indien een bezwaarschrift, steunende op onverkiesbaarheid van een kandidaat werd ingediend, de voorzitter het betrokken gemeentebestuur om toezending vragen van een gewaarmerkt afschrift van of uittreksel uit alle documenten die het in zijn bezit heeft en die hem nadere aanwijzingen kunnen verschaffen

omtrent de verkiesbaarheid van de kandidaten. Op hem rust ten deze een formele verplichting. Volgens artikel 121 van het Kieswetboek moet echter een gemotiveerd bezwaarschrift zijn ingediend ; vage klachten volstaan niet om tot voornoemde onderzoeken over te gaan. Naar luid van bij artikel 22, tweede lid, 5°, van de wet van 23 maart 1989, kunnen die met redenen omklede bezwaarschriften betreffen hetzij de regelmatigheid van de voordrachtsakten, hetzij de verkiesbaarheidsvereisten bedoeld in artikel 41 WVEP.

Afgezien van de bovenvermelde verplichting heeft de voorzitter evenwel het recht tot andere onderzoeken over te gaan zowel inzake verkiesbaarheid van de kandidaten als inzake andere ingeroepen onregelmatigheden. Er zij opgemerkt dat het hier om een recht gaat en niet om een formele verplichting. Wanneer het een geval van onwaardigheid betreft, is de voorzitter er evenwel moreel toe gehouden alle bijkomende onderzoekshandelingen te verrichten die mochten nodig blijken.

73. Hierboven werd er de aandacht op gevestigd dat reeds bij de voorlopige afsluiting de materiële regelmatigheid van de voordrachtsakten grondig dient te worden onderzocht en hierover uitspraak dient te worden gedaan. Dit is niet helemaal het geval wat de verkiesbaarheid aangaat, vermits men doorgaans over weinig beoordelingsgegevens zal beschikken en de wet de ten deze te verrichten opzoekingen na de voorlopige afsluiting voorziet (art. 122 KWB).

Het bureau is dus in rechte bevoegd een kandidaat wegens onverkiesbaarheid af te wijzen bij de voorlopige afsluiting van de lijsten. Feitelijk zal echter de grootste omzichtigheid geboden zijn. Inderdaad, zelfs wanneer er op dat ogenblik bij het bureau reeds documenten zijn ingediend, waaruit de onverkiesbaarheid van de kandidaten blijkt, zoals bv. een exemplaar van het Belgisch Staatsblad tot vaststelling van het verval van de politieke rechten, dan nog betracht het de grootste gereserveerdheid, omdat een latere beslissing de eerste kan hebben teniet gedaan.

Derhalve is het doorgaans, behoudens in een klaarblijkend en algemeen bekend geval, geraden elke beslissing omtrent de verkiesbaarheid tot bij de definitieve afsluiting uit te stellen.

De uitsluiting en de schorsing van het kiesrecht worden geregeld door de artikelen 6 en 7 van het Kieswetboek. Deze artikelen werden door de wet van 14 april 2009 (Belgisch Staatsblad van 15 april 2009) gewijzigd.

Art. 6. Van het kiesrecht zijn definitief uitgesloten en tot de stemming mogen niet worden toegelaten zij die levenslang ontzet zijn van de uitoefening van het kiesrecht door veroordeling.

Art. 7. In de uitoefening van het kiesrecht worden geschorst en tot de stemming mogen niet worden toegelaten zolang die onbekwaamheid duurt :

1° De gerechtelijk onbekwaamverklaarden, de personen onder statuut van verlengde minderjarigheid met toepassing van de wet van 29 juni 1973, en zij die geïnterneerd zijn met toepassing van de bepalingen van de hoofdstukken I tot VI van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en gewoontemisdadigers, vervangen door artikel 1 van de wet van 1 juli 1964.

De kiesonbekwaamheid houdt op terzelfdertijd als de gerechtelijke onbekwaamheid, de verlengde minderjarigheid of met de definitieve invrijheidstelling van de geïnterneerde.

2° zij die voor een bepaalde duur ontzet zijn van de uitoefening van het kiesrecht door veroordeling.

3° Zij die ter beschikking van de Regering zijn gesteld met toepassing van artikel 380bis, 3°, van het Strafwetboek of met toepassing van de artikelen 22 en 23 van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen door artikel 1 van de wet van 1 juli 1964.

De kiesonbekwaamheid van de onder 3° bedoelde personen houdt op wanneer de terbeschikkingstelling van de Regering een einde neemt.

74. Voor de opmaking van het proces-verbaal dient men het formulier C/12 te gebruiken. Dit formulier behelst verschillende hypothesen en het spreekt vanzelf dat al wat niet passend is zorgvuldig moet worden geschrapt. Het is echter duidelijk dat de vermeldingen op dat formulier enkel als aanwijzing dienen en geenszins de hoofdbureaus binden.

Op te merken valt dat in artikel 120 van het Kieswetboek is bepaald dat, zo het hoofdbureau de voordracht van sommige kandidaten voor onregelmatig verklaart, de redenen van die beslissing in het proces-verbaal moeten opgenomen worden. Die bepaling dient te worden toegepast, welke ook de onregelmatigheid zij, dus eveneens en vooral wanneer een kandidaat wegens onverkiesbaarheid geweerd werd.

Er zij ook opgemerkt dat, volgens dit formulier, de kandidatenlijst in bijlage wordt opgemaakt; de reden hiervan is dat één van de exemplaren van het formulier houdende het proces-verbaal, aan het Hof van beroep kan moeten toegezonden worden en aldus vermeden wordt de lange lijst van de kandidaten nutteloos te moeten overschrijven.

Het proces-verbaal van de voorlopige afsluiting moet door de leden van het bureau en door al de aanwezige getuigen ondertekend worden.

d. Verrichtingen na de voorlopige afsluiting.

75. De dag zelf van de voorlopige afsluiting verricht de voorzitter van het kiescollege de in artikel 120 van het Kieswetboek bedoelde notificaties.

De tekst van dit artikel is duidelijk voor de te verrichten handelingen.

De bepalingen van de artikelen 120 tot 126 van het Kieswetboek zijn van toepassing, behoudens de wijzigingen door artikel 22 WVEP.

Daarvoor mag formulier C/13 worden gebruikt.

76. Op dinsdag 2 april 2019, vierenvijftigste dag vóór de stemming, zetelt de voorzitter van het collegehoofdbureau, van 13 tot 15 uur, voor het in ontvangst nemen van de gemotiveerde bezwaarschriften die tegen de aanvaarding van sommige kandidaten mochten ingediend worden. Een ontvangstbewijs wordt voor deze bezwaarschriften afgegeven (formulier C/14).

Onmiddellijk notificeert de voorzitter deze bezwaarschriften per aangetekende brief aan de kiezers of aan de kandidaten die de bestreden voordrachtsakten hebben ingeleverd, met vermelding van de redenen van het bezwaar. Als de verkiesbaarheid van een kandidaat wordt betwist, wordt deze daarvan op dezelfde wijze in kennis gesteld, daarvoor mag formulier C/17 worden gebruikt.

Dezelfde dag van 13 tot 15 uur kunnen de kandidaten eveneens bij het collegehoofdbureau bezwaarschriften indienen tegen een ander kandidaat die door kiezers is voorgedragen, wat de door de betrokken kandidaat afgelegde taalverklaring betreft, voorgeschreven bij artikel 21, § 2, zesde lid, van de wet van 23 maart 1989. De voorzitter van het bureau notificeert deze bezwaarschriften bij aangetekende brief onmiddellijk aan de betrokken kandidaten.

Ten deze geldt de tekst van artikel 121 van het Kieswetboek.

77. Artikel 122 vergt nadere commentaar. Het bepaalt dat indien bij het voorlopig afsluiten het hoofdbureau sommige kandidaten ambtshalve wegens onverkiesbaarheid geweerd heeft of indien op dinsdag 2 april 2019, vierenvijftigste dag voor de stemming, gemotiveerde bezwaarschriften wegens onverkiesbaarheid zijn ingediend, de voorzitter het gemeentebestuur van de hoofdverblijfplaats van de kandidaat per telefax, telefonisch of bij schriftelijke vordering, gedragen door de secretaris van het hoofdbureau, verzoekt hem terstond per aangetekende spoedbestelling een gewaarmerkt afschrift van of een uittreksel uit alle documenten die het in zijn bezit heeft en die nadere aanwijzingen kunnen verschaffen omtrent de verkiesbaarheid van de betrokken kandidaat, toe te zenden.

Heeft deze laatste slechts kortelings zijn hoofdverblijfplaats in de gemeente én zijn de stukken waaruit de onverkiesbaarheid kan blijken, nog niet op de gemeente toegekomen, dan stuurt deze via de vlugste methode het verzoek door aan het gemeentebestuur van de vorige hoofdverblijfplaats.

Overigens is het vanzelfsprekend dat, indien bepaalde stukken worden geëist, het dienstig is er uitdrukkelijk melding van te maken.

Er dient te worden opgemerkt dat zo de wet aan de voorzitter voorschrijft zich tot de gemeentebesturen te richten, hij eveneens het recht heeft zich tot andere besturen te richten en hieromtrent wordt in het verslag namens de Commissie voor de Binnenlandse Zaken van de Kamer van Volksvertegenwoordigers het volgende verklaard :

"De voorzitter mag alle andere navorsingen doen die hij nodig acht. Bij het geven van deze opdracht wordt noodzakelijk de bevoegdheid verleend om ook op andere openbare besturen en meer in 't bijzonder op de griffies en parketten een beroep te doen ten einde alle documenten te bekomen die voor de oplossing van het geschil dienstig kunnen zijn. Daaruit vloeit ook voort dat de betrokken instanties tot plicht hebben onmiddellijk en kosteloos aan het verzoek van de voorzitter te voldoen.

De voorzitter zal het zich ongetwijfeld ook tot plicht rekenen ambtshalve die stukken te vragen die hem tijdig door de betrokken kandidaat zijn aangeduid als zijnde nuttig voor zijn verdediging."

Wanneer de voorzitter ambtshalve inlichtingen inwint omtrent de verkiesbaarheid van een kandidaat, is het aangewezen dat hij zo spoedig mogelijk deze kandidaat ervan verwittigt om hem in de mogelijkheid te stellen zijn verdediging voor te bereiden en in de zitting van de definitieve afsluiting van de kandidatenlijsten aanwezig te zijn.

78. De voorzitter van het collegehoofdbureau zetelt opnieuw op donderdag 4 april 2019, tweeënvijftigste dag vóór de stemming, tussen 14 en 16 uur om eventueel de in artikel 123 van het Kieswetboek bedoelde memories en verbeterings- of aanvullingsakten in ontvangst te nemen. Dit artikel behoeft geen commentaar.

Er dient evenwel te worden opgemerkt dat de verbeterings- of aanvullingsakte niet de naam van een nieuwe kandidaat mag bevatten, behoudens bij een onjuist aantal kandidaten (titularissen en/of opvolgers) op de lijst en geen juiste verhouding mannen en vrouwen. Evenmin mag de in de afgewezen akte aangenomen volgorde van de voordracht worden gewijzigd. De wet bepaalt overigens dat de vermindering van het te groot aantal kandidaat-titularissen of een onjuist aantal opvolgers slechts mogelijk is, wanneer uit een schriftelijke verklaring van een kandidaat blijkt dat hij zijn bewilligingsakte intrekt (artikel 123, vierde en vijfde lid, KWB).

Voorgaande bepaling moet gezien worden samen met artikel 21 van de wet van 23 maart 1989 en artikel 117, tweede lid, van het Kieswetboek, zoals het gewijzigd is bij artikel 22, tweede lid, 2°, b, van de wet van 23 maart 1989. Naar luid van die laatste bepalingen, mogen op eenzelfde lijst niet meer kandidaten voorkomen dan er leden te kiezen zijn en wordt het maximum aantal kandidaat-opvolgers vastgesteld op de helft van het aantal kandidaat-titularissen plus één : een voordrachtsakte mag dus maximum 12 kandidaten voor de werkelijke mandaten en 7 kandidaten voor de opvolging behelzen in het Nederlandse kiescollege. Er moeten minstens 6 kandidaat-opvolgers zijn.

In het Franse kiescollege maximaal 8 kandidaten en 6 opvolgers en in het Duitstalige kiescollege 1 kandidaat en 6 opvolgers.

De te onderzoeken hypothese is die, waarin het bureau een voordrachtsakte afwijst omdat zij een te hoog aantal kandidaat-titularissen of -opvolgers bevat. In dat geval kunnen de kandidaten in overtal, bij wege van een verbeteringsakte, hun akte van bewilliging intrekken in

een schriftelijke verklaring. Gebeurt dit niet, dan moet de voordrachtsakte volledig afgewezen worden.

Het tevoren beoogde geval mag niet verward worden met dat waarin, zonder dat er kandidaten in overtal zijn, een of ander kandidaat wenst zijn kandidatuur in te trekken. Naar luid van artikel 21, § 2, negende lid, van de wet van 23 maart 1989 kan de bewilligende kandidaat zijn kandidaatstelling niet meer op geldige wijze intrekken, nadat de voordrachtsakte aan de voorzitter van het collegehoofdbureau is overhandigd, tenzij met de instemming van de ondertekenaars van de akte en van al zijn medekandidaten. De intrekking van kandidaatstelling is, in die onderstelling dus slechts toegelaten wanneer de 5.000 voordragende kiezers of de 5 voordragende parlementsleden hun schriftelijk akkoord geven. De voordrachtsakte moet immers juridisch als een contract worden beschouwd, zodat een kandidaat het niet eenzijdig kan verbreken. De instemming van de ondertekenaars is vereist om de voordracht te vrijwaren en te beletten dat een ingediende lijst onherroepelijk benadeeld wordt, misschien wel met bedrieglijk opzet. Aan te stippen valt dat een dergelijke intrekking van kandidaatstelling, noodzakelijk moet geschieden, om te kunnen worden ingewilligd, tussen de voorlopige en de definitieve afsluiting van de kandidatenlijst. Luidens artikel 123, vierde lid van het Kieswetboek zouden de kandidaten die zich terugtrekken in geen geval door nieuwe kandidaten kunnen worden vervangen bij wege van een verbeteringsakte.

5. Definitieve afsluiting van de kandidatenlijst.

79. Donderdag 4 april 2019, tweeënvijftigste dag vóór de stemming om 16 uur, vergadert het bureau om de kandidatenlijst definitief af te sluiten.

Mogen die vergadering bijwonen : de getuigen, de indieners van de lijsten en slechts bij hun ontstentenis, de personen die op dinsdag 2 april 2019, een bezwaarschrift, of op donderdag 4 april 2019, een memorie of een verbeterings- of aanvullingsakte ingediend hebben.

Er dient te worden opgemerkt, dat zo de indieners van de lijsten, bij ontstentenis, de kandidaten de vergadering voor de definitieve afsluiting mogen bijwonen, dit een gevolg is van het feit dat zij, krachtens de artikelen 121 en 123 van het Kieswetboek gerechtigd zijn gemotiveerde bezwaarschriften of een memorie bij het bureau in te dienen; door aldus te handelen, stellen zij zich partij in het geschil en is hun aanwezigheid op de vergadering voor de definitieve afsluiting verantwoord.

Het spreekt vanzelf dat zo een voordragende kiezer of een kandidaat als getuige is aangewezen hij eveneens in die hoedanigheid de vergadering mag bijwonen.

Daarenboven mogen, bij betwisting van de verkiesbaarheid van een kandidaat, deze kandidaat en de indiener van het bezwaar eveneens op de vergadering aanwezig zijn. Ze mogen zich door een gemachtigde laten vervangen. Er is niet voorgeschreven in welke vorm het bewijs van de machtiging moet geleverd worden, maar het is zeker dat de overlegging van een geschreven machtiging dient te worden geëist.

Zowel ten aanzien van zijn aanwezigheid op de vergadering van de definitieve afsluiting als van zijn recht op later beroep, is het niet onbelangrijk te onderzoeken of de persoon, die vóór de voorlopige afsluiting, geschreven "opmerkingen" omtrent de verkiesbaarheid van een kandidaat heeft ingediend al dan niet kan gelijkgesteld worden met hem die na de voorlopige afsluiting, een "bezwaarschrift" neergelegd heeft, daar de wet de woorden "indiener van het bezwaar" gebruikt. De gelijkstelling van "opmerkingen" met "bezwaarschriften" lijkt niet billijk. De persoon wiens opmerkingen bij de voorlopige afsluiting verworpen zijn heeft immers de gelegenheid gehad ze opnieuw bij wijze van bezwaarschrift naar voren te brengen of te laten naar voren brengen na de voorlopige afsluiting ; indien hij zulks niet gedaan heeft, draagt hij er alleen de schuld van. De "opmerkingen" moeten trouwens, in tegenstelling met de "bezwaarschriften" niet gemotiveerd zijn. Zij dienen niet te worden genotificeerd aan de belanghebbende kandidaten, zodat aan deze niet dezelfde garanties tot het voordragen van hun verdediging gegeven zijn. Daarentegen zou hij wiens schriftelijke opmerking bij de voorlopige afsluiting geredelijk aangenomen en daarna bij de definitieve afsluiting van de hand gewezen werd, zich benadeeld kunnen achten omdat hij niet van het "recht op bezwaar" heeft kunnen gebruik maken en alzo niet in de gelegenheid is gewerkt zijn beroepsrecht uit te oefenen.

Om die moeilijkheid te vermijden, verdient het aanbeveling enerzijds, aan hen die "opmerkingen" maken - om het even of deze bij de voorlopige afsluiting al dan niet worden aangenomen - aan te raden die opmerkingen in de vorm van "bezwaarschriften" na de voorlopige afsluiting te vernieuwen en, anderzijds, van het recht om een kandidaat, reeds bij de voorlopige afsluiting, wegens onverkiesbaarheid te weren, slechts op omzichtige wijze gebruik te maken zoals reeds hiervoren werd gezegd. Indien nochtans degene die schriftelijke "opmerkingen" vóór de voorlopige afsluiting gemaakt doch geen "bezwaarschrift" na die afsluiting ingediend heeft, aandringt om op de vergadering te mogen aanwezig zijn (om beroep te mogen instellen), lijkt het wenselijk dat het bureau hem dit toestaat en aan het Hof van Beroep en/of de Raad van State de zorg overlaat om uitspraak te doen.

80. Bij de opening van de vergadering voor de definitieve afsluiting, geeft de voorzitter, eventueel, kennis van de mededelingen van de Minister van Binnenlandse Zaken, betreffende de meervoudige kandidaturen en doet het bureau onmiddellijk de nodige schrappingen. Hij geeft eveneens kennis van de mededelingen van de Minister van Binnenlandse Zaken over de kandidaten van een Lidstaat van de Europese Unie die ontzet zijn uit hun passief stemrecht in hun Lidstaat van herkomst.

De voorzitter geeft vervolgens kennis van alle stukken, die hij bij de voorlopige afsluiting mocht ontvangen of bijeengebracht hebben en het bureau, na de belanghebbenden die het wensen, te hebben gehoord, sluit de kandidatenlijst definitief af. Indien het bureau daarbij een kandidaat wegens onverkiesbaarheid weert of een bezwaar, waarbij onverkiesbaarheid aangevoerd wordt, van de hand wijst, vraagt de voorzitter aan de kandidaat of de indiener van het bezwaar (eventueel van hun gemachtigde), of ze al dan niet tegen de beslissing van het bureau hoger beroep wensen in te stellen. Er dient te worden opgemerkt dat de aanwezigheid persoonlijk of bij gemachtigde, vereist is, voor de ontvankelijkheid van het beroep. Luidt het antwoord op de gestelde vraag bevestigend dan verzoekt de voorzitter de belanghebbende op het proces-verbaal zelf een verklaring van beroep te ondertekenen.

Tevens dient nog te worden vermeld dat tegen de beslissing door het collegehoofdbureau getroffen in verband met een bezwaarschrift tegen de afgelegde taalverklaring van een kandidaat, voorgedragen door kiezers, beroep kan worden ingesteld bij de Raad van State. In

dit geval worden de kandidaat of bezwaarindiener (of eventueel hun gemachtigde) eveneens uitgenodigd, als zij dit wensen, een verklaring van beroep op het proces-verbaal zelf te ondertekenen.

Er dient te worden aangestipt dat de beslissingen van het hoofdbureau, die geen betrekking hebben op de verkiesbaarheid van de kandidaten, niet vatbaar zijn voor beroep (artikel 125, KWB).

Het verdient aanbeveling formulier C/12 bestemd voor het opmaken van het proces-verbaal, met zorg te bestuderen. Verschillende veronderstellingen zijn erin voorzien en de vermeldingen betreffende veronderstellingen die zich niet voordoen dienen met zorg te worden geschrapt.

81. Als er geen beroep is ingesteld, moet het bureau onmiddellijk tot de nummering van de lijsten overgaan, voor de lijsten die geen beschermd letterwoord of volgnummer hebben. Daar de verrichtingen betreffende de nummering in sommige gevallen noodzakelijk samenhangen met het opmaken van het stembiljet is het onontbeerlijk terzelfdertijd te beslissen hoe de lijsten op het stembiljet zullen geschikt worden.

Ingeval van beroep worden deze verrichtingen verdaagd tot maandag 15 april 2019, eenenveertigste dag vóór de stemming te 18 uur, nadat het collegehoofdbureau kennis heeft genomen van de beslissingen van het Hof van Beroep en/of de Raad van State.

82. Voor het opmaken van het stembiljet zijn in artikel 128 van het Kieswetboek zeer duidelijke richtlijnen gegeven. Genoemd artikel werd gewijzigd bij artikel 24, § 2 van de wet van 23 maart 1989.

De aanvullende loting gebeurt op donderdag 4 april 2019, 52e dag vóór de stemming in het hoofdbureau van het Nederlandse kiescollege tussen de onpare nummers en in het hoofdbureau van het Franse kiescollege tussen de pare nummers, die onmiddellijk volgen op het hoogste nummer dat is toegedeeld door de loting bedoeld in artikel 20, vierde lid WVEP (nationale loting).

De voorzitters van het hoofdbureau van het Nederlandse kiescollege en van het Franse kiescollege delen zonder verwijl, per telefax of per drager, de uitslag mee van hun aanvullende loting aan de voorzitter van het Duitstalige kiescollege. Deze laatste gaat over tot een nummering van de kandidatenlijsten, die zijn neergelegd bij zijn college maar geen volgnummer hebben bekomen dat is toebedeeld bij de nationale loting door een aanvullende loting tussen de nummers die onmiddellijk volgen op het hoogste nummer dat is toegekend door de voorzitters van de hoofdbureaus van de Nederlandse en Franse kiescolleges bij hun aanvullende lotingen.

De voorzitters van de hoofdbureaus van de Nederlandse en Franse kiescolleges delen ook zonder verwijl, per telefax of per drager, de uitslag van hun aanvullende loting met de letterwoorden mee aan de voorzitters van de provinciehoofdbureaus in hun ambtsgebied, alsmede aan de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring Brussel-Hoofdstad (zie verder punt 86 - modelstembiljet naar de provinciehoofdbureaus).

83. Artikel 128 van het Kieswetboek bepaalt onder meer :

- De kandidatenlijsten worden op het stembiljet naast elkaar geplaatst. Boven elke kandidatenlijst staan een stemvak en een volgnummer in Arabische cijfers van ten minste 1 centimeter hoogte en 4 millimeter breedte, alsmede het letterwoord of logo overeenkomstig artikel 21, § 2, derde lid, van de wet van 23 maart 1989, vermeld in de voordracht van kandidaten ; het letterwoord of logo van de lijst is ten hoogste één centimeter hoog, ten hoogste drie centimeter breed en wordt horizontaal geplaatst.
- Naast de naam en de voornaam van iedere kandidaat staat een kleiner stemvak.
- De stemvakken zijn zwart, met in het midden een stipje van dezelfde kleur als het papier (blauw) en van 4 millimeter doormeter.
- De naam en voornaam van de genummerde kandidaat-titularissen en van de genummerde kandidaat-opvolgers worden in de volgorde van de voordracht vermeld in de kolom bestemd voor de lijst waartoe zij behoren. Boven de namen van de kandidaat-opvolgers wordt de vermelding "opvolgers" geplaatst. **De naam van elke kandidaat, die eerst vermeld staat op het modelstembiljet, wordt in hoofdletters (zonder accenten) gedrukt. De voornaam, met uitzondering van de beginletter, wordt in kleine letters gedrukt.**
- De lijsten worden op het stembiljet gerangschikt in de volgorde van de nummers.
- Wanneer een kieskanton is samengesteld uit gemeenten met verschillend taalstelsel, zijn de stembiljetten eentalig in de eentalige gemeenten en tweetalig in de andere.

De bijzondere aandacht van de voorzitter van de kieskring Brussel-Hoofdstad wordt gevestigd op het gebruik der talen bij het drukken der stembiljetten (art. 128, § 5 KWB). Deze dienen tweetalig te zijn in de 19 gemeenten van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad.

De bijzondere aandacht van de voorzitter van de kieskring Vlaams-Brabant wordt gevestigd op het gebruik der talen bij het drukken der stembiljetten (art. 128, § 5 KWB). Deze dienen tweetalig te zijn in de 6 randgemeenten (model IIe). Zij worden in het Nederlands gesteld in alle andere gemeenten met gewoon taalregime van de genoemde kieskring.

84. Het collegehoofdbureau stelt dus het stembiljet voor de verkiezing van het Europees Parlement vast. Het houdt daartoe, zoals uiteengezet, rekening met de volgorde van de nummers die werden toegekend bij de nationale loting (art. 20, vierde lid WVEP).

Vervolgens gaat het over tot een aanvullende loting teneinde een volgnummer toe te kennen aan de lijsten die er op dat ogenblik nog geen hebben, beginnend met de volledige lijsten.

Er dient te worden opgemerkt dat het in bepaalde gevallen niet nodig is tot loting over te gaan ; zo zal bv. wanneer buiten de lijsten met een beschermd letterwoord, slechts één enkele lijst ingediend wordt, aan deze laatste lijst automatisch het nummer toegekend worden dat onmiddellijk volgt op het laatste nummer dat werd toegekend overeenkomstig het aangehaalde artikel 20 WVEP.

Als er andere lijsten overblijven, waarvan de ene volledig en de andere onvolledig is, dan krijgt de eerste automatisch het onmiddellijk volgend nummer. De loting begint dus eerst met de volledige lijsten en daarna met de onvolledige lijsten. Alleenstaande kandidaten komen bij de loting van de onvolledige lijsten.

Bij de opstelling van het modelstembiljet mogen desnoods twee of meer onvolledige lijsten in eenzelfde kolom worden ondergebracht (artikel 128, § 4, van het Kieswetboek), doch de lijsten dienen verplicht te worden gerangschikt volgens hun toegekend volgnummer.

Weergave van het letterwoord of logo – toelichtingen.

- Het letterwoord of logo mag dus naast letters ook cijfers en grafische tekens bevatten.
- Het logo slaat op de grafische voorstelling (bijvoorbeeld Open VLD, CD&V) in een bepaalde vorm en niet op figuren.
- Het letterwoord of logo wordt gebruikt in zwart-wit en niet in kleuren.
- De toegelaten tekens zijn degene die voorkomen op een azertyklavier.
- Het letterwoord of logo moet steeds op horizontale wijze binnen een vak van maximaal 1 cm hoogte en maximaal 3 cm breedte op het stembiljet kunnen geplaatst worden.
- **Bovenstaande beperkingen dienen in acht te worden genomen om het drukken van de stembiljetten door alle drukkerijen mogelijk te maken op een tijdige en kostenbeheersbare manier (het drukken en bezorgen van de stembiljetten aan de stembureaus is volledig ten laste van de gemeenten).**

85. Voor een eventueel zonder stemming geëindigde verkiezing, wordt verwezen naar artikel 126 van het Kieswetboek, zoals gewijzigd door artikel 22, 11° WVEP.

6. Laatste verrichtingen vóór de stemming.

a. Geen verklaring van beroep.

86. Zo geen enkele verklaring van beroep gedaan werd, zendt het collegehoofdbureau onmiddellijk een afschrift van het modelstembiljet aan de voorzitter van het hoofdbureau van elke provincie die geheel of gedeeltelijk, tot de Vlaamse kieskring en de kieskring Brussel-Hoofdstad behoort (art. 24, § 1 WVEP - formulier C/16). De voorzitter van het provinciehoofdbureau doet de stembiljetten drukken, met zwarte inkt op blauw papier (artikel 27 WVEP).

De hoogte van de stembiljetten, overeenkomstig het modelstembiljet, voor deze verkiezing bedraagt 36 cm in de Vlaamse en in de Waalse kieskring, 72 cm in de kieskring Brussel-Hoofdstad en in het kieskanton Sint-Genesius-Rode en 24 cm in de Duitstalige kieskring. De

lengte van het stembiljet bedraagt 10 cm voor twee lijsten, vermeerderd met 4 cm per bijkomende lijst (koninklijk besluit van 21 maart 2014).

De voorzitter van het hoofdbureau doet voor de kieskring Brussel- Hoofdstad op de stembiljetten bestemd voor deze kieskring de lijsten vermelden van de kandidaten, die zowel in het Nederlandse als in het Franse collegehoofdbureau zijn voorgedragen. Daartoe wordt in die kieskring het stembiljet opgemaakt overeenkomstig het model II d gevoegd bij de wet van 23 maart 1989. In elke helft van het stembiljet worden de kandidatenlijsten gerangschikt overeenkomstig artikel 128 van het Kieswetboek, zoals het gewijzigd is bij artikel 24, §§ 2 en 3 van voornoemde wet.

De voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring Brussel-Hoofdstad stuurt onmiddellijk, voor het drukken ervan, een afschrift van het stembiljet naar de voorzitter van het provinciehoofdbureau van de provincie Vlaams-Brabant. Deze laatste doet op de stembiljetten die bestemd zijn voor het kieskanton Sint-Genesius-Rode de kandidatenlijsten van het Nederlandse kiescollege en de kandidatenlijsten van het Franse kiescollege vermelden. Hiertoe wordt het stembiljet overeenkomstig het bij de wet van 23 maart 1989 gevoegde model IIe opgesteld. In elke helft van het stembiljet worden de kandidatenlijsten gerangschikt overeenkomstig artikel 128 van het Kieswetboek, zoals het gewijzigd is bij artikel 24, §§ 2 en 3 van voornoemde wet.

87. Het collegehoofdbureau doet de kandidatenlijsten aanplakken in al de gemeenten van de Vlaamse kieskring in de vorm van het stembiljet waarvan het de tekst heeft opgemaakt, eventueel in aanwezigheid van de getuigen die werden aangewezen om bij de verrichtingen van het hoofdbureau aanwezig te zijn.

Het aanplakbiljet vermeldt in blokletters met zwarte inkt de namen en voornamen waaronder de kandidaten zich voorstellen. Het maakt eveneens melding van de onderrichtingen voor de kiezer (model Ia) gevoegd bij de wet van 23 maart 1989 (artikel 23, vierde lid WVEP). Dit model met onderrichtingen voor de kiezers wordt in de kieskantons met elektronische stemming aangepast bij ministerieel besluit.

Daarenboven wordt een afschrift van de kandidatenlijsten onmiddellijk gezonden aan de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring Brussel-Hoofdstad die deze lijsten onverwijld in de gemeenten van de kieskring doet aanplakken. Hetzelfde geldt voor het kieskanton Sint-Genesius-Rode.

b. Verklaring van beroep.

88. Zo een verklaring van beroep gedaan werd, gaat de voorzitter over tot alle nodige notificaties, zoals zij aangegeven zijn in het formulier C/12 en stelt de beslissing betreffende het opmaken van het stembiljet en het aanplakken van de kandidatenlijsten uit tot maandag 15 april 2019, ééneveertigste dag vóór de stemming.

Zo beroep ingesteld werd, wordt het proces-verbaal in dubbel opgemaakt, en op elk exemplaar komen de handtekeningen voor van de appellanten, de bureauleden en de getuigen.

89. In geval van beroep moet de voorzitter van het hoofdbureau zich op vrijdag 5 april 2019, éénenvijftigste dag vóór de stembedag, tussen 11 en 13 uur persoonlijk begeven naar het kabinet van de voorzitter van het Hof van Beroep te Antwerpen om hem een expeditie te overhandigen van de processen-verbaal houdende de verklaringen van beroep (d.w.z. een exemplaar van formulier C/12 dat de verklaringen van beroep bevat en ondertekend is door al de leden van het bureau en de aanwezige getuigen). De voorzitter van het hoofdbureau overhandigt tevens alle documenten, die betrekking hebben op de geschillen die aanleiding gaven tot beroep en waarvan het bureau kennis heeft gehad. Het Hof van Beroep doet op maandag 15 april 2019 om 10 uur uitspraak (art. 22,8° WVEP), zelfs indien die dag een feestdag is, in verband met de verkiesbaarheidsvereisten vermeld in artikel 41, 1°, 1°bis, 1°ter en 2° WVEP.

90. Door de Koning wordt een gelijkaardige procedure bepaald ingeval van beroep inzake de verkiesbaarheidsvereiste van taalverklaring (artikel 41, 3° WVEP) van een kandidaat en de door het collegehoofdbureau hieromtrent genomen beslissing (artikel 22, 5° WVEP).

Op vrijdag 5 april 2019, tussen 16 en 17 uur, ontvangt de voorzitter van de bevoegde kamer van de Raad van State uit de handen van de voorzitter van het collegehoofdbureau een uitgifte van de processen-verbaal (formulier C/12) bevattende de verklaringen van beroep, alsmede alle stukken betreffende de geschillen inzake taalverklaring waarvan het collegehoofdbureau kennis heeft gehad. Een inventaris wordt erbij gevoegd.

Het arrest wordt in openbare terechtzitting gewezen, uiterlijk op zaterdag 13 april 2019. Het wordt neergelegd ter griffie van de Raad van State, waar de partijen er kosteloos inzage en afschrift van kunnen nemen.

Het beschikkend gedeelte van het arrest wordt op de vlugste wijze ter kennis gebracht van de voorzitter van het collegehoofdbureau op de plaats die deze aanwijst.

Het dossier van de Raad van State wordt met een uitgifte van het arrest binnen acht dagen toegezonden aan de griffier van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

91. Op maandag 15 april 2019, éénenveertigste dag vóór de stembedag, om 18 uur vergadert het collegehoofdbureau opnieuw zo beroep ingesteld werd. Het neemt akte van de beslissingen van het Hof van Beroep van Antwerpen en/of van de Raad van State en maakt het stembiljet op.

Het maakt proces-verbaal op van deze verrichtingen en laat zich hierbij leiden door het laatste deel van formulier C/12.

7. Kieskantons met elektronische stemming met papieren bewijsstuk.

92. In de kieskantons met elektronische stemming worden geen stembiljetten gedrukt.

1° Administratief arrondissement BRUSSEL-HOOFDSTAD :

kieskantons Anderlecht, Brussel, Elsene, Schaarbeek, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Joost-ten-Node Sint-Gillis, Sint-Pieters-Woluwe en Ukkel.

2° Provincie ANTWERPEN :

kieskantons Antwerpen, Arendonk, Boom, Brecht, Duffel, Herentals, Hoogstraten, Kapellen, Kontich, Mechelen, Mol, Puurs-Sint-Amands, Turnhout, Westerlo en Zandhoven en de gemeente Putte (kanton Heist-op-den-Berg);

3° Provincie LIMBURG :

kieskantons Beringen, Bree, Genk, Hasselt, Maasmechelen, Maaseik, Neerpelt, Peer, Pelt en Voeren en de gemeenten Sint-Truiden (kanton Sint-Truiden), Tongeren (kanton Tongeren);

4° Provincie OOST-VLAANDEREN :

kieskantons Aalter, Dendermonde, Evergem, Kaprijke, Lievegem, Nevele, Sint-Niklaas, Temse, Waarschoot, Zele en Zomergem en de gemeenten Aalst (kanton Aalst) Deinze (kanton Deinze) en Lochristi (Kanton Lochristi);

5° Provincie VLAAMS-BRABANT :

kieskantons Asse, Glabbeek, Haacht, Leuven, Vilvoorde, Zaventem en Zoutleeuw en de gemeenten Halle (kanton Halle), Grimbergen (kanton Meise), Lennik (kanton Lennik), Kraainem, Wemmel en Wezembeek-Oppeem (kanton Sint-Genesius-Rode);

6° Provincie WEST-VLAANDEREN :

kieskanton Veurne en de gemeenten Brugge, Knokke-Heist (kanton Brugge), Kortrijk (kanton Kortrijk), Oostende (kanton Oostende) en Roeselare (kanton Roeselare).

7° Provincie LUIK :

Kieskantons Eupen en Sankt-Vith.

De voorzitters van de provinciehoofdbureaus waar kieskantons met elektronische stemming zijn, moeten ingelicht worden dat voor deze kantons geen stembiljetten moeten gedrukt worden. U dient hiervoor het formulier C/16bis te gebruiken. De voorzitters van de kantonhoofdbureaus brengt U hiervan op de hoogte door het formulier ACD/1bis.

93. Voor de kieskantons met elektronische stemming met papieren bewijsstuk, werkt de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken de verkiezingsprogrammatuur uit die is bestemd voor de kantonhoofdbureaus en de stembureaus (art. 17 en 18 Wet Elektronische stemming met papieren bewijsstuk).

U dient hierbij op onderstaande wijze te handelen.

Zodra de kandidatenlijsten definitief zijn opgemaakt, of ingeval van beroep, zodra het bureau kennis heeft genomen van de beslissing van het Hof van Beroep en/of van de Raad van State, stuurt de voorzitter van het collegehoofdbureau deze lijsten en het hun toegekende nummer aan de door de Minister van Binnenlandse Zaken aangewezen ambtenaar via digitale weg.

De gemachtigde ambtenaar van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken komt tevens in persoon een volledige kopie van de definitieve kandidatenlijsten bij de voorzitter van het collegehoofdbureau ophalen.

De stukken waarin de gezamenlijke volgnummers en letterwoorden of logo's van de voorgedragen lijsten en de kandidatenlijsten voorkomen, zoals de programmatuur ze op het beeldscherm zal doen verschijnen, worden ter goedkeuring voorgelegd aan de voorzitter van het collegehoofdbureau. Elke voorzitter valideert de documenten na in voorkomend geval de nodige inhoudelijke verbeteringen te hebben laten aanbrengen en stuurt de gevalideerde documenten terug naar de voormelde ambtenaar. De vorm van de lijsten op het beeldscherm is vastgelegd door het Departement (zie hoofdstuk VI en VII).

94. De gemachtigde ambtenaar laat de geheugendragers, die voor de optelling van de stemmen zijn bestemd, opmaken voor de kantonhoofdbureaus, alsook de geheugendragers die voor de stembureaus zijn bestemd.

N.B.

De schrijfwijze van de naam en voornaam van de kandidaten wordt weergegeven op het beeldscherm zoals genomen op het modelstembiljet. De naam van elke kandidaat, die eerst vermeld staat op het scherm, wordt in hoofdletters (zonder accenten) gedrukt. De voornaam, met uitzondering van de beginletter, wordt in kleine letters gedrukt.

Aanpassingen kunnen uiteraard geschieden voor een toegestane roepnaam of vermelding van de naam van de echtgenoot of echtgenote bij een kandidaat.

Deze dragers, die per hoofdbureau of stembureau onder verzegelde omslag zijn geplaatst, worden ten minste drie dagen vóór de verkiezing tegen ontvangstbewijs aan de voorzitters van de kantonhoofdbureaus overhandigd. Op elke omslag staat de identificatie van het overeenkomstige stembureau vermeld. Een aparte verzegelde omslag per bureau die eveneens tegen ontvangstbewijs aan de voorzitters van de kantonhoofdbureaus wordt overhandigd, bevat de nodige veiligheidselementen voor het gebruik van de geheugendragers.

B. Provinciehoofdbureau voor het Europese Parlement

1. Inleiding

95. Krachtens artikel 21, § 3, WVEP hebben de kandidaten in hun verklaring van bewilliging een getuige en een plaatsvervangende getuige kunnen aanwijzen om de vergaderingen en de verrichtingen van het provinciehoofdbureau bij te wonen, dat uiterlijk de 5de dag vóór de verkiezing moet zijn samengesteld.
96. De voorzitter van het provinciehoofdbureau verschaft de voorzitters van de kantonhoofdbureaus C van zijn provincie de nodige formulieren voor de aanwijzing van de voorzitters en bijzitters van de stemopnemingsbureaus, alsmede van de voorzitters van de stembureaus.
97. De voorzitter van het hoofdbureau van elke provincie die, geheel of gedeeltelijk, tot de respectieve kieskringen behoort, krijgt van zijn collegehoofdbureau een afschrift van het opgemaakt modelstembiljet (formulier C/16 of C/16bis) voor het drukken van de stembiljetten.

De voorzitter van het hoofdbureau voor de kieskring Brussel-Hoofdstad ontvangt van de hoofdbureaus van het Nederlandse en het Franse kiescollege een afschrift van de kandidatenlijsten. Hij doet deze lijsten onverwijld in alle gemeenten van de kieskring Brussel-Hoofdstad aanplakken.

De voorzitter van de kieskring Vlaams-Brabant doet in de gemeenten van het kanton Sint-Genesius-Rode de kandidatenlijsten van het Nederlandse en het Franse kiescollege aanplakken.

Het aanplakbiljet vermeldt met vette letters, in zwarte inkt, de namen en voornamen waaronder de kandidaten zich voorstellen, in de vorm van het stembiljet zoals in artikel 24 wordt bepaald, alsmede hun beroep en hun hoofdverblijfplaats. Het neemt eveneens de onderrichtingen, model IIa, gevoegd bij bovenvermelde wet, over.

De voorzitter van het hoofdbureau voor de kieskring Brussel-Hoofdstad doet op de stembiljetten bestemd voor deze kieskring, zowel de lijsten vermelden van de kandidaten die in het Nederlandse collegehoofdbureau als deze die in het Franse collegehoofdbureau zijn voorgedragen.

Daartoe wordt in deze kieskring het stembiljet opgemaakt overeenkomstig het bij de wet van 23 maart 1989, gevoegde model II d. In elke helft van het stembiljet worden de kandidatenlijsten gerangschikt zoals wordt bepaald in artikel 128 van het Kieswetboek, zoals het werd aangepast door artikel 24, §§ 2 en 3 van bovenvermelde wet.

De voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring Brussel-Hoofdstad stuurt onmiddellijk, voor het drukken ervan, een afschrift van het stembiljet naar de voorzitter van het

provinciehoofdbureau van de provincie Vlaams-Brabant. Deze laatste doet op de stembiljetten die bestemd zijn voor het kieskanton Sint-Genesius-Rode de kandidatenlijsten van het Nederlandse kiescollege en de kandidatenlijsten van het Franse kiescollege vermelden. Hiertoe wordt het stembiljet overeenkomstig het bij de wet van 23 maart 1989 gevoegde model IIe opgesteld. In elke helft van het stembiljet worden de kandidatenlijsten gerangschikt overeenkomstig artikel 128 van het Kieswetboek, zoals het gewijzigd is bij artikel 24, §§ 2 en 3 van voornoemde wet.

2. Drukken van de stembiljetten.

98. De voorzitter van het provinciehoofdbureau laat de stembiljetten met zwarte inkt op blauw stempapier drukken. Het gebruik van enig ander biljet is verboden. (artikelen 26 en 27 WVEP). Hij deelt onverwijld aan de Minister van Binnenlandse Zaken naam en adres van de drukker(s) mede die hij daartoe aanwijst met opgave van de nodige hoeveelheid papier : het stempapier wordt immers rechtstreeks aan de drukker bezorgd. De afmetingen van het stembiljet zijn bepaald in nummer 86 hierboven.

De hoogte van het blauw stembiljet is 36 cm (72 cm in de kieskring Brussel-Hoofdstad en in het kieskanton Sint-Genesius-Rode) en de breedte van de stembiljetten bedraagt 10 cm voor twee lijsten, vermeerderd met 4cm per bijkomende lijst.

Opmerkingen :

In de kieskantons met elektronische stemming stemming worden geen stembiljetten gedrukt (zie punt 92 hierboven).

De voorzitters van de provinciehoofdbureaus waar kieskantons met elektronische stemming zijn, worden hiervan ingelicht dat voor deze kantons geen stembiljetten moeten gedrukt worden door het collegehoofdbureau bij middel van formulier C/16bis.

Voor de kieskantons met elektronische stemming met papieren bewijsstuk werkt de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken de verkiezingsprogrammatuur uit die is bestemd voor de kantonhoofdbureaus en de stembureaus (zie punten 93 en 94 hierboven).

99. De voorzitter van het iedere provinciaal hoofdbureau gelast het drukken niet enkel van de stembiljetten nodig voor de stemverrichtingen in zijn kieskring, doch ook van de hoeveelheid stembiljetten vereist voor de stemming van de in het buitenland verblijvende Belgische kiezers. Daartoe steunt de voorzitter op de mededeling die hem wordt gedaan door de FOD Buitenlandse Zaken. Zodra die stembiljetten voor de in het buitenland gevestigde kiezers zijn gedrukt, doet de voorzitter ze toekomen aan deze Belgen en de consulaire posten, via de FOD Buitenlandse Zaken.

De voorzitters van het provinciehoofdbureau van Luik en West-Vlaanderen zorgen voor het drukken van een bijkomend aantal stembiljetten voor de stembureaus te Aubel, respectievelijk Heuvelland, met het oog op de toepassing van artikel 89bis van het Kieswetboek en artikel 11 van de wet van 23 maart 1989.

U zal op voorhand al de nodige schikkingen moeten treffen opdat het drukken van de stembiljetten binnen het vereiste tijdsbestek geschiedt. Desnoods zal U zich moeten wenden tot drukkers uit andere plaatsen, wier machines en personeel alle waarborg geven met het oog op een goede en prompte uitvoering van het werk.

100. Ik vestig uw aandacht op het bepaalde bij artikel 128 van het Kieswetboek. Krachtens dit artikel moeten de volgnummers boven elke kandidatenlijst en boven de naam van elke afzonderlijke kandidaat ten minste 1 centimeter hoog en 4 millimeter breed zijn. De wetgever had hiermede alleen op het oog het drukken van zeer leesbare cijfers te waarborgen. Het spreekt vanzelf dat rekening dient te worden gehouden met de technische mogelijkheden en dat het cijfer niet overal dezelfde breedte moet hebben ; bovendien moet ook gelet worden op de beschikbare ruimte en mogen geenszins buitenmatige cijfers worden gebruikt (zie punten 83 hierboven).

Het letterwoord of logo wordt gedrukt in een maximale hoogte van 1 centimeter en een maximale breedte van 3 centimeter en wordt horizontaal geplaatst.

Anderzijds moet het cirkeltje van dezelfde kleur van het papier in het midden van de stemvakken 4 mm doormeter hebben. Deze doormeter is vereist zowel voor het lijststenvak als voor de naamstenvakken. In tegenstelling met wat gezegd werd voor de hoogte en de breedte van het nummer, waarvoor aan het bureau een zekere vrijheid wordt gelaten, moet men zich absoluut aan de doormeter van 4 mm voor het cirkeltje houden, daar zulks tot doel heeft de stemopnemingsverrichtingen te vergemakkelijken.

Het "goed om af te drukken" dient door U te worden gegeven op de proef die de drukkerij dringend zal voorleggen. Als de pakken stembiljetten in de drukkerij zelf gemaakt worden, geeft het "goed om af te drukken" het aantal biljetten op (dit der kiezers van het kanton, vermeerderd met 5 à 10 pct.) dat elk pak moet bevatten. Het aantal stembiljetten wordt opgetekend op het pak dat behoorlijk verzegeld en van het adres van de bestemming voorzien wordt.

101. Voor het bestellen van deze pakken ten huize door BPOST, is het nuttig dat U op voorhand met de chef van het postkantoor overlegt.

Het inpakken van de stembiljetten moet onder toezicht van de voorzitter of van de afgevaardigde van het bureau geschieden. Het gebruik van stempapier moet nauwkeurig gecontroleerd worden ; de bevuilde of onbruikbare bladen moeten U overhandigd worden en U zal ze onder verzegelde omslag plaatsen.

Over het afdrukken moet eveneens zorgvuldig toegezien worden. U zal er zorg voor dragen, de vormen uiteen te doen nemen zodra het werk is afgelopen.

Het plooiën van de stembiljetten moet overeenkomstig artikel 143 van het Kieswetboek (van toepassing door artikel 29 van de wet van 23 maart 1989) geschieden : de stemvakjes boven op de lijsten moeten binnen in het geplooid biljet zijn. De eerste plooi moet horizontaal geschieden derwijze dat de bovenkant van al de lijsten op de benedenhelft van het biljet komt. Door de tweede plooi, verticaal, blijven de vakjes boven op de lijst binnen in het geplooid biljet.

De getuigen voor de verrichtingen van het provinciehoofdbureau hebben geen toezicht op het drukken en het verpakken van de biljetten.

De rekeningen van de drukkers moeten ter vereffening aan de gouverneur van de provincie gezonden worden.

102. Ten laatste op 21 mei 2019, stuurt de voorzitter van het Provinciehoofdbureau de nodige stembiljetten naar de voorzitters van het kantonhoofdbureau C
Het aantal stembiljetten dat in de omslag zit, wordt duidelijk op de omslag vermeld (KWB art. 129 – zie ook formulier C/18).

Er wordt tevens aangeraden om contact op te nemen met de voorzitters van het kieskringhoofdbureau A (Kamer – Witte stembiljetten) en B (roze stembiljetten) om te zorgen voor een gemeenschappelijke verzending van de drie types stembiljetten naar de voorzitters van het kantonhoofdbureau.

Le nombre des bulletins est inscrit sur le paquet dûment cacheté et muni de l'adresse du destinataire, (CE art. 129 - voir aussi la formule C/18). Il est conseillé également de prendre contact avec les présidents des bureaux de circonscription A (Chambre – bulletins blancs) et B (Régions – bulletins roses) afin de réaliser un envoi commun des trois types de bulletins de vote vers les présidents des bureaux de canton.

Belangrijke opmerkingen :

- Belgen die in het buitenland verblijven kunnen hun stemrecht op verschillende manieren uitvoeren. In hun formulier tot aanvraag tot inschrijving als kiezer vermeldt hij de wijze waarop zijn stemrecht wenst uit te oefenen.
De voorzitters van de kieskringhoofdbureaus zullen hieromtrent specifieke onderrichtingen ontvangen.
- Van zodra de consulaire kiezerslijst is vastgesteld sturen de diplomatieke posten op digitale wijze een kopie van de lijst van Belgische kiezers die in het buitenland verblijven en die gekozen hebben voor de stemming bij briefwisseling, of de persoonlijke stemming of stemming bij volmacht in de consulaire beroepsposten, naar elke voorzitter van het provinciehoofdbureau en naar de FOD Buitenlandse Zaken.
- Wanneer de Belgische kiezers, die verblijven in het buitenland, kiezen voor de persoonlijke stemming of de stemming bij volmacht in de diplomatieke of consulaire beroepsposten, stuurt – ten laatste op de 24ste dag vóór die van de verkiezing – de voorzitter van het provinciehoofdbureau de stembiljetten voor het Europees parlement naar de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken.

Van zodra de stembiljetten, vergezeld van een kopie van de lijst met de kiezers die deze wijzen van stemmen gekozen hebben, ontvangen worden, worden zij door de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken opgestuurd naar de diplomatieke of consulaire beroepsposten.

De diplomatieke of consulaire beroepsposten organiseren de stemming op de woensdag vóór de dag van de verkiezing op het grondgebied van het Koninkrijk, van 13 tot 21 uur, plaatselijke tijd.

- Wanneer de Belgische kiezers, die verblijven in het buitenland, kiezen voor de stemming per briefwisseling stuurt - ten laatste op de 24ste dag vóór de dag van de verkiezing - de voorzitter van het kieskring- en provinciehoofdbureau, via de diplomatieke of consulaire beroepspost waar zij ingeschreven zijn, aan de in het buitenland verblijvende Belgische kiezers die ervoor gekozen hebben per briefwisseling te stemmen een kiesomslag.

Voor de voorbereiding van de in voorgaande id bedoelde kiesomslagen, baseren de kieskring- en provinciehoofdbureaus zich op de instructies die hen zijn meegedeeld door de FOD Buitenlandse Zaken.

Met de retouromslagen die aan de bedoelde bureaus toekomen na de sluiting van de in België ingestelde stembureaus, wordt geen rekening gehouden en zij worden vernietigd door de voorzitter van het kieskringhoofdbureau.

De voorzitter van het provinciehoofdbureau opent deze omslagen naarmate zij inkomen. De namen van de kiezers worden op de lijsten die door de college van burgemeesters en schepenen (en het Rijksregister) meegedeeld zijn, aangestipt, nadat de overeenstemming van de gegevens in die lijsten met de vermeldingen van het formulier.

De voorzitter van het provinciehoofdbureau stuurt zo snel mogelijk de enveloppe met witte kleur aan de voorzitter van het kieskringhoofdbureau voor de verkiezing van de Kamer.

De neutrale omslagen B met de stembiljetten worden behoorlijk gesloten bewaard tot bij het begin van de stemopnemingsverrichtingen.

C. Kieskringhoofdbureau A voor de Kamer

1. Inleiding

103. De kieskringen voor de Kamer vallen voortaan samen met de provinciale grenzen, met uitzondering van de kieskring Brussel-Hoofdstad die overeenkomt met het administratieve arrondissement Brussel-Hoofdstad.

Luidens artikel 63 van de Grondwet telt de Kamer van volksvertegenwoordigers voortaan 150 leden.

De indeling van de leden van de Kamer onder de kieskringen wordt door de Koning bepaald overeenkomstig de verhouding van het aantal inwoners in een kieskring tot het bevolkingscijfer van het Rijk.

De nieuwe bevolkingscijfers van het Rijk die dateren van 28 mei 2012, zijn op 27 november 2012 in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd.

104. Het koninklijk besluit van 31 januari 2013 (Belgisch Staatsblad van 14 februari 2013) legt de indeling van de leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers over de 11 kieskringen vast, als volgt :

<u>Nieuwe Provinciale Kieskringen</u>	<u>Aantal te kiezen leden – kandidaten</u>	<u>Aantal kandidaat-opvolgers</u>	<u>Hoofdbureau van de Kieskring</u>
Antwerpen	24	13	Antwerpen
Limburg	12	7	
Oost-Vlaanderen	20	11	Gent
Vlaams-Brabant	15	9	Leuven
West-Vlaanderen	16	9	Brugge
Brussel-Hoofdstad	15	9	Brussel
Waals-Brabant	5	6	Nijvel
Henegouwen	18	10	Bergen
Luik	15	9	Luik
Luxemburg	4	6	
Namen	6	6	Namen
Totaal	150		

Op een lijst mag het verschil tussen het aantal kandidaten (titularissen of opvolgers) van elk geslacht immers niet groter zijn dan één.

Het gelijk aantal mannen en vrouwen op een lijst moet dus bereikt worden bij de kandidaat-titularissen apart, bij de kandidaat-opvolgers apart **en voor de gehele lijst**.

Ook onvolledige kandidatenlijsten (titularissen én opvolgers) moeten deze algemene regel (50% vrouwen – 50% mannen en de eerste twee kandidaten van verschillend geslacht) naleven.

N.B.

- Gelijktijdige verkiezingen van 26 mei 2019

- Het aantal kandidaat-opvolgers bedraagt maximaal de helft van het aantal te kiezen kandidaten plus 1 (cijfers na de komma worden verhoogd naar de volgende eenheid). Er moeten minstens 6 opvolgers zijn.

2. Inontvangstneming van de akten houdende voordracht van kandidaten :

Zie ook punten 44 tot 54 hierboven

105. De akten van voordracht voor de Kamer worden in ontvangst genomen door de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring A (art. 115 KWB).

In het bericht (zie formulier A/1) dat U ten minste 61 dagen vóór de stemming (op dinsdag 26 maart 2019) dient af te kondigen en te doen aanplakken in al de gemeenten van de kieskring moet worden vermeld:

1° Plaats, dagen en uren waarop U de voordrachten van kandidaten zult in ontvangst nemen. Naar luid van artikel 115 van het Kieswetboek, moeten de voordrachten van kandidaten verplicht ontvangen worden op vrijdag 29 maart 2019, 58ste dag vóór de stemming tussen 14 en 16 uur of op zaterdag 30 maart 2019, 57ste dag vóór de stemming tussen 9 en 12 uur.

2° Dat de kandidaten het recht hebben in hun akte van bewilliging een getuige en een plaatsvervangend getuige aan te wijzen voor het bijwonen van de vergaderingen van het kieskringhoofdbureau A, bedoeld bij de artikelen 119 en 124 van het Kieswetboek en van de door dit bureau na de stemming te vervullen verrichtingen. In dezelfde akte kunnen zij eveneens een getuige en een plaatsvervangende getuige aanwijzen voor het bijwonen van de vergadering van elk kantonhoofdbureau A, voorgeschreven door artikel 150 van het Kieswetboek, alsmede de door dit bureau na de stemming te vervullen verrichtingen (art. 116 KWB).

Uw aandacht wordt er op gevestigd dat de kandidaten in hun verklaring van bewilliging, zich ertoe dienen te verbinden de wetsbepalingen inzake beperking en controle van de verkiezingsuitgaven in acht te nemen en binnen dertig dagen na de verkiezingen hun verkiezingsuitgaven aan te geven (art. 116, § 6 KWB).

3° De vermelding dat de aanwijzingen van getuigen voor de stemopnemingsbureaus A en B door de voorzitter van het kantonhoofdbureau in ontvangst worden genomen op dinsdag 21 mei 2019, de vijfde dag vóór de stemming tussen 14 en 16 uur.

Formulier A/1 bepaalt het model van dit bericht en ik verzoek U het op te volgen.

OVERZICHT VOORWAARDEN KANDIDAATSTELLING

106. De voordracht moet ondertekend worden (Art. 116, § 1 KWB) :

- 1° • hetzij door tenminste 500 kiezers van de kieskring wanneer de bevolking van de kieskring bij de laatste volkstelling meer dan één miljoen inwoners bedraagt ;
- hetzij door tenminste 400 kiezers van de kieskring, wanneer die bevolking tussen 500.000 en 1 miljoen inwoners begrepen is ;
  - hetzij door tenminste 200 kiezers van de kieskring in de andere gevallen ;

N.B. De nieuwe bevolkingcijfers van het Rijk die dateren van 28 mei 2012 werden bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad op 27 november 2012.

De voordracht moet ondertekend worden door minstens 500 kiezers in de kieskringen Henegouwen, Luik, Brussel-Hoofdstad, Antwerpen, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant, door 400 kiezers in de kieskring Limburg en door 200 kiezers in de kieskringen Luxemburg, Namen en Waals-Brabant. Desgevallend dient elke tekortkoming wat deze aantallen betreft gemeld te worden aan de persoon die de akte neerlegt.

2° hetzij door tenminste drie aftredende leden van de Kamer.

De hoedanigheid van kiezer van de kiezers die de voordracht doen, wordt vastgesteld door de gemeente waar zij ingeschreven zijn door het aanbrengen van het gemeentezegel op de voordrachtsakte (Art. 116, § 3 KWB), tenzij de toepassing MARTINE werd gebruikt door deze kiezer.

Een kiezer mag niet meer dan één voordracht van kandidaten voor dezelfde verkiezing ondertekenen. Een aftredend Kamerlid mag **in dezelfde kieskring** niet meer dan één voordracht van kandidaten voor dezelfde verkiezing ondertekenen.

Bewilliging (art. 116, § 4, vijfde lid KWB)

De voordrachten van kandidaten zijn slechts ontvankelijk, indien ze zijn vergezeld van een verklaring van bewilliging. De bewilliging moet gebeuren in een gedagtekende en ondertekende schriftelijke verklaring, die tegen ontvangstbewijs moet overhandigd worden aan de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring en dit binnen dezelfde termijn als voor de voordracht van de kandidaten.

In hun verklaring van bewilliging verbinden de kandidaten (titularissen en opvolgers) zich ertoe, de wetsbepalingen inzake beperking en controle van de verkiezingsuitgaven in acht te nemen en deze bij de voorzitter van het kieskringhoofdbureau binnen vijfenveertig dagen na de verkiezing aan te geven. Zij verbinden er zich bovendien toe de herkomst van de geldmiddelen aan te geven en daarbij de identiteit van de natuurlijke personen die giften van 125 euro en meer hebben gedaan, te registreren. Ook moeten zij hun stavingsstukken betreffende hun verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen gedurende twee jaar na datum van de verkiezingen bewaren. (art. 116, § 6 KWB).

De bewilligende kandidaten (kandidaten en titularissen), wier namen op eenzelfde voordrachtsakte staan, worden geacht een enkele lijst te vormen en in te stemmen met de rangschikingsorde van de voordrachtsakte.

In de bewilligingsakte mag één getuige en één plaatsvervangend getuige worden aangewezen om de vergaderingen van het kieskringhoofdbureau voorgeschreven bij de artikelen 119 en 124 van het Kieswetboek en de door dat bureau, na de stemming, te vervullen verrichtingen bij te worden, alsmede één getuige en één plaatsvervangend getuige voor elk kantonhoofdbureau om de vergadering, voorgeschreven bij artikel 150, en de door dit bureau na de stemming te vervullen verrichtingen bij te wonen.

N.B.: Niemand mag zich kandidaat stellen voor de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers, als hij tegelijk kandidaat is voor de verkiezingen voor het Vlaams Parlement, het Waals Parlement, het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement, het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap of het Europese Parlement, wanneer deze verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden.

Samenvattend :

Om in België verkozen te kunnen worden voor de Kamer moet men :

- Belg zijn
- Ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters van een Belgische gemeente
- De burgerlijke en politieke rechten genieten
- De leeftijd van **18 jaar** bereikt hebben.

Aan deze voorwaarden moet voldaan zijn uiterlijk de dag van de verkiezing.

107. De kandidaten en de kiezers die de voordrachtsakten hebben ingediend, mogen - zonder verplaatsing - van die akten kennis nemen en hun opmerkingen schriftelijk aan het kieskringhoofdbureau mededelen. Van dit recht mag worden gebruik gemaakt op vrijdag 29 maart 2019, tussen 14 en 18 uur, zaterdag 30 maart 2019 tussen 9 en 14 uur, en maandag 1 april 2019 tussen 13 en 16 uur, respectievelijk de 58ste, 57ste en 55ste dag vóór de stemming (art. 119 KWB).

Er is geen bepaalde schriftelijke vorm voor deze opmerkingen voorgeschreven. De akten zelf mogen op generlei wijze gewijzigd of veranderd worden na de indiening.

De personen die bij artikel 119 van het Kieswetboek gemachtigd zijn om de voordracht na te zien of het bureau mogen de hoedanigheid van kiezer niet betwisten van de ondertekenaars die als kiezer voorkomen op de lijsten van de kiezers van één van de gemeenten uit de kieskring.

108. De formulieren A/3 tot A/6 kunnen de voordragende personen tot leidraad dienen. Zij moeten echter niet verplicht gebruikt worden. Het past echter er kennis van te geven aan de personen die er mochten om verzoeken en tevens mede te delen enkel deze formulieren aan te wenden om elke moeilijkheid bij de afsluiting van de kandidaturen te vermijden.

Behoud van het volgnummer en letterwoord.

109. Bij huidige gelijktijdige verkiezingen met het Europese Parlement bepaalt het artikel 115ter van het Kieswetboek dat wat betreft het beschermd letterwoord en het nationale volgnummer en in afwijking van artikel 115bis van het Kieswetboek de kandidaten voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers in de verklaring van bewilling in hun kandidaatstelling kunnen vragen dat aan hun lijst hetzelfde beschermd letterwoord en hetzelfde daarmee overeenstemmende nummer worden toegewezen als die welke tijdens de nationale loting die de minister van Binnenlandse Zaken op de vijfenzestigste dag vóór de verkiezing (vrijdag 22 maart 2019) van het Europees Parlement heeft gehouden, toegewezen zijn aan een lijst die voor die verkiezing is voorgedragen, voor zover zij een attest overleggen dat uitgaat van de persoon of diens plaatsvervanger die daartoe zijn aangewezen door de politieke formatie namens welke de lijst voor de verkiezing van het Europees Parlement is ingediend, en

waarbij hen toestemming wordt verleend om het voor die verkiezing toegekende beschermde letterwoord en het overeenstemmende volgnummer te gebruiken.

Als het beschermde letterwoord waarvan het gebruik gevraagd wordt overeenkomstig het voorgaande lid, het bijkomende element bevat dat bedoeld wordt in artikel 21, § 2, derde lid, derde zin, van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement, kan de lijst voor de Kamer die gemachtigd is het letterwoord te gebruiken, daarvan gebruik maken zonder toevoeging van dat element.

110. Dit artikel 115ter van het Kieswetboek laat eveneens toe dat kandidaten voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers in de akte van bewilliging in hun kandidaatstelling kunnen vragen dat aan hun lijst hetzelfde volgnummer wordt toegekend als datgene dat tijdens de lokale loting die de voorzitter van het hoofdbureau van het Nederlandse, Franse of Duitstalige kiescollege, naar gelang van het geval, op de tweeënvijftigste dag vóór de verkiezing (donderdag 4 april 2019) van het Europees Parlement heeft gehouden, is toegewezen aan een lijst die voor die verkiezing is voorgedragen, voor zover zij een attest overleggen dat uitgaat van de persoon of de personen die de lijst voor de verkiezing van het Europees Parlement hebben ingediend, en waarbij aan hen toestemming wordt verleend om het voor die verkiezing toegekende volgnummer te gebruiken.

111. De bedoeling van het artikel 115ter van het Kieswetboek (alook art. 41quinquies WFS; art. 38 WBHR; art. 65 WRDG) is uiteindelijk dat lijsten die opkomen bij de verschillende verkiezingen op zondag 26 mei 2019 hun Europees volgnummer eens toegekend bij een bepaalde verkiezing kunnen behouden bij de andere verkiezingen. Het behoud van het volgnummer (en het letterwoord) is niet enkel voorzien voor de politieke formaties die vertegenwoordigd zijn in het federale Parlement of een Regionaal Parlement, maar eveneens (in de mate van het mogelijke) voor alle andere lijsten.

Om dit te bereiken is het noodzakelijk geweest de uitwisseling van de lotingen in te voeren tussen de onderscheidene hoofdbureaus.

De kandidaten gebruiken het formulier A/11 om hetzelfde volgnummer en letterwoord te bekomen.

Chronologisch en schematisch kan de toekenning en het behoud van de volgnummers aan de lijsten als volgt uiteengezet worden :

1° 65ste dag vóór de stemming (vrijdag 21 maart 2014) is de nationale loting door de Minister van Binnenlandse Zaken voor de verkiezing van het Europese Parlement. Alle lijsten die hier een volgnummer met beschermd letterwoord bekomen, blijven dit volgnummer behouden voor hun lijsten die opkomen voor de Kamer en/of de Regionale Parlementen.

2° 52ste dag vóór de stemming (donderdag 4 april 2019) is de lokale loting door de collegehoofdbureaus voor de verkiezing van het Europese Parlement te MECHELEN,

NAMEN en EUPEN. Alle lijsten die hier een volgnummer bekomen, blijven dit volgnummer behouden voor hun lijsten die opkomen voor de Kamer en/of de Regionale Parlementen.

Deze loting begint vanaf het hoogste nummer plus 1, getrokken bij de nationale loting voor de verkiezing van het Europese Parlement (op de 65^e dag voor de verkiezing).

Hierna begint de loting in de kieskringhoofdbureaus van de Kamer voor de lijsten die nog geen volgnummer hebben bekomen bij de vorige lotingen.

Deze laatste loting geschiedt op 5 april 2019, om 10:00 in ieder kieskringhoofdbureau autonoom en begint vanaf het hoogste nummer plus 1 dat is betrokken bij de lokale loting voor de verkiezing van het Europese Parlement (op de 52^e dag voor de verkiezing).

Dit uitgewerkte systeem maakt het mogelijk dat "gemeenschappelijke" lijsten voor de onderscheidene verkiezingen hun zelfde volgnummer (en letterwoord) kunnen behouden, behalve voor lijsten die enkel opkomen voor de verkiezing van de Kamer.

Opmerking – De wet op de verkiezingsuitgaven :

- 1° De Controlegeschiedenis van de verkiezingsuitgaven in het federale Parlement wijst er uitdrukkelijk op dat de identiteit van de natuurlijke personen die giften van 125 euro en meer hebben gedaan niet ter beschikking mag worden gesteld van de kiezers en de rechtbanken van eerste aanleg. De gegevens hieromtrent worden rechtstreeks overgemaakt aan de Controlegeschiedenis overeenkomstig de wetgeving terzake.
- 2° **Er kan tevens worden verwezen naar het Parlementair Vademecum van 28 januari 2019 (www.dekamer.be ; Doc 54/3491) met commentaar en aanbevelingen van de parlementaire Controlegeschiedenis inzake de uitvoering van de wetgeving betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven.**
- 3° Het bericht houdende de tabel tot bepaling van de toegestane maximumbedragen voor de verkiezing van de Kamer vindt U op onze website : www.verkiezingen.fgov.be.

112. De inlichtingen voor het onderzoek van de meervoudige kandidaturen d.w.z. een afschrift van al de ingediende lijsten, dient aan de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, Directie Verkiezingen, Park Atrium – Koloniënstraat 11 te 1000 BRUSSEL, digitaal te worden bezorgd dadelijk na het verstrijken van de termijn voor de indiening der kandidaturen, d.i. op vrijdag dag 58ste dag vóór de stemming en zaterdag, 57ste dag vóór de stemming (art. 118 KWB – zie ook punt 121 hieronder).

3. Voorlopige afsluiting van de kandidatenlijst.

Zie ook punten 59 tot 78

a. Inleiding.

- 113 Het hoofdbureau komt, voor het voorlopig afsluiten van de kandidatenlijsten, bijeen op maandag 1 april 2019, 55ste dag vóór de stemdag om 16 uur (art. 119, laatste lid KWB).

De door de kandidaten aangewezen getuigen (ingevolge art. 116, § 5 KWB), mogen ten getale van één getuige per lijst (of per alleenstaande kandidatuur) de vergadering

bijwonen; doch men mag er de kandidaten noch de kiezers, die de overhandiging der voordracht gedaan hebben, toelaten.

Deze getuigen moeten kiezers in de kieskring zijn. Zij bewijzen hun hoedanigheid aan de hand van een informatiebrief, ondertekend door een kandidaat en medeondertekend door de voorzitter van het kiescollege. Bij gebreke daarvan kan het bureau toestaan dat de getuige enkel zijn identiteit bewijst.

Het spreekt vanzelf dat zo een voordragende kiezer of een kandidaat als getuige is aangewezen, deze als zodanig het recht heeft de vergadering voor de voorlopige afsluiting bij te wonen.

114. Inzake de verkiesbaarheidsvereisten van kandidaten dient er te worden op gewezen dat hieraan moet voldaan zijn uiterlijk de dag van de verkiezingen (art. 227 KWB).

Het hoofdbureau is gemachtigd de kandidaten af te wijzen die op de dag van de stemming:

- de vereiste leeftijd nog niet bereikt zullen hebben;
- of nog van het verkiesbaarheidsrecht uitgesloten of in de uitoefening ervan geschrapt zullen zijn.

Het wijst tevens de kandidaten af die de in artikel 116, § 6 van het Kieswetboek bedoelde verklaring inzake de naleving van de verkiezingsuitgaven niet bij hun verklaring van bewilliging hebben gevoegd (art. 119ter KWB). Het model van verklaring inzake de beperking van de verkiezingsuitgaven door kandidaten wordt vastgesteld door de Minister van Binnenlandse Zaken en is opgenomen in de formulieren voor kandidaatstelling (zie ook punt 105 hierboven).

Het hoofdbureau is niet bevoegd om over de andere verkiesbaarheidsvereisten (nationaliteit en hoofdverblijfplaats) te oordelen (art. 119bis KWB).

Voor de duidelijkheid zal hier achtereenvolgens gehandeld worden over de verrichtingen in verband met het onderzoek van de voordrachtsakten, enerzijds, en met het onderzoek van de verkiesbaarheid van kandidaten, anderzijds.

b. Onderzoek van de regelmatigheid van de voordrachtsakten.

Zie ook punten 61 tot 70

115. Het kieskringhoofdbureau moet de voordrachtsakten reeds bij de voorlopige afsluiting grondig onderzoeken. Het bezit daarvoor immers al de nodige gegevens. De controle van de identiteitsgegevens van de kandidaten is eveneens uitgebreid door het gebruik van het identificatienummer van het Rijksregister (zie punt 46 hierboven). Voor het voordragen van de kandidaten en het bewilligen van de kandidaturen wordt in de regel gebruik gemaakt van gedrukte formulieren (A/3 en A/4).

116. De voordrachten voor de Kamer moeten naam, voornamen, geboortedatum, rijksregisternummer geslacht, beroep, woonplaats en volledig adres vermelden van de kandidaten en van de personen die hen voordragen. Het weglaten van ene of andere van deze vermeldingen zou een oorzaak tot nietigheid kunnen zijn, indien daaruit twijfels ontstaan over de identiteit van de kandidaten of voordragenden (zie punten 44 tot 46 en 61 tot 63 hierboven).
117. Bij niet-naleving van de bepalingen inzake gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op een kandidatenlijst (titularissen én opvolgers), wordt de lijst in zijn geheel afgewezen door het hoofdbureau bij de voorlopige afsluiting van de kandidatenlijsten (art. 119quinquies KWB).
Er kan dan wel nog een verbeterde lijst worden ingediend (zie art. 123 KWB en punt 67 hierboven).
- Aangaande de vermeldingen betreffende het letterwoord of logo op de voordrachtsakte, zie punten 49 en 50 alsook 110 en 111 hierboven.
  - Een voordrachtsakte, die de bepalingen inzake het letterwoord of het logo niet respecteert, wordt afgewezen door het hoofdbureau (art. 119sexies KWB).
  - Een afgewezen voordrachtsakte voor de niet-nakoming van de regels omtrent het letterwoord of het logo kan een verbeteringsakte indienen vóór de definitieve afsluiting (art. 123, derde lid, 7° KWB en punt 68 hieronder).
118. De kiezer mag niet meer dan één voordracht van kandidaten voor dezelfde verkiezing ondertekenen.
- Een aftredend parlementslid mag in dezelfde kieskring niet meer dan één voordracht van kandidaten voor dezelfde verkiezing ondertekenen (art. 117, KWB).
- De kiezer of het aftredend parlementslid dat dit voorschrift overtreedt, is strafbaar met de straffen bepaald bij artikel 202 van het Kieswetboek (artikel 117, laatste lid KWB).
- De inbreuk wordt door het hoofdbureau aan het parket gemeld. Deze onregelmatigheid mag evenwel niet ten gevolge hebben het aantal handtekeningen op de akten te verminderen, en al de handtekeningen van kiezers die met miskenning van het wetvoorschrift zijn aangebracht, blijven geldig voor de lijsten.
- Wanneer artikel 118 van het Kieswetboek, ingeval van dubbele kandidatuur, benevens de strafbepalingen ook de schrapping van de kandidaat op alle lijsten waarop hij voorkomt voorschrijft, is dit niet voorzien in artikel 117. Teneinde hieraan te verhelpen, worden in de formulieren A/3 en A/4 (voordracht van kandidaten), bij de rubriek C de hiernavolgende tekst ingevoegd:
- "Wij verklaren op eer noch in deze kieskring noch in een andere kieskring een voordrachtsakte voor een andere politieke formatie ondertekend te hebben".
119. De voordrachtakte van de kandidaat-titularissen en de kandidaat-opvolgers wijst de volgorde aan waarin deze kandidaten worden voorgedragen in elk van de twee categorieën (art. 117 KWB).
- De voordrachtsorde van de kandidaten (titularissen en opvolgers) wordt bepaald hetzij door de schikking zelf van de namen in de akte, hetzij door een naast elke naam geplaatst rangnummer.

Het aantal kandidaat-titularissen mag dat van de te begeven mandaten in de kieskring niet te boven gaan (zie punt 104 hierboven).

Bij de voordracht van kandidaten voor de mandaten van Volksvertegenwoordiger, moeten er gelijktijdig hiermee en in dezelfde vormen, kandidaat-opvolgers voorgedragen worden (art. 117 KWB). Een kandidaat kan, binnen dezelfde lijst, niet tegelijk als kandidaat-titularis en als kandidaat-opvolger worden voorgedragen.

Hun voordracht moet, op straffe van nietigheid, in de akte zelf van de voordracht van de kandidaat-titularissen gebeuren en de akte moet de kandidaten van de twee categorieën, die samen voorgedragen worden, afzonderlijk rangschikken, waarbij zij deze categorieën specificiert.

Het maximum aantal kandidaat-opvolgers wordt vastgesteld op de helft van het aantal kandidaat-titularissen, vermeerderd met één. Indien het resultaat van het in twee delen van het aantal van die kandidaten decimalen bevat, worden die afgerond naar de hogere eenheid. Er moeten evenwel steeds minstens zes kandidaat-opvolgers zijn op een lijst. Een kandidaat kan, binnen dezelfde lijst, niet tegelijk als kandidaat-titularis en als kandidaat-opvolger worden voorgedragen (art. 118 KWB).

Bij inbreuk is geheel de akte foutief en moet zij afgewezen worden. Doch om de onregelmatigheid te kunnen beoordelen, moet het bureau enkel het aantal kandidaten in aanmerking nemen die regelmatig bewilligd hebben en eventueel rekening houden met ambtshalve gedane schrappingen zo er meervoudige kandidaturen zijn.

Bij niet-nakoming van de regels omtrent de evenwichtige samenstelling van de kandidatenlijsten, bedoeld in artikel 117bis kan een aanvullingsakte worden ingediend (art. 123, derde lid, 6° en 7° KWB en punt 117 hierboven).

120. Het bureau onderzoekt zorgvuldig of de kandidaten hun kandidatuur hebben bewilligd bij een schriftelijke en ondertekende verklaring.

De bewilliging van een of meer kandidaten van eenzelfde lijst mag bij afzonderlijke en onderscheiden akte(n) (formulier A/6) gedaan worden.

Ik vestig hier uw bijzondere aandacht op het bepaalde in artikel 116, § 6 van het Kieswetboek. In hun bewilliging dienen de kandidaten zich te verbinden, de wetsbepalingen inzake beperkingen en controle der verkiezingsuitgaven na te leven en binnen dertig dagen na de verkiezingen aan te geven (zie ook punt 111 hierboven).

Het kieskringhoofdbureau zal de kandidaten afwijzen die de hiervoor bedoelde verklaring niet in hun bewilligingsakte hebben opgenomen (art. 119ter KWB).

121. - Wat de meervoudige kandidaturen betreft, mag het hoofdbureau de bepalingen van artikel 118 van het Kieswetboek niet uit het oog verliezen (zie ook punt 70 hierboven).
- Een kandidaat mag niet voorkomen op meer dan één lijst.

Niemand mag voor de verkiezing van de Kamer in meer dan één kieskring voorgedragen worden

Niemand mag zich kandidaat stellen voor de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers, als hij tegelijk kandidaat is voor de verkiezingen voor het

Vlaams Parlement, het Waals Parlement, het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement, het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap of het Europese Parlement, wanneer deze verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden.

Niemand kan een akte tot bescherming van een letterwoord of logo ondertekenen en tegelijk kandidaat zijn op een lijst die aan ander beschermd letterwoord of logo gebruikt.

Wanneer niet-wettelijke meervoudige kandidaturen voorkomen, schrapt het bureau de naam van de kandidaat op alle lijsten en de kandidaat is strafbaar met de straffen, bepaald bij artikel 202 van het Kieswetboek.

Om die schrapping te verzekeren doet de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring (of collegehoofdbureau), onmiddellijk na het verstrijken van de termijn voor het indienen van de kandidatenlijsten (57ste en 58ste dag vóór de stemming), langs digitale weg, alle ingediende lijsten toekomen aan de Minister van Binnenlandse Zaken.

In zijn vergadering voor de voorlopige afsluiting (55ste dag vóór de stemming) hoeft het hoofdbureau zich niet in te laten met de meervoudige kandidaturen, die in verschillende kieskringen of kiescolleges voorkomen, vermits bij de wet, de mededeling van de inlichtingen van de Minister van Binnenlandse Zaken slechts ter vergadering voor de definitieve afsluiting (52ste dag vóór de stemming) is voorgescreven.

c. Onderzoek van de verkiesbaarheid van de kandidaten.

Zie ook punten 71 tot 74 hierboven.

122. Het kieskringhoofdbureau A kan luidens artikel 119bis van het Kieswetboek alleen de kandidaten afwijzen, die op de dag van de verkiezing de vereiste leeftijd nog niet bereikt zullen hebben of nog van het verkiesbaarheidsrecht uitgesloten of in de uitoefening ervan geschorst zullen zijn. Het is niet bevoegd om over de vereisten inzake nationaliteit of hoofdverblijfplaats te oordelen. De controle van de identiteitsgegevens van de kandidaten blijkt uit de verificaties in het Rijksregister (zie punt 46 hierboven).

Het bureau wijst echter ook de kandidaten af die de in artikel 116, § 6 van het Kieswetboek bedoelde verklaring inzake de verkiezingsuitgaven niet bij hun verklaring van bewilliging hebben gevoegd (art. 119ter KWB – zie punt 111 hierboven). De afgewezen kandidaat kan echter tegen deze beslissing beroep indienen bij het Hof van Beroep (art. 125, vierde lid KWB).

d. Verrichtingen na de voorlopige afsluiting.

Zie ook punten 75 tot 78 hierboven.

123. De dag zelf van de voorlopige afsluiting verricht de voorzitter van het kiescollege de in artikel 120 van het Kieswetboek bedoelde notificaties.

De tekst van dit artikel is duidelijk en spreekt voor zichzelf.

Daarvoor mag formulier A/8 worden gebruikt.

Dinsdag 2 april 2019, de 54ste dag vóór de stemming, zetelt de voorzitter van het hoofdbureau, van 13 tot 15 uur voor het in ontvangst nemen van de gemotiveerde bezwaarschriften die tegen de aanvaarding van sommige kandidaten mochten ingediend zijn. De voorzitter heeft een bewijs van ontvangst bij middel van formulier A/9.

De dag zelf notificeert de voorzitter deze bezwaarschriften aan de voordragende kiezers en desgevallend aan de betrokken kandidaten.

De tekst van artikel 121 is duidelijk genoeg. Voor deze notificaties mag formulier A/10 gebruikt worden.

124. • Artikel 122 vergt nader commentaar. Het bepaalt dat indien bij de voorlopige afsluiting het hoofdbureau sommige kandidaten ambtshalve wegens onverkiesbaarheid geweerd heeft, of indien er dinsdag, de 54ste dag vóór de stemming, gemotiveerde bezwaarschriften wegens onregelmatigheid zijn ingediend, de voorzitter verzoekt dat het gemeentebestuur van de hoofdverblijfplaats van de kandidaat, per telefax, telefonisch, E-mail of bij schriftelijke vordering, gedragen door de secretaris van het hoofdbureau, hem terstond per aangetekende spoedbestelling een gewaarmerkt afschrift van of uittreksel uit alle documenten, die het in zijn bezit heeft en die nadere aanwijzingen kunnen verschaffen omtrent de verkiesbaarheid van de betrokken kandidaat, toe te zenden.

Heeft deze laatste niet sedert ten minste vijftien dagen zijn hoofdverblijfplaats in de gemeente en zijn de stukken waaruit de onverkiesbaarheid kan blijken, nog niet op de gemeente toegekomen, dan zendt deze via de vlugste methode het verzoek door aan het gemeentebestuur van de vorige hoofdverblijfplaats.

Overigens is het vanzelfsprekend dat, indien bepaalde stukken worden geëist, het dienstig is er uitdrukkelijk melding van te maken.

Er dient te worden opgemerkt dat zo de wet aan de voorzitter voorschrijft zich tot de gemeentebesturen te richten, hij/zij eveneens het recht heeft zich tot andere besturen te richten en hieromtrent wordt in het verslag namens de Commissie voor de Binnenlandse Zaken van de Kamer van volksvertegenwoordigers het volgende verklaard :

"De voorzitter mag alle andere navorsingen doen die hij nodig acht. Bij het geven van deze opdracht wordt noodzakelijk de bevoegdheid verleend om ook op andere openbare besturen en meer in 't bijzonder op de griffies en parketten een beroep te doen ten einde alle documenten te bekomen die voor de oplossing van het geschil dienstig kunnen zijn. Daaruit vloeit ook voort dat de betrokken instanties tot plicht hebben onmiddellijk en kosteloos aan het verzoek van de voorzitter te voldoen".

"De voorzitter zal het zich ongetwijfeld ook tot plicht rekenen ambtshalve die stukken te vragen die hem tijdig door de betrokken kandidaat zijn aangeduid als zijnde nuttig voor zijn verdediging."

Wanneer de voorzitter ambtshalve inlichtingen inwint omtrent de verkiesbaarheid van een kandidaat, is het aangewezen dat hij zo spoedig mogelijk deze kandidaat ervan verwittigt om hem in de mogelijkheid te stellen zijn verdediging voor te bereiden en op de vergadering van de definitieve afsluiting der kandidatenlijsten aanwezig te zijn.

- Verder wordt erop gewezen dat de verbeterings- of aanvullingsakte niet de naam van een nieuwe kandidaat mag bevatten (behoudens indien de verhouding man-vrouw of het aantal kandidaat-opvolgers niet nageleefd is), en evenmin de in de afgewezen akte aangenomen volgorde van de voordracht (behoudens indien de verhouding man-vrouw niet nageleefd is) mag wijzigen. De wet bepaalt overigens dat de vermindering van het te groot aantal kandidaten slechts mogelijk is, wanneer uit een schriftelijke verklaring van een kandidaat blijkt dat hij zijn bewilligingsakte intrekt (art. 123, vierde en vijfde lid KWB).

De te onderzoeken hypothese is die, waarin het bureau een voordrachtsakte afwijst omdat zij een te hoog aantal kandidaten bevat. In dat geval kunnen de kandidaten in overtal, bij wege van een verbeteringsakte, hun akte van bewilliging intrekken in een schriftelijke verklaring. Gebeurt dit niet, dan moet de voordrachtsakte volledig afgewezen worden.

Het tevoren beoogde geval mag niet verward worden met dat waarin, zonder dat er kandidaten in overtal zijn, een of ander kandidaat wenst zijn kandidatuur in te trekken. De bewilligende kandidaat kan zijn kandidaatstelling niet meer op geldige wijze intrekken nadat de voordrachtsakte aan de voorzitter van het kieskringhoofdbureau is overhandigd, tenzij met de instemming van de ondertekenaars van de akte en van al zijn medekandidaten. De intrekking van kandidaatstelling is, in die onderstelling dus slechts toegelaten wanneer de voordragende kiezers of de voordragende Parlementsleden hun schriftelijk akkoord geven. De voordrachtsakte moet immers juridisch als een contract worden beschouwd, zodat een kandidaat het niet eenzijdig kan verbreken. De instemming van de ondertekenaars is vereist om de voordracht te vrijwaren en te beletten dat een ingediende lijst onherroepelijk benadeeld wordt, misschien wel met bedrieglijk opzet. Aan te stippen valt dat een dergelijke intrekking van kandidaatstelling noodzakelijk moet geschieden om te kunnen worden ingewilligd tussen de voorlopige afsluiting en de definitieve afsluiting van de kandidatenlijst. Luidens artikel 123, vierde lid van het Kieswetboek zouden de kandidaten die zich terugtrekken in geen geval door nieuwe kandidaten kunnen worden vervangen bij wege van een verbeteringsakte.

- De voorzitter van het kieskringhoofdbureau zetelt opnieuw op donderdag 4 april, 2019 de 52ste dag vóór de stemming, tussen 14 en 16 uur, om (eventueel) de in artikel 123 van het Kieswetboek bedoelde memories en verbeterings- of aanvullingsakten in ontvangst te nemen. Artikel 123 van het Kieswetboek bepalen in welke gevallen een verbeterings- of aanvullingsakte kan worden ingediend.

4. Definitieve afsluiting van de kandidatenlijst.

Zie punten 79 tot 85 hierboven.

125. De donderdag 4 april 2019, 52ste dag vóór de stemming om 16 uur, vergadert het bureau om de kandidatenlijst definitief af te sluiten.

Mogen die vergadering bijwonen : de getuigen, de indieners van de lijsten, en slechts bij hun ontstentenis, de kandidaten die de dinsdag, de 54ste dag vóór de stemming, een bezwaarschrift, of de donderdag, 52ste dag, een memorie of een verbeterings- of aanvullingsakte ingediend hebben.

Er dient te worden opgemerkt dat zo de indieners van de lijsten en bij hun ontstentenis, de kandidaten de vergadering voor de definitieve afsluiting mogen bijwonen, dit een gevolg is van het feit dat zij krachtens de artikelen 121 en 123 van het Kieswetboek gerechtigd zijn gemotiveerde bezwaarschriften of een memorie van wederantwoord bij het bureau in te dienen; door aldus te handelen, stellen zij zich partij in het geschil en is hun aanwezigheid op de vergadering voor de definitieve afsluiting verantwoord.

Het spreekt vanzelf dat zo een voordragende kiezer of een kandidaat als getuige kan zijn aangewezen en dat hij/zij in die hoedanigheid de vergadering mag bijwonen.

Daarenboven mogen, bij betwisting van de verkiesbaarheid van een kandidaat, deze kandidaat en de indiener van het bezwaar op de vergadering aanwezig zijn. Ze mogen zich door een gemachtigde laten vervangen. Er is niet voorgeschreven in welke vorm het bewijs van de machtiging moet geleverd worden, maar het is zeker dat de overlegging van een geschreven machtiging dient te worden geëist.

Zowel ten aanzien van die aanwezigheid als van het recht op later beroep, is het niet onbelangrijk te onderzoeken of de persoon, die vóór de voorlopige afsluiting, geschreven "opmerkingen" omtrent de verkiesbaarheid van een kandidaat heeft ingediend, al dan niet kan gelijkgesteld worden met degene, die na de voorlopige afsluiting, een "bezwaarschrift" ingediend heeft, daar de wet de woorden "indiener van het bezwaar" gebruikt. De gelijkstelling "opmerkingen" - "bezwaarschriften" lijkt niet billijk. De persoon wiens opmerkingen bij de voorlopige afsluiting verworpen zijn, heeft immers de gelegenheid gehad ze opnieuw bij wijze van bezwaarschrift naar voren te brengen of te laten naar voren brengen na de voorlopige afsluiting; indien hij zulks niet gedaan heeft, draagt hij er alleen de schuld van. De "opmerkingen" moeten trouwens, in tegenstelling met de "bezwaarschriften", niet gemotiveerd zijn. Zij dienen niet te worden genotificeerd aan de belanghebbende kandidaat, zodat aan deze niet dezelfde garanties tot het voordragen van hun verdediging gegeven zijn. Daarentegen zou de persoon wiens schriftelijke opmerking bij de definitieve afsluiting van de hand gewezen werd, zich benadeeld kunnen achten doordien bij niet van het "recht op bezwaar" heeft kunnen gebruik maken en alzo niet in de gelegenheid is geweest zijn beroepsrecht uit te oefenen.

Om die moeilijkheid te vermijden, verdient het aanbeveling, enerzijds, aan hen die "opmerkingen" maken - om het even of deze al dan niet worden aangenomen - aan te raden die opmerkingen in de vorm van "bezwaarschriften" na de voorlopige afsluiting te vernieuwen en, anderzijds van het recht om een kandidaat, reeds bij de voorlopige afsluiting, wegens onverkiesbaarheid te weren, slechts op omzichtige wijze gebruik te maken, zoals reeds hierboven werd gezegd. Indien nochtans degene, die schriftelijke "opmerkingen" vóór de voorlopige afsluiting heeft gemaakt, doch geen "bezwaarschrift" na die afsluiting ingediend heeft, aandringt om op de vergadering te mogen aanwezig zijn en, naderhand, om beroep te mogen instellen, lijkt het wenselijk dat het bureau hem dit toestaat en aan het Hof de zorg overlaat om uitspraak te doen.

126.

Bij de opening van de vergadering voor de definitieve afsluiting, geeft de voorzitter, eventueel, kennis van de mededelingen van de Minister van Binnenlandse Zaken, betreffende de meervoudige kandidaturen en doet het bureau onmiddellijk de nodige schrappingen.

De voorzitter geeft vervolgens kennis van alle stukken, die hij/zij na de voorlopige afsluiting mocht ontvangen of bijeengebracht hebben en na de belanghebbenden te hebben gehoord, sluit de kandidatenlijst definitief af. Indien het bureau daarbij een kandidaat wegens onverkiesbaarheid weert of een bezwaar, waarbij onverkiesbaarheid aangevoerd wordt, van de hand wijst, vraagt de voorzitter volgens het geval aan de kandidaat of aan de indiener van het bezwaar (eventueel van hun gemachtigde), of hij/zij al dan niet tegen de beslissing van het bureau hoger beroep wenst in te stellen. Er dient te worden opgemerkt dat de tegenwoordigheid, persoonlijk of bij gemachtigde, vereist is, voor de ontvankelijkheid van het beroep. Luidt het antwoord op de gestelde vraag bevestigend, dan verzoekt de voorzitter de belanghebbende op het proces-verbaal zelf een verklaring van beroep te ondertekenen.

Hier dient te worden aangestipt dat de beslissingen van het hoofdbureau, die geen betrekking hebben op de verkiesbaarheid van de kandidaten, niet vatbaar zijn voor beroep met uitzondering van de door het bureau genomen beslissing op grond van artikel 119ter van het Kieswetboek (verklaring betreffende de verkiezingsuitgaven - art. 125, vierde lid KWB).

Het verdient aanbeveling formulier A/7, bestemd voor het opmaken van het proces-verbaal, met zorg te bestuderen. Verschillende hypothesen zijn erin voorzien en de vermeldingen betreffende die welke zich niet voordoen dienen met zorg te worden geschrapt.

127.

Hoewel luidens artikel 128bis van het Kieswetboek de verrichtingen bepaald in de artikelen 126, 127 en 128, in geval van beroep moeten verdaagd worden tot de maandag 15 april 2019, 41ste dag vóór de verkiezing, om 18 uur, is het geboden dat het bureau onmiddellijk na de definitieve afsluiting overgaat tot de nummering voor de lijsten. Daar de verrichtingen betreffende de nummering in sommige gevallen noodzakelijk samenhangen met het opmaken van de stembiljetten is het wenselijk, zelfs in geval van beroep, terzelfdertijd te beslissing te nemen hoe de lijsten op het stembiljet zullen geschikt worden.

De nummering van de lijsten dient te geschieden om het drukken van de stembiljetten voor de assemblees waarvan geen enkel kandidaat het voorwerp van een beroep mocht zijn, niet nutteloos te vertragen. De nummering van de lijsten van een stembiljet kan immers een invloed hebben op die van de lijsten van andere stembiljetten en het is derhalve geboden het drukken niet nodeloos te vertragen.

Aan de loting moeten deelnemen al de lijsten die op het stembiljet zouden kunnen gebracht worden ongeacht de beslissing van het Hof van Beroep. Deze opmerking is van belang wanneer bijvoorbeeld al de kandidaten van een lijst door het bureau voor onverkiesbaar worden verklaard, maar beroep hebben ingesteld.

Inderdaad indien het Hof die schrappingen mocht bevestigen, dan zou het steeds gemakkelijk zijn de lijst en haar nummer later van het stembiljet te schrappen terwijl het onmogelijk zou zijn achteraf een bijkomend volgnummer toe te voegen.

De uitslag van de lotingen en de maatregelen getroffen voor de schikking van de lijst op het stembiljet worden aangeduid in de bijlagen van formulier A/7 die het model bevatten d.w.z. de weergave van het stembiljet zoals het zal worden gedrukt onder voorbehoud, in geval van beroep, er de nodige schrappingen in aan te brengen, die voortvloeien uit de beslissingen van het Hof van beroep.

Het stembiljet wordt opgemaakt volgens het nieuwe model II(a) (b) (c) of (cbis) dat is gevoegd bij het Kieswetboek (art. 128 KWB).

128. Het artikel 128ter van het Kieswetboek bepaalt dat in afwijking van artikel 128, §§ 2 en 3, de vaststelling van het stembiljet voor de verkiezing van de Kamer, overeenkomstig de volgende bepalingen gebeurt, wanneer deze verkiezing samenvalt met de verkiezingen voor het Europese Parlement en de Regionale Parlementen.

Aan de kandidatenlijsten bedoeld in artikel 115ter, § 2, eerste en derde lid, en § 3, tiende lid, worden de daarvoor gevraagde volgnummers toegewezen na overlegging van het attest dat bij die bepalingen is vereist.

Gezien de verrichtingen voor het indien van de kandidatenlijsten gelijktijdig verlopen voor alle verkiezingen gaat de voorzitter van het kieskringhoofdbureau A voor de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers pas **op de 51ste dag voor de verkiezingen, of op vrijdag 5 april om 10:00 uur** over tot een bijkomende loting om een volgnummer toe te kennen aan de lijsten die er op dat moment nog geen gekregen hebben, waarbij men begint met de volledige lijsten.

De in het vorige lid bedoelde bijkomende loting gebeurt tussen de nummers die onmiddellijk volgen op het hoogste nummer dat, voor alle colleges samen, toegekend is door de loting waartoe de voorzitters van de collegehoofdbureaus voor de verkiezing van het Europese Parlement overgegaan zijn krachtens de bepalingen van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement, art. 24. De FOD Binnenlandse Zaken zal de kieskringen hebben ingelicht over het hoogste nummer dat werd toegekend voor het Europees parlement op 4 april 2019.

Belangrijke opmerkingen:

1. De voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring Brussel-Hoofdstad stuurt een afschrift van het stembiljet voor de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers naar de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring Vlaams-Brabant.

De voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring Vlaams-Brabant doet op de stembiljetten die bestemd zijn voor het kieskanton Sint-Genesius-Rode, de kandidatenlijsten vermelden die in het hoofdbureau van de kieskring Brussel-Hoofdstad en zij die in het hoofdbureau van de kieskring Vlaams-Brabant zijn voorgedragen. Hiervoor wordt het stembiljet opgesteld overeenkomstig het model IIcbis dat bij het Algemeen Kieswetboek gevoegd werd.

Wanneer het kieskanton is samengesteld uit gemeenten met verschillend taalstelsel, zijn de stembiljetten ééntalig in ééntalige gemeenten en tweetalig in de andere (zie de toelichtingen bij de modellen II (a), (b) en (c)). In het kieskanton Sint-Genesius-Rode worden de stembiljetten opgesteld in overeenstemming met het model IIcbis.

2. De bijzondere aandacht van de voorzitter van de kieskring Brussel-Hoofdstad wordt gevestigd op het gebruik der talen bij het drukken der stembiljetten (art. 128, § 5 KWB). Deze dienen tweetalig te zijn in de 19 gemeenten van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad.

De bijzondere aandacht van de voorzitter van de kieskring Vlaams-Brabant wordt gevestigd op het gebruik der talen bij het drukken der stembiljetten (art. 128, § 5 KWB). Deze dienen tweetalig te zijn in de 6 randgemeenten (model IIcbis). Zij worden in het

Nederlands gesteld in alle andere gemeenten met gewoon taalregime van de genoemde kieskring.

129. Zo geen enkele verklaring van beroep gedaan werd, doet het bureau onmiddellijk de stembiljetten drukken (zie punten 132 tot 136 hieronder). De biljetten voor de Kamer worden op wit papier gedrukt (art. 129 KWB). Het wit stempapier wordt geleverd via de gouverneur (formulier A/14).

Het hoofdbureau doet de lijsten aanplakken in al de gemeenten van de kieskring in de vorm van het stembiljet waarvan het de tekst heeft opgemaakt, eventueel in aanwezigheid van de getuigen die werden aangeduid om bij de verrichtingen van het hoofdbureau aanwezig te zijn (art. 127, tweede lid KWB). In het kieskanton Sint-Genesius-Rode worden de kandidatenlijsten die zijn voorgedragen in de kieskring Vlaams-Brabant en de kandidatenlijsten die zijn voorgedragen in de kieskring Brussel-Hoofdstad aangeplakt (KWB art.127 3^e lid).

Het aanplakbiljet vermeldt in blokletters met zwarte inkt de naam en voornaam zoals die voorkomt op het modelstembiljet, die zijn genummerd. Het maakt eveneens melding van de onderrichting voor de kiezer (Model I) gevoegd bij het Kieswetboek (zie bijlage 1 bij de wet van 13 december 2002 - Belgisch Staatsblad van 10 januari 2003).

Tevens deelt het hoofdbureau de officiële kandidatenlijst mede aan de kandidaten, die erom verzocht hebben (art. 127 KWB).

130. Zo een verklaring van beroep gedaan werd, gaat de voorzitter over tot alle nodige notificaties, o.m. deze betreffende het nummeren, zoals zij aangegeven zijn in formulier A/7 en stelt de beslissing betreffende het drukken en het aanplakken uit tot maandag, 41ste dag vóór de stembag (art. 128bis KWB).

Het proces-verbaal van de al dan niet volledig beëindigde verrichtingen moet door al de leden aan het bureau en de aanwezige getuigen worden ondertekend. Zo beroep ingesteld werd, wordt het proces-verbaal in dubbel opgemaakt, en op elk exemplaar komen de handtekeningen voor van de appellanten, de bureauleden en de getuigen.

In geval van beroep moet de voorzitter van het hoofdbureau zich op vrijdag 5 april 2019, 55ste dag vóór de stembag, tussen 11 en 13 uur, persoonlijk begeven naar het kabinet van de voorzitter van het Hof van Beroep om hem een expeditie te overhandigen van de processen-verbaal houdende de verklaringen van beroep (d.w.z. een exemplaar van formulier A/7 dat de verklaring van beroep bevat en ondertekend is door al de leden van het bureau en de aanwezige getuigen). De voorzitter van het hoofdbureau overhandigt tevens alle documenten, die betrekking hebben op de geschillen die aanleiding gaven tot beroep en waarvan het bureau kennis heeft gehad.

Op maandag 15 april 2019, 41ste dag vóór de stembag, om 18 uur, vergadert het kieskringhoofdbureau opnieuw zo beroep ingesteld werd. Het neemt akte van de beslissingen van het Hof van beroep, dat uitspraak heeft gedaan op maandag, twintigste dag vóór de stemming en wijzigt het bureau eventueel het stembiljet.

Het maakt proces-verbaal op van deze verrichtingen en laat zich hierbij leiden door het laatste deel van formulier A/7.

5. Kieskantons met elektronische stemming met papieren bewijsstuk.

131. Zie ook punten 92 tot 94

6. Drukken van de witte stembiljetten door het kieskringhoofdbureau.

132. Zie ook punten 98 tot 102 hierboven.

U zal op voorhand de nodige schikkingen moeten treffen opdat het drukken van de stembiljetten tijdig zou geschieden. Desnoods zal U zich moeten wenden tot drukkers buiten de gemeente, wier machines en personeel alle waarborg geven met het oog op een goede en prompte uitvoering van het werk.

133. - De afmetingen worden bij koninklijk besluit bepaald naargelang van het aantal leden dat moet worden gekozen en van het aantal voorgedragen lijsten.

De afmetingen werden vastgelegd bij koninklijk besluit van 15 april 1994 tot vaststelling van de afmetingen van de stembiljetten, alsmede de kleur van de stembiljetten voor de rechtstreekse verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn (wijziging in het Belgisch Staatsblad van 26 maart 2014).

De hoogte van de stembiljetten voor de verkiezing van de Kamer wordt vastgesteld op :

- 24 cm wanneer de kiescolleges minder dan elf leden te verkiezen hebben;
- 36 cm wanneer het aantal te verkiezen leden elf tot achttien bedraagt;
- 50 cm wanneer het aantal te verkiezen leden meer dan achttien bedraagt.

De breedte van de stembiljetten bedraagt 10 cm voor twee lijsten, vermeerderd met 4 cm per bijkomende lijst.

- De hoogte van het stembiljet voor de Kamer is dus afhankelijk van het aantal te verkiezen leden in een kieskring of kiescollege. Hierbij wordt voortaan rekening gehouden met het groot aantal opvolgers dat kan variëren tussen minimaal 6 en maximaal 13 op een lijst.

De afmetingen van het wit stempapier zijn als volgt :

- Algemeen : 1 vel wit stempapier = 72 cm X 102 cm
- Kieskring Brussel-Hoofdstad en kieskring Vlaams-Brabant: 1 vel wit stempapier = 72 cm X 102 cm.
- Het stempapier is verpakt per 500 vellen in een riem, die ongeveer 20 kg weegt.

134. De Minister van Binnenlandse Zaken kan evenwel oordelen dat het gebruik van stembiljetten van het in genoemd koninklijk besluit bepaald formaat tot moeilijkheden aanleiding kan geven en in dit geval het gebruik voorschrijven van stembiljetten, waarvan hijzelf de afmetingen vaststelt. Dit gebeurt in overleg met de voorzitter van het kieskring-

of collegehoofdbureau. Eenzelfde kieskring of kiescollege mag evenwel geen stembiljetten van verschillend formaat gebruiken.

135.

Ik vestig uw aandacht op het bepaalde in artikel 128 van het Kieswetboek (zie punt 83 hierboven). Volgens dit artikel moeten de nummers van de lijsten boven elke kandidatenlijst ten minste 1 centimeter hoog en 4 millimeter breed zijn. De wetgever had hiermede alleen op het oog het drukken van zeer leesbare cijfers te verzekeren. Het spreekt vanzelf dat rekening dient te worden gehouden met de technische mogelijkheden en dat het cijfer niet overal dezelfde breedte moet hebben; bovendien moet ook gelet worden op de beschikbare ruimte en mogen geenszins buitenmatige cijfers worden gebruikt.

Het letterwoord of logo wordt gedrukt in een maximale hoogte van 1 centimeter en een maximale breedte van 3 centimeter en wordt horizontaal geplaatst.

Anderzijds moet het cirkeltje van dezelfde kleur van het papier in het midden van de stemvakjes moet een doormeter van 4 mm doormeter hebben. Deze doormeter is vereist zowel voor het lijststemvakje als voor de naamstemvakken. In tegenstelling met wat gezegd werd voor de hoogte en de breedte van het nummer, waarvoor aan het bureau een zekere vrijheid wordt gelaten, moet men zich absoluut aan de doormeter van 4 mm voor het cirkeltje houden, teneinde de stemopnemingsverrichtingen te vergemakkelijken.

136.

Het "goed om af te drukken" dient door U te worden gegeven op de proef die de drukker U dringend moet voorleggen. Als de pakken stembiljetten bestemd voor de voorzitters van de stembureaus in de drukkerij zelf gemaakt worden, geeft het "goed om af te drukken" het aantal biljetten op (dit der kiezers van het stembureau vermeerderd met 5 à 10 %), die dienen te worden toegezonden aan elke voorzitter van een stembureau daags vóór de verkiezing. Het aantal stembiljetten wordt opgetekend op het pak dat behoorlijk verzegeld en van het adres van de bestemming voorzien wordt (artikel 129 KWB - zie ook formulier A/14). Voor het bestellen van deze pakken ten huize door BPOST, is het nuttig dat U op voorhand met de chef van het postkantoor overlegt.

Het wordt eveneens aangeraden om contact op te nemen met de voorzitters van de provinciehoofdbureaus (Europa – blauwe stembiljetten) en de kieskringhoofdbureaus B (Gewesten – roze stembiljetten) om de drie types van stembiljetten samen te versturen naar de voorzitters van de kantonhoofdbureaus.

De voorzitter van het hoofdbureau A van de betrokken kieskring zendt terzelfdertijd aan de voorzitter van elk stemopnemingsbureau A het formulier A/22 met bijlagen dat hij heeft laten opmaken overeenkomstig de voorschriften van artikel 161 van het Kieswetboek en dat de voorzitters van de stemopnemingsbureaus A na de stemopneming moeten invullen. De voorzitter van het kieskringhoofdbureau A kan deze taak laten uitvoeren door de voorzitters van de kantonhoofdbureaus in zijn kieskring.

Belangrijke opmerkingen :

- De Belg die verblijft in het buitenland kan kiezen uit verschillende procedures om zijn stemrecht uit te oefenen; bij zijn aanvraag tot kiezer deelt hij de gekozen

procedure mede. Het hoofdbureau van de kieskring A voor de verkiezing van de Kamer heeft bij sommige wijzen van stemming een taak te vervullen. De voorzitters van de hoofdbureaus ontvangen hierover een specifieke onderrichting.

- Van zodra de consulaire kiezerslijst vastgesteld is (15de dag vóór de stemming bij vervroegde verkiezingen) sturen de consulaire posten een kopie van de lijst van de Belgische kiezers in het buitenland die voor de stemming per briefwisseling en voor de persoonlijke stemming of de stemming bij volmacht in de diplomatieke of consulaire beroepsposen gekozen hebben naar de voorzitter van het kieskringhoofdbureau (verkiezing van de Kamer), alsmede naar de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken (BUZA).
- Wanneer de Belgische kiezers, die verblijven in het buitenland, kiezen voor de persoonlijke stemming of de stemming bij volmacht in de diplomatieke of consulaire beroepsposen, stuurt – ten laatste op de 24ste dag vóór die van de verkiezing – de voorzitter van het kieskringhoofdbureau de stembiljetten voor de Kamer naar de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken.

Van zodra de stembiljetten, vergezeld van een kopie van de lijst met de kiezers die deze wijzen van stemmen gekozen hebben, ontvangen worden, worden zij door de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken opgestuurd naar de diplomatieke of consulaire beroepsposen.

De diplomatieke of consulaire beroepsposen

organiseren de stemming op de woensdag vóór de dag van de verkiezing op het grondgebied van het Koninkrijk, van 13 tot 21 uur, plaatselijke tijd.

- Wanneer de Belgische kiezers, die verblijven in het buitenland, kiezen voor de stemming per briefwisseling stuurt - ten laatste op de 24ste dag vóór de dag van de verkiezing - de voorzitter van het kieskring- en provinciehoofdbureau, via de diplomatieke of consulaire beroepsposen waar zij ingeschreven zijn, aan de in het buitenland verblijvende Belgische kiezers die ervoor gekozen hebben per briefwisseling te stemmen een kiesomslag.

Voor de voorbereiding van de in voorgaande id bedoelde kiesomslagen, baseren de kieskring- en provinciehoofdbureaus zich op de instructies die hen zijn meegedeeld door de FOD Buitenlandse Zaken.

Met de retouromslagen die aan de bedoelde bureaus toekomen na de sluiting van de in België ingestelde stembureaus, wordt geen rekening gehouden en zij worden vernietigd door de voorzitter van het kieskringhoofdbureau.

De voorzitter van het provinciehoofdbureau opent deze omslagen naarmate zij inkomen. De namen van de kiezers worden op de lijsten die door de college van burgemeesters en schepenen (en het Rijksregister) meegedeeld zijn, aangestipt, nadat de overeenstemming van de gegevens in die lijsten met de vermeldingen van het formulier.

De voorzitter van het provinciehoofdbureau stuurt zo snel mogelijk de enveloppe met witte kleur aan de voorzitter van het kieskringhoofdbureau voor de verkiezing van de Kamer.

De neutrale omslagen B met de stembiljetten worden behoorlijk gesloten bewaard tot bij het begin van de stemopnemingsverrichtingen.

7. Lijstenverbindingen.

137. Ingevolge de kieswethervorming van 2002 en 2012 zijn er geen lijstenverbindingen meer.

D. Kieskringhoofdbureau B voor het Vlaamse en het Waalse Parlement

1. Inleiding

138. Ingevolge de Grondwetsherziening van 1993 worden de leden van het Vlaams Parlement en het Waals Parlement rechtstreeks gekozen in kieskringen.

Het Vlaams Parlement bestaat uit 124 rechtstreeks gekozen leden;

Het Waals Parlement bestaat uit 75 rechtstreeks gekozen leden.

139. - De indeling van de leden van de **Gewest- en Gemeenschapsparlementen** onder de kieskringen wordt voor de huidige verkiezingen door een besluit van de Vlaamse of Waalse Regering bepaald overeenkomstig de verhouding van het aantal inwoners in een kieskring tot het bevolkingscijfer van het Gewest overeenkomstig de bevolkingscijfers van 28 mei 2012, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 27 november 2012 (art. 26 en 63 BWFS).

Op 14 januari 2004 heeft het Vlaams Parlement met een tweederde meerderheid de provinciale kieskringen goedgekeurd (Bijzonder decreet van 30 januari 2004 – Belgisch Staatsblad van 26 februari 2004, dat is vervangen door het Bijzonder decreet van 7 juli 2006 – Belgisch Staatsblad van 17 oktober 2006).

Bij besluit van de Vlaamse Regering op 22 februari 2013 (Belgisch Staatsblad van 22 maart 2013) zijn de leden per provinciale kieskring vastgesteld als volgt.

VLAAMS PARLEMENT (124 leden)	Aantal leden	Aantal opvolgers
1) Antwerpen	33	16
2) Limburg	16	16
3) Oost-Vlaanderen	27	16
4) West-Vlaanderen	22	16
5) Vlaams-Brabant	20	16

Rechtstreeks verkiezing van leden voor het Vlaams Parlement in het Brusselse Gewest	6	6
TOTAAL	124	-

- Bij bijzonder decreet van 25/01/2018 van de Waalse Regering werden de kieskringen voor de verkiezingen van het Waals Parlement gewijzigd.
In Wallonië zijn er geen provinciale kieskringen..

WAALS PARLEMENT (75 leden	Aantal leden	Aantal opvolgers
1) Nijvel (Waals-Brabant)	8	8
2) Bergen (Henegouwen)	5	5
3) Zinnik-La-Louvière (Henegouwen)	5	5
4) Doornik-Aat-Moeskroen (Henegouwen)	7	7
5) Charleroi-Thuin (Henegouwen)	10	10
6) Aarlen-Bastenaken-Marche-en-Famenne-Neufchâteau-Virton (Luxemburg)	6	6
7) Luik	13	13
8) Hoei-Borgworm (Luik)	4	4
9) Verviers (Luik)	6	6
10) Namen (Namen)	7	7
11) Dinant-Philippeville (Namen)	4	4
TOTAAL	75	-

140. Wat betreft de opvolgers voor het Vlaams Parlement en Waals Parlement :

In principe, moeten er op een lijst evenveel opvolgers worden voorgedragen als het aantal kandidaat-titularissen.

Er mogen echter maximaal 16 kandidaat-opvolgers zijn per lijst.

Er moeten evenwel op iedere lijst minimaal 4 kandidaat-opvolgers zijn, wanneer het aantal voorgedragen effectieve kandidaten minder dan 4 is.

Niemand mag op eenzelfde lijst tegelijkertijd voorgedragen worden voor een effectief en een plaatsvervangend mandaat.

Wat betreft het aantal vrouwelijke en mannelijke kandidaten op een lijst voor het Vlaams Parlement :

Op elk van de lijsten mag noch het verschil tussen het aantal kandidaat-titularissen van elk geslacht, noch het verschil tussen het aantal plaatsvervangende kandidaten van elk geslacht, groter zijn dan één.

Het gelijk aantal mannen en vrouwen op een lijst moet dus bereikt worden bij de kandidaat-titularissen apart, bij de kandidaat-opvolgers apart **en voor de gehele lijst**.

Ook onvolledige kandidatenlijsten (titularissen én opvolgers) moeten deze algemene regel (50% vrouwen – 50% mannen en de eerste twee kandidaten van verschillend geslacht) naleven. (zie ook punt 67 hiervoor).

Wat betreft het aantal vrouwelijke en mannelijke kandidaten op een lijst voor het Waals Parlement :

Volgens het bijzonder Waals decreet van 11 mei 2018 (houdende wijziging van artikel 28 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen met het oog op de verplichting van een gelijke alternerende vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten), moet er op elke van de lijsten een kandidaat van verschillend geslacht zijn ten opzichte van de kandidaat achter welke hij/zij in de volgorde van de lijst geplaatst is, behalve op de laatste plaats van de lijst in geval van lijsten die, bij de definitieve vaststelling ervan, een oneven aantal kandidaten tellen.

20 DECEMBER 2018. – 20 DECEMBER 2018. - Bijzonder decreet tot interpretatie van het bijzonder decreet van 11 mei 2018 tot wijziging van artikel 28 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen met het oog op de verplichting van een gelijke alternerende vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen van de leden van het Waalse Parlement

Het enig artikel van het bijzonder decreet van 11 mei 2018 tot wijziging van artikel 28 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen met het oog op de verplichting van een gelijke alternerende vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen van de leden van het Waalse Parlement wordt geïnterpreteerd als volgt: "Het alternerend plaatsen van kandidaten van mannelijk en vrouwelijk geslacht geschiedt op afzonderlijke wijze voor de lijst der effectieve kandidaten en voor de lijst van de kandidaten-opvolgers die op de akte van voordracht zijn opgenomen.

Voor het geval waarin één enkele effectieve kandidaat voorgedragen wordt, wordt het alternerend plaatsen van kandidaten van mannelijk en vrouwelijk geslacht toegepast op de kandidaten-opvolgers."

2. Inontvangstneming van de akten houden voordracht van kandidaten

141. Zie algemeen de punten 44 tot 54 hierboven.

De voordrachten van kandidaten moeten aan de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring voor de Gewest- en Gemeenschapsparlementen worden overhandigd op vrijdag 29 maart 2019

van 14:00 tot 16:00, de 58ste dag voor de stemming, of op zaterdag 30 maart 2019, de 57ste dag voor de stemming, van 09:00 tot 12:00 (art. 11 WFS).

Ten laatste dinsdag 26 maart 2019, of ten laatste 61 dagen voor de verkiezing :

- 1° maakt de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring, onder vermelding van de hierboven bepaalde dagen en uren, bekend op welke plaats hij de voordrachten van kandidaten in ontvangst zal nemen (zie formulier D/1);
- 2° maakt de voorzitter van het kantonhoofdbureau B, onder vermelding van de hierboven bepaalde dagen en uren, bekend op welke plaats hij de aanwijzingen van getuigen voor de stemopnemingsbureaus B in ontvangst zal nemen (zie formulier D/20).

U dient te herinneren aan het feit dat de kandidaten in hun verklaring van bewilliging zich moeten verbinden de wetsbepalingen van de wet van 19 mei 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven.

142. De kandidaten en de kiezers die de voordrachtsakten hebben ingediend, mogen -zonder verplaatsing - van die akten kennis nemen en hun opmerkingen schriftelijk aan het kieskringhoofdbureau mededelen. Van dit recht mag worden gebruik gemaakt op vrijdag 29 maart 2019, tussen 14 en 18 uur, zaterdag 30 maart 2019 tussen 9 en 14 uur, en zondag 31 maart 2019 tussen 13 en 16 uur, respectievelijk de 58ste, 57ste en 55ste dag vóór de (art. 119 KWB en art. 15 WFS).

Er is geen bepaalde schriftelijke vorm voor deze opmerkingen voorgeschreven. De akten zelf mogen op generlei wijze gewijzigd of veranderd worden na de indiening.

De formulieren D/3 en D/4 dienen de voordragende personen bij voorkeur te gebruiken. Het past er kennis van te geven aan de personen die er mochten om verzoeken en tevens mede te delen deze formulieren aan te wenden.

143. De voordrachtsakte moet worden overhandigd door ten minste één van de drie ondertekenaars aangewezen door de kandidaten of door één van de twee kandidaten aangewezen door de Parlementsleden die de kandidaten voordragen (art. 14 WFS en art. 63 BWFS).
De voordracht door Parlementsleden moet ondertekend worden door ten minste 2 aftredende leden van het betrokken Parlement.

De kiezers, die kandidaten voordragen, moeten ten minste de negentigste dag vóór de verkiezing ingeschreven zijn in een gemeente van de betrokken kieskring. De hoedanigheid van kiezer van de kiezers die de voordracht doen, wordt vastgesteld door de gemeente waar zij ingeschreven zijn door het aanbrengen van het gemeentezegel op de voordrachtsakte, tenzij deze kiezer de toepassing MARTINE heeft gebruikt.

De voordracht moet ondertekend worden door ten minste 500 kiezers in kieskringen met meer dan 900.000 inwoners; door ten minste 400 kiezers in kieskringen tussen 400.000 tot 900.000 kiezers en door ten minste 200 kiezers in kieskringen met minder dan 400.000 inwoners (art.

28quater en art. 63 BWFS). De kiezers dienen hun voordracht te doen bij een individuele afzonderlijke verklaring die is gevoegd bij de akte van voordracht (bijlage bij formulier D/3).

De voordracht moet dus worden ondertekend door 500 kiezers in de kieskringen Antwerpen, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant, 400 kiezers in de kieskringen Limburg, Charleroi en Luik en 200 kiezers in alle overige kieskringen.

De bevolkingscijfers van 28 mei 2012 werden op 27 november 2012 bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

144. Naar luid van artikel 12 van de voormelde gewone wet van 16 juli 1993 (Boek I) kan elke in het Parlement vertegenwoordigde politieke formatie een voorstel indienen om bescherming te verkrijgen voor het letterwoord of logo dat zij in de voordrachten van de kandidaten wil vermelden. De voordracht vermeldt het letterwoord of het logo dat boven de kandidatenlijsten moet komen op het stembiljet. Het letterwoord of het logo, waarbij dit laatste de grafische voorstelling is van de naam van de lijst, bestaat uit ten hoogste achttien karakters. Binnen die perken kan het de vertaling ervan in het Duits omvatten voor de gemeenten die deel uitmaken van het Duits taalgebied.

Gelet echter dat deze verkiezingen van de Gewest- en Gemeenschapsparlementen tegelijkertijd zijn met de verkiezingen van het Europese Parlement en de Kamer voorziet artikel 41quinquies WFS in een afwijking op artikel 12 van deze wet. Artikel 41quinquies WFS bepaalt dat in afwijking van artikel 12, de kandidatenlijsten voor de verkiezing van het Vlaamse Parlement of het Waalse Parlement die in de akte van bewilliging in hun kandidaatstelling hebben gevraagd dat aan hun lijst:

- hetzelfde beschermde letterwoord en hetzelfde daarmee overeenstemmende volgnummer worden toegekend als die welke tijdens de loting die de Minister van Binnenlandse Zaken op de vijftiendste dag vóór de verkiezing van het Europees Parlement heeft gehouden, toegewezen zijn aan een lijst die voor die verkiezing is voorgedragen, dat letterwoord en dat nummer krijgen voor zover zij een attest overleggen dat uitgaat van de persoon of diens plaatsvervanger die daartoe zijn aangewezen door de politieke formatie namens welke de lijst voor de verkiezing van het Europees Parlement is ingediend, en waarbij hen toestemming wordt verleend om het voor die verkiezing toegekende beschermde letterwoord en gemeenschappelijke volgnummer te gebruiken.

Als het beschermd letterwoord waarvan het gebruik toegekend wordt overeenkomstig het voorgaande lid, het bijkomende element bevat dat bedoeld wordt in artikel 21, § 2, derde lid, derde zin, van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement, kan de kandidatenlijst voor de verkiezing van het Vlaamse Parlement of het Waalse Parlement die gemachtigd is het letterwoord te gebruiken, daarvan gebruik maken zonder toevoeging van dat element.

- hetzelfde volgnummer wordt toegekend als datgene dat tijdens de loting die de voorzitter van het hoofdbureau van het Nederlandse, Franse of Duitstalige kiescollege, naar gelang van het geval, op de tweeëntwintigste dag vóór de verkiezing van het Europees Parlement heeft gehouden, is toegewezen aan een lijst die voor die verkiezing is voorgedragen, dit nummer krijgen voor zover zij een attest overleggen dat uitgaat van de persoon of de personen die de lijst

voor de verkiezing van het Europees Parlement hebben ingediend, en waarbij hen toestemming wordt verleend om het voor die verkiezing toegekende volgnummer te gebruiken.

- hetzelfde volgnummer wordt toegekend als datgene dat tijdens de loting die de voorzitter van het kieskringhoofdbureau voor de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers gelegen in dezelfde provincie als de betrokken kieskring voor het Parlement, op de éénevijftigste dag vóór de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft gehouden, is toegewezen aan een lijst die voor die verkiezing is voorgedragen, dit nummer krijgen voor zover zij een attest overleggen dat uitgaat van de persoon of de personen die de lijst voor de verkiezing van de Kamer hebben ingediend, en waarbij hen toestemming wordt verleend om het voor die verkiezing toegekende volgnummer te gebruiken

De loting voor de nog niet van volgnummers voorziene lijsten heeft plaats onder de nummers die onmiddellijk hoger zijn dan het hoogste nummer dat op niveau van de Kamer in éénzelfde provincie (bij de loting de 51e dag voor de stemming) toegekend werd..

Bijgevolg zijn hier eveneens artikelen 20 en 24, § 2 WVEP van toepassing (zie punten 50 en 82 hiervoor).

Wat het behoud van het volgnummer en het logo betreft, zie eveneens de punten 109 tot 111.

145. Artikel 13 van voormelde gewone wet van 16 juli 1993 stelt dat de vermelding van een letterwoord, in voorkomend geval met inbegrip van het bijkomend element bedoeld in artikel 21, § 2, derde lid, van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezingen van het Europees Parlement, waarvan gebruik is gemaakt door een politieke formatie die vertegenwoordigd is in het Gewest- of Gemeenschapsparlament en waaraan ter gelegenheid van een vorige verkiezing met het oog op de vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen, van de Kamer of van het Europese Parlement bescherming is verleend, op gemotiveerd verzoek van die formatie door de Minister van Binnenlandse Zaken kan worden verboden.

Gezien nochtans de verkiezing van deze **Gewest- en Gemeenschapsparlamenten** terzelfdertijd met de Europese Parlementsverkiezingen geschieden wordt eveneens verwezen naar de bepalingen van artikel 21, §, 2, vierde lid WVEP en punt 51 hiervoor.

146. Bij de indiening van de voordrachtsakte geeft de voorzitter van het kieskringhoofdbureau een ontvangstbewijs af (formulier D/5). Bij een afzonderlijke bewilligingsverklaring door een of meerdere kandidaten wordt het formulier D/6 gebruikt.

147. De inlichtingen voor het onderzoek van de meervoudige kandidaturen d.w.z. een afschrift van al de ingediende lijsten, dient digitaal aan de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, te worden toegestuurd dadelijk na het verstrijken van de termijn voor de indiening der kandidaturen, d.i. op zaterdag 30 maart 2019, de 57ste dag vóór de stemming (art. 27 WFS). Het hoofdbureau ontvangt hiervoor nog een specifieke onderrichting.

In voorkomend geval, geeft de Minister van Binnenlandse Zaken uiterlijk donderdag 4 april 2019, de 52ste dag vóór de stemming om 16 uur aan de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring kennis van de gevallen van meervoudige kandidaatstelling.

3. Voorlopige afsluiting van de kandidatenlijst

148. Zie algemeen de punten 59 tot 78 hierboven.

Het hoofdbureau komt, voor het voorlopig afsluiten van de kandidatenlijst, bijeen op maandag april 2019, 55ste dag vóór de stemming om 16 uur (art. 119 KWB en art. 15 WFS).

Het hoofdbureau weigert de kandidaten die niet aan de verkiesbaarheidsvoorwaarden voldoen voor deze **Gewest- en Gemeenschapsparlementen**

Om rechtstreeks tot lid van het Vlaams Parlement of het Waals Parlement gekozen te kunnen worden, moet men (art. 24 BWFS) :

- 1° Belg zijn;
- 2° het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten;
- 3° de volle leeftijd van **18 jaar** hebben bereikt;
- 4° zijn hoofdverblijfplaats :
  - a) voor het Vlaams Parlement, in een gemeente van het grondgebied van het Vlaamse Gewest en in overeenstemming daarmee ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters van die gemeente;
  - b) voor het Waals Parlement, in een gemeente van het grondgebied van het Waalse Gewest en in overeenstemming daarmee ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters van die gemeente;
- 5° niet verkeren in een der gevallen van uitsluiting of van schorsing bedoeld in de artikelen 6 tot 9bis van het Kieswetboek.

De verkiesbaarheidsvereisten moeten vervuld zijn op de dag van de verkiezing, met uitzondering van de hoofdverblijfplaats- en inschrijvingsvereisten waaraan reeds voldaan moet zijn zes maanden vóór de verkiezing (= 26 november 2018).

Het hoofdbureau wijst tevens de kandidaten af die geen verklaring inzake de beperking van de verkiezingsuitgaven hebben gedaan in hun bewilligingsakte.

Het kieskringhoofdbureau moet de voordrachtsakten reeds bij de voorlopige afsluiting grondig onderzoeken. Het bezit daarvoor immers al de nodige gegevens en, in tegenstelling met wat vroeger gebeurde, is het na de voorlopige afsluiting en niet meer na de definitieve afsluiting, dat eventueel verbeterings- of aanvullingsakten kunnen ingediend worden.

Zo de opmerking gemaakt wordt dat valse handtekeningen op de voordrachtslijsten werden aangebracht stelt de voorzitter dadelijk een onderzoek in om zich persoonlijk te vergewissen van de gegrondheid van het bezwaar. Hij deelt de uitslagen van zijn onderzoek mede wanneer het bureau de lijst definitief afsluit.

Voor het voordragen van de kandidaten en het bewilligen van de kandidaturen wordt gebruik gemaakt van gedrukte formulieren D/3 of D/4.

149. Het hoofdbureau gaat na of er een voldoende aantal geldige handtekeningen zijn van kiezers of aftredende Parlementsleden (art. 63 BWFS).

- De voordracht moet ondertekend worden door hetzij een minimum aantal kiezers, hetzij een minimum aantal aftredende leden van de betrokken Parlement (zie punt 143 hiervoor).
De voordracht wordt ondertekend,
- De kiezers die kandidaten voordragen, moeten ingeschreven zijn in het bevolkingsregister van een gemeente dat deel uitmaakt van de desbetreffende kieskring, sedert tenminste de negentigste dag die aan de vastgestelde datum van de verkiezing voorafgaat.
- Een kiezer mag niet meer dan één voordracht van kandidaten voor dezelfde verkiezing ondertekenen.
Een aftredend raadslid mag in dezelfde kieskring niet meer dan één voordracht van kandidaten voor dezelfde verkiezing ondertekenen.

Bij overtreding van dit verbod is artikel 202 van het Kieswetboek van toepassing.

Op eenzelfde lijst mogen niet meer kandidaat-titularissen voorkomen dan er leden te verkiezen zijn (art. 14 WFS).

Een kandidaat mag niet voorkomen op meer dan één lijst.

Niemand mag tegelijk in meer dan één kieskring voorgedragen worden.

Niemand mag zich kandidaat stellen voor de verkiezingen voor het Vlaams Parlement of het Waals Parlement, als hij tegelijk kandidaat is voor de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers of het Europese Parlement, wanneer deze verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden.

Niemand mag zich kandidaat stellen voor de verkiezingen voor het Vlaams Parlement, als hij tegelijk kandidaat is voor de verkiezingen voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement, wanneer deze verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden.

Bij het voordragen van de kandidaten voor de mandaten van lid van het Vlaams Parlement of van het Waals Parlement, al naar gelang het geval, moeten tegelijkertijd en met inachtneming van dezelfde vormen kandidaat-opvolgers worden voorgedragen. Zij moeten, op straffe van nietigheid, voorgedragen worden in dezelfde akte als de kandidaat-titularissen en de samen voorgedragen kandidaten van beide categorieën moeten daarin afzonderlijk worden gerangschikt met nauwkeurige aanduiding van elke categorie (art. 28 BWFS).

Niemand mag op eenzelfde lijst tegelijkertijd voorgedragen worden voor een effectief en een plaatsvervangend mandaat.

De kieswetgeving terzake (zie artikel 28 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen – verkiezing Vlaams Parlement en Waals Parlement) stelt:

“Het aantal kandidaten voorgedragen voor de opvolging moet gelijk zijn aan het aantal kandidaat-titularissen. Wanneer het aantal kandidaten voorgedragen voor de effectieve mandaten groter is dan zestien wordt het aantal kandidaat-opvolgers evenwel verplicht vastgesteld op zestien. Wanneer het aantal kandidaten voorgedragen voor de effectieve mandaten kleiner is dan vier, wordt het aantal kandidaat-opvolgers verplicht vastgesteld op vier.”

Uit deze bepaling volgt dat er principieel steeds evenveel opvolgers MOETEN zijn als er effectieve kandidaten worden voorgedragen, met een maximale bovengrens van 16 opvolgers als er meer effectieve kandidaten kunnen worden voorgedragen en met een minimale ondergrens van 4 opvolgers als er minder dan 4 effectieve kandidaten worden voorgedragen.

Dus zowel volledige als onvolledige lijsten MOETEN steeds evenveel opvolgers hebben als voorgedragen effectieve kandidaten, maar met de beperking tot een absoluut maximum van 16 opvolgers en met de verplichting van een absoluut minimum van 4 opvolgers.

Een voorbeeld van 1 tot 17 (of meer) voorgedragen effectieve kandidaten met het verplicht aantal opvolgers kan dit verduidelijken:

Aantal voorgedragen kandidaten	Verplicht aantal opvolgers
1	4
2	4

3	4
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10
11	11
12	12
13	13
14	14
15	15
16	16
17 (of meer)	16

N.B. Er kunnen uiteraard niet meer effectieve kandidaten op een lijst worden geplaatst dan er mandaten zijn toe te kennen in een kieskring voor een bepaalde Parlementsverkiezing.

De voordracht van de kandidaat-titularissen en –opvolgers geeft de volgorde aan waarin deze kandidaten in elk van beide categorieën worden voorgedragen.

Geen enkele lijst mag een aantal kandidaat-titularissen bevatten dat groter is dan het aantal te verkiezen leden.

Voor het Vlaams Parlement:

Op elk van de lijsten mag noch het verschil tussen het aantal kandidaat-titularissen van elk geslacht, noch het verschil tussen het aantal plaatsvervangende kandidaten van elk geslacht, groter zijn dan één.

Het gelijk aantal mannen en vrouwen op een lijst moet dus bereikt worden bij de kandidaat-titularissen apart, bij de kandidaat-opvolgers apart **en voor de gehele lijst**.

Ook onvolledige kandidatenlijsten (titularissen én opvolgers) moeten deze algemene regel (50% vrouwen – 50% mannen en de eerste twee kandidaten van verschillend geslacht) naleven.

Voor het Waals Parlement:

Op elk van de lijsten mag noch het verschil tussen het aantal kandidaat-titularissen van elk geslacht, noch het verschil tussen het aantal plaatsvervangende kandidaten van elk geslacht, groter zijn dan één.

Volgens het bijzonder Waals decreet van 11 mei 2018 (houdende wijziging van artikel 28 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen met het oog op de verplichting van een gelijke alternerende vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten), moet er op elke van de lijsten een kandidaat van verschillend geslacht zijn ten opzichte van de kandidaat achter welke hij/zij in de volgorde van de lijst geplaatst is, behalve op de laatste plaats van de lijst in geval van lijsten die, bij de definitieve vaststelling ervan, een oneven aantal kandidaten tellen.

20 DECEMBER 2018. – 20 DECEMBER 2018. - Bijzonder decreet tot interpretatie van het bijzonder decreet van 11 mei 2018 tot wijziging van artikel 28 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen met het oog op de verplichting van een gelijke alternerende vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen van de leden van het Waalse Parlement

Het enig artikel van het bijzonder decreet van 11 mei 2018 tot wijziging van artikel 28 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen met het oog op de verplichting van een gelijke alternerende vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen van de leden van het Waalse Parlement wordt geïnterpreteerd als volgt: "Het alternerend plaatsen van kandidaten van mannelijk en vrouwelijk geslacht geschiedt op afzonderlijke wijze voor de lijst der effectieve kandidaten en voor de lijst van de kandidaten-opvolgers die op de akte van voordracht zijn opgenomen.

Voor het geval waarin één enkele effectieve kandidaat voorgedragen wordt, wordt het alternerend plaatsen van kandidaten van mannelijk en vrouwelijk geslacht toegepast op de kandidaten-opvolgers."

Tevens vestig ik uw aandacht op artikel 7 van de wet van 19 mei 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, het Waals Parlement, het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap dat de artikelen 94ter, 107, achtste lid, 116, § 6, 119ter en 125, vierde lid van het Kieswetboek van toepassing maakt.

150. Voor het opmaken van proces-verbaal van de voorlopige afsluiting dient U het formulier D/7 te gebruiken. Dit formulier vermeldt de nodige richtlijnen.

De artikelen 120 tot 125quater van het Kieswetboek inzake bezwaren en beroepen bij de kandidaturen zijn van toepassing op de verkiezing voor deze **Gewest- en Gemeenschapsparlementen**, met de nodige aanpassing voor deze verkiezingen (art. 15 WFS).

Hiervoor worden de formulieren D/11 tot D/19 aangewend.

4. Definitieve afsluiting van de kandidatenlijst

151. Zie algemeen de punten 79 tot 85 hierboven.

De donderdag 4 april 2019, 52e dag vóór de stemming om 16 uur, vergadert het bureau om de kandidatenlijst definitief af te sluiten.

Voor de definitieve afsluiting van de kandidaatstellingen wordt verwezen naar de bepalingen in het formulier D/7 en de artikelen 124 tot 125quater van het Kieswetboek.

Hier dient te worden aangestipt dat de beslissingen van het hoofdbureau, die geen betrekking hebben op de verkiesbaarheid van de kandidaten, niet vatbaar zijn voor beroep met uitzondering van de door het bureau genomen beslissing op grond van artikel 119ter van het Kieswetboek (verklaring betreffende de verkiezingsuitgaven - art. 125 KWB).

152. In geval van verwerping van een kandidatuur wegens onverkiesbaarheid of bezwaar, gegrond op de onverkiesbaarheid van een kandidaat, verzoekt de voorzitter, naargelang van het geval, respectievelijk de kandidaat (of zijn gemachtigde) op het proces-verbaal een verklaring van beroep te ondertekenen.

In geval van beroep verdaagd het hoofdbureau van de kieskring de verrichtingen bepaald in de artikelen 16 en 17 WFS en artikel 28ter BWFS en vergadert het maandag, 15 april 2019, de 41ste dag vóór de verkiezing, te 18 uur, om tot die verrichtingen te kunnen overgaan zodra het in kennis is gesteld van de beslissingen van het Hof van beroep (art. 17 WFS).

153. Het hoofdbureau kan op donderdag 4 april 2019, 52ste of maandag 15 april 2019, 41ste dag de definitieve kandidatenlijsten vaststellen, naargelang er al of niet beroep is ingesteld, en overgaan tot de nummering van de lijsten en de opmaak van het stembiljet.

Wat de nummering van de lijsten betreft wordt verwezen naar art. 41 quinquies WFS en punt 144 hierboven.

154. Het hoofdbureau van de kieskring maakt het stembiljet op overeenkomstig de bepalingen van artikel 17 WFS en volgens één van de, als bijlage 3 bij de WFS gevoegde modellen IIa, IIb en IIc.

Zie punten 82 tot 85 hierboven.

De nummers die hoger zijn dan het hoogste nummer toegekend krachtens artikel 41quinquies WFS (en niet artikel 12 WFS - zie punt 144 hierboven) – het hoogste nummer toegekend binnen de kieskring van de Kamer in dezelfde provincie – worden aan de andere lijsten toegekend bij opeenvolgende lotingen. Een eerste loting geschiedt onder de volledige lijsten, een tweede onder de onvolledige.

Aangezien de kiesverrichtingen voor het indienen van de kandidatenlijsten gelijk lopen voor alle verkiezingen, wordt de bijkomende loting georganiseerd op vrijdag 5 april 2019, om 14:00.

Het bureau kan zo nodig beslissen dat twee of meer onvolledige lijsten in een zelfde kolom worden ondergebracht. Indien daartoe reden is, bepaalt het bij speciale lotingen de plaats van de kolommen en de nummers van de lijsten die in deze kolommen moeten worden opgenomen.

Zodra het hoofdbureau van de kieskring de tekst en de opmaak van het stembiljet heeft vastgesteld, laat de voorzitter van dit bureau de stembiljetten met zwarte inkt op stempapier drukken. Dat stempapier is roze van kleur.

Het is verboden enig ander stembiljet te bezigen.

De stembiljetten die voor een zelfde stemming gebezigd worden, moeten volkomen gelijk zijn.

155. Het hoofdbureau doet de lijsten aanplakken in al de gemeenten van de kieskring in de vorm van het stembiljet waarvan het de tekst heeft opgemaakt, eventueel in aanwezigheid van de getuigen die werden aangeduid om bij de verrichtingen van het hoofdbureau aanwezig te zijn.

Het aanplakbiljet vermeldt met vette letter in zwarte inkt de namen en voornamen waaronder de kandidaten zich voorstellen, in dezelfde vorm als voor het stembiljet wordt bepaald in artikel 17 WFS. De, als bijlage 2, bij WFS gevoegde onderrichtingen voor de kiezer (model I) worden daarop ook overgenomen (Belgisch Staatsblad 20 juli 1993). Dit model met onderrichtingen voor de kiezers wordt in de kieskantons met elektronische stemming aangepast bij ministerieel besluit.

156. /

5. Kieskantons met elektronische stemming

157. Zie de punten 92 tot 94 hiervoor en art. 28ter BWFS.

6. Drukken van de roze stembiljetten

158. De afmetingen worden bij koninklijk besluit bepaald naargelang van het aantal leden dat moet worden gekozen en van het aantal voorgedragen lijsten.

De afmetingen werden vastgelegd bij koninklijk besluit van 15 april 1994 tot vaststelling van de afmetingen van de stembiljetten, alsmede de kleur van de stembiljetten voor de rechtstreekse verkiezing van de leden van het Gewest- of Gemeenschapsparlement voor maatschappelijk welzijn (wijziging in Belgisch Staatsblad van 26 maart 2014).

De hoogte van de stembiljetten voor de verkiezing van het Gewest- of Gemeenschapsparlement wordt vastgesteld op :

- 24 cm wanneer de kiescolleges minder dan elf leden te verkiezen hebben;
- 36 cm wanneer het aantal te verkiezen leden elf tot achttien bedraagt;
- 50 cm wanneer het aantal te verkiezen leden meer dan achttien bedraagt.

N.B. : In de provinciale kieskring Antwerpen is de hoogte van het stembiljet 68 cm gelet op het grote aantal kandidaat-titularissen en kandidaat-opvolgers (33+16=49).

De breedte van de stembiljetten bedraagt 10 cm voor twee lijsten, vermeerderd met 4 cm per bijkomende lijst.

De Minister van Binnenlandse Zaken kan evenwel oordelen dat het gebruik van stembiljetten van het in genoemd koninklijk besluit bepaald formaat tot moeilijkheden aanleiding kan geven en in dit geval het gebruik voorschrijven van stembiljetten, waarvan hijzelf de afmetingen vaststelt. Eenzelfde kiescollege mag evenwel geen stembiljetten van verschillend formaat gebruiken.

159. Het "goed om af te drukken" dient door u te worden gegeven op de proef die de drukker u dringend moet voorleggen. Als de pakken roze stembiljetten bestemd voor de voorzitters van de stembureaus in de drukkerij zelf gemaakt worden, geeft het "goed om af te drukken" het aantal biljetten op (dit der kiezers van het stembureau vermeerderd met 5 à 10 %), die dienen te worden toegezonden aan elke voorzitter van kantonhoofdbureau B vijf dagen vóór de verkiezing (art. 17 WFS). Het aantal stembiljetten wordt opgetekend op het pak dat behoorlijk verzegeld en van het adres van de bestemming voorzien wordt (zie formulier D/17). Voor het bestellen van deze pakken ten huize door BPOST, is het nuttig dat U op voorhand met de chef van het postkantoor overlegt.

Het wordt eveneens aangeraden om contact op te nemen met de voorzitters van de provinciehoofdbureaus (Europa – blauwe stembiljetten) en de kieskringhoofdbureaus A (Kamer – witte stembiljetten) om de drie types van stembiljetten samen te versturen naar de voorzitters van de kantonhoofdbureaus.

De voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring zendt terzelfdertijd aan de voorzitter van elk stemopnemingsbureau B het formulier D/24 met bijlagen dat hij heeft laten opmaken overeenkomstig de voorschriften van artikel 22 WFS en dat de voorzitters van de stemopnemingsbureaus B na de stemopneming moeten invullen. De voorzitter van het kieskringhoofdbureau kan deze taak laten uitvoeren door de voorzitters van de kantonhoofdbureaus B in zijn kieskring.

7. Ontvangst van de verklaringen van lijstenverbinding voor het Waals Parlement.

Belangrijke opmerking :

Gelet op de provincialisering van de kieskringen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, zijn er geen lijstenverbindingen ("apparentering") meer mogelijk in Vlaanderen. De bepaling inzake de lijstenverbindingen zijn uitsluitend van toepassing voor de verkiezing van het Waals Parlement.

160. De verklaringen van lijstenverbinding bedoeld in artikel 28quater BWFS worden tegen ontvangstbewijs aan de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring dat in de provinciehoofdplaats zitting houdt, overhandigd op donderdag 9 mei 2019, de zeventiende dag vóór de stemming tussen 14 en 16 uur. Dit bureau fungeert als provinciaal centraal bureau (art. 24 BWFS). Er zijn provinciale centrale bureaus in de provinciehoofdplaatsen Bergen, Luik en Namen.

Voor de procedure inzake lijstenverbinding voor het Waalse Parlement worden de formulieren E/8, E/9, E/10, E/27 en E/29 gebruikt. (De formulieren zijn niet langer van toepassing voor de verkiezing van het Vlaams Parlement).

Artikel 28quater BWFS bepaalt dat bij de verkiezingen voor de gehele vernieuwing van het Waals Parlement de kandidaten van een lijst, met instemming van de personen die hen voorgedragen hebben, kunnen verklaren dat zij, met het oog op de zetelverdeling, zich verbinden met de bij name aan te wijzen kandidaten van lijsten die in andere kieskringen van dezelfde provincie zijn.

161. De verklaringen van lijstenverbinding zijn slechts ontvankelijk, indien de kandidaten zich in hun akte van bewilliging het gebruik van het hun bij artikel 28quater BWFS verleende recht hebben voorbehouden en indien de akte van voordracht hen daartoe machtigt. Zij moeten, op straffe van nietigheid, door ten minste twee van de eerste drie kandidaat-titularissen ondertekend zijn en twee van de eerste drie kandidaat-titularissen van de aangewezen lijst of lijsten moeten bij een soortgelijke verklaring en onder dezelfde voorwaarden hun instemming betuigen.

162. Een lijst kan zich niet verbinden met twee of meer lijsten die niet onderling verbonden zijn.

De wederzijdse verklaringen van lijstenverbinding mogen bij eenzelfde akte worden gedaan.

Indien een van de daarin opgenomen lijsten wordt afgewezen, blijft de verklaring gelden voor de andere lijsten van de groep.

Evenzo, wanneer een kandidaat onverkiesbaar wordt bevonden, blijft de verbindingsverklaring gelden voor de andere kandidaten van de lijst.

In de verklaringen mogen voor de gehele groep een getuige en een plaatsvervangend getuige aangewezen worden om de verrichtingen van het provinciaal centraal bureau bij te wonen. Die getuigen moeten, tenzij zij zelf kandidaat zijn, kiezer zijn in een van de kieskringen van de provincie.

De getuigen die overeenkomstig artikel 14 WFS door de kandidaten die geen lijstenverbinding hebben afgelegd in kieskringen waar andere kandidaten zulks wel hebben gedaan, aangewezen zijn om de vergaderingen van het hoofdbureau bepaald in artikelen 119 en 124 van het Kieswetboek, zoals gewijzigd bij artikel 15 WFS, te vervoegen, zijn tevens van rechtswege aangewezen om de verrichtingen van het provinciaal centraal bureau bij te wonen.

De voorzitters van de hoofdbureaus van de kieskringen waar een of meer kandidaten zich het recht hebben voorbehouden om een verklaring van lijstenverbinding af te leggen, zenden aan de voorzitter van het provinciaal centraal bureau de kandidatenlijst, zodra deze overeenkomstig artikel 124 van het Kieswetboek, definitief is afgesloten, of brengen te zijner kennis dat de verkiezing krachtens artikel 16 WFS zonder strijd is verlopen, in welk geval het voorbehoud van verklaring van lijstenverbinding vervalt.

163. Bij het verstrijken van de vastgestelde termijn voor de ontvangst van de verklaringen van lijstenverbinding maakt het provinciaal centraal bureau in het bijzijn van de getuigen, indien er zijn aangewezen, de tabel op van de verbonden lijsten en stuurt aan de voorzitters van de hoofdbureaus van de kieskringen een afschrift van de lijsten waarop kandidaten uit hun kieskring voorkomen. Deze voorzitters laten de lijsten onmiddellijk in alle gemeenten van hun kieskring aanplakken.

Op deze tabel wordt elke groep van verbonden lijsten aangewezen met de letters A, B, C, enz., naar de orde van de indeling der lijsten op het stembiljet, zoals zij overeenkomstig artikel 17 WFS door het hoofdbureau van de provinciehoofdplaats is vastgesteld.

E. Gewestbureau voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement en de Brusselse leden van het Vlaamse Parlement

1. Inleiding

164. De eerste rechtstreekse verkiezingen voor dit Parlement werden reeds gehouden op 18 juni 1989 samen met de verkiezing van het Europese Parlement.

De Grondwetsherziening van 1993 bracht dan ook geen fundamentele wijzigingen mee voor de verkiezing van dit Parlement.

De bijzondere wet van 13 juli 2001 met betrekking tot de Brusselse Instellingen (Belgisch Staatsblad van 3 augustus 2001) heeft uitvoering aan het zogenaamde Lombard-akkoord en doet enkele belangrijke aanpassingen voor de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement . Tevens geschiedt voortaan de rechtstreekse verkiezing van de 6 Brusselse leden van het Vlaams Parlement.

Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement heeft sinds juni 2004 89 leden, met een gewaarborgde en vaste vertegenwoordiging van 72 leden voor de Franse taalgroep en 17 leden voor de Nederlandse taalgroep, ongeacht het aantal stemmen voor de ene of de nadere taalgroep in dit kiescollege.

Bij bijzondere ordonnantie tot wijziging van de bijzondere wet van 12 januari 1989 werd de lijst van de opvolgers voor de verkiezingen van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement afgeschaft (enkel voor deze verkiezingen).

Bij deze verkiezing geschiedt terzelfdertijd en volgens dezelfde regels als de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement de directe verkiezing van de 6 Brusselse leden die zullen zetelen in het Vlaams Parlement (art. 16ter BWBI).

Bij deze laatste verkiezing kunnen alleen de kiezers, die hebben gekozen voor de Nederlandse taalgroep bij de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement , hun stem uitbrengen.

Er wordt eveneens bij de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement (maar niet bij de verkiezing van de Brusselse leden van het Vlaams Parlement) voorzien in de mogelijkheid tot lijstenverbinding ("poolvorming" – art. 16bis, § 2 BWBI) tussen verschillende lijstengroepen van eenzelfde taalgroep.

De lijsten, binnen eenzelfde taalgroep die zich hebben verbonden tot een groep, bekomen een aantal zetels overeenkomstig hun samengetelde stemcijfers. Wanneer het aantal zetels dat aan de groep toekomt eenmaal bepaald is, worden de zetels van de groep toegewezen aan de lijsten binnen de groep in verhouding tot hun eigen stemcijfer (zie art. 20 BWBI en art. 29ter en 30 BWFS).

Het grondgebied van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wordt gevormd door de 19 gemeenten van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad die één kiesgebied vormen (art. 2 BWFS). Dit kiesgebied is onderverdeeld in 8 kieskantons, die zijn bepaald bij het koninklijk besluit van 17 april 1989 ter zake (Belgisch Staatsblad van 26 april 1989) en zijn bevestigd in bijlage 4 van de gewone wet van 16 juli 1993. De 8 kieskantons zijn : Anderlecht, Brussel, Elsene, Schaarbeek, Sint-Gillis, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Joost-ten-Node en Ukkel.

In het gehele kiesgebied geschiedt de stemming op elektronische wijze. Er zijn dus geen stemopnemingsbureau meer. De telling van de stemmen geschiedt onmiddellijk in het kantonhoofdbureau.

2. Inontvangstneming van de akten houdende voordracht van kandidaten

165. Zie algemeen de punten 44 tot 54 hiervoor.

De voordrachten van de kandidaten worden aan de voorzitter van het gewestbureau overhandigd op vrijdag 29 maart 2019, de 58ste dag vóór de stemming, tussen 14 en 16 uur of op zaterdag 30 maart 2019, de 59ste dag vóór de stemming, tussen 09 en 12 uur voor de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en voor de verkiezing van de Brusselse leden van het Vlaams Parlement.

Na de indiening van de voordrachtsakten worden deze onmiddellijk via digitale weg toegezonden aan de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken.

Ten laatste dinsdag 26 maart 2019, 61 dagen voor de verkiezing maakt de voorzitter van het gewestbureau een bericht bekend waarin de plaats wordt bepaald en herinnerd wordt aan de dagen en uren waarop hij de voordrachten van de kandidaten zal ontvangen ;

Voor dit bericht aan de kandidaten en de kiezers kan het formulier F/1bis worden aangewend.

Dit bericht herinnert eraan dat de kandidaten in hun verklaring van bewilliging zich moeten verbinden de wetsbepalingen van de wet van 19 mei 1994 betreffende de beperkingen en de controle van de verkiezingsuitgaven na te leven.

Dit bericht vermeldt tevens het recht van de kandidaten om in de bewilligingsakte een getuige en een plaatsvervangend getuige aan te duiden om de vergaderingen van het gewestbureau en van ieder kantonhoofdbureau bij te wonen.

166. Bij de voordrachtsakte van de kandidaten (zie de formulieren F/3bis en F/4bis voor het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en de formulieren F/6bis en F/7bis voor de Brusselse leden van het Vlaams Parlement) dient in het bijzonder op onderstaande elementen te worden gelet.

De kandidaten van de Nederlandse taalgroep en de kandidaten van de Franse taalgroep worden op afzonderlijke lijsten voorgedragen. Er zijn eveneens afzonderlijke lijsten voor de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en voor de verkiezing van de Brusselse leden van het Vlaams Parlement.

De taalgroep van de kandidaten en van de kiezers die kandidaten voordragen, wordt bepaald door de taal waarin hun identiteitskaart is opgesteld of wanneer zij in de twee talen is opgemaakt door de taal van de specifieke vermeldingen op de identiteitskaart (art. 17 BWFS).

In de verklaring van bewilliging moet elke kandidaat de taalgroep vermelden waartoe hij behoort. Hij blijft tot deze taalgroep behoren bij elke volgende verkiezing.

De voordracht van de kandidaten moet ondertekend zijn :

- a) hetzij door ten minste vijfhonderd kiezers voor het Parlement die tot dezelfde taalgroep behoren als de voorgedragen kandidaten;
- b) hetzij door ten minste één aftredend lid van dit Parlement dat tot de taalgroep van de voorgedragen kandidaten behoort.

167.

De hoedanigheid van kiezer van de kiezers die de voordracht doen, wordt vastgesteld door de gemeente waar zij ingeschreven zijn door het aanbrengen van het gemeentezegel op de voordrachtsakte (behalve indien de toepassing MARTINE werd gebruikt door de kiezer)

De kiezers dienen hun voordracht te doen bij een individuele afzonderlijke verklaring die is gevoegd bij de akte van voordracht (bijlage bij formulier F/3bis en formulier F/6bis).

De voordracht wordt door één van de drie ondertekenende kiezers, daartoe door de kandidaten in hun bewilligingsakte aangewezen, of door één van de twee kandidaten, eveneens aangewezen, aan de voorzitter van het gewestbureau tegen ontvangstbewijs overhandigd (formulieren F/5bis en F/7bis).

De voordrachtsakte vermeldt de naam, de voornamen, het rijksregisternummer, de geboortedatum, het geslacht, het beroep en de hoofdverblijfplaats van de kandidaten en, in voorkomend geval, van de kiezers die hen voordragen. Ze vermeldt eveneens het letterwoord of logo dat bovenaan de kandidatenlijst op het stembiljet moet staan.

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK PARLEMENT (89 leden)	Aantal leden te verkiezen	
1) Franse taalgroep	72	
2) Nederlandse taalgroep	17	
TOTAAL	89	

Er zijn 6 Brusselse leden van het Vlaams Parlement te verkiezen (**+ 6 opvolgers**).

Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Op elk van de lijsten mag het verschil tussen het aantal kandidaten van elk geslacht niet groter zijn dan één. Het gelijk aantal mannen en vrouwen op een lijst moet dus bereikt worden **voor de gehele lijst**.

Ook onvolledige kandidatenlijsten moeten deze algemene regel (50% vrouwen – 50% mannen) naleven.

Brusselse leden van het Vlaams Parlement:

Op elk van de lijsten, (titularissen en opvolgers) mag het verschil tussen het aantal kandidaat-titularissen van elk geslacht niet groter zijn dan één. Het gelijk aantal mannen en vrouwen op een lijst moet dus bereikt worden **voor de gehele lijst, en voor de titularissen en de opvolgers** .

Ook onvolledige kandidatenlijsten (titularissen én opvolgers) moeten deze algemene regel (50% vrouwen – 50% mannen) naleven.

De eerste twee kandidaten (titularissen en opvolgers) mogen niet van hetzelfde geslacht zijn (het "ritssysteem" tussen man-vrouw is niet verplicht). De verhouding 50/50 voor de totale lijst moet steeds worden gerespecteerd. Ook onvolledige lijsten moeten de nieuwe bepalingen naleven.

De voordracht vermeldt het letterwoord of het logo dat boven de kandidatenlijsten moet komen op het stembiljet. Het letterwoord of het logo, waarbij dit laatste de grafische voorstelling is van de naam van de lijst, bestaat uit ten hoogste achttien karakters.

De voordracht die een beschermd letterwoord (en nationaal volgnummer) wenst te gebruiken, moet vergezeld zijn van een deugdelijk attest van de parlementaire politieke formatie.

Bij het voordragen van de kandidaten voor de Brusselse leden van het Vlaams Parlement moeten tegelijkertijd en met inachtneming van dezelfde vormen kandidaat-opvolgers worden voorgedragen. Zij moeten, op straffe van nietigheid, voorgedragen worden in dezelfde akte als de kandidaat-titularissen en de samen voorgedragen kandidaten van beide categorieën moeten daarin afzonderlijk worden gerangschikt met nauwkeurige aanduiding van elke categorie.

Niemand mag op eenzelfde lijst tegelijkertijd voorgedragen worden voor een effectief en een plaatsvervangend mandaat.

De kieswetgeving terzake (zie artikel 16bis, § 1 van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse Instelling - verkiezingen) stelt :

"Het aantal kandidaten voorgedragen voor de opvolging moet gelijk zijn aan het aantal kandidaat-titularissen. Wanneer het aantal kandidaten voorgedragen voor de effectieve mandaten groter is dan zestien wordt het aantal kandidaat-opvolgers evenwel verplicht vastgesteld op zestien. Wanneer het aantal kandidaten voorgedragen voor de effectieve mandaten kleiner is dan vier, wordt het aantal kandidaat-opvolgers verplicht vastgesteld op vier."

Uit deze bepaling volgt dat er principieel steeds evenveel opvolgers MOETEN zijn als er effectieve kandidaten worden voorgedragen, met een maximale bovengrens van 16 opvolgers als er meer effectieve kandidaten kunnen worden voorgedragen en met een minimale ondergrens van 4 opvolgers als er minder dan 4 effectieve kandidaten worden voorgedragen.

Dus zowel volledige als onvolledige lijsten MOETEN steeds evenveel opvolgers hebben als voorgedragen effectieve kandidaten, maar met de beperking tot een absoluut

maximum van 16 opvolgers en met de verplichting van een absoluut minimum van 4 opvolgers.

Een voorbeeld van 1 tot 6 (of meer) voorgedragen effectieve kandidaten met het verplicht aantal opvolgers kan dit verduidelijken:

Brusselse leden van het Vlaams Parlement	
Aantal voorgedragen kandidaten	Verplicht aantal opvolgers
1	4
2	4
3	4
4	4
5	5
6	6

N.B. Er kunnen uiteraard niet meer effectieve kandidaten op een lijst worden geplaatst dan er mandaten zijn toe te kennen in een kieskring voor een bepaalde Parlementsverkiezing.

De voordracht van de kandidaat-titularissen en –opvolgers geeft de volgorde aan waarin deze kandidaten in elk van beide categorieën worden voorgedragen.

Geen enkele lijst mag een aantal kandidaat-titularissen bevatten dat groter is dan het aantal te verkiezen leden.

Niemand mag zich kandidaat stellen voor de verkiezingen van het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement als hij tegelijk kandidaat is voor de verkiezingen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers, het Vlaams Parlement of het Europese Parlement, wanneer deze verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden.

Artikel 10 WBHR bepaalt dat elke in het Parlement vertegenwoordigde politieke formatie een voorstel kan indienen om bescherming te verkrijgen voor het letterwoord of logo dat zij in de voordrachten van de kandidaten wil vermelden.

In geval van gelijktijdige verkiezingen van het Europese Parlement en de Kamer met dit Parlement, voorziet artikel 38 WBHP echter dat, in afwijking op artikel 10 en 14, §2, van deze wet, de kandidaten voor de verkiezingen van het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement in de akte van bewilliging in hun kandidaatstelling mogen vragen dat aan hun lijst:

- hetzelfde beschermde letterwoord en hetzelfde daarmee overeenstemmende volgnummer worden toegekend als die welke tijdens de loting die de Minister van Binnenlandse Zaken op de vijftiendste dag vóór de verkiezing van het Europees Parlement heeft gehouden, toegewezen

zijn aan een lijst die voor die verkiezing is voorgedragen, voor zover zij een attest overleggen dat uitgaat van de persoon of diens plaatsvervanger die daartoe zijn aangewezen door de politieke formatie namens welke de lijst voor de verkiezing van het Europees Parlement is ingediend, en waarbij hen toestemming wordt verleend om het voor die verkiezing toegekende beschermde letterwoord en gemeenschappelijke volgnummer te gebruiken.

Als het beschermd letterwoord waarvan het gebruik toegekend wordt overeenkomstig het voorgaande lid, het bijkomende element bevat dat bedoeld wordt in artikel 21, § 2, derde lid, derde zin, van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement, kan de kandidatenlijst voor de verkiezing van het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement die gemachtigd is het letterwoord te gebruiken, daarvan gebruik maken zonder toevoeging van dat element.

- hetzelfde volgnummer wordt toegekend als datgene dat tijdens de loting die de voorzitter van het hoofdbureau van het Nederlandse, Franse of Duitstalige kiescollege, naar gelang van het geval, op de tweeënvijftigste dag vóór de verkiezing van het Europees Parlement heeft gehouden, is toegewezen aan een lijst die voor die verkiezing is voorgedragen, voor zover zij een attest overleggen dat uitgaat van de persoon of de personen die de lijst voor de verkiezing van het Europees Parlement hebben ingediend, en waarbij hen toestemming wordt verleend om het voor die verkiezing toegekende volgnummer te gebruiken.

- hetzelfde volgnummer wordt toegekend als datgene dat tijdens de loting die de voorzitter van het kieskringhoofdbureau voor de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers gelegen in dezelfde provincie als de betrokken kieskring voor het Parlement, op de éénenvijftigste dag vóór de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft gehouden, is toegewezen aan een lijst die voor die verkiezing is voorgedragen, dit nummer krijgen voor zover zij een attest overleggen dat uitgaat van de persoon of de personen die de lijst voor de verkiezing van de Kamer hebben ingediend, en waarbij hen toestemming wordt verleend om het voor die verkiezing toegekende volgnummer te gebruiken

De loting voor de nog niet van volgnummers voorziene lijsten heeft plaats onder de nummers die onmiddellijk hoger zijn dan het hoogste nummer dat op niveau van de Kamer in de kieskring Brussel-Hoofdstad (bij de loting de 51^e dag voor de stemming) toegekend werd..

Bijgevolg zijn hier eveneens de artikelen 20 en 24, § 2 WVEP van toepassing (zie punten 50 en 82 hiervoor).

168. De vermelding van een letterwoord of logo waarvan gebruik is gemaakt door een politieke formatie die vertegenwoordigd is in het Parlement en waaraan bij een vorige verkiezing voor de vernieuwing van het Parlement, Kamer of het Europese Parlement bescherming is verleend, kan op gemotiveerd verzoek van die formatie door de Minister van Binnenlandse Zaken worden verboden (art. 10 WBHR).

129/205

Gelet op de gelijktijdige verkiezingen van het Europese Parlement en dit Parlement wordt hier eveneens verwezen naar de procedure voorzien in artikel 21, § 2, vierde lid WVEP en punt 51 hiervoor.

3. Voorlopige afsluiting van de kandidatenlijst

169. Zie algemeen de punten 59 tot 78 hierboven.

Op maandag 1 april 2019, de 55ste dag vóór de stemming vergadert het gewestbureau voor de eerste maal, op bijeenroeping door de voorzitter, om uitspraak te doen over de voordracht van de kandidaten.

De kandidaten en kiezers die de voordrachten van kandidaten hebben ingeleverd, mogen ter plaatse inzage nemen van alle ingediende voordrachten en schriftelijk hun opmerkingen aan het gewestbureau meedelen.

Dit recht kan uitgeoefend worden :

- gedurende de termijn bepaald voor de inlevering van de voordrachten en gedurende twee uren na het verstrijken van die termijn en
- op maandag 1 april 2019, 55ste dag vóór de verkiezing, tussen 13 en 16 uur.

Het gewestbureau onderzoekt de regelmatigheid van de voordrachtsakten en de verkiesbaarheid van de kandidaten.

De getuigen aangewezen in de bewilligingsakten kunnen deze vergadering bijwonen.

170. Het gewestbureau gaat na of op de voordrachtsakten het door wet voorgeschreven aantal handtekeningen voorkomt.

Zo de opmerking gemaakt wordt dat valse handtekeningen op de voordrachtslijsten werden aangebracht stelt de voorzitter dadelijk een onderzoek in om zich persoonlijk te vergewissen van de gegrondheid van het bezwaar. Hij deelt de uitslagen van zijn onderzoek mede wanneer het bureau de lijst definitief afsluit.

Ik vestig hier uw bijzondere aandacht op het feit dat de door de kiezers gegeven handtekeningen tot doel moeten hebben kandidaten voor te dragen voor deze verkiezing. Het grootste voorbehoud dient gemaakt te worden voor handtekeningenlijsten welke met knip en plakwerk werden samengesteld. Het formulier F/3bis en/of F/6bis dient hier te worden gebruikt.

Men mag echter het kiezerschap van de ondertekenaars niet betwisten indien zij als kiezer voorkomen op de kiezerslijst van een gemeente van het gewest (artikel 11 WBHR).

Het gewestbureau moet uitspraak doen over de ontvankelijkheid van de voordrachten, die mochten ingediend zijn door niet daartoe gemachtigde ondertekenaars.

Volgende regelen zijn hier van toepassing :

- a) de voordragende kiezers en de voordragende leden van het Parlement moeten tot dezelfde taalgroep behoren als de voorgedragen kandidaten. De taalgroep van de kandidaten en van de kiezers die kandidaten voordragen wordt bepaald door de taal waarin hun identiteitskaart is opgesteld of wanneer zij in de twee talen is opgesteld door de taal van de specifieke vermeldingen op de identiteitskaart (artikel 17 BWBI);
- b) De voordragende kiezers moeten ten minste sinds de 90e dag vóór de verkiezing ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters van een van de negentien gemeenten van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest; deze voorwaarde waaraan de voordragende kiezers dienen te voldoen kan slechts nagegaan worden aan de hand van de gegevens uit de bevolkingsregisters;
- c) de kandidaten mogen niet voorkomen op meer dan één lijst.
Het niet, of onvoldoende aantal kandidaat-opvolgers aanwijzen kan bij middel van een aanvullingsakte worden verbeterd (artikel 12 WBHR).

171. Het gewestbureau onderzoekt zorgvuldig of de kandidaten in hun kandidatuurstelling hebben bewilligd bij een schriftelijke en ondertekende verklaring, die zij vrijdag 29 maart 2019 , de 58ste dag voor de stemming, tussen 14:00 en 16:00, of zaterdag 30 maart 2019, de 57ste dag voor de stemming, tussen 12:00 en 19:00 moeten indienen.

Elke kandidaat moet in zijn verklaring van bewilliging de taalgroep vermelden waartoe hij behoort. Hij blijft tot deze taalgroep behoren bij elke volgende verkiezing.

De bewilligende kandidaten wier namen voorkomen op eenzelfde voordracht, worden geacht één enkele lijst te vormen.

In de verklaring van bewilliging mogen zij een getuige en een plaatsvervangende getuige aanwijzen om de vergadering bij te wonen van het gewestbureau en van ieder kantonhoofdbureau.

Tevens vestig ik uw aandacht op artikel 7 van de wet van 19 mei 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement dat de artikelen 94ter, 107, achtste lid, 116, § 6, 119ter en 125, vierde lid van het Kieswetboek van toepassing maakt.

172. De voorzitter van het gewestbureau moet de kandidaten afwijzen die niet voldoen aan de volgende verkiesbaarheidsvereisten :

- a) Belg zijn;
- b) het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten;

- c) de volle leeftijd van 18 jaar hebben bereikt;
- d) zijn woonplaats hebben in een gemeente van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en in overeenstemming daarmee ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters van die gemeente;
- e) niet verkeren in één der gevallen van uitsluiting of van schorsing bedoeld in artikelen 6 tot 9bis van het Kieswetboek.

De verkiesbaarheidsvereisten moeten vervuld zijn op de dag van de verkiezing, met uitzondering van de woonplaats- en de daarmee gepaard gaande inschrijvingsvereisten in de bevolkingsregisters waaraan reeds voldaan moet zijn zes maanden vóór de verkiezing (=26 november 2018).

Het gewestbureau moet de kandidaten afwijzen die (artikel 12 WBHR) :

- a) zes maanden vóór de verkiezing niet voldoen aan de voorwaarde van inschrijving in het bevolkingsregister;
- b) op de datum van de verkiezing de leeftijd van 18 jaar niet bereikt hebben of op die datum nog getroffen zijn door de uitsluiting of de schorsing van het kiesrecht;
- c) in hun bewilligingsakte de taalgroep niet vermelden waartoe zij behoren;

173. Het gewestbureau sluit de kandidatenlijsten voorlopig af op maandag 1 april 2019, 55ste dag vóór de stemming na 16 uur en stelt het proces-verbaal hiervan op.

Wanneer het de voordracht van bepaalde kandidaten onregelmatig verklaart, worden de redenen van die beslissing in het proces-verbaal opgenomen.

Deze bepaling moet worden toegepast welke ook de onregelmatigheid zij dus, eveneens en vooral wanneer een kandidaat wegens onverkiesbaarheid werd geweerd.

Voor het proces-verbaal van de voorlopige afsluiting wordt het formulier F/13bis gebruikt.

N.B. : Hetzelfde formulier F/13bis wordt gebruikt voor de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en voor de verkiezing van de Brusselse leden van het Vlaams Parlement. Wel wordt in elk model van het formulier F/13bis de benaming van de verkiezing aangepast.

Wanneer het gewestbureau de voordracht van sommige kandidaten onregelmatig verklaart, moet de voorzitter deze beslissing betekenen aan de kiezer of de kandidaat die de akte heeft voorgedragen en dit op dezelfde dag van de voorlopige afsluiting (zie de art. 120 tot 125quater KWB, zoals gewijzigd bij art. 12 WBHR).

Wanneer dit bureau besluit dat een kandidaat niet verkiesbaar is, wordt een uittreksel uit het proces-verbaal op dezelfde wijze aan die kandidaat gestuurd .

Deze betekening geschiedt door een bij de post aangetekende brief (formulier F/14bis).

174. Afgezien van het recht waarover de kandidaten en de voordragende kiezers beschikken om schriftelijk aan het gewestbureau hun opmerkingen aangaande de ingediende voordrachten te doen geworden en dat tot maandag 1 april 2019, de 55ste dag vóór de verkiezing tot 16 uur moet rekening gehouden worden met wat volgt :

a) Zij die de aanvaarde of afgewezen lijsten hebben ingeleverd of bij hun ontstentenis, één van de erop voorkomende kandidaten kunnen dinsdag 2 april 2019, de 54ste dag vóór de verkiezing tussen 13 en 15 uur bij de voorzitter van het gewestbureau tegen de aanvaarding van bepaalde kandidaturen bezwaren indienen tegen ontvangstbewijs (formulier F/15bis).

De voorzitter van het gewestbureau geeft aan de kiezer of de kandidaat die de betwiste voordracht heeft ingeleverd, onmiddellijk bij aangetekende brief kennis van het bezwaar, onder vermelding van de aangevoerde redenen. Is de inlevering door twee of drie ondertekenaars gedaan, dan wordt de brief gericht aan de indiener die de kandidaten in de voordracht als eerste hebben aangewezen. De voorzitter moet dit eveneens betekenen aan de kandidaat wiens kandidatuur wegens onverkiesbaarheid wordt betwist (formulier F/16bis).

b) Het bezwaar van kandidaten tegen de taalaanhörigheid van één of meer kiezers die een andere kandidaat van dezelfde taalgroep voordragen, mag op dezelfde wijze worden ingediend als vermeld onder a).

Op deze bezwaarschriften zijn dezelfde procedureregelen van toepassing als op de bezwaarschriften gegrond op de onverkiesbaarheid van de kandidaten.

175. Zij die de aanvaarde of afgewezen lijsten hebben ingeleverd of, bij hun ontstentenis, één van de erop voorkomende kandidaten kunnen donderdag 4 april 2019, de 52ste dag vóór de stemming tussen 14 en 16 uur, bij de voorzitter van het gewestbureau , tegen ontvangstbewijs, een memorie indienen tot betwisting van de onregelmatigheden, waarmee bij het voorlopig afsluiten van de kandidatenlijst rekening is gehouden of die de dag na die afsluiting ingeroepen zijn. Wanneer de onregelmatigheid gelegen is in de onverkiesbaarheid van een kandidaat kan, met inachtneming van dezelfde regels een memorie worden ingediend.

Anderzijds mogen voornoemde personen, in voorkomend geval een verbeterings- of aanvullingsakte indienen om aan de voormelde onregelmatigheden te verhelpen.

De geldige handtekeningen van de voordragende kiezers en van de bewilligende kandidaten, alsmede de regelmatige vermeldingen in de afgewezen voordracht, blijven van kracht, indien de verbeterings- of aanvullingsakte aanvaard wordt.

4. Definitieve afsluiting van de kandidatenlijst

176. Zie algemeen de punten 79 tot 85 hiervoor.

Het gewestbureau vergadert donderdag 1 april 2019, de 52ste dag voor de stemming na 16 uur om de kandidatenlijst definitief af te sluiten.

Worden op deze vergadering toegelaten : de getuigen, de indieners van de lijsten en slechts bij hun ontstentenis de personen die dinsdag 2 april 2019, de 54ste dag vóór de stemming een bezwaar, of die donderdag 4 april 2019, de 52ste dag voor de stemming een memorie of een verbeterings- of aanvullingsakte hebben ingediend.

Daarenboven mogen, bij betwisting van de verkiesbaarheid van een kandidaat, deze kandidaat en de bezwaarindener op de vergadering aanwezig zijn. Zowel de ene als de andere mogen zich door een gemachtigde laten vervangen. Ofschoon geen enkele vorm is voorgeschreven, spreekt het vanzelf dat een geschreven volmacht dient te worden geëist.

Voor het opstellen van het proces-verbaal en de verrichtingen na de eigenlijke definitieve afsluiting, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt naargelang er al dan niet verklaringen tot het instellen van beroep werden geformuleerd.

Hier dient te worden aangestipt dat de beslissingen van het gewestbureau die geen betrekking hebben op de verkiesbaarheid van de kandidaten, niet vatbaar zijn voor beroep.

177. Het verdient aanbeveling formulier F/13bis bestemd voor het opmaken van het proces-verbaal, met zorg te bestuderen.

Indien geen enkele verklaring van beroep geformuleerd is, gaat het gewestbureau na de definitieve afsluiting over tot de nummering van de lijsten en het opmaken van het aanplak- en het modelbiljet.

Echter dient hier te worden gewezen op artikel 25 WBHR (zie punt 167 hierboven – formulier F/10bis) waardoor de nummering en het opmaken van het aanplakbiljet en het modelstembiljet eerst geschieden na kennisname van de toegewezen volgnummers en het hoogste volgnummer voor de verkiezing van de Kamer (kieskring Brussel Hoofdstad).

Uit artikel 38 WBHR volgt dat enkel de lijsten die een nummer hebben bekomen voor de verkiezing van het Europese Parlement of een nummer voor de Kamer (kieskring Brussel-Hoofdstad) dit ook kunnen behouden voor de verkiezingen van de **Gewest- en Gemeenschapsparlementen**. Alle andere lijsten bekomen een lokaal nummer toegekend door het gewestbureau.

Gezien de verrichtingen voor het indienen van de kandidaturen gelijktijdig verloopt voor alle verkiezingen, wordt een loting georganiseerd op vrijdag 5 april 2019, om 14:00.

178. In de acht kieskantons van het Brusselse Gewest wordt er elektronisch gestemd, zodat de bepalingen voor het drukken van de groene stembiljetten van artikel 14 WBHR niet van toepassing zijn. Hier wordt dan ook verwezen naar de punten 92 tot 94 hierboven inzake de kieskantons met elektronische stemming.
- Voor de weergave van het letterwoord of logo, zie punten 49 en 84 hierboven.
179. Het aanplakbiljet vermeldt met vette letter in zwarte inkt de namen en voornamen waaronder de kandidaten zich voorstellen, in de vorm van het stembiljet, alsmede hun beroep en hun woonplaats. De bij deze wet gevoegde onderrichtingen (model I A) worden daarop ook overgenomen (art. 13 WBHR en Belgisch Staatsblad van 20 juli 1993). Dit model met onderrichtingen voor de kiezers wordt in de kieskantons met elektronische stemming bij ministerieel besluit aangepast.
- In geval van beroep houdt vrijdag 5 mei 2019, de 51ste dag voor de verkiezing tussen 11 en 13 uur, de voorzitter van het Hof van beroep te Brussel zich in zijn kabinet ter beschikking van de voorzitter van het gewestbureau, om er uit zijn handen een uitgifte van de processen-verbaal (formulier F/13bis) houdende verklaring van beroep, alsmede alle stukken betreffende de geschillen te ontvangen.
- Bijgestaan door zijn griffier maakt de voorzitter van deze overhandiging akte op.
- De voorzitter van het Hof van beroep brengt de verklaringen van beroep, zonder dagvaardiging, op de rol van een terechtzitting van de eerste kamer van dit hof op maandag 5 april 2019, de 41ste dag vóór de verkiezing om 10 uur, zelfs indien die dag een feestdag is.
- De eerste kamer van het Hof onderzoekt de zaken van verkiesbaarheid met voorrang boven alle andere.
- Het Hof beslist staande de vergadering bij een arrest, dat ter openbare terechtzitting wordt voorgelezen; dit arrest wordt niet betekend aan de betrokkene, maar neergelegd ter griffie van het Hof.
- Het beschikkend gedeelte van het arrest wordt door de zorg van het openbaar ministerie telegrafisch ter kennis van de voorzitter van het gewestbureau gebracht.
- Tegen deze arresten staat geen rechtsmiddel open.
- Zodra het gewestbureau in kennis is gesteld van de beslissingen van het Hof van beroep, vergadert het om 18 uur om het proces-verbaal van de definitieve kandidatenlijst op te stellen.
180. Op donderdag 11 april 2019, 45ste dag vóór de stemming tussen 14 en 16 uur worden de verklaringen van lijstenverbinding, tegen ontvangstbewijs overhandigd aan de voorzitter van het gewestbureau (art. 16bis, § 2 BWBI – formulier F/11bis – zie ook punt 160 hiervoor).
- Hierna maakt het gewestbureau de tabel op van de verbonden lijsten en doet die aanplakken in alle gemeenten van de kieskring (formulier F/12bis).

Een afschrift van de tabel van verbonden lijsten wordt overgemaakt aan de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken.

F. Hoofdbureau van het kiesgebied voor het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap.

1. Inleiding.

181. Rechtstreekse verkiezingen voor dit Parlement werden reeds gehouden op 28 oktober 1990 in uitvoering van de wet van 6 juli 1990 ter zake.

De Grondwetsherziening van 1993 bracht dan ook geen fundamentele wijzigingen mee voor de verkiezing van deze Raad.

Het grondgebied van de Duitstalige Gemeenschap wordt gevormd door de 9 gemeenten van de 2 kieskantons Eupen en Sankt-Vith die één kiesgebied vormen (art. 11 WRDG). Bijgevolg zijn geen bepalingen inzake lijstenverbinding nodig.

Dit Parlement bestaat uit 25 rechtstreeks verkozen leden. Er zijn geen opvolgers op de lijsten voorzien.

In het Duitstalig kiesgebied geschiedt de stemming op elektronische wijze.

2. In ontvangstneming van de akten houdende voordrachten van kandidaten.

182. Zie algemeen de punten 44 tot 54 hierboven.

De voordrachten van kandidaten worden de voorzitter van het hoofdbureau van het kiesgebied ter hand gesteld op zaterdag 29 maart 2019, de 57ste dag vóór de stemming of zaterdag 30 maart 2019, de 58ste vóór de stemming, tussen 13 en 16 uur (art. 20 WRDG).

Na de indiening van de voordrachtsakten worden deze akten digitaal overgemaakt aan de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken.

De aanwijzingen van getuigen worden door de voorzitter van het hoofdbureau van het kiesgebied of van het hoofdbureau van het kanton Sankt-Vith, naargelang van het geval, in ontvangst genomen op dinsdag 21 mei 2019, de vijfde dag voor de stemming, tussen 14 en 16 uur, overeenkomstig de hierna volgende bepalingen.

De kandidaten kunnen voor elk bureau ten hoogste één getuige en een plaatsvervangend getuige aanwijzen om de stemverrichtingen bij te wonen.

De kandidaten die samen opkomen, kunnen slechts een getuige en een plaatsvervangend getuige per bureau aanwijzen; dit geldt eveneens voor het hoofdbureau te Eupen en Sankt-Vith.

De getuigen moeten kiezers voor het Parlement zijn.

De kandidaten kunnen worden aangewezen als getuigen of plaatsvervangende getuigen.

183. Ten laatste dinsdag 26 maart 2019, of 61 dagen voor de verkiezing :

1° maakt de voorzitter van het hoofdbureau van het kiesgebied, onder vermelding van de hierboven bepaalde dagen en uren, bekend op welke plaats hij de voordrachten van kandidaten in ontvangst zal nemen ;

2° maken de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring en die van het hoofdbureau van het kanton Sankt-Vith, onder vermelding van de hierboven bepaalde dagen en uren, bekend op welke plaats zij de aanwijzingen van getuigen voor de elektronisch stembureaus in ontvangst zullen nemen.

Voor dit bericht aan de kandidaten en de kiezers kan het formulier G/1bis worden gebruikt.

Dit bericht herinnert eraan dat de kandidaten in hun verklaring van bewilliging zich moeten verbinden de wetsbepalingen van de wet van 19 mei 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven na te leven.

184. De voordracht van kandidaten moet worden ondertekend, hetzij door ten minste honderd kiezers van het gebied, hetzij door ten minste twee uittrede leden van dit Parlement (art. 22 WRDG en zie formulieren G/3bis en G/4bis).

De kiezers dienen hun voordracht te doen bij een individuele afzonderlijke verklaring die is gevoegd bij de akte van voordracht (bijlage bij formulier G/3bis).

Zij wordt aan de voorzitter van het hoofdbureau van het kiesgebied tegen ontvangstbewijs overhandigd door ten minste één van de drie kiezers-ondertekenaars die daartoe zijn aangewezen door de kandidaten of door ten minste één van de twee kandidaten die daartoe zijn aangewezen door de leden van het Parlement die de kandidaten voordragen.

Een kiezer mag niet meer dan één voordracht voor dezelfde verkiezing ondertekenen. De kiezer die dit verbod overtreedt, is strafbaar met de straffen bepaald bij artikel 202 van het Kieswetboek (art. 23 WRDG).

Een kandidaat mag niet op meer dan één lijst voorkomen.

Niemand kan een voorstel tot bescherming van een letterwoord of logo ondertekenen en tegelijk kandidaat zijn op een lijst die een ander beschermd letterwoord gebruikt.

Op elk van de lijsten mag noch het verschil tussen het aantal kandidaat-titularissen van elk geslacht, noch het verschil tussen het aantal plaatsvervangende kandidaten van elk geslacht, groter zijn dan één.

Het gelijk aantal mannen en vrouwen op een lijst moet dus bereikt worden bij de kandidaat-titularissen apart, bij de kandidaat-opvolgers apart **en voor de gehele lijst**.

Ook onvolledige kandidatenlijsten (titularissen én opvolgers) moeten deze algemene regel (50% vrouwen – 50% mannen en de eerste twee kandidaten van verschillend geslacht) naleven.

De voordracht vermeldt het letterwoord of het logo dat boven de kandidatenlijsten moet komen op het stembiljet. Het letterwoord of het logo, waarbij dit laatste de grafische voorstelling is van de naam van de lijst, bestaat uit ten hoogste achttien karakters.

De voordracht die een beschermd letterwoord of logo (en nationaal volgnummer) wenst te gebruiken, moet vergezeld zijn van een deugdelijk attest van de parlementaire politieke formatie.

De voordrachtsakte geeft de rangorde aan, waarin de kandidaten voorgedragen zijn. Er zijn geen aparte opvolgers.

Een kandidaat mag niet voorkomen op meer dan 1 lijst in een kieskring. Niemand mag voor de verkiezing in meer dan 1 kieskring worden voorgedragen. Een kandidaat (aftredend parlamentslid) mag geen akte tot bescherming van een letterwoord of logo ondertekenen en tegelijk kandidaat zijn op een lijst die een ander beschermd letterwoord of logo gebruikt.

Er mogen niet meer kandidaten voorkomen dan er leden te verkiezen zijn op een lijst.

Niemand mag zich kandidaat stellen voor de verkiezing van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap als hij tegelijkertijd kandidaat is voor de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers als deze verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden.

185. Artikel 21 WRDG bepaalt dat elke in het Parlement vertegenwoordigde politieke formatie een voorstel kan indienen om het letterwoord of logo te beschermen dat zij overeenkomstig artikel 22, vierde lid, voornemens is te vermelden in de voordracht van kandidaten.

In geval van gelijktijdige verkiezingen van het Europese Parlement, de Kamer en het Waalse Parlement met dit Parlement, voorziet artikel 65 WRDG echter dat, in afwijking op artikel 21 van deze wet, de kandidaten voor de verkiezingen van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap in de akte van bewilliging in hun kandidaatstelling mogen vragen dat aan hun lijst:

- hetzelfde beschermde letterwoord en hetzelfde daarmee overeenstemmende volgnummer worden toegekend als die welke tijdens de loting die de Minister van Binnenlandse Zaken op de vijftenzestigste dag vóór de verkiezing van het Europees Parlement heeft gehouden, toegewezen zijn aan een lijst die voor die verkiezing is voorgedragen, voor zover zij een attest overleggen dat uitgaat van de persoon of diens plaatsvervanger die daartoe zijn aangewezen door de politieke formatie namens welke de lijst voor de verkiezing van het Europees Parlement is ingediend, en waarbij hen toestemming wordt verleend om het voor die verkiezing toegekende beschermde letterwoord en gemeenschappelijke volgnummer te gebruiken.

Als het beschermd letterwoord waarvan het gebruik toegekend wordt overeenkomstig het voorgaande lid, het bijkomende element bevat dat bedoeld wordt in artikel 21, § 2, derde lid, derde zin, van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europees Parlement, kan de kandidatenlijst voor de verkiezing van het Parlement van de Duitstalige

Gemeenschap die gemachtigd is het letterwoord te gebruiken, daarvan gebruik maken zonder toevoeging van dat element.

- hetzelfde volgnummer wordt toegekend als datgene dat tijdens de loting die de voorzitter van het hoofdbureau van het Nederlandse, Franse of Duitstalige kiescollege, naar gelang van het geval, op de tweeënvijftigste dag vóór de verkiezing van het Europees Parlement heeft gehouden, is toegewezen aan een lijst die voor die verkiezing is voorgedragen, voor zover zij een attest overleggen dat uitgaat van de persoon of de personen die de lijst voor de verkiezing van het Europees Parlement hebben ingediend, en waarbij hen toestemming wordt verleend om het voor die verkiezing toegekende volgnummer te gebruiken.

- hetzelfde volgnummer wordt toegekend als datgene dat tijdens de loting die de voorzitter van het kieskringhoofdbureau voor de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers gelegen in dezelfde provincie als de betrokken kieskring voor het Parlement, op de éénenvijftigste dag vóór de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft gehouden, is toegewezen aan een lijst die voor die verkiezing is voorgedragen, dit nummer krijgen voor zover zij een attest overleggen dat uitgaat van de persoon of de personen die de lijst voor de verkiezing van de Kamer hebben ingediend, en waarbij hen toestemming wordt verleend om het voor die verkiezing toegekende volgnummer te gebruiken

- hetzelfde volgnummer wordt toegekend als datgene dat tijdens de loting die de voorzitter van het kieskringhoofdbureau in Luik voor de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, op de éénenvijftigste dag vóór de verkiezing heeft gehouden, is toegewezen aan een lijst die voor die verkiezing is voorgedragen, dit nummer krijgen voor zover zij een attest overleggen dat uitgaat van de persoon of de personen die de lijst voor de verkiezing van de Kamer hebben ingediend, en waarbij hen toestemming wordt verleend om het voor die verkiezing toegekende volgnummer te gebruiken

- hetzelfde volgnummer wordt toegekend als datgene dat tijdens de loting die de voorzitter van het kieskringhoofdbureau voor de verkiezing van het Waals Parlement, op de éénenvijftigste dag vóór de verkiezing heeft gehouden, is toegewezen aan een lijst die voor die verkiezing is voorgedragen, dit nummer krijgen voor zover zij een attest overleggen dat uitgaat van de persoon of de personen die de lijst voor de verkiezing van het Waals Parlement Kamer hebben ingediend, en waarbij hen toestemming wordt verleend om het voor die verkiezing toegekende volgnummer te gebruiken

De loting voor de nog niet van volgnummers voorziene lijsten heeft plaats onder de nummers die onmiddellijk hoger zijn dan het hoogste nummer dat op regionaal niveau voor de verkiezing van het Waals Parlement van de kieskring Vervies (bij de loting de 51^e dag voor de stemming) toegekend werd..

De nummering van de lijsten voor de verkiezing van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap geschiedt tussen de nummers die onmiddellijk volgen op het hoogste nummer dat, op regionaal niveau, toegekend voor de verkiezing van het Waals Parlement in de kieskring Verviers.

Bijgevolg zijn hier eveneens de artikelen 20 en 24, § 2 WVEP van toepassing (zie punten 50 en 82 hiervoor).

Uit artikel 65 WRDG volgt dat enkel de lijsten die een nummer hebben bekomen voor het Europees Parlement, voor de Kamer (Luik) of voor het Waals Parlement (Verviers) dit ook kunnen behouden voor de verkiezing van dit Parlement.

Alle andere lijsten bekomen een lokaal nummer, toegekend door het kieskringhoofdbureau te Eupen.

186. De vermelding van een letterwoord of logo, in voorkomend geval, daarin begrepen het bijkomend element als bedoeld in artikel 21, § 2, derde lid, van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europese Parlement, waarvan gebruik is gemaakt door een politieke formatie die vertegenwoordigd is in het Parlement en waaraan ter gelegenheid van een vorige verkiezing met het oog op de vernieuwing van de Raad, van de Wetgevende Kamers, van het Europees Parlement of van het Waals Parlement bescherming is verleend, kan op gemotiveerd verzoek van die formatie door de Minister van Binnenlandse Zaken worden verboden (art. 22 WRDG).

Bij huidige gelijktijdige verkiezingen wordt eveneens verwezen naar de procedure voorzien in de bepalingen van artikel 21, § 2, vierde lid WVEP (zie punt 109 hierboven).

3. Voorlopige afsluiting van de kandidatenlijst.

187. Zie algemeen de punten 59 tot 78 hierboven.

Op maandag 1 april 2019, de 55ste dag vóór de stemming vergadert het hoofdbureau voor de eerste maal, op bijeenroeping door de voorzitter, om uitspraak te doen over de voordracht van de kandidaten.

Op de inzage van de voordrachten van de kandidaten, de opmerkingen, het onderzoek, de bezwaren en de beroepsprocedures zijn de artikelen 119 tot 125 quater van het Kieswetboek van toepassing, hierbij rekening houdend met de wijzigingsbepalingen van artikel 24 WRDG.

Voor het proces-verbaal van de voorlopige afsluiting dient het formulier G/8bis te worden gebruikt.

188. De voorzitter van het hoofdbureau van het kiesgebied moet de kandidaten afwijzen die niet voldoen aan de volgende verkiesbaarheidsvereisten :

- a) Belg zijn;
- b) het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten;
- c) de volle leeftijd van 18 jaar hebben bereikt;
- d) zijn woonplaats hebben in een gemeente van het Duitse taalgebied en in overeenstemming daarmee ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters van die gemeente;
- e) niet verkeren in één der gevallen van uitsluiting of van schorsing bedoeld in artikelen 6 tot 9bis van het Kieswetboek.

De verkiesbaarheidsvereisten moeten vervuld zijn op de dag van de verkiezing, met uitzondering van de woonplaats- en de daarmee gepaard gaande inschrijvingsvereisten in de bevolkingsregisters waaraan reeds voldaan moet zijn zes maanden vóór de verkiezing (=26 november 2018).

4. Definitieve afsluiting van de kandidatenlijst.

189. Zie algemeen de punten 79 tot 85 hierboven.

Het hoofdbureau vergadert donderdag 4 april 2019, de 52ste dag vóór de stemming na 16 uur om de kandidatenlijst definitief af te sluiten.

Het is noodzakelijk het formulier G/8bis grondig te bestuderen bij deze kiesverrichtingen.

Echter dient hier te worden gewezen op artikel 65 WRDG (zie punt 185 hieronder) waardoor de nummering en het opmaken van het aanplakbiljet en het modelstembiljet eerst gebeuren na kennisname van de toegewezen volgnummers en het hoogste volgnummer voor de verkiezing van het Europese Parlement en desgevallend van de mee gedeelde nummers door het kieskringhoofdbureau te Verviers voor de verkiezing van het Waals Parlement.

Gezien de verrichtingen voor het indienen van de kandidaturen gelijktijdig verloopt voor alle verkiezingen, wordt een loting georganiseerd op vrijdag 5 april 2019, om 14:00.

190. Het hoofdbureau van het kiesgebied maakt, onmiddellijk na de definitieve vaststelling van de kandidatenlijst, het modelbiljet op overeenkomstig het bij deze wet gevoegde model II (Belgisch Staatsblad van 20 juli 1990 - artikel 26 WRDG). Het model met onderrichtingen voor de kiezers worden in de kieskantons met elektronische stemming aangepast bij ministerieel besluit.

142/205

In het Duitstalig gebied wordt er echter elektronisch gestemd zodat de bepalingen van artikel 26 WRDG niet van toepassing zijn. Hier wordt dan ook verwezen naar de punten 92 tot 94 hierboven inzake de kieskantons met elektronische stemming.

Voor de weergave van het letterwoord of logo, zie punten 49 en 84 hierboven.

HOOFDSTUK V. VERRICHTINGEN OMTRENT DE ALGEMENE STEMOPNEMING EN DE VERDELING VAN DE ZETELS

Belangrijke opmerkingen:

De FOD Binnenlandse Zaken stelt een erkende software (MARTINE) gratis ter beschikking van de kieshoofdbureaus bij deze verkiezingen voor de zetelverdeling en de aanwijzing van de gekozenen in uitvoering van artikel 165 van het Kieswetboek

De FOD Binnenlandse Zaken stelt ook op het niveau van het kantonhoofdbureau een erkende software (MARTINE) ter beschikking voor het tellen van de stemmen Deze software moet verplicht worden gebruikt door de kantonhoofdbureaus.

De kieskringhoofdbureaus zullen hieromtrent specifieke onderrichtingen ontvangen.

A. Verrichtingen door het provinciehoofdbureau en het collegehoofdbureau voor het Europese Parlement

1. Stemmentelling door het provinciehoofdbureau.

a. Opstelling verzamelstaat.

191. Luidens artikel 161, voorlaatste lid van het Kieswetboek, zoals aangepast door artikel 33 WVEP, zendt iedere voorzitter van het kantonhoofdbureau C uit de provincie de dubbels van de stemopnemingsstabellen en de samenvattende tabel (bijlage van formulier C/27, C/27-Mx, ACD/17bis, ACF/15bis of ACEG/15bis) naar de voorzitter van het provinciehoofdbureau, die er een ontvangstbewijs van afgeeft.

De voorzitter van het kantonhoofdbureau C verstuurt onverwijld via digitale weg, door gebruik te maken van de elektronische handtekening die aangebracht wordt door middel van zijn identiteitskaart, het proces-verbaal van zijn bureau, dat een samenvattende tabel bevat, naar de voorzitter van het provinciehoofdbureau, die hiervan ontvangst bevestigt, en naar de Minister van Binnenlandse Zaken.

De dubbele exemplaren van de stemopnemingsstabellen en een papieren versie van het proces-verbaal, dat de samenvattende tabel bevat, worden eveneens gestuurd naar de voorzitter van het provinciehoofdbureau.

Opgelet:

1. De voorzitter van het hoofdbureau van het kanton C Sint-Genesius-Rode verstuurt onverwijld via digitale weg, door gebruik te maken van de elektronische handtekening die aangebracht wordt door middel van zijn identiteitskaart, het proces-verbaal van zijn bureau, dat de overeenstemmende samenvattende tabel bevat, respectievelijk naar de voorzitter van het Nederlandse collegehoofdbureau, naar de voorzitter van het Franse collegehoofdbureau en naar de minister van Binnenlandse Zaken (art. 35WVEP). Een papieren versie van de samenvattende tabellen evenals van het proces-verbaal wordt eveneens verstuurd naar de voorzitter van het Nederlandse collegehoofdbureau en naar de voorzitter van het Franse collegehoofdbureau.

2. Het hoofdbureau van de kieskring Brussel-Hoofdstad maakt twee verzamelstaten op :

- de ene in het Nederlands gesteld waarop de uitkomsten opgenomen worden die door de kantonhoofdbureaus uit de kieskring geregistreerd werden op de tabellen bestemd voor het Nederlandse collegehoofdbureau;

- de andere in het Frans gesteld waarop de uitkomsten opgenomen worden die door de kantonhoofdbureaus C uit de kieskring geregistreerd werden op de tabellen bestemd voor het Franse collegehoofdbureau.

Die verzamelstaten worden samen met deze opgemaakt door de kantonhoofdbureaus, langs de snelste weg, respectievelijk gezonden aan de voorzitter van het Nederlands collegehoofdbureau en aan de voorzitter van het Frans collegehoofdbureau.

Het provinciehoofdbureau totaliseert voor geheel de provincie op een verzamelstaat (bijlage bij formulier C/28) de cijfers die voorkomen op de verzamelstaten (bijlagen bij formulieren C/27, C/27-Mx, ACD/17bis, ACF/15bis of ACEG/15bis), opgemaakt door de kantonhoofdbureaus C en verstuurt via digitale weg, door gebruik te maken van de elektronische handtekening die aangebracht wordt door middel van zijn identiteitskaart, het proces-verbaal van zijn bureau, dat een samenvattende tabel bevat, naar de voorzitter van het collegehoofdbureau.

Een papieren versie van het proces-verbaal, dat de samenvattende tabel bevat, worden eveneens gestuurd naar de voorzitter van het collegehoofdbureau. (formulier C/28).

Belangrijk: voor de overdracht van de documenten zie punt 258

b. Eindverrichtingen.

192. De aan het provinciehoofdbureau toegezonden omslagen worden door dit bureau doorgestuurd naar de griffier van de provincie ; zij blijven er berusten tot na de geldigverklaring van de verkiezing (artikel 38 WVEP). De griffier van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de voorzitter van het Europese Parlement kunnen zich bepaalde stukken doen overleggen indien zij het nodig achten.

2. Algemene stemmentelling door het collegehoofdbureau.

a. Opstelling verzamelstaat.

193. Overeenkomstig de bepalingen van artikel 35 WVEP moeten de provinciehoofdbureaus langs de snelste weg (digitaal en per brief) de verzamelstaten, die zij hebben opgemaakt samen met die van de kantonhoofdbureaus, toezenden aan het collegehoofdbureau. Van zodra U in het bezit bent van die staten, kunt U met de algemene telling en zetelverdeling beginnen.

De cijfers van de verzamelstaten van de provinciehoofdbureaus (formulier C/28 met bijlage) worden overgeschreven op de tabel voor algemene telling (gevoegd bij formulier C/29).

194. De totalen worden per provincie overgebracht in de samenvatting, waarin ze voor het ganse kiescollege worden opgesteld.

Indien vergissingen, leemten, onleesbare cijfers in de samenvattende tabellen voorkomen, moet desnoods het proces-verbaal van de stemopnemingsbureaus worden geraadpleegd (krachtens artikel 162, derde lid, van het Kieswetboek, zoals het is gewijzigd door artikel 33, 5° WVEP worden die processen-verbaal bezorgd aan de provinciehoofdbureaus) en, in voorkomend geval, contact genomen worden met de voorzitter van dit bureau via de voorzitter van het kantonhoofdbureau C.

Indien het collegehoofdbureau aldus zijn toevlucht neemt tot het opnemingsproces-verbaal, dient zulks te worden vermeld in het proces-verbaal, met opgave van de aangevulde of gewijzigde cijfers.

Het is hierbij nuttig om eveneens het percentage van de blanco en ongeldige stembiljetten te controleren, teneinde na te gaan of dit percentage niet abnormaal hoog ligt in vergelijking met de vorige verkiezingen. Indien het percentage van de blanco en ongeldige stembiljetten abnormaal hoog ligt, wordt er aan de desbetreffende voorzitters van de provinciehoofdbureaus en gebeurlijk de kantonhoofdbureaus gevraagd een aanvullende controle inzake het aantal blanco en ongeldige stembiljetten te doen en te bevestigen waarom dit percentage zo hoog ligt.

Bij de voorbije verkiezingen was het gemiddelde van het aantal blanco en ongeldige stembiljetten tussen de 7 à 10 procent van het totaal neergelegde stembiljetten naargelang de soort verkiezing en de kieskring of kiescollege.

Kan de vastgestelde onregelmatigheid niet weer goed worden gemaakt, dan dient zulks te worden vermeld in het proces-verbaal (formulier C/28) ; niettemin moet het bureau de algemene telling voleindigen.

Belangrijke opmerking :

a.

- Voor de Belgische kiezers uit het buitenland die ervoor hebben gekozen om persoonlijk of per volmacht in de diplomatieke post te stemmen (cfr art. 180quinquies et 180sexies van het kieswetboek), wordt de telling van de stemmen georganiseerd door de FOD Buitenlandse Zaken in gewestelijke stemopnemingsbureaus in de daartoe aangewezen diplomatieke posten.

- De Koning stelt de lijst op van de consulaire beroepsposten die belast zijn met de verwerking van de stembiljetten van de in de buitenland verblijvende Belgen die gekozen hebben voor de persoonlijke stemming in de consulaire beroepsposten. De Koning wijst de consulaire beroepsposten aan waarvan de stemmen in dit gewestbureau zullen worden verwerkt.

Het gewestelijk stemopnemingsbureau wordt voorgezeten door het hoofd van de consulaire beroepspost waar het gewestelijk stemopnemingsbureau gevestigd is.

De leden van het gewestelijk stemopnemingsbureau worden aangewezen onder de personeelsleden van de consulaire beroepsposten waar de stemmen worden geteld.

- Het gewestelijk stemopnemingsbureau gaat over tot de stemopneming de zaterdag vóór de dag waarop de stemming op het grondgebied van het Koninkrijk plaatsvindt.

NB:

De voorzitter van het gewestelijke stemopnemingsbureau maakt ten minste 15 dagen vóór de stemming een bericht (formulier C/24) bekend met vermelding van de plaats voor de ontvangst van getuigen op dinsdag, de 5^e dag vóór de stemming tussen 14 en 16 uur, die worden aangewezen op de dag van de stemming in dit bureau.

Van zodra de stembureaus die gevormd zijn in de diplomatieke of consulaire beroepsposten, gesloten zijn, worden de stembiljetten bezorgd aan het gewestelijke stemopnemingsbureau door de persoon die daartoe aangewezen is door de voorzitter van het stembureau.

De stembiljetten worden bewaard onder gesloten omslag tot het begin van de stemopnemingsverrichtingen.

De stembiljetten moeten bij het gewestelijke stemopnemingsbureau aankomen ten laatste op vrijdag voor de dag waarop de stemming op het grondgebied van het Koninkrijk plaatsvindt.

Met de stembiljetten die buiten de in het vorige lid voorziene termijn toekomen op het gewestelijke stemopnemingsbureau, wordt geen rekening gehouden, en zij worden vernietigd door de voorzitter van het gewestelijke stemopnemingsbureau.

- Het gewestelijke stemopnemingsbureau stelt, voor elk van de kieskringen, wat de verkiezing van het Europees parlement betreft, een tabel op waarin de resultaten van de telling van de stemmen vermeld worden, in de volgorde en volgens de aanwijzingen van een modeltabel die opgesteld moet worden door de voorzitter van het collegehoofdbureau. Een ontwerp van modeltabel (formulier C/26 BUZA), dat is opgesteld door FOD BIZA, wordt digitaal toegestuurd aan de voorzitters van de collegehoofdbureaus.

De resultaten van de stemopneming van de stemmen van de in het buitenland verblijvende Belgen worden door de voorzitter van het gewestelijke

stemopnemingsbureau, opgestuurd naar de voorzitter van het collegehoofdbureau. De voorzitter van het speciale stemopnemingsbureau neemt alle nodige maatregelen opdat deze resultaten tijdig bij de voorzitter van het collegehoofdbureau toekomen.

- De resultaten van de stemopneming van de stemmen van de in het buitenland verblijvende Belgen die in een diplomatieke of consulaire beroepspost gestemd hebben, worden opgenomen in het geheel van de stemmen die uitgebracht zijn in de kieskring. Deze resultaten van het gewestelijke stemopnemingsbureau worden opgenomen in de rubriek "Speciaal Kieskanton" van de bijlage bij het formulier C/24

b.

- wanneer de Belgische kiezers, die verblijven in het buitenland, opteren voor de stemming per briefwisseling (art. 180septies KWB) wordt de stemopneming georganiseerd door het provinciehoofdbureau (stembiljetten Europees Parlement).
- op de dag van de verkiezing, bij de sluiting van de stembureaus, laat de voorzitter van het provinciehoofdbureau tot de opneming van de stembiljetten van de in het buitenland verblijvende Belgen, overgaan door deze stembiljetten te verdelen onder de stemopnemingsbureaus van het kanton waarvan de hoofdplaatsgemeente van de kieskring deel uitmaakt.
- deze stemopnemingsbureaus kunnen pas beginnen met hun verrichtingen nadat de stembiljetten afkomstig van de in het buitenland verblijvende Belgische kiezers gemengd zijn met de stembiljetten uit de Belgische stembureaus.
- Ingeval het kanton in de hoofdplaats volledig elektronisch is, verdeelt de voorzitter van het provinciehoofdbureau de stembiljetten die afkomstig zijn van de in het buitenland verblijvende Belgen onder de stemopnemingsbureaus van een ander kanton van deze kieskring.
- In de kieskring Brussel-Hoofdstad, die volledig elektronisch is, vormt de voorzitter van het provinciehoofdbureau één of meerdere manuele stemopnemingsbureaus, overeenkomstig de bepalingen van het Algemeen kieswetboek.
- In het kieskanton Sint-Genesius-Rode wordt de stemopneming van deze stembiljetten gedaan door het stemopnemingsbureau aangewezen door de voorzitter van het kantonhoofdbureau van Sint-Genesius-Rode (art. 180septies, § 5, vierde lid KWB).

NB:

Het hoofdbureau moet ten laatste op zondag, de dag van de stemming, om 14:00, het aantal kiesomslagen die het bureau heeft ontvangen van de Belgen die gekozen hebben om per briefwisseling te stemmen, op digitale wijze doorgeven aan de FOD Binnenlandse Zaken. Er moet worden gepreciseerd aan welk kanton de stembiljetten zullen worden toegewezen voor de stemopneming.

Deze gegevens zijn belangrijk om de juiste en volledige resultaten te kunnen verspreiden op de dag van de verkiezingen en de dagen die hierop volgen.

De hoofdbureaus ontvangen specifieke instructies met betrekking tot de te volgen procedures voor het stemrecht voor de Belgen in het buitenland

b. Stemcijfer (of kiescijfer) van elke lijst.

195. Dit cijfer (ook kiescijfer genoemd) bekomt men door het totaal te maken van de geldige stembiljetten waarop een stem, onverschillig of het een lijststem dan wel een naamstem is, voor een lijst is uitgebracht. Dit totaal wordt voor elke lijst verkregen door optelling van de stembiljetten voor elke van de vier in artikel 156, § 1, tweede lid bedoelde subcategorieën (art. 166 KWB - art. 36 WVEP).

Deze vier subcategorieën zijn :

- 1° stembiljetten waarop bovenaan op een lijst is gestemd;
- 2° stembiljetten waarop uitsluitend naast de naam van één of meer kandidaat-titularissen is gestemd;
- 3° stembiljetten waarop tegelijk naast de naam van één of meer kandidaat-titularissen en naast die van één of meer kandidaat-opvolgers is gestemd;
- 4° stembiljetten waarop uitsluitend naast de naam van één of meer kandidaat-opvolgers is gestemd.

De stembiljetten waarop bovenaan op een lijst en tegelijk naast de naam van één of meer kandidaat-titularissen of één of meer kandidaat-titularissen en -opvolgers is gestemd, worden naar gelang van het geval in de tweede of in de derde subcategorie geplaatst.

De stembiljetten waarop bovenaan op een lijst en tegelijk naast de naam van één of meer kandidaat-opvolgers is gestemd, worden in de vierde subcategorie geplaatst.

Hieruit volgt dat men nog enkel stembiljetten met lijststemmen heeft, als met een lijststem terzelfdertijd geen enkele naamstem (of "voorkeurstem") is uitgebracht.

196. Uw bijzondere aandacht wordt gevestigd op het artikel 178 van het Kieswetboek waarin de procedure beschreven wordt welke dient gevolgd te worden in geval een kandidaat overleden is.

Wanneer een kandidaat vóór de dag van de verkiezing overlijdt, gaat het college – of kieskringhoofdbureau overeenkomstig de artikelen 172 en 173 tewerk, alsof deze kandidaat niet op de lijst gestaan had waarop hij zich kandidaat gesteld had. De overleden kandidaat mag niet gekozen verklaard worden en geen enkele van de stemmen die uitgebracht zijn ten gunste van de volgorde van voordracht wordt aan hem toegekend. Er wordt echter rekening gehouden met het aantal stembiljetten met naamstemmen die hij behaald heeft. Om zowel het stemcijfer te

bepalen van de lijst waarop hij zich kandidaat gesteld had als het aantal stembiljetten die zijn uitgebracht ten gunste van de volgorde van voordracht in het in artikel 173 bedoelde geval.

Wanneer een kandidaat op de dag van de stemming of daarna, maar voor de openbare afkondiging van de verkiezingsuitslagen vermeld in artikel 174 overlijdt, gaat het bureau overeenkomstig de artikelen 172 en 173 tewerk, alsof de betrokkene nog in leven was.

Indien de overleden kandidaat gekozen is, moet de eerste opvolger van dezelfde lijst in zijn plaats zitting hebben.

De eerste opvolger van dezelfde lijst moet ook zitting hebben in de plaats van de gekozen kandidaat die na de openbare afkondiging van de verkiezingsuitslagen vermeld in artikel 174 overlijdt.

197. **Als een burger van de Europese Unie in België kandidaat voor het Europees Parlement is : de diensten van de FOD Binnenlandse Zaken zullen onmiddellijk contact opnemen met hun buitenlandse collega's om de voorwaarden i.v.m. het behoud van het passief kiesrecht in de Lidstaat van herkomst te verifiëren.**

Indien de informatie betreffende het verlies wordt tussen de vastlegging van de lijsten en de openbaarmaking van de resultaten op 26 mei 2019, zal de burger zich kandidaat kunnen stellen maar het collegehoofdbureau zal de kandidaat niet als verkozen kunnen verklaren en zal het geen rekening mogen houden met de stembiljetten waarop exclusief op naam van deze kandidaat gestemd is. Het gaat hier om de toepassing van hetzelfde principe als wanneer een kandidaat overlijdt tussen de vastlegging van de lijsten en de verkiezing (zie punt 196 hierboven).

3. Verdeling en toekenning van de zetels

a. Kiesdeler en verdeling van de zetels onder de lijsten.

198. Het aantal zetels dat aan elke lijst toekomt, bekomt men door haar stemcijfer door de kiesdeler te delen. De kiesdeler zelf bekomt men door volgende bewerkingen (Toepassing van het systeem D'HONDT).

De stemcijfers van de lijsten worden op een horizontale lijn geschreven en achtereenvolgens gedeeld door 1, 2, 3, 4, enz. De quotiënten worden onder de stemcijfers geschreven.

N.B. : Bij de verkiezing van het Europese Parlement is er geen kiesdrempel van 5% van het algemeen totaal van de geldig uitgebrachte stemmen in het kiescollege voor de lijsten om tot de zetelverdeling te worden toegelaten.

Voorbeeld :

Stemcijfer	Lijst 1	Lijst 2	Lijst 3	Lijst 4	Lijst 5
	54.000	40.000	21.000	9.800	5.200

D E L I N G D O O R	1...	54.000	(1e zetel)	40.000	(2e zetel)	21.000	(4e zetel)	9.800	5.200
		-----		-----		-----			
	2...	27.000	(3e zetel)	20.000	(5e zetel)	10.500	(10e zetel)	4.900	
		-----		-----		-----			
	3...	18.000	(6e zetel)	13.333	(8e zetel)	7.000			
		-----		-----					
	4...	13.500	(7e zetel)	10.000	(11e zetel)				
	-----		-----						
5...	10.800	(9e zetel)	8.000	—					
	-----		-----						
6...	9.000		6.666						

7...	7.714								

Door de betrekkelijke belangrijkheid van de stemcijfers en door het aantal te verdelen zetels, in dit voorbeeld elf, wordt bepaald tot hoever met de deling dient te worden doorgegaan.

199. De hoogste quotiënten in de orde van hun belangrijkheid worden achtereenvolgens onderlijnd ten belope van het aantal te begeven zetels. Het laatste onderlijnd quotiënt is de kiesdeler. Deze is het meest verminderd getal stemmen dat op een zetel recht geeft. De kiesdeler in dit voorbeeld is dus 10.000.
200. Mocht het gebeuren dat het laatste quotiënt, dat recht geeft op een zetel, hetzelfde is voor twee lijsten, dan wordt de zetel toegekend aan die van de twee lijsten waarvan het stemcijfer het hoogste is.
- In het weinig waarschijnlijk geval, dat, in deze onderstelling, de stemcijfers dezelfde zouden zijn, zou de zetel toekomen aan de lijst met degene van de twee voor dit mandaat concurrerende kandidaten, die de meeste stemmen bekomen heeft of, in de tweede plaats, die de hoogste leeftijd heeft (art. 168 KWB).

Opmerking :

Gelet op het feit dat dit artikel 168 van het Kieswetboek voorkomt in het hoofdstuk van de zetelverdeling en op het feit dat de devolutie met de vaststelling van het verkiesbaarheidscijfer nog niet kan geschieden (het aantal zetels dat aan de lijsten in geding toekomt, is immers nog niet bepaald) slaat het begrip "stemmen" in dit artikel hier enkel op de effectieve naamstemmen van de kandidaten.

201. Indien het bureau vaststelt dat het getal quotiënten van een lijst, die voor haar de toekenning van een zetel bepalen, het aantal kandidaten (titularissen en opvolgers) van die lijst overtreft zou het moeten voortgaan met de deling van de stemcijfers van de andere lijsten totdat al de mandaten kunnen verdeeld worden (art. 167 KWB).

Het is vanzelfsprekend dat, om te oordelen of het aantal zetels dat een lijst bekomt het aantal van haar kandidaten niet overtreft, men enkel rekening moet houden met de voorgedragen personen en niet met de aard van het mandaat (titularis of opvolger) waarvoor de voordracht gedaan werd. Hij die terzelfdertijd als titularis en als opvolger voorgedragen werd, telt uiteraard maar voor één kandidaat (art. 173, laatste lid KWB).

Heel dikwijls laat de deling van de stemcijfers een overschot. Nochtans dient zij alleen in uitzonderlijke gevallen tot voorbij de eenheden voortgezet : wanneer twee lijsten als quotiënt hetzelfde geheel getal hebben en dit quotiënt de kiesdeler of het laatste nuttig quotiënt is. In dit, overigens zeer zeldzaam geval, is het noodzakelijk de deling tot de breuken voort te zetten.

b. Aanwijzing van de tot titularissen en opvolgers verkozen kandidaten

202. Na de verdeling van de zetels onder de lijsten, gaat het bureau over tot de aanduiding van de kandidaten aan wie deze mandaten moeten worden toegekend.

Voor deze aanwijzing wordt geen enkele verdeling van de lijststemmen gedaan : 1° wanneer het aan een lijst toekomend aantal zetels groter is dan dat van haar titularissen en opvolgers samen; 2° wanneer dit aantal gelijk is aan dat van de titularissen en opvolgers samen (art. 172, laatste lid en art. 167 KWB).

Het bureau dient de lijststemmen niet vooraf te verdelen maar enkel de titularissen aan te duiden: 1° wanneer het aantal van de aan de lijst toekomende zetels gelijk is aan dat van haar kandidaten-titularissen; 2° wanneer het groter is dan het aantal titularissen.

Wanneer een lijst minder zetels bekomt dan zij kandidaten-titularissen telt, zijn de kandidaten verkozen op wier naam het grootste aantal stemmen werden uitgebracht tot het aan de lijst toegekend getal zetels uitgeput is. Bij staking van stemmen heeft de voordrachtsorde de voorkeur.

Vóór de aanwijzing van de verkozenen, gaat het bureau over tot de individuele toewijzing aan de kandidaat-titularissen van de helft van de stembiljetten die ten gunste van de orde van voordracht zijn uitgebracht. Die toewijzing geschiedt door overdracht.

Voortaan wordt bij de aanwijzing van de gekozen kandidaten en de opvolgers slechts rekening gehouden met de **helft** van de stembiljetten ten gunste van de overdracht, zodat de invloed van het (eigen) aantal behaalde naamstemmen door de kandidaten aanzienlijk wordt vergroot.

Artikel 172, tweede lid van het Kieswetboek bepaalt hoe de overdracht gedaan wordt.

Alvorens de gekozenen aan te wijzen, kent het hoofdbureau aan de kandidaat-titularissen individueel de helft van het aantal stembiljetten toe ten gunste van de volgorde van voordracht van deze kandidaten. Deze helft wordt vastgesteld door het totaal van de stembiljetten die inbegrepen zijn in de subcategorieën bedoeld in artikel 156, § 1, tweede lid, 1° (aantal stembiljetten met loutere lijststemmen) en 4° (aantal stembiljetten met naamstemmen voor

één of meer kandidaat-opvolgers) van het Kieswetboek, te delen door twee. De toekenning van deze stembiljetten gebeurt door overdracht. Zij worden toegevoegd aan de naamstemmen die de eerste kandidaat-titularis van de lijst heeft behaald, voor wat nodig is om het verkiesbaarheidscijfer dat specifiek is voor elke lijst, te bereiken. Is er een overschot, dan wordt het op gelijkaardige wijze toegekend aan de tweede kandidaat-titularis, vervolgens aan de derde en zo verder, totdat de helft van het aantal stembiljetten die gunstig zijn voor de volgorde van voordracht van deze kandidaten, uitgeput is (art. 172 KWB).

203. Het is een aan iedere lijst eigen verkiesbaarheidscijfer dat tot maatstaf voor de overdracht van de stembiljetten dient. Dit cijfer bekomt men door het stemcijfer van de lijst te delen door het aantal zetels dat haar bepaald is toegekend, vermeerderd met één eenheid. Hoe klein de breuk ook zij, toch wordt zij altijd naar boven afgerond.

Aldus, voor de lijst X, die als stemcijfer 160.512 heeft en 6 zetels bekomt, is het cijfer van verkiesbaarheid $160.512 : 6 = 26.752$, of 26 752.

204. Aan de kandidaat, die in aanmerking komt en die zoveel of meer naamstemmen bekomen heeft als het cijfer van verkiesbaarheid, moeten geen stembiljetten voor overdracht meer toegekend worden.

In de praktijk, indien het aantal stembiljetten voor overdracht groot is, trekt men niet telkenmale van deze stembiljetten het aantal toegekende stemmen af. Enkel op het ogenblik waarop het bureau denkt dat het dit totaal nagenoeg uitgeput heeft, vergewist het zich van het getal nog beschikbare stemmen, door van het getal stembiljetten voor overdracht het totaal van de in de derde kolom van de tabel reeds ingeschreven stemmen af te trekken.

205. De eventuele decimalen van het quotiënt dat verkregen wordt, enerzijds, door het aantal stembiljetten ten gunste van de overdracht te delen door twee om het aantal van deze door overdracht tussen de kandidaten (titularissen of opvolgers) van de lijst te verdelen stembiljetten vast te stellen en, anderzijds, door het stemcijfer van de lijst te delen door het aantal plus één van de zetels die aan die lijst toekomen, om het verkiesbaarheidscijfer dat specifiek is voor elke lijst, te bepalen worden afgerond naar de hogere eenheid, ongeacht het feit of zij al dan niet 0,50 bereiken (art. 173bis KWB).

206. Na de kandidaat-titularissen voor elke lijst als verkozen aangewezen te hebben, gaat het bureau over tot het aanwijzen van de opvolgers, overeenkomstig artikel 173 van het Kieswetboek.

In elke lijst waarvan één of meer kandidaten als titularis zijn gekozen, worden de kandidaat-opvolgers die de meeste stemmen hebben behaald, of bij gelijk aantal stemmen, in de orde van inschrijving op het stembiljet, eerste, tweede, derde opvolger, enz. verklaard.

Voorafgaandelijk aan hun aanwijzing gaat het hoofdbureau, nadat het de titularissen aangewezen heeft, over tot de individuele toekenning aan de kandidaat-opvolgers, van de helft van het aantal stembiljetten die gunstig zijn voor de volgorde van voordracht van deze kandidaten. Deze helft wordt vastgesteld door het totaal van de stembiljetten die inbegrepen zijn in de subcategorieën bedoeld in artikel 156, § 1 tweede lid, 1° (aantal stembiljetten met

lijststemmen) en 2° (aantal stembiljetten met naamstemmen voor één of meerdere kandidaat-titularissen) van het Kieswetboek, te delen door twee.

De toekenning van deze stembiljetten gebeurt door overdracht. Zij worden toegevoegd aan de naamstemmen die de eerste kandidaat-opvolger heeft behaald, voor wat nodig is om het verkiesbaarheidscijfer te bereiken. Is er een overschot, dan wordt het op gelijkaardige wijze toegekend aan de tweede kandidaat-opvolger, vervolgens aan de derde en zo verder, volgens de volgorde van voordracht, totdat de helft van het aantal stembiljetten die gunstig zijn voor de volgorde van voordracht van deze kandidaten, uitgeput is.

Een kandidaat-opvolger die geen naamstem heeft behaald, kan ook als opvolger te kunnen worden aangeduid.

207. **Voorbeeld van aanwijzing van gekozen kandidaten en opvolgers.-**

De kiezer kan ofwel een lijststem uitbrengen, ofwel één of meerdere naamstemmen voor kandidaat-titularissen, ofwel één of meerdere naamstemmen voor kandidaat-opvolgers, ofwel één of meerdere naamstemmen voor kandidaat-titularissen en voor kandidaat-opvolgers en dit steeds binnen éénzelfde lijst. Bij het uitbrengen van een lijststem en naamstemmen op een lijst, vervalt de lijststem.

- De overdracht van de stembiljetten ten gunste van de volgorde van kandidaten (titularissen of opvolgers) wordt beperkt met de helft, zodat de bekomen naamstemmen doorslaggevender worden.
- De hoofdbureaus maken onder de geldige stembiljetten een onderscheid, per lijst voor vier ondercategorieën (art. 156 KWB) :
  1. stembiljetten met louter een lijststem ;
  2. stembiljetten met één of meerdere stemmen, enkel voor kandidaat-titularissen ;
  3. stembiljetten met stemmen voor één of meerdere kandidaat-titularissen en kandidaat-opvolgers ;
  4. stembiljetten met één of meerdere stemmen, enkel voor kandidaat-opvolgers.

In het raam van de aanwijzing van de gekozen kandidaten, zullen enkel in aanmerking komen voor de overdracht van stemmen ten gunste van de kandidaat-titularissen van een lijst, de helft van de stembiljetten van de ondercategorieën 1 en 4 voor de overdracht van de stemmen ten gunste van de kandidaat-opvolgers, de helft van de stembiljetten van de ondercategorieën 1 en 2.

In geen geval mogen de stembiljetten van de ondercategorie 3 in aanmerking genomen worden voor welke overdracht hoe dan ook.

Stemcijfer (art. 166 KWB) = totaal van de ondercategorieën van 1 tot 4 : 72.000

Aantal verworven zetels : 4

Verkiezingscijfer : 14.400 of (72.000)
(4 + 1)

Verdeling van het stemcijfer volgens :

ondercategorie 1	7.000
2	25.000
3	34.000
4	<u>6.000</u>
	72.000

- Aantal stembiljetten ten gunste van de orde van voordracht van de kandidaat-titularissen : $13.000 : 2 = 6.500$ (ondercategorieën 1 + 4) (art. 172 KWB)
- Aantal stembiljetten ten gunste van de orde van voordracht van de kandidaat-opvolgers : $32.000 : 2 = 16.000$ (ondercategorieën 1 + 2) (art. 173 KWB)

Kandidaat-titularissen	Naamstemmen	Overdracht voor kandidaat-titularissen	Totaal Naamstemmen	Gekozenen
1	12.000	+ 2.400	14.400	4 ^{de}
2	17.000	-	17.000	2 ^{de}
3	20.000	-	20.000	1 ^{ste}
4	5.000	+ 4.100	9.100	-
5	15.000	-	15.000	3 ^{de}
		6.500		

Zijn als kandidaat-titularissen verkozen in volgorde :
nr. 3, 2, 5 en 1.

Kandidaat-opvolgers	Naamstemmen	Overdracht voor kandidaat-opvolgers	Totaal Naamstemmen	Opvolgers
1	13.000	+ 1.400	14.400	2 ^{de}
2	25.000	-	25.000	1 ^{ste}
3	8.000	+ 6.400	14.400	3 ^{de}
4	1.000	+ 8.200	9.200	4 ^{de}
		16.000		

Zijn als kandidaat-opvolgers verkozen in volgorde :

nr. 2, 1, 3 en 4

4. Verrichtingen na de algemene telling van de stemmen en de verdeling van de zetels.

208. Wanneer de uitslagen definitief vastgesteld zijn, wordt het publiek in de zaal toegelaten, en de voorzitter roept de uitslagen af in de orde van het proces-verbaal (formulier C/29).

Deze afroeping geschiedt evenwel zonder vermelding van de cijfers (stemcijfer, kiesdeler, stemmen op lijst, stemmen op naam, enz.).

De bladen waarop het bureau zijn berekeningen deed, zullen bij het proces-verbaal gevoegd blijven, ten einde het uit te oefenen nazicht te vergemakkelijken door de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

De voorzitter van het collegehoofdbureau verstuurt onverwijld via digitale weg, door gebruik te maken van de elektronische handtekening die aangebracht wordt door middel van zijn identiteitskaart, het proces-verbaal van zijn bureau, dat een samenvattende tabel bevat, naar de griffier van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en naar de Minister van Binnenlandse Zaken.

Een papieren versie van het proces-verbaal van de verkiezing, staande de vergadering opgemaakt en ondertekend door de leden van het collegehoofdbureau en door de getuigen wordt, samen met de verzamelstaten opgemaakt door de provinciehoofdbureaus onmiddellijk toegezonden aan de griffier van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en ten laatste binnen 5 dagen (art. 37 WVEP).

Aan ieder gekozenen wordt een uittreksel uit het proces-verbaal van het collegehoofdbureau gezonden (formulier C/30).

Opmerking :

- Op aanvraag van de voorzitter van het collegehoofdbureau stelt het college van burgemeester en schepenen van de gemeente op het grondgebied waarvan die bureaus zich bevinden hun het personeel en het materieel ter beschikking die zij nodig hebben voor het volbrengen van hun opdracht.
Hetzelfde college bepaalt de vergoeding die door de gemeente aan de aangewezen personen zal worden betaald (art. 164 KWB en art. 36 WVEP).
209. Luidens het nieuwe artikel 94ter van het Kieswetboek maken de voorzitters van de collegehoofdbureaus, ieder wat hem betreft, een verslag op van de uitgaven die de kandidaten en de politieke partijen voor verkiezingspropaganda hebben gedaan, alsmede over de herkomst van de geldmiddelen die zij daartoe hebben aangewend (van toepassing door artikel 7 van de wet van 19 mei 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven).

Bij het opmaken van hun verslag kunnen de voorzitters alle inlichtingen en nadere aanvullingen opvragen die daartoe noodzakelijk zijn.

De verslagen moeten binnen vijfenzeventig dagen na de datum van de verkiezingen in vier exemplaren opgemaakt worden. Twee exemplaren worden door de voorzitter van het hoofdbureau bewaard en twee exemplaren worden bij de voorzitters van de Controlemissie van het Parlement neergelegd. Het verslag wordt opgesteld op daartoe bestemde formulieren die door de Minister van Binnenlandse Zaken ter beschikking worden gesteld.

Het verslag vermeldt :

- de partijen en de kandidaten die aan de verkiezingen hebben deelgenomen;
- de door hen verrichte verkiezingsuitgaven;
- de door hen gepleegde inbreuken op de aangifteplicht, als bedoeld in de artikelen 6 en 7 van de wet van 19 mei 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven, en artikel 116, § 6 van het Kieswetboek.

De aangiften worden als bijlage bij het verslag gevoegd.

Een exemplaar van het verslag wordt vanaf de vijfenzeventigste dag na de verkiezing ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg gedurende vijftien dagen ter inzage gelegd van alle kiesgerechtigden op vertoon van hun oproepingsbrief voor de verkiezingen. De kiesgerechtigden kunnen binnen die termijn van 15 dagen schriftelijk hun opmerkingen formuleren.

De verslagen en de opmerkingen van de kandidaten en kiesgerechtigden worden vervolgens door de voorzitters, in twee exemplaren, aan de Controlemissie toegezonden.

Het model van het verslag is bepaald bij ministerieel besluit. Aan de hoofdbureaus wordt nog een specifieke onderrichting gezonden aangaande de te gebruiken formulieren voor het verslag.

N.B. : De Controlemissie van de verkiezingsuitgaven in het federale Parlement wijst er uitdrukkelijk op dat de identiteit van de natuurlijke personen die giften van 125 EURO en meer gedaan hebben, niet ter beschikking mag worden gesteld van de kiezers en de rechtbanken van eerste aanleg. De gegevens hieromtrent worden rechtstreeks overgemaakt aan de Controlemissie overeenkomstig de wetgeving terzake.

Volledigheidshalve wordt ook verwezen naar het bericht houdende de tabel tot bepaling van de toegestane maximumbedragen voor deze verkiezingen, dat ook is vermeld op onze website verkiezingen.

B. Verrichtingen door het kieskringhoofdbureau A voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

1. Algemene stemmentelling.

210. Uw aandacht wordt gevestigd op het tijdstip waarop de algemene stemopneming en de verdeling van de zetels met de aanwijzing van de gekozenen en de opvolgers moet geschieden.

Luidens artikel 161, voorlaatste lid van het Kieswetboek zendt de voorzitter van het kantonhoofdbureau aan de voorzitter van het kieskringhoofdbureau A de dubbels van de stemopnemingsstabellen alsmede de samenvattende tabel (formulier A/23, A/23-Mx, ACD/17bis, ACF/15bis of ACEG/15bis) onmiddellijk na de eindverrichtingen van de stemopneming.

De voorzitter van het kantonhoofdbureau A verstuurt onverwijld via digitale weg, door gebruik te maken van de elektronische handtekening die aangebracht wordt door middel van zijn identiteitskaart, het proces-verbaal van zijn bureau, dat een samenvattende tabel bevat, naar de voorzitter van het kieskringhoofdbureau A wat de verkiezing van de Kamer van volksvertegenwoordigers betreft, die de ontvangst ervan bevestigt, en naar de Minister van Binnenlandse Zaken.

De dubbele exemplaren van de stemopnemingsstabellen en een papieren versie van het proces-verbaal, dat de samenvattende tabel bevat, worden eveneens gestuurd naar de voorzitter van het kieskringhoofdbureau wat de verkiezing van de Kamer van volksvertegenwoordigers betreft.

Opgelet: De voorzitter van het hoofdbureau van het kanton A Sint-Genesius-Rode verstuurt onverwijld via digitale weg, door gebruik te maken van de elektronische handtekening die aangebracht wordt door middel van zijn identiteitskaart, het proces-verbaal van zijn bureau, dat de overeenstemmende samenvattende tabel bevat, respectievelijk naar de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring A Vlaams-Brabant en naar de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring Brussel-Hoofdstad en naar de minister van Binnenlandse Zaken. Een papieren versie van de samenvattende tabellen evenals van het proces-verbaal wordt eveneens verstuurd naar de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring Vlaams-Brabant en naar de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring Brussel-Hoofdstad.

211.

De totalen van de kantonhoofdbureaus worden per kanton overgebracht in de samenvatting, waarin ze voor de ganse kieskring worden opgeteld (bijlage bij formulier A/24). Ook de cijfers van de gewestelijke stemopnemingsbureaus van FOD BUZA worden opgenomen (formulier A/22 BUZA – Kamer met bijlagen).

Het formulier A/24 is het model van proces-verbaal voor de algemene stemopneming, de zetelverdeling en de aanwijzing van de gekozenen en opvolgers.

Indien vergissingen, leemten, onleesbare cijfers in de samenvattende tabellen voorkomen, moet desnoods het proces-verbaal van de stemopnemingsbureaus worden geraadpleegd en, in voorkomend geval, contact genomen worden met de voorzitter van het betrokken kantonhoofdbureau (en desnoods de voorzitters van de stemopnemingsbureaus).

Indien het hoofdbureau aldus zijn toevlucht neemt tot het opnemingsproces-verbaal van een stemopnemingsbureau, dient zulks te worden vermeld in het proces-verbaal, met opgave van de aangevulde of gewijzigde cijfers.

Kan de vastgestelde onregelmatigheid niet weer goed worden gemaakt, dan dient zulks te worden vermeld in het proces-verbaal; niettemin moet het bureau de algemene telling

voleindigen. De Kamer van volksvertegenwoordigers moet de nodige wijzigingen doen aanbrengen.

Het is hierbij nuttig om eveneens het percentage van de blanco en ongeldige stembiljetten te controleren, teneinde na te gaan of dit percentage niet abnormaal hoog ligt in vergelijking met de vorige verkiezingen. Indien het percentage van de blanco en ongeldige stembiljetten abnormaal hoog ligt, wordt aan de desbetreffende voorzitters van de kantonhoofdbureaus gevraagd een aanvullende controle inzake het aantal blanco en ongeldige stembiljetten te doen en te bevestigen waarom dit percentage zo hoog ligt. Bij de voorbije verkiezingen was het gemiddelde van het aantal blanco en ongeldige stembiljetten tussen de 7 à 10 procent van het totaal neergelegde stembiljetten naargelang de soort verkiezing en de kieskring.

Belangrijke opmerkingen :

- a. - Wanneer de Belgische kiezers, die verblijven in het buitenland, opteren voor de persoonlijke stemming of de stemming bij volmacht in de diplomatieke of consulaire beroepsposten (art. 180quinquies en art. 180sexies KWB) wordt de stemopneming van deze stembiljetten georganiseerd door de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken in gewestelijke stemopnemingsbureaus die zich in bepaalde diplomatieke posten in het buitenland bevinden.
- De Koning stelt de lijst op van de diplomatieke of consulaire beroepspos

ten die dienstdoen als gewestelijk stemopnemingsbureau en belast zijn met de verwerking van de stembiljetten van de in de buitenland verblijvende Belgen die gekozen hebben voor de persoonlijke stemming in de diplomatieke of consulaire beroepspos

ten. De Koning wijst de diplomatieke of consulaire beroepspos

ten aan waarvan de stemmen in dit gewestelijke bureau zullen worden verwerkt.

Het gewestelijk stemopnemingsbureau is samengesteld uit een voorzitter, acht bijzitters en een secretaris.

Het gewestelijk stemopnemingsbureau wordt voorgezeten door het hoofd van de diplomatieke of consulaire beroepspos

- Het gewestelijk stemopnemingsbureau wordt voorgezeten door het hoofd van de diplomatieke of consulaire beroepspos

N.B.

De voorzitter van het gewestelijke stemopnemingsbureau maakt ten minste 15 dagen vóór de stemming een bericht (formulier A/24) bekend met vermelding van de plaats voor de ontvangst van getuigen op dinsdag, de 5^e dag vóór de stemming tussen 14 en 16 uur, die worden aangewezen op de dag van de stemming in dit bureau.

Van zodra de stembureaus die gevormd zijn in de diplomatieke of consulaire beroepsposen, gesloten zijn, worden de stembiljetten bezorgd aan het gewestelijke stemopnemingsbureau door de persoon die daartoe aangewezen is door de voorzitter van het stembureau.

De stembiljetten worden bewaard onder gesloten omslag tot het begin van de stemopnemingsverrichtingen.

De stembiljetten moeten bij het gewestelijke stemopnemingsbureau aankomen ten laatste op vrijdag voor de dag waarop de stemming op het grondgebied van het Koninkrijk plaatsvindt.

Met de stembiljetten die buiten de in het vorige lid voorziene termijn toekomen op het gewestelijke stemopnemingsbureau, wordt geen rekening gehouden, en zij worden vernietigd door de voorzitter van het gewestelijke stemopnemingsbureau.

- Het gewestelijke stemopnemingsbureau stelt, voor elk van de kieskringen, wat de verkiezing van de Kamer van volksvertegenwoordigers betreft, een tabel op waarin de resultaten van de telling van de stemmen vermeld worden, in de volgorde en volgens de aanwijzingen van een modeltabel die opgesteld moet worden door de voorzitter van het kieskringhoofdbureau. Een ontwerp van modeltabel (formulier A/22 BUZA – Kamer), dat is opgesteld door FOD BIZA, wordt digitaal toegestuurd aan de voorzitters van de kieskringhoofdbureaus A.

De resultaten van de stemopneming van de stemmen van de in het buitenland verblijvende Belgen worden door de voorzitter van het gewestelijke stemopnemingsbureau, opgestuurd naar hetzij de voorzitter van het kieskringhoofdbureau A. De voorzitter van het speciale stemopnemingsbureau neemt alle nodige maatregelen opdat deze resultaten tijdig bij de voorzitter van het kieskringhoofdbureau toekomen.

- De resultaten van de stemopneming van de stemmen van de in het buitenland verblijvende Belgen die in een diplomatieke of consulaire beroepspositie gestemd hebben, worden opgenomen in het geheel van de stemmen die uitgebracht zijn in de kieskring. Deze resultaten van het gewestelijke stemopnemingsbureau worden opgenomen in de rubriek "Speciaal Kieskanton" van de bijlage bij het formulier A/24(PV Kieskringhoofdbureau - Kamer).
- b. - Wanneer de Belgische kiezers, die verblijven in het buitenland, opteren voor de stemming per briefwisseling (art. 180septies KWB) wordt de stemopneming georganiseerd door het kieskringhoofdbureau (stembiljetten Kamer).
- Op de dag van de verkiezing, bij de sluiting van de stembureaus, laat de voorzitter van het kieskringhoofdbureau tot de opneming van de stembiljetten van de in het buitenland verblijvende Belgen, overgaan door deze stembiljetten te verdelen onder de stemopnemingsbureaus van het kanton waarvan de hoofdplaatsgemeente van de kieskring deel uitmaakt.

Deze stemopnemingsbureaus kunnen pas beginnen met hun verrichtingen nadat de stembiljetten afkomstig van de in het buitenland verblijvende Belgische kiezers gemengd zijn met de stembiljetten uit de Belgische stembureaus.

- Ingeval het kanton in de hoofdplaats volledig elektronisch is, verdeelt de voorzitter van het kieskringhoofdbureau A de stembiljetten die afkomstig zijn van de in het buitenland verblijvende Belgen onder de stemopnemingsbureaus van een ander kanton van deze kieskring.
- In de kieskring Brussel-Hoofdstad, die volledig elektronisch is, vormt de voorzitter van het kieskringhoofdbureau één of meerdere manuele stemopnemingsbureaus, overeenkomstig de bepalingen van het Algemeen kieswetboek.
- *In het kieskanton Sint-Genesius-Rode wordt de stemopneming van deze stembiljetten gedaan door het stemopnemingsbureau aangewezen door de voorzitter van het kantonhoofdbureau van Sint-Genesius-Rode (art. 180septies, § 5, vierde lid KWB).*

N.B.

- **Het kieskringhoofdbureau A dient op de zondag van de stemming, omstreeks 14 uur, aan FOD BIZA digitaal mede te delen hoeveel kiesomslagen met stembiljetten per briefwisseling zij ontvangen hebben en aan welk kieskanton zij deze stembiljetten hebben toegewezen voor de stemopneming. Deze gegevens zijn belangrijk om exacte en volledige uitslagen te kunnen verspreiden tijdens de dag van de stemming en daaropvolgende dagen.**
- **De kieshoofdbureaus krijgen een specifieke onderrichting aangaande de onderscheidene uitvoeringsmaatregelen betreffende de uitoefening van het stemrecht van de Belgen in het buitenland.**

2. Stemcijfer (of kiescijfer) van elke lijst.

212. Het totaal van de stembiljetten waarop een of meerdere geldige stemmen voor een lijst is uitgebracht, onverschillig of het een lijststem dan wel een naamstem is, vormt het stemcijfer van die lijst (art. 166 KWB).

Dit stemcijfer (ook "kiescijfer" genoemd) bekomt men door het totaal te maken van de geldige stembiljetten waarop een stem voor een lijst is uitgebracht. Dit totaal wordt voor elke lijst verkregen door optelling van de geldige stembiljetten voor elke van de vier in artikel 156, § 1, tweede lid bedoelde subcategorieën (zie punt 195).

213. Uw bijzondere aandacht wordt gevestigd op het artikel 178 van het Kieswetboek waarin de procedure beschreven wordt welke dient gevolgd te worden in geval een kandidaat overleden is.

Wanneer een kandidaat vóór de dag van de verkiezing overlijdt, gaat het kieskringhoofdbureau overeenkomstig de artikelen 172 en 173 tewerk, alsof deze kandidaat niet op de lijst gestaan had waarop hij zich kandidaat gesteld had. De overleden kandidaat mag niet gekozen verklaard worden en geen enkele van de

stemmen die uitgebracht zijn ten gunste van de volgorde van voordracht wordt aan hem toegekend. Er wordt echter rekening gehouden met het aantal stembiljetten met naamstemmen die hij behaald heeft. Om zowel het stemcijfer te bepalen van de lijst waarop hij zich kandidaat gesteld had als het aantal stembiljetten die zijn uitgebracht ten gunste van de volgorde van voordracht in het in artikel 173 bedoelde geval.

Wanneer een kandidaat op de dag van de stemming of daarna, maar voor de openbare afkondiging van de verkiezingsuitslagen vermeld in artikel 174 overlijdt, gaat het bureau overeenkomstig de artikelen 172 en 173 tewerk, alsof de betrokkene nog in leven was.

Indien de overleden kandidaat gekozen is, moet de eerste opvolger van dezelfde lijst in zijn plaats zitting hebben.

De eerste opvolger van dezelfde lijst moet ook zitting hebben in de plaats van de gekozen kandidaat die na de openbare afkondiging van de verkiezingsuitslagen vermeld in artikel 174 overlijdt.

3. Verdeling en toekenning van de zetels.

Zetelverdeling in de provinciale kieskringen volgens systeem D'HONDT

a. Kiesdeler en verdeling van de zetels over de lijsten.

214. Door de provincialisering van de kieskringen zijn er geen lijstenverbindingen meer of geen toepassing meer van de "apparentering" bij de zetelverdeling, daar de provincie de enige kieskring vormt.

Voortaan wordt voor de zetelverdeling het systeem D'HONDT in elke kieskring, die samenvalt met de provincie, toegepast zoals vastgelegd in artikel 167 van het Kieswetboek.

Tot de zetelverdeling worden enkel toegestaan de lijsten die minstens 5 % van het algemeen totaal van de geldig uitgedrukte stemmen in de kieskring behaald hebben (art. 165bis KWB).

Opmerking :

De eventuele decimalen, die bekomen worden na bepaling van de kiesdrempel van 5% om toegelaten te worden tot de zetelverdeling, worden afgerond naar de hogere eenheid, ongeacht het feit of zij al dan niet 0,50 bereiken.

Het aantal zetels dat aan elke lijst toekomt, in het systeem D'HONDT, bekomt men door haar stemcijfer te delen door de kiesdeler. De kiesdeler zelf bekomt men door volgende bewerkingen (art. 167 KWB en zie punt 198 tot 201).

b. Aanwijzing van gekozen kandidaten en de opvolgers.

215. Na de verdeling van de zetels onder de lijsten, gaat het bureau over tot de aanduiding van de kandidaten aan wie deze mandaten toegekend zijn (zie punt 202 tot 207).

4. Eindverrichtingen door het kieskringhoofdbureau.

216. Wanneer de uitslagen definitief vastgesteld zijn, wordt het publiek in de zaal toegelaten, en de voorzitter roept de uitslagen af in de orde van het proces-verbaal (formulier A/16 - zie art. 174 KWB).

Deze afroeping geschiedt evenwel zonder vermelding van de cijfers (stemcijfers, kiesdeler, lijststemmen, naamlijsten, enz.).

Aan iedere gekozene wordt een uittreksel uit dit proces-verbaal gezonden (art. 177 KWB - formulier A/17).

De bladen waarop het bureau zijn berekeningen deed, zullen bij het proces-verbaal gevoegd blijven, ten einde het door de Kamer van volksvertegenwoordigers uit te oefenen nazicht te vergemakkelijken.

De voorzitter van het kieskringhoofdbureau A stuurt onverwijld via de digitale weg, door gebruik te maken van de elektronische handtekening die aangebracht wordt door middel van zijn identiteitskaart, het volledige proces-verbaal met de tabellen van zijn bureau naar de griffier van de Kamer van volksvertegenwoordigers (E-mailadres : Verkiezingen@dekamer.be of in het Frans : Elections@lachambre.be) EN naar de Minister van Binnenlandse Zaken.

Een papieren versie van het proces-verbaal, staande de vergadering opgemaakt en ondertekend door de leden van het kieskringhoofdbureau en door de getuigen, de processen-verbaal van de stembureaus en de stemopnemingsbureaus, en de akten van voordracht en de betwiste stembiljetten, worden binnen de vijf dagen opgestuurd naar de griffier van de Kamer van volksvertegenwoordigers (art. 177 KWB).

Opmerking :

Op aanvraag van de voorzitter van het kieskringhoofdbureau A stelt het college van burgemeester en schepenen van de gemeente op het grondgebied waarvan die bureaus zich bevinden hun het personeel en het materieel ter beschikking die zij nodig hebben voor het volbrengen van hun opdracht.

Hetzelfde college bepaalt de vergoeding die door de gemeente aan de aangewezen personen zal worden betaald (art. 164 KWB).

217. Na het afsluiten en digitaal doorsturen van het proces-verbaal verzendt de voorzitter van het hoofdbureau zo spoedig mogelijk en ten laatste binnen vijf dagen de onderstaande documenten aan de griffier van de Kamer van volksvertegenwoordigers (art. 169 en art. 177 KWB).
- a) een dubbel van het proces-verbaal van de algemene stemmentelling inbegrip van de tabellen van de algemene telling van de stemmen voor de verkiezing van de Volksvertegenwoordigers;
  - b) de betwiste biljetten voor de Kamer, verzameld per kanton;
  - c) de voordrachtsakten van de kandidaten;
  - d) de tabellen met de uitslagen van de stemopneming;
  - e) de processen-verbaal van de stem- en stemopnemingsbureaus, gegroepeerd per kieskanton.

De documenten a) tot e) worden steeds door de voorzitter van het kieskringhoofdbureau naar de griffier van de Kamer gestuurd.

Belangrijk: voor de overdracht van de documenten zie punt 258

218. Luidens het nieuwe artikel 94ter van het Kieswetboek maken de voorzitters van de hoofdbureaus van de kieskring, ieder wat hem betreft, een verslag op van de uitgaven die de kandidaten en de politieke partijen voor verkiezingspropaganda hebben gedaan, alsmede over de herkomst van de geldmiddelen die zij daartoe hebben aangewend.

Bij het opmaken van hun verslag kunnen de voorzitters alle inlichtingen en nadere aanvullingen opvragen die daartoe noodzakelijk zijn.

De verslagen moeten binnen vijfenzeventig dagen na de datum van de verkiezingen in vier exemplaren opgemaakt worden. Twee exemplaren worden door de voorzitter van het hoofdbureau bewaard en twee exemplaren worden bij de voorzitters van de Controlecommissie van het Parlement neergelegd. Het verslag wordt opgesteld op daartoe bestemde formulieren die door de Minister van Binnenlandse Zaken ter beschikking worden gesteld.

Het verslag vermeldt :

- de partijen en de kandidaten die aan de verkiezingen hebben deelgenomen;
- de door hen verrichte verkiezingsuitgaven;
- de door hen gepleegde inbreuken op de aangifteplicht, als bedoeld in respectievelijk artikel 6 van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale Kamers, de financiering en de open boekhouding, en artikel 116, § 6 van het Kieswetboek;
- de inbreuken op de artikelen 2 en 5, § 1, van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezing van de federale Kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen, die blijken uit de door hen ingediende aangiften.

De aangiften worden als bijlage bij het verslag gevoegd.

Een exemplaar van het verslag wordt vanaf de vijfenzeventigste dag na de verkiezing ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg gedurende vijftien dagen ter inzage gelegd van alle kiesgerechtigden op vertoon van hun oproepingsbrief voor de verkiezingen. De kiesgerechtigden kunnen binnen die termijn van 15 dagen schriftelijk hun opmerkingen formuleren.

De verslagen en de opmerkingen van de kandidaten en kiesgerechtigden worden vervolgens door de voorzitters, in twee exemplaren, aan de Controlecommissie toegezonden.

- C. *Verrichtingen door het kieskringhoofdbureau B voor het Vlaams Parlement en door het kieskringhoofdbureau B en het provinciaal centraal bureau voor het Waals Parlement.*

Belangrijke opmerkingen :

- Door de provincialisering van de kieskringen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, zijn er **geen** lijstenverbindingen meer of **geen** toepassing meer van de apparentering bij de zetelverdeling, daar de provincie de enige kieskring vormt.
- Bij de verkiezing van het Waals Parlement is de apparentering wel behouden in de provincies Henegouwen, Luik en Namen waar er meerdere kieskringen per provincie zijn (in tegenstelling tot de provincie Waals-Brabant en Luxemburg).
- Bij de provinciale kieskringen geschiedt de enige zetelverdeling, volgens het systeem D'HONDT, op het niveau van het kieskringhoofdbureau, dat tevens de aanwijzing van de gekozenen en de opvolgers doet.
Bij de provincies met apparentering geschiedt de eerste zetelverdeling op het niveau van het kieskringhoofdbureau en de aanvullende zetelverdeling op het niveau van het provinciaal centraal bureau (= het kieskringhoofdbureau in de provinciehoofdplaats), dat tevens de aanwijzing van de gekozenen en de opvolgers doet.

1. Algemene stemmentelling.

219. Ik vestig vooraf uw aandacht op het tijdstip waarop de algemene stemopneming en de provinciale verdeling der zetels moeten geschieden.

1° Luidens artikel 161, voorlaatste lid van het Kieswetboek (art. 23, § 1 WFS) verstuurt de voorzitter van het kantonhoofdbureau B onverwijld via digitale weg, door gebruik te maken van de elektronische handtekening die aangebracht wordt door middel van zijn identiteitskaart, het proces-verbaal van zijn bureau, dat een samenvattende tabel bevat, naar de voorzitter van het kieskringhoofdbureau (bijlage bij formulier D/25, D/25-Mx of ACD/17bis). De dubbels van de stemopnemingstabellen en een papieren versie van het proces-verbaal van de verkiezing, dat een samenvattende tabel bevat, worden ook verstuurd naar de voorzitter van het kieskringhoofdbureau B.

2° Artikel 170 Kieswetboek (art. 29sexies, § 1 BWFS) schrijft voor dat het provinciaal centraal bureau vanaf de maandag na de stemming, op het door zijn voorzitter bepaalde uur, vergadert.

Algemeen kan worden gesteld dat de algemene stemmentelling en de aanwijzing van de gekozenen en opvolgers worden geregeld door de artikelen 22, § 3 tot 26 van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale Staatsstructuur (WFS) en door de artikelen 29 tot 29undecies van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen (BWFS).

Voor het bepalen van het vergaderingsuur van zijn bureau houdt deze rekening met de tijd, waarop dit bureau zetelende als kieskringhoofdbureau zijn werkzaamheden zal beëindigd hebben en, anderzijds, met het vermoedelijk uur waarop de processen-verbaal van de hoofdbureaus uit de andere kieskringen zullen toekomen. De verrichtingen van het provinciaal centraal bureau worden, in voorkomend geval, de dinsdagmorgen voortgezet.

220. De totalen van de kantonhoofdbureaus B worden per kanton overgebracht in de samenvatting, waarin ze voor de ganse kieskring worden opgeteld (bijlage bij formulier D/26).

Indien vergissingen, leemten, onleesbare cijfers in de samenvattende tabellen voorkomen, moet desnoods het proces-verbaal van de stemopnemingsbureaus worden geraadpleegd en, in voorkomend geval, contact genomen worden met de voorzitter van de betrokken bureaus.

Indien het hoofdbureau aldus zijn toevlucht neemt tot het opnemingsproces-verbaal, dient zulks te worden vermeld in het proces-verbaal, met opgave van de aangevulde of gewijzigde cijfers.

Kan de vastgestelde onregelmatigheid niet weer goed worden gemaakt, dan dient zulks te worden vermeld in het proces-verbaal; niettemin moet het bureau de algemene telling voleindigen. De desbetreffende assemblee moet de nodige wijzigingen doen aanbrengen.

Voor de algemene stemmentelling en het stemcijfer verwijs ik naast de bepalingen van het Kieswetboek naar de artikelen 22, § 3 en 26 WFS, alsook 29bis BWFS.

2. Stemcijfer van elke lijst.

221. Het totaal van de stembiljetten waarop een geldige stem voor een lijst is uitgebracht, onverschillig of het een lijststem dan wel een naamstem is, vormt het stemcijfer (ook kiescijfer genoemd) van die lijst (art. 166 KWB – art. 29bis BWFS - zie ook punt 195 hiervoor).

222. Uw bijzondere aandacht wordt gevestigd op het artikel 178 van het Kieswetboek waarin de procedure beschreven wordt welke dient gevolgd te worden in geval een kandidaat overleden is.

Wanneer een kandidaat vóór de dag van de verkiezing overlijdt, gaat het arrondissementshoofdbureau overeenkomstig de artikelen 172 en 173 tewerk, alsof deze kandidaat niet op de lijst gestaan had waarop hij zich kandidaat gesteld had. De overleden kandidaat mag niet gekozen verklaard worden en geen enkele van de stemmen die uitgebracht zijn ten gunste van de volgorde van voordracht wordt aan hem toegekend. Er wordt echter rekening gehouden met het aantal naamstemmen die hij behaald heeft. Om zowel het kiescijfer te bepalen van de lijst waarop hij zich kandidaat gesteld had als het aantal stemmen die zijn uitgebracht ten gunste van de volgorde van voordracht in het in artikel 173 bedoelde geval.

167/205

Wanneer een kandidaat op de dag van de stemming of daarna, maar voor de openbare afkondiging van de verkiezingsuitslagen vermeld in artikel 174 overlijdt, gaat het bureau overeenkomstig de artikelen 172 en 173 tewerk, alsof de betrokkene nog in leven was.

Indien hij tot titularis gekozen is, moet de eerste opvolger van dezelfde lijst in zijn plaats zitting hebben.

De eerste opvolger van dezelfde lijst moet ook zitting hebben in de plaats van de gekozen kandidaat die na de openbare afkondiging van de verkiezingsuitslagen vermeld in artikel 174 overlijdt.

3. Verdeling en toekenning van de zetels.

I. Indien geen lijstenverbindingen bestaan in de kieskringen (VLAAMS PARLEMENT EN KIESKRING WAALS-BRABANT EN LUXEMBURG)

a. Kiesdeler en verdeling van de zetels over de lijsten.

223. In de provinciale kieskringen Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, alsmede de kieskring Nijvel en Arden-Marche-en-Famenne-Neufchâteau-Virton (Waals Parlement) zijn er geen lijstenverbindingen daar in deze provincies slechts 1 kieskring is.

Het aantal zetels dat aan elke lijst toekomt, bekomt men door haar stemcijfer door de kiesdeler te delen. (art. 167 KWB - zie de art. 29ter en 29quater BWFS).

Voortaan wordt in de provinciale kieskringen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, alsmede in de kieskring Nijvel (Waals Parlement) het **stelsel D'HONDT** toegepast.

224. **Tot de zetelverdeling worden enkel toegestaan de lijsten die minstens 5 % van het algemeen totaal van de geldig uitgebrachte stemmen in de kieskring behaald hebben (kiesdrempel van 5% - 29ter BWFS).**

Voor de regeling van de kiesdeler en de zetelverdeling, kan worden verwezen naar de punten 198 tot 201 hierboven en het formulier D/26 (Proces-verbaal van het kieskringhoofdbureau).

Opmerking :

De eventuele decimalen, die bekomen worden na bepaling van de kiesdrempel van 5% om toegelaten te worden tot de zetelverdeling, worden afgerond naar de hogere eenheid, ongeacht het feit of zij al dan niet 0,50 bereiken.

b. Aanwijzing van de tot titularis of opvolger gekozen kandidaten.

225. Hier kan worden verwezen naar de punten 202 tot 207 hierboven en het formulier D/26, alsook de artikelen 29octies tot 29undecies BWFS.

II. Wanneer er lijstenverbindingen bestaan in de kieskringen (Waals PARLEMENT).

N.B. : De onderstaande bepalingen zijn van toepassing voor alle kieskringen in de provincies Hengouwen, Luik en Namen (niet provincie Waals-Brabant en Luxemburg) bij de verkiezing van het Waals Parlement. Zie de artikelen 29quinquies tot 29septies BWFS.

a. Zetelverdeling op het niveau van de kieskring door het kieskringhoofdbureau B:

226. Het hoofdbureau van de kieskring stelt de kiesdeler vast, door het totaal aantal geldige stemmen te delen door het aantal in de kieskring te begeven mandaten.

Het stelt het kiesquotiënt van elke lijst vast, door haar stemcijfer te delen door de kiesdeler. Dit quotiënt geeft door het cijfer van zijn eenheden, het aantal zetels dat aan de lijst onmiddellijk is toegekend.

Tot de zetelverdeling worden enkel toegestaan de lijsten die minstens 5 % van het algemeen totaal van de geldig uitgebrachte stemmen in de kieskring behaald hebben (kiesdrempel van 5 % - art. 29quinquies BWFS).

Opmerking :

De eventuele decimalen, die bekomen worden na bepaling van de kiesdrempel van 5% om toegelaten te worden tot de zetelverdeling, worden afgerond naar de hogere eenheid, ongeacht het feit of zij al dan niet 0,50 bereiken.

Het bureau moet er zich niet om bekommeren te weten of het aantal van die zetels groter is dan dit van de kandidaten van de lijst; enkel het provinciaal centraal bureau moet zulks vaststellen.

De breuk bedoeld in artikel 29quinquies, vierde lid BWFS dient slechts om de kieskringen te bepalen waar de lijst de zetels zal bekomen die haar door de bijkomende verdeling zullen toegekend worden.

227. Daarom deelt het bureau het kiesquotiënt van elke lijst door het getal van haar eenheden (getal onmiddellijk aan de lijst toegekende zetels) verhoogd met een eenheid. Aldus bekomt het de lokale breuk van elk van de lijsten die verklaard hebben zich te verbinden.

Uw aandacht wordt erop gevestigd dat bij de aanwijzing van de kieskringen waaraan de te verdelen aanvullende zetels toevallen (cfr. art. 29septies BWFS: die aanwijzing geschiedt door het provinciaal bureau), het kan voorkomen dat een groep een tweede aanvullende zetel toegewezen krijgt in een zelfde kieskring, hetzij omdat op het ogenblik dat betrokken zetel moest worden toegewezen de andere kieskringen van de provincie reeds het volle aantal zetels die hun toekomen, heeft verkregen in de aanvullende verdeling, hetzij omdat de breuk voorkomende uit de deling van het kiesquotiënt door het aantal van zijn eenheden verhoogd met twee eenheden in die kieskring hoger is dan de breuk welke de groep bekomt in de andere kieskringen welke nog in dienstige orde komen voor de aanvullende verdeling, wanneer men het kiesquotiënt deelt door het aantal van zijn eenheden verhoogd met één eenheid.

Zoals navolgend voorbeeld aantoont moet het bureau derhalve voor elke lijst systematisch de lokale breuken berekenen : de eerste wordt bekomen, zoals tevoren vermeld, door deling van het kiesquotiënt door het aantal van zijn eenheden (dat overeenstemt met het aantal onmiddellijk bekomen zetels vermeerderd met één eenheid en de tweede door deling aan hetzelfde quotiënt door het aantal van zijn eenheden vermeerderd met twee eenheden.

Al deze cijfers staan in het proces-verbaal.

228. Het publiek wordt in de zaal toegelaten en de voorzitter roept de uitslag af.

Het proces-verbaal wordt afgesloten en de verschillende stukken van de verkiezing worden doorgezonden zoals aangegeven in formulier E/26.

Het provinciaal centraal bureau dient over te gaan tot de bijkomende verdeling der zetels, tot het bepalen van de kieskringen in dewelke de verschillende lijsten deze zetels zullen bekomen en tot het aanduiden van de verkozen kandidaten (art. 29undecies BWFS).

b. Zetelverdeling op het niveau van de provincie door het Provinciaal Centraal Bureau.

229. Het bureau bepaalt door samentelling van de eenheden van de door de kieskringhoofdbureaus vastgestelde quotiënten hoeveel zetels de verschillende lijstengroepen en de alleenstaande lijsten voor de gehele provincie reeds hebben verkregen en hoeveel zetels aanvullenderwijs te verdelen zijn (zie formulier E/27).

230. Tot die aanvullende verdeling laat het alle lijstengroepen toe, behalve die welke in geen enkele kieskring van de provincie een stemcijfer hebben verkregen dat ten minste gelijk is aan **zesenzestig ten honderd van de kiesdeler**, vastgesteld in elke kieskring. Het laat eveneens tot die verdeling toe de alleenstaande lijsten die dit procent hebben bereikt.

231. **Bovendien mogen enkel de verbonden lijsten, waarvan het gecumuleerde stemcijfer van alle kieskringen in de provincie minstens 5 % bedraagt van het algemeen totaal van de geldig uitgebrachte stemmen in de hele provincie, worden toegelaten tot de zetelverdeling op het niveau van de provincie (provinciale kiesdrempel van 5 % - art. 29sexies BWFS)**

Dus 2 voorwaarden zijn te vervullen voor de aanvullende zetelverdeling op provinciaal niveau : provinciaal stemcijfer boven de provinciale kiesdrempel van 5 % en in minstens in 1 kieskring van de provincie een stemcijfer hebben behaald dat gelijk is aan 66 ten honderd van de kiesdeler.

232. Het bureau deelt de stemcijfers van de lijstengroepen achtereenvolgens door 1, 2, 3, enzovoort, indien de lijst nog geen enkele zetel definitief heeft verkregen; door 2, 3, 4, enzovoort, indien zij slechts één zetel heeft verkregen; door 3, 4, 5, enzovoort, indien zij reeds twee zetels heeft verkregen en zo vervolgens, in dien voege dat bij de eerste deling telkens gedeeld wordt door een cijfer gelijk aan het totaal van de zetels dat de groep of de lijst zou verkrijgen indien de eerste van de nog beschikbare zetels haar toegekend werd.

Het bureau rangschikt de quotiënten in de volgorde van hun belangrijkheid totdat een aantal quotiënten gelijk aan het aantal aanvullend te verdelen zetels is bereikt; elk in aanmerking komend quotiënt brengt de toekenning mee van een aanvullende zetel aan de betrokken groep of lijst.

Het provinciaal centraal bureau wijst vervolgens de kieskringen aan waar de verbonden lijsten de hun toekomende aanvullende zetel of zetels zullen verkrijgen (art. 29septies BWFS).

Voor de alleenstaande lijsten is de aanwijzing volkomen duidelijk en heeft de toekenning het eerst plaats, en wel te beginnen met de lijsten die de hoogste in aanmerking komende quotiënten hebben.

Voor de verbonden lijsten geschiedt de aanwijzing als volgt.

De volgorde van de belangrijkheid van de hierboven bedoelde quotiënten bepaalt de orde waarin elke groep achtereenvolgens aan de beurt komt om de nog toe te kennen zetel te bezetten.

Samen met elke groep komt aan de beurt de kieskring waar de groep een zetel verkrijgt.

Te dien einde schrijft het provinciaal centraal bureau onder elkaar, in evenveel kolommen als er groepen voor de verdeling aan de beurt komen, de breuken voor zeteltoewijzing vermeld in het proces-verbaal van elke kieskring; het rangschikt ze in de volgorde van hun belangrijkheid zodat de breuk die de eenheid het dichtst benadert eerst komt en vermeldt tegenover elke breuk de naam van de kieskring waarop zij betrekking heeft.

De groep waaraan de eerste zetel bij de aanvullende toekenning van de mandaten toekomt, verkrijgt hem in de kieskring die bovenaan staat in de aan die groep toegewezen kolom, en zo vervolgens. Heeft de aan de beurt komende kieskring het volle aantal zetels reeds verkregen, dan gaat de zetel die de aan de beurt komende groep toekomt, naar de kieskring die onmiddellijk volgt in dezelfde kolom, en in voorkomend geval naar de daarop volgende kieskring.

Zijn alle zetels reeds toegekend in de kieskringen waar de groep kandidaten heeft, dan kan de aanvullende zetel haar niet worden toegekend en wordt het mandaat dat nog openstaat in de kieskring waar de groep geen kandidaten heeft, aan een andere lijst toegekend overeenkomstig het volgende lid.

Wanneer, nadat de lijsten aan de beurt gekomen zijn en de kieskringen aangewezen zijn, bevonden wordt dat in een kieskring een lijst meer zetels verkrijgt dan zij er kandidaten telt, voegt het provinciaal centraal bureau de niet toegekende zetels bij die welke aan de overige lijsten in dezelfde kieskring toekomen, en zet te dien einde de in artikel 29septies BWFS omschreven bewerkingen voort; ieder nieuw quotiënt brengt toekenning mee van een zetel aan de betrokken groep of lijst die een toereikend aantal kandidaten telt in de kieskring.

233. Wanneer men als voorbeeld neemt een verkiezing in een provincie bestaande uit drie kieskringen waar onderscheidenlijk 21, 6 en 4 vertegenwoordigers gekozen worden, zal het provinciaal centraal bureau van het hoofdbureau van elk der drie kieskringen volgende tabellen ontvangen.

4. Kieskring X

21 zetels - Kiesdeler : 28.094

Nummers van de lijsten en letter van de groep waartoe de lijst behoort	Stem- cijfers	Kies- quotienten	Aantal onmiddel- lijk verkregen zetels	Lokale breuken
1 (A)	238.304	8,482	8	0,942-0,848
2 (B)	160.510	5,713	5	0,952-0,816
3 (C)	50.602	1,801	1	0,901-0,600
4 (D)	102.406	3,645	3	0,911-0,729
5	9.008	0,321	-	-
6	27.001	0,961	-	-
7 (E)	2.148	0,076	-	-
Totalen	589.979		17	

De kiesdrempel van 5 % in de kieskring $X : 589.979 \times 5 = \underline{29.499}$

100

De lijsten 5, 6 en de lijstengroep E nemen niet deel aan de zetelverdeling in de kieskring.

Kieskring Y

6 zetels - Kiesdeler : 28.767

Nummers van de lijsten en letter van de groep waartoe de lijst behoort	Stemcijfers	Kiesquotiënten	Aantal onmiddellijk verkregen zetels	Lokale breuken
1 (A)	80.502	2,798	2	0,933-0,700
2 (B)	22.402	0,779	-	0,779-0,389
3 (C)	12.633	0,439	-	0,439-0,220
4 (D)	46.206	1,606	1	0,803-0,535
5	4.022	0,140	-	-
7 (E)	6.838	0,238	-	-
Totalen	172.603		3	

De kiesdrempel van 5 % in de kieskring Y : $\frac{172.603 \times 5}{100} = \underline{8.630}$

100

De lijst 5 en lijstengroep E nemen niet deel aan de zetelverdeling in de kieskring.

Kieskring Z

4 zetels - Kiesdeler : 36.400

Nummers van de lijsten en letter van de groep waartoe de lijst behoort	Stemcijfers	Kiesquotiënten	Aantal onmiddellijk verkregen zetels	Lokale breuken
1 (A)	45.497	1,250	1	0,625-0,417
2 (B)	61.259	1,683	1	0,841-0,561
3 (C)	4.105	0,113	-	0,113-0,056
4 (D)	34.740	0,954	-	0,954-0,477
Totalen	145.601		2	

De kiesdrempel van 5 % in de kieskring Z : $\frac{145.601 \times 5}{100} = \underline{7.280}$

100

De lijstengroep C neemt niet deel aan de zetelverdeling in de kieskring.

234. De provinciale kiesdrempel voor de aanvullende zetelverdeling :
 $\frac{908.183 (589.979 + 172.603 + 145.601) \times 5}{100} = \underline{45.409}$

	Groep A	Groep B	Groep C	Groep D	Groep E	Lijst 5 (Kieskr. X)	Lijst 6 (Kieskr. X)	Lijst 5 (Kieskr. Y)
Totaal kiescijfer	364.303	244.171	67.340	183.352	8.986	9.008	27.001	4.022

De lijsten 5 en 6 in de kieskring X, de lijst 5 in de kieskring Y en de lijstengroep E in de kieskringen X en Y behalen niet de provinciale kiesdrempel van 5 % en worden uitgesloten van de aanvullende provinciale zetelverdeling. De tweede voorwaarde om deel te nemen aan de aanvullende zetelverdeling (stemcijfer in minstens 1 kieskring van de provincie gelijk aan 66 ten honderd van de kiesdeler in een kieskring) dient derhalve niet verder te worden onderzocht voor deze groep en deze 3 lijsten.

	Groep A	Groep B	Groep C	Groep D
Kieskring X 66% van de kiesdeler : $28.094 \times 66/100 =$ 18.542	<u>238.034</u>	<u>160.510</u>	<u>50.602</u>	<u>102.406</u>
Kieskring Y 66% van de kiesdeler : $28.767 \times 66/100 =$ 18.986	<u>80.502</u>	<u>22.402</u>	12.633	<u>46.206</u>
Kieskring Z 66% van de kiesdeler I : $36.400 \times 66/100 =$ 24.024	<u>45.497</u>	<u>61.259</u>	4.105	<u>34.740</u>

De groepen A, B, C en D bereiken allemaal in minstens één kieskring 66% van de kiesdeler van deze kieskring. Ze mogen dus deelnemen aan de bijkomende zetelverdeling.

Voor de andere lijsten toegelaten tot de aanvullende verdeling

TABEL I - Stemcijfers en kiesquotiënten

Kieskringen	Groepen van de tot de verdeling toegelaten verbonden lijsten												Aantal zetels verkregen bij de 1e verdeling	Nog toe te kennen zetels
	GROEP A			GROEP B			GROEP C			GROEP D				
	Groep vormende lijsten	stem-cijfers	Kiesquotiënten	Groep vormende lijsten	Stem-cijfers	Kiesquotiënten	Groep vormende lijsten	Stem-cijfers	Kiesquotiënten	Groep vormende lijsten	Stem-cijfers	Kiesquotiënten		
Kieskring X	Lijst 1	238.304	8,482	lijst 2	160.510	5,713	lijst 3	50.602	1,801	lijst 4	102.406	3,645	17	
Kieskring Y	Lijst 1	80.502	2,798	lijst 2	22.402	0,779	lijst 3	12.633	0,439	lijst 4	46.206	1,606	3	
Kieskring Z	Lijst 1	45.497	1,250	lijst 2	61.259	1,683	lijst 3	4.105	0,113	lijst 4	34.740	0,954	2	
T O T A L E N	Provinciaal stemcijfer													
	Aantal reeds gekomen zetels (totaal eenheden der kiesquotiënten zonder rekening te houden met de breuken)	-	364.303	-	-	244.171	-	-	67.340	-	-	183.352	-	
		-	-	11	-	-	6	-	-	1	-	-	4	

Werden bij de eerste verdeling toegekend :

- 11 zetels aan groep A.
- 6 zetels aan groep B.
- 1 zetel aan groep C.
- 4 zetels aan groep D

Totaal - 22 op 31.

Er blijven nog 9 zetels toe te kennen, waarvan 4 in de kieskring X, 3 in de kieskring Y en 2 in de kieskring Z.

Het bureau neemt deze cijfers op in de samenvattingstabel IV van het formulier E/27 (zie verder onder punt 236) welke het voor zich houdt om ze aan te vullen (of te wijzigen) naar gelang van de verrichtingen.

235. De provinciale stemcijfers van de groepen, die tabel I geeft, dienen om te bepalen hoe de nog te verdelen zetels toegekend worden.

Te dien einde schrijft het provinciaal centraal bureau deze cijfers in een tabel II, overeenkomstig met het hiernagegeven model; het deelt ze achtereenvolgens door het getal aan de groep reeds toegekende zetels, vermeerderd met één eenheid en rangschikt de quotiënten naar orde van grootte tot beloop van een aantal quotiënten gelijk aan dat van de toe te kennen mandaten, d.i. in dat geval 9.

TABEL II. - Algemene nuttige quotiënten voor de bijkomende verdeling van de zetels

	GROEP A	GROEP B	GROEP C	GROEP D
Stemcijfers	364.303	244.171	67.340	183.352
(Aantal reeds verkregen zetels)	(11)	(6)	(1)	(4)
Nuttige quotiënten				
bekomen door het (+1) delen van het stemcijfer door	(12) 30.358 VI	(7) 34.881 II	(2) 33.670 III	(5) 36.670 I
het aantal reeds verkregen zetels (+2)	(13) 28.023 VII	(8) 30.521 V	(3) 22.446	(6) 30.558 IV
plus 1, 2, 3, 4, enz. (+3)	(14) 26.021	(9) 27.130 VIII		(7) 26.193 IX

N.B.- De quotiënten dewelke de toekenning van een zetel bepalen, worden gerangschikt als volgt :

1) 36.670 (groep D); 2) 34.881 (groep B); 3) 33.670 (groep C); 4) 30.558 (groep D); 5) 30.521 (groep B); 6) 30.358 (groep A); 7) 28.023 (groep A); 8) 27.130 (groep B); 9) 26.193 (groep D).

De negen overblijvende zetels komen toe : de 1^e, de 4^e en de 9^e aan groep D; de 2^e, de 5^e en de 8^e aan groep B; de 3^e aan groep C, en de 6^e en de 7^e aan groep A.

Het bureau gaat na in welke kieskringen elke groep de haar toegekende zetels bekomen zal.

Het schrijft, in tabel III, de lokale breuken van de lijsten, die de groepen A, B, C en D uitmaken, naar hun belangrijkheid en met opgave van de kieskringen (voor de eigenlijke rangschikking moet slechts rekening worden gehouden met de eerste lokale breuk).

TABEL III. - Lokale breuken

GROEP A		GROEP B		GROEP C		GROEP D	
Lokale breuken	Kieskring	Lokale breuken	Kieskring	Lokale breuken	Kieskring	Lokale breuken	Kieskring
0,942-0,848	X	0,952-0,816	X	0,901-0,600	X	0,954-0,477	Z
0,933-0,700	Y	0,841-0,561	Z	0,439-0,220	Y	0,911-0,729	X
0,625-0,417	Z	0,779-0,389	Y	0,113-0,056	Z	0,803-0,535	Y

De negen overblijvende zetels worden als volgend toegekend :

Groep D bekomt de 1e zetel in de kieskring Z, waar zij de sterkste lokale breuk heeft (0,954).

Groep B bekomt de 2e zetel in de kieskring X, waar haar lokale breuk de belangrijkste is (0,952). De 5e zetel kan haar toegekend worden in de kieskring Z, waar zij na de toekenning van de 4e zetel de sterkste lokale breuk heeft (0,841).

De 4e zetel komt toe aan de groep D in de kieskring X, (0,911) enz.

Naarmate van deze verrichtingen, vult het bureau tabel IV aan, door aanduiding, voor elke groep of alleenstaande lijst of per kieskring, van de toegekende bijkomende zetels, en totaliseert vervolgens die cijfers.

Opmerking :

De wet voorziet sommige gevallen waarin één of meer zetels niet kunnen toegekend worden aan de lijst of groep die er aanspraak zou kunnen op maken in een bepaalde kieskring, zij regelt de toekenning ervan ten gunste van de groep in een andere kieskring of ten gunste van andere lijsten in dezelfde kieskring.

Aldus, zo in de kieskring Y de lijst nr. 1 die vier zetels bekam, slechts drie kandidaten telde, zou de vierde zetel die haar niet kan toegewezen worden in die kieskring moeten toegekend worden in een andere kieskring waar de verbinding waarvan zij deel uitmaakt eveneens kandidaten heeft voorgedragen.

Daar evenwel in de twee andere kieskringen alle zetels reeds verdeeld zijn, zal de zetel in kwestie overgaan aan de lijst nr. 4 wegens haar grootste quotiënt, zegge 26.193.

Zo dezelfde lijst nr. 1 slechts één kandidaat telde, zouden de twee andere te verdelen zetels op dezelfde manier toegewezen worden aan de andere lijsten van de kieskring, door het afpunten van de nuttige quotiënten in de orde van hun belangrijkheid voort te zetten. Die zetels zouden toekomen aan de lijsten 2 en 4 wegens respectievelijk hun 10e en 8e quotiënt te weten : 24.417 (10e quotiënt van de lijst 2) en 22.919 (8e quotiënt van de lijst 4).

236. **TABEL IV (samenvatting) - Toegekende zetels**

Kieskringen	Aantal zetels			Aantal bij de eerste verdeling reeds verkregen zetels N.B. Achter het teken + duidt men het aantal zetels aan door de bijkomende verdeling toegekend en men telt op (2).			
	Totaal	Reeds verworven	Nog toe te kennen (1)	GROEP A	GROEP B	GROEP C	GROEP D
X	21	17	IIII	(lijst 1) 8 + =	(lijst 2) 5 + =	(lijst 3) 1 + =	(lijst 4) 3 + =
Y	6	3	III	(lijst 1) 2 + =	(lijst 2) 0 + =	(lijst 3) 0 + =	(lijst 4) 1 + =
Z	4	2	II	(lijst 1) 1 + =	(lijst 2) 1 + =	(lijst 3) 0 + =	(lijst 4) 0 + =
Totalen (de provincie)	31	22	IX	11 + =	6 + =	1 + =	4 + =

- (1) Aan te geven met een verticale streep per eenheid : naarmate de bijkomende zetels toegekend worden schrapt men één per één.
- (2) Indien, bij de eerste verdeling, een lijst meer zetels bekomen heeft dan zij kandidaten telt, wordt het teken + vervangen door het teken - . Indien dit overschot enkel uit de bijkomende verdeling voortspuit, bepaalt men zich tot het doorschrappen van de overtollige eenheid achter het teken +.

Klaarheidshalve worden de uitkomsten van de hierboven uiteengezette verrichtingen in de hieronderstaande samenvattingstabel IV hernomen :

Kies-kring	Getal toe te kennen zetels	Getal geldige stembiljetten	Kiesdeler	Groep A lijst 1		Groep B lijst 2		Groep C lijst 3		Groep D lijst 4		Aantal zetels bij de eerste verdeling toegekend	Aantal nog te verdelen zetels	Totaal aantal toe te kennen zetels
				Stemcijfers	Kiesquotienten	Stemcijfers	Kiesquotienten	Stemcijfers	Kiesquotienten	Stemcijfers	Kiesquotienten			
X	21	589.979	28.094	238.304	8,482	160.510	5,713	50.602	1,801	102.406	3,645	17	4	21
Y	6	172.603	28.767	80.502	2,798	22.402	0,779	12.633	0,439	46.206	1,606	3	3	6
Z	4	145.604	36.400	45.497	1,250	61.259	1,683	4.105	0,113	34.740	0,954	2	2	4
Provinciale stemcijfers				364.303		244.171		67.340		183.362		22	9	31
Aantal zetels bij de eerste verdeling verkregen					11		6		1		4			
Provinciale Kiesquotiënten.....				30.358 VI 28.023 VII 26.021		34.881 II 30.521 V 27.130 VIII 24.417		33.670 III 22.446		36.670 I 30.558 IV 26193 IX 22.919				
Lokale breuken														
X .....(4 zetels).....				0,942 - VI		0,952 II		0,901 III		0,911 IV				
Y .....(3 zetels).....				0,933 VII		0,779 VIII		0,439		0,535 IX				
Z .....(2 zetels).....				0,625		0,841 V		0,113		0,954 I				
Toekenning der zetels											Totaal toe te kennen zetels			
X.....				8 + 1 = 9		5 + 1 = 6		1 + 1 = 2		3 + 1 = 4		21		
Y.....				2 + 1 = 3		0 + 1 = 1		0 + 0 = 0		1 + 1 = 2		6		
Z.....				1 + 0 = 1		1 + 1 = 2		0 + 0 = 0		0 + 1 = 1		4		
				-----		-----		-----		-----		-----		
				11 + 2 = 13		6 + 3 = 9		1 + 1 = 2		4 + 3 = 7		31		

5. Aanwijzing van de gekozen titularissen en van de opvolgers.

Zie de punten 202 tot 207 hiervoor en de art. 29octies tot 29undecies BWFS.

237. De aanduiding van de gekozenen en van de opvolgers geschiedt op vergelijkbare wijze, ongeacht of er lijstenverbinding was of niet. Nochtans, indien er geen lijstenverbinding bestaat, is het het hoofdbureau van de kieskring dat overgaat tot de opstelling en de afroeping van de gekozenen, terwijl in de kieskringen waar de lijsten verbonden zijn, die verrichtingen door het provinciaal centraal bureau gedaan worden. Zo ook ongeacht of er al dan niet lijstenverbinding is geweest is het een aan iedere lijst eigen verkiezingscijfer dat tot maatstaf voor de overdracht dient. Dit cijfer wordt dus bekomen door het stemcijfer van de lijst te delen door het aantal zetels dat haar bepaald is toegekend, vermeerderd met een eenheid. Hoe klein de breuk ook zij toch wordt ze altijd naar boven afgerond (zie ook de art. 29octies tot 29nonies¹ BWFS en formulier D/26 of E/27)

238. Wanneer de uitslagen definitief vastgesteld zijn, wordt het publiek in de zaal toegelaten, en de voorzitter roept de uitslagen af in de orde van het proces-verbaal (formulier D/26 of E/27 – zie art. 174 en art; 176 KWB en art. 29decies BWFS).

Deze afroeping geschiedt evenwel zonder vermelding van de cijfers (stemcijfer, kiesdeler, lijststemmen, naamlijsten, enz..).

Aan iedere gekozene wordt een uittreksel uit dit proces-verbaal gezonden (formulier D/28 of E/29).

De bladen waarop het bureau zijn berekeningen deed, zullen bij het proces-verbaal gevoegd blijven, ten einde het door de desbetreffende assemblee uit te oefenen nazicht te vergemakkelijken.

Opmerking:

- Op aanvraag van de voorzitter van het kieskringhoofdbureau B stelt het college van burgemeester en schepenen van de gemeente op het grondgebied waarvan die bureaus zich bevinden hun het personeel en het materieel ter beschikking die zij nodig hebben voor het volbrengen van hun opdracht.

Hetzelfde college bepaalt de vergoeding die door de gemeente aan de aangewezen personen zal worden betaald (art. 164 KWB).

6. Verrichtingen na de algemene telling van de stemmen en de verdeling van de zetels.

239. Door het hoofdbureau moet na de afkondiging van de algemene telling van de stemmen en de verdeling van de zetels de volgende eindverrichtingen worden vervuld.

De voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring verstuurt onverwijld via digitale weg, door gebruik te maken van de elektronische handtekening die aangebracht wordt door middel van zijn identiteitskaart, het proces-verbaal van zijn bureau, dat een samenvattende tabel bevat, naar de Minister van Binnenlandse Zaken en, naar gelang van het geval, naar de Voorzitter van de Vlaamse Regering of naar de Voorzitter van de Waalse Regering (art. 23 WFS).

Een papieren versie van het proces-verbaal van de verkiezing, staande de vergadering opgemaakt en ondertekend door de leden van het hoofdbureau van de kieskring en door de getuigen, de processen-verbaal van de verschillende bureaus, de stembiljetten en andere documenten bedoeld in artikel 22, § 2, derde lid, WFS alsook de akten van voordracht en bewilliging van de kandidaten en van aanwijzing van getuigen, worden binnen drie dagen door de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring naar de griffier van het Parlement gestuurd.

Het opschrift van het pak met deze documenten vermeldt de datum van de verkiezing.

De stembiljetten, de voor het aantekenen van de namen gebruikte kiezerslijsten, die behoorlijk ondertekend moeten zijn door de leden van het stembureau die de aantekening gedaan hebben, en door de voorzitter, alsook de ingevolge artikel 19, § 3, derde en vierde lid, WFS teruggenomen biljetten, worden neergelegd ter griffie van de rechtbank of subsidiair van het vrederecht van de hoofdplaats van het kanton; zij blijven er berusten tot de tweede dag na de geldigverklaring van de verkiezing. Het Parlement kan zich deze stukken doen overleggen, indien hij het nodig acht.

De niet-gebruikte biljetten worden onmiddellijk toegezonden aan de Provinciegouverneur, die het getal ervan vaststelt. De stembiljetten worden vernietigd nadat de verkiezing definitief geldig of ongeldig verklaard is.

In voorkomend geval overhandigt de griffier aan de vrederechter desgevraagd de kiezerslijsten betreffende het gebied waarover deze bevoegd is.

In geval van lijstenverbinding wordt het proces-verbaal van de verkiezing, staande de vergadering opgemaakt en ondertekend door de leden van het provinciaal centraal bureau en door de getuigen, binnen vijf dagen toegezonden aan de griffier van het betrokken Parlement (art. 25 WFS).

Belangrijk: voor de overdracht van de documenten zie punt 258

240. Luidens het nieuwe artikel 94ter van het Kieswetboek maken de voorzitters van de in hoofdbureaus van de kieskring, ieder wat hem betreft, een verslag op van de uitgaven die de kandidaten en de politieke partijen voor verkiezingspropaganda hebben gedaan (toepasselijk door art. 7 van de wet van 19 mei 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven).
Zie punt 209 hiervoor.

Opmerking :

- Gelijktijdige verkiezingen van 26 mei 2019

Door de regionalisering van de controle op de verkiezingsuitgaven, kan iedere Parlement terzake eigen bepalingen vaststellen (uitvoering van het "Lambermontakkoord" – bijzondere wet van 13 juli 2001 –Belgisch Staatsblad van 3 augustus 2001).

Aan de hoofdbureaus wordt nog een specifieke onderrichting gezonden aangaande de te gebruiken formulieren voor het verslag.

D. Verrichtingen door het gewestbureau voor het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement en de Brusselse leden van het Vlaams Parlement.

1. Verdeling en toekenning van de zetels

241. Wat de algemene stemmentelling en het stemcijfer betreft zie punten 191 tot 201 hiervoor (zie art. 20 BWBI; formulier F/17bis).

Algemeen kan worden gesteld dat de algemene stemmentelling en de aanwijzing van de gekozenen en opvolgers worden geregeld door de artikelen 17 tot 20bis van de wet van 12 januari 1989 tot regeling van de wijze waarop het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en de Brusselse leden van het Vlaams Parlement worden verkozen (WBHR) en door artikel 20 van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse Instellingen (BWBI).

Het gewestbureau doet eerst de algemene stemmentelling en verdeling van de zetels voor de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement met de aanwijzing van de gekozenen en opvolgers en vervolgens de algemene stemmentelling en verdeling van de zetels met de aanwijzing van de gekozenen en opvolgers voor de verkiezing van de Brusselse leden van het Vlaams Parlement.

a. Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement

242. Van de 89 toe te kennen zetels in het Brussels Hoofdstedelijk Parlement worden er voorafgaandelijk 17 zetels toegewezen aan de lijsten van de Nederlandse taalgroep en worden er voorafgaandelijk 72 zetels toegewezen aan de lijsten van de Franse Taalgroep (art. 20 BWBI).
243. **Er wordt een kiesdrempel van 5 % per taalgroep ingevoerd voor de lijsten om te kunnen deelnemen aan de zetelverdeling.**
Enkel de lijsten of lijstenverbindingen van een bepaalde taalgroep die minstens 5 % van het algemeen totaal van de geldig uitgebrachte stemmen ten gunste van de lijsten of lijstenverbindingen van die betrokken taalgroep behaald hebben, kunnen dus deelnemen aan de zetelverdeling (art. 20, § 2 BWBI).
244. Alvorens over te gaan tot de verdeling van de toe te wijzen zetels, worden 72 zetels omgeslagen over alle lijstengroepen van kandidaten van de Franse taalgroep en worden 17 zetels omgeslagen over alle lijstengroepen van kandidaten van de Nederlandse taalgroep (art. 20, § 2 BWBI).

Het gewestbureau berekent voor elke taalgroep een kiesdeler door het algemene totaal van de stembrieven waarmee een geldige stem wordt uitgebracht op de lijsten van kandidaten van een

taalgroep te delen door 72 voor de Franse taalgroep en door 17 voor de Nederlandse taalgroep. Het stemcijfer van elke groep van lijsten wordt gevormd door de optelling van het aantal stembrieven waarmee een geldige stem wordt uitgebracht op de lijsten van die groep.

Het gewestbureau deelt de stemcijfers van de groepen van lijsten door de kiesdeler die op hen betrekking heeft en stelt voor elke groep van lijsten het kiesquotiënt vast, waarvan de eenheden overeenkomen met het aantal onmiddellijk verworven zetels. Het deelt vervolgens die stemcijfers achtereenvolgens door 1, 2, 3, enz. als de groep nog geen enkele definitief verworven zetel zou hebben ; door 2, 3, 4, enz. als de groep slechts één enkel verworven zetel zou hebben; door 3, 4, 5, enz., als de groep twee zetels zou hebben verworven ; enz. De eerste deling gebeurt telkens door een cijfer dat gelijk is aan het totale aantal zetels dat de groep zou halen als ze de eerste van de nog toe te wijzen zetels zou krijgen.

Het bureau rangschikt de quotiënten volgens hun grootte tot een aantal quotiënten wordt verkregen dat gelijk is aan het nog toe te wijzen aantal zetels ; bij elke nuttige quotiënt wordt een extra zetel toegekend aan de groep waarop het betrekking heeft. Bij gelijke quotiënten wordt de overblijvende zetel toegekend aan de groep van lijsten met het hoogste stemcijfer.

245. Het gewestbureau verdeelt vervolgens, indien nodig, de zetels die elke de groep van lijsten aldus behaald heeft, onder de lijsten waaruit de groep bestaat en gaat over tot de zetelverdeling en de aanwijzing van de gekozenen en opvolgers volgens de regels vervat in de artikelen 29ter, 29quater, 29octies, 29nonies en 29nonies¹ van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen – BWFS (art. 20, § 3 BWBI – zie hiervoor de punten 202 tot 207).

Voorbeeld van zeteltoewijzing.

246. - Verdeling van 17 zetels over groepen van lijsten en lijsten binnen een taalgroep.
- Groep 1 (lijsten A, B en C) heeft stemcijfer	:	54.000
Groep 2 (lijsten D en E) heeft stemcijfer	:	40.000
Groep 3 (lijsten F en G) heeft stemcijfer	:	21.000
Groep 4 (lijsten H en I) heeft stemcijfer	:	9.800
Groep 5 (lijsten J en K) heeft stemcijfer	:	62.000
Lijst L heeft stemcijfer	:	7.400

- <u>Totaal geldig uitgebrachte stemmen</u>	:	<u>194.200</u>
- Kiesdrempel van 5 % : $\frac{194.200 \times 5}{100} = \underline{9.710}$
- Lijst L neemt dus niet deel aan de zetelverdeling
- Kiesdeler van de taalgroep : $\frac{194.200}{17} = \underline{11.424}$

- Direct verworven zetels door de lijstengroepen :

Groep 1 :	<u>54.000</u>	=	4,73	→ 4 directe zetels
	11.424			
Groep 2 :	<u>40.000</u>	=	3,50	→ 3 directe zetels
	11.424			
Groep 3 :	<u>21.000</u>	=	1,84	→ 1 directe zetels
	11.424			
Groep 4 :	<u>9.800</u>	=	0,86	→ geen directe zetels
	11.424			
Groep 5 :	<u>62.000</u>	=	5,43	→ 5 directe zetels
	11.424			

	Totaal			13 directe zetels

- Aanvullende zetelverdeling van 4 zetels (17-13) voor de lijstengroepen :

Groep 1	:	<u>54.000</u>	=	10.800	(I)	<u>54.000</u>	=	9.000
		5				6		
Groep 2	:	<u>40.000</u>	=	10.000	(IV)	<u>40.000</u>	=	8.000
		4				5		
Groep 3	:	<u>21.000</u>	=	10.500	(II)	<u>21.000</u>	=	7.000
		2				3		
Groep 4	:	<u>9.800</u>	=	9.800		<u>9.800</u>	=	4.900
		1				2		
Groep 5	:	<u>62.000</u>	=	10.334	(III)	<u>62.000</u>	=	8.858
		6				7		

Uit de aanvullende zetelverdeling volgt dat in volgorde de groepen 1, 3, 5 en 2 telkens nog een zetel bekomen.

In totaal bekommt dus groep 1 : vijf zetels; groep 2 : vier zetels; groep 3 : twee zetels en groep 5 : zes zetels.

247. Zetelverdeling over de lijsten binnen de groepen.

- Na de eerste zetelverdeling waarbij de zetels zijn toegewezen aan de groepen van lijsten, worden de zetels, die zijn toegekend aan de groepen, verdeeld over de lijsten binnen de groep en dit eveneens volgens het systeem D'HONDT.
- Groep 1 heeft 5 zetels met algemeen stemcijfer : 54.000 behaald.

Binnen de groep 1 behaalde lijst A 33.000 geldige stemmen, lijst B 14.000 geldige stemmen en lijst C 7.000 geldige stemmen.

Stemcijfer		Lijst A 33.000	Lijst B 14.000	Lijst C 7.000
DELING DOOR	1	33.000 (I)	14.000 (III)	7.000
	2	16.500 (II)	7.000	3.500
	3	11.000 (IV)	4.667	2.334
	4	8.250 (V)	3.500	1.750
	5	6.600	2.800	1.400

- Lijst A bekommt 4 zetels en lijst B bekommt 1 zetel.

- Groep 2 heeft 4 zetels met algemeen stemcijfer : 40.000 behaald.

Binnen de groep 2 behaalde lijst D 23.000 geldige stemmen en lijst E 17.000 geldige stemmen.

Stemcijfer		Lijst D 23.000	Lijst E 17.000
DELING DOOR	1	23.000 (I)	17.000 (II)
	2	11.500 (III)	8.500 (IV)
	3	7.667	5.667
	4	5.750	4.250

- Lijst D en lijst E bekomen elk twee zetels.

- Groep 3 heeft 2 zetels met algemeen stemcijfer : 21.000 behaald.

Binnen de groep 3 behaalde lijst F 13.000 geldige stemmen en lijst G 8.000 geldige stemmen.

Stemcijfer	Lijst F 13.000	Lijst G 8.000
DELING DOOR	1 13.000 (I)	8.000 (II)
	2 6.500	4.000

- Lijst F en lijst G bekomen elk 1 zetel.

- Groep 5 heeft 6 zetels met algemeen stemcijfer : 62.000 behaald.

Binnen de groep 5 behaalde lijst J 41.000 geldige stemmen en lijst K 21.000 geldige stemmen.

Stemcijfer	Lijst J 41.000	Lijst K 21.000
DELING DOOR	1 41.000 (I)	21.000 (II)
	2 20.500 (III)	10.500 (V)
	3 13.667 (IV)	7.000
	4 10.250 (VI)	5.250
	5 8.200	4.200
	6 6.834	3.500

- Lijst J bekomt 4 zetels en lijst K bekomt 2 zetels.

248. Voor de aanwijzing van de gekozenen, kan worden verwezen naar de voorbeelden in de punten 202 tot 207 hiervoor.

b. De Brusselse leden van het Vlaams Parlement.

249. Na de zetelverdeling met de aanwijzing van de gekozenen en de opvolgers voor het Brussels Hoofdstedelijk Parlement , doet het gewestbureau de zetelverdeling voor de 6 Brusselse

leden van het Vlaams Parlement. Bij deze verkiezing zijn er geen lijstenverbindingen en geschiedt de zetelverdeling volgens het systeem D'HONDT, overeenkomstig artikel 29ter BWFS.

250 Alleen de kiezers die hun stem niet hebben uitgebracht op een lijst van kandidaten die overeenkomstig artikel 17 BWBI tot de Franse taalgroep behoren, kunnen eveneens de Brusselse leden van het Vlaams Parlement bedoeld in artikel 24, § 1, eerste lid, 2° BWFS verkiezen.

Het bureau gaat over, na overeenkomstig de aanduiding van de tabel der stemmenoptelling, het stemcijfer van elk der lijsten te hebben vastgesteld, tot de verdeling van de zetels onder de lijsten of groep van lijsten van kandidaten van de Nederlandse taalgroep voor de verkiezing van de 6 Brusselse leden van het Vlaams Parlement (Art. 20 BWBI en Art. 29ter BWFS).

Worden enkel toegestaan voor de zetelverdeling de lijsten van kandidaten voorgedragen voor de rechtstreekse verkiezing van de Brusselse leden van het Vlaams Parlement, die minstens 5 % van het algemeen totaal van de geldig uitgebrachte stemmen ten gunste van al deze lijsten behaald hebben.

Het algemeen totaal van de geldig uitgebrachte stemmen voor de verkiezing van de 6 Brusselse leden van het Vlaams Parlement wordt vastgesteld.

De kiesdrempel van 5 % wordt bepaald.

De lijsten die minstens 5 % van de uitgebrachte stemmen in het Brusselse Gewest halen voor deze verkiezing doen mee aan de zetelverdeling.

251 Vervolgens bepaalt het gewestbureau de kiesdeler : het algemeen totaal der geldig uitgebrachte stemmen gedeeld door zes .

Voor wat betreft de verdeling van de zetels (systeem D'HONDT) en de aanwijzing van de gekozenen, kan worden verwezen naar de punten 198 tot 201 hierboven.

Opmerkingen :

- Wanneer een zetel gelijk toekomt aan verschillende lijsten, wordt hij toegekend aan de lijst met het hoogste stemcijfer en, bij gelijke stemcijfers, aan de lijst waarop onder de kandidaten wier verkiezing aan de orde is, de kandidaat staat die het grootste aantal stemmen behaald heeft of, in de tweede plaats, die het oudste is.
- De eventuele decimalen van het quotiënt dat verkregen wordt enerzijds door het aantal stembiljetten met een lijststem te delen door twee om het aantal van deze door overdracht tussen de kandidaten van de lijst te verdelen stembiljetten vast te stellen en anderzijds door het stemcijfer van de lijst, bedoeld in artikel 20, § 1, BWBI te delen door het aantal plus één van de

191/205

zetels die aan die lijst toekomen, om het verkiesbaarheidscijfer dat specifiek is voor die lijst, te bepalen, worden afgerond naar de hogere eenheid, ongeacht het feit of zij al dan niet 0,50 bereiken.

2. Aanwijzing van de gekozen

252. Na de toekenning van de zetels aan de lijsten gaat het gewestbureau over tot de aanwijzing van de kandidaten aan wie deze mandaten toegekend zijn (zie de punten 202 tot 207 hierboven en 256 hierbeneden ; art. 20 BWBI en art. 29octies tot 29undecies BWFS).
253. De uitslag van de algemene telling van de stemmen en de namen van de gekozenen worden in het openbaar afgekondigd (art. 20 WBHR).

De voorzitter van het gewestbureau verstuurt onverwijld via digitale weg, door gebruik te maken van de elektronische handtekening die aangebracht wordt door middel van zijn identiteitskaart, het proces-verbaal van zijn bureau, dat een samenvattende tabel bevat, naar de Griffier van het Parlement, naar de voorzitter van de Brusselse Regering voor de leden van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en aan de voorzitter van de Vlaamse Regering voor de Brusselse leden van het Vlaams Parlement, evenals aan de federale Minister van Binnenlandse Zaken.

Een papieren versie van het proces-verbaal van de verkiezing, staande de vergadering opgemaakt en ondertekend door de leden van het gewestbureau en door de getuigen, de processen-verbaal van de verschillende bureaus, de stembiljetten en de andere documenten bedoeld in artikel 19, § 2, derde lid, WBHR, alsmede de akten van voordracht en van bewilliging der kandidaten en van de aanwijzing van de getuigen worden binnen drie dagen door de voorzitter van het gewestbureau aan de griffier van het Parlement toegezonden.

Het opschrift op het pakket dat deze documenten bevat vermeldt de datum van de verkiezingen.

Een kopie van het proces-verbaal van de verkiezing van de Brusselse leden van het Vlaams Parlement wordt opgestuurd naar de griffier van het Vlaams Parlement.

Uittreksels van dat proces-verbaal worden aan de gekozenen gezonden (formulier F/18bis of F/19bis).

In voorkomend geval overhandigt de griffier van de Rechtbank van Eerste Aanleg aan de vrederechters desgevraagd de kiezerslijsten betreffende het gebied waarover deze bevoegd zijn.

Belangrijk: voor de overdracht van de documenten zie punt 258

Artikel 94ter van het Kieswetboek betreffende het opmaken van een verslag van de verkiezingsuitgaven door de politieke partijen is bij deze verkiezing eveneens van toepassing (zie punt 209 hiervoor).

Opmerking :

Door de regionalisering van de controle op de verkiezingsuitgaven kan iedere Parlement terzake eigen bepalingen vaststellen (uitvoering van het "Lambermontakkoord" – bijzondere wet van 13 juli 2001 – Belgisch Staatsblad van 3 augustus 2001).

Aan het hoofdbureau wordt nog een specifieke onderrichting gezonden aangaande de te gebruiken formulieren voor het verslag.

E. Verrichtingen door het hoofdbureau van het kiesgebied voor het parlement van de Duitstalige Gemeenschap.

1. Verdeling en toekenning van de zetels

254. Wat de algemene stemmentelling en het stemcijfer betreft, zie de punten 191 tot 201 hiervoor (zie ook de art. 42 en 43 WRDG; formulier G/12bis).

255. Voor de verdeling en de toekenning van de zetels wordt verwezen naar de punten 198 tot 201 hiervoor (zie ook art. 44 WRDG).

Alleen de lijsten die minstens 5 % van het algemeen totaal van de geldige uitgebrachte stemmen in de kieskring behalen, mogen deelnemen aan de zetelverdeling op het niveau van de kieskring. (kiesdrempel van 5 % - art. 43bis WRDG)

2. Aanwijzing van de gekozenen

256. De aanwijzing van de gekozenen is analoog met deze voorzien in de punten 202 tot 207 hierboven (zie ook art. 45 WRDG).

Door het ontbreken van kandidaat-opvolgers op de lijsten echter zijn de ondercategorieën bedoeld in punt 202 herleid tot twee, te weten :

- 1° de stembiljetten waarop bovenaan een lijst is gestemd;
- 2° de stembiljetten waarop uitsluitend naast de naam van één of meerdere kandidaten is gestemd.

Alleen de **helft** van de stembiljetten met lijststemmen, kunnen het voorwerp uitmaken voor een overdracht aan de kandidaten, beginnende met de eerste kandidaat van de lijst, daarna de tweede enz... Voor de aanwijzing van de opvolgers wordt dezelfde methode toegepast vanaf de eerste kandidaat op de lijst die niet gekozen is als titularis.

257. De uitslag van de algemene telling van de stemmen en de namen van de gekozenen worden in het openbaar afgekondigd (art. 46 WRDG).

De voorzitter van het hoofdbureau van het kiesgebied verstuurt onverwijld via digitale weg, door gebruik te maken van de elektronische handtekening die aangebracht wordt door middel van zijn identiteitskaart, het proces-verbaal van zijn bureau, dat een samenvattende tabel bevat, naar de Griffier van het Parlement, naar de voorzitter van de Regering van de Duitstalige Gemeenschap en naar de Minister van Binnenlandse Zaken

Een papieren versie van het proces-verbaal van de verkiezing, staande de vergadering opgemaakt en ondertekend door de leden van het bureau en door de getuigen, de processen-verbaal van de

verschillende bureaus, de betwiste stembiljetten vermeld in artikel 41, § 2, WRDG alsmede de akten van voordracht en van bewilliging der kandidaten en van de aanwijzing van de getuigen worden binnen drie dagen door de voorzitter van het bureau aan de griffier van het Parlement toegezonden.

Het opschrift op het pakket dat deze documenten bevat, vermeldt de datum van de verkiezing.

Uittreksels van het proces-verbaal worden aan de gekozenen gezonden (formulier G/13bis).

Belangrijk: voor de overdracht van de documenten zie punt 258

Tevens dient het hoofdbureau de bepalingen voorzien in punt 209 hierboven te vervullen betreffende het opmaken van een verslag van de verkiezingsuitgaven door de politieke partijen (art. 94ter KWB).

Opmerking :

Door de regionalisering van de controle op de verkiezingsuitgaven kan iedere Parlement terzake eigen bepalingen vaststellen (uitvoering van het "Lambermontakkoord" – bijzondere wet van 13 juli 2001 – Belgisch Staatsblad van 3 augustus 2001).

Aan het hoofdbureau wordt nog een specifieke onderrichting gezonden aangaande de te gebruiken formulieren voor het verslag.

HOOFDSTUK VI. OVERDRACHT DOCUMENTEN - ARCHIVERING

258. Een groot deel van de verkiezingsdocumenten zal terecht komen bij de betrokken assemblees. De overdracht van de documenten aan deze assemblees is een belangrijke stap in het verkiezingsproces.

De goede klassering, verpakking en oplijsting van de documenten moet ervoor zorgen dat de verkozenen vlot de geloofsbrieven van de verkozenen kunnen onderzoeken en de geldigheid van de verkiezingshandelingen kunnen verifiëren (Grondwet art. 48). Daarna zal een groot deel van deze documenten permanent bewaard worden in het archief van de assemblees (wet van 7 messidor jaar II, art. 2, 7°). Daar kunnen ze worden gebruikt voor (wetenschappelijk) onderzoek door bijvoorbeeld geschiedkundigen en politicologen, of door gelijk welke kritische burger. Zo is voor wat de Kamer betreft archief bewaard vanaf de verkiezingen van 20 februari 1884. Oudere archieven zijn verloren gegaan in de brand van het Paleis der Natie op 6 december 1883.

De inspanningen die u levert om de verkiezingsarchieven aan de assemblees te bezorgen in een goed geklasseerde, verpakte en opgelijste toestand zullen dus niet alleen de volksvertegenwoordigers tot nut zijn, maar daarnaast ook de volgende generaties, zelfs lang nadat we zijn overleden.

Bij deze instructies vindt u op voorhand opgestelde borderellen, die aanduiden naar welke documenten naar waar zullen moeten verstuurd.

Een informatiebeheersplan werd opgesteld dat een overzicht biedt van alle verkiezingsdocumenten en de weg die zij afleggen doorheen de organisatie van de verkiezingen. Hierin staan zowel documenten die terecht komen bij de assemblees als documenten die niet aan de assemblees mogen worden bezorgd. Het uiteindelijk lot van elk type document kunt u er ook in terugvinden (bewaring of vernietiging).

Dit informatiebeheersplan kan u raadplegen op onze website (www.verkiezingen.be).

HOOFDSTUK VII. Toelichtingsnota bij de overzichtstabel van de kandidaten per verkiezing en per kieskring

ELEKTRONISCHE STEMMING MET PAPIEREN BEWIJSSTUK - VOORSTELLING VAN DE SCHERMEN

1. Algemene procedure.

a. Inleiding

- De stemprocedure wordt op gedetailleerde wijze beschreven in artikel 8 van de wet van 07.02.2014 tot organisatie van de elektronische stemming met papieren bewijsstuk.

Ter herinnering wordt opgemerkt dat er in de ééntalige gemeenten en kantons, nadat op het scherm is afgebeeld om welke verkiezing het gaat, een overzichtsscherm met de aanwezige lijsten (nummer en letterwoord) verschijnt, en dat gevolgd wordt door een overzichtsscherm van alle kandidaten van diezelfde lijst die door de kiezer wordt gekozen.

- In de kieskantons van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad, de randgemeenten Wemmel, Kraainem en Wezembeek-Oppem, de taalgrensgemeente Voeren en in de kieskantons Eupen en Sankt Vith, moet de kiezer eerst de taal kiezen waarin hij bij het uitbrengen van zijn stem wenst begeleid te worden. Vanaf dat ogenblik is de procedure dezelfde als die beschreven in het punt hierboven.

Opmerking :

De keuze van de gekozen lijsten geschiedt totaal onafhankelijk van de keuze van de taal, dat een louter begeleidingsinstrument is bij de stemprocedure.

- Voor de verkiezing van het Europees Parlement moet de kiezer in de kieskring Brussel-Hoofdstad en in het kieskanton Sint-Genesius-Rode bijkomend eerst een keuze maken tussen de lijsten van het Nederlandse kiescollege en die van het Franse kiescollege. De desbetreffende lijsten van de kiescolleges worden hierbij reeds ter informatie weergegeven.

Na deze keuze verschijnen de lijsten van het gekozen college met hun volgnummer en letterwoord of logo.

- Voor de verkiezing van de Kamer moet de kiezer in het kieskanton Sint-Genesius-Rode bijkomend een voorafgaandelijke keuze maken tussen de lijsten van kieskring Vlaams-Brabant en die van

kieskring Brussel-Hoofdstad en dit onmiddellijk nadat op het scherm is aangegeven om welke verkiezing het gaat. De desbetreffende lijsten van de kieskringen worden hierbij reeds ter informatie weergegeven.

Na deze keuze verschijnen de lijsten van de gekozen kieskring met hun volgnummer en letterwoord of logo.

- Voor de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement moet de kiezer in dit gewest bijkomend een voorafgaandelijke keuze maken tussen de lijsten van de Franse en de Nederlandse taalgroep.

De desbetreffende lijsten van de kieskringen worden hierbij reeds ter informatie weergegeven.

Na deze keuze verschijnen de lijsten van de gekozen taalgroep met hun volgnummer en letterwoord of logo.

NB:

Enkel de kiezers die gekozen hebben voor de lijsten van de **Nederlandse taalgroep** bij de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement kunnen eveneens stemmen op de lijsten voor de verkiezing van de 6 Brusselse leden van het Vlaams Parlement.

b. Hoe stemt U op elektronische wijze?

Om zijn stem uit te brengen, brengt de kiezer eerst de chipkaart in de daartoe voorziene gleuf van de kaartlezer van de stemcomputer.

Het scherm van de stemcomputer geeft volgende zaken:

1. Eerst een overzicht van alle lijsten die kandidaten hebben voorgedragen voor de desbetreffende verkiezing. Die lijsten worden voorgesteld door hun letterwoord of logo en hun volgnummer. De kiezer kiest een lijst door op het aanraakscherm op het overeenstemmende vakje te duwen; hij doet hetzelfde als hij blanco wil stemmen. De kiezer bevestigt zijn keuze voor een lijst of om blanco te stemmen;
2. Na de keuze van de lijst vertoont het scherm de naam en voornaam van de kandidaten (titularissen en opvolgers¹) van die lijst. De kiezer brengt zijn stem uit door op het aanraakscherm te duwen:
  - op het vakje boven aan de lijst, indien hij het eens is met de voorgestelde volgorde van de kandidaten (titularissen en opvolgers);
  - of op de vakjes die overeenstemmen met één of meerdere kandidaten van dezelfde lijst.

Zodra de kiezer zijn stem heeft uitgebracht, wordt hij verzocht die te bevestigen. Die bevestiging sluit de stemming van de kiezer af voor de lopende verkiezing. Zolang de kiezer zijn stem niet heeft bevestigd voor een verkiezing, kan hij de kiesoperatie herbeginnen door op het vakje “ Annuleer uw stem ” te duwen. Dezelfde procedure herbegint voor de andere verkiezing(en).

De verkiezingen komen in volgende volgorde:

- 1° Europa

---

¹ Voor de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en voor de verkiezing van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap bestaan er geen opvolgers.

- 2° Kamer
- 3° het/de respectievelijke Gewest- of Gemeenschapsparlement(en)

De hele verkiezingsprocedure gebeurt met dezelfde chipkaart die in de kaartlezer blijft zitten.

3. Vervolgens wordt een stembiljet afgedrukt door de stemcomputer. Dit bevat de stem van de kiezer onder de vorm van een barcode en onder getypte vorm. De kiezer wordt vervolgens door de computer gevraagd om zijn stembiljet in tweeën te vouwen (afgedrukte kant naar binnen) en om zijn stemchipkaart terug te nemen.
4. Nadat de kiezer zijn stem heeft uitgebracht, zijn stembiljet heeft gekregen en de chipkaart uit de stemcomputer heeft genomen, heeft hij de mogelijkheid om de inhoud van de barcode op zijn stembiljet te visualiseren met de barcodelezer die aanwezig is in één van de stemhokjes van het stembureau.
5. De kiezer verlaat vervolgens het stemhokje en registreert zijn stem door het stembiljet op de scanner van de stembus in het stembureau te plaatsen. Wanneer het stembiljet correct gescand werd, is de stem geregistreerd en opent een automatisch luik waar de kiezer het gescande stembiljet in deponeert.

2. Voorstelling van de schermen van de lijsten

Het scherm van de lijsten herneemt per kolom en per rij de lijsten in numerieke volgorde volgens de nummers die aan deze lijsten werden toegekend.

Voorbeeld :

1 ABC	4 EFG	7 IJK
2 BCD	5 FGH	BLANCO STEM
3 BGF	6 GHI	

NB:

1. Het vakje, dat voor een blanco stem is afgebeeld, bevindt zich steeds op de laatste plaats.
2. Ter herinnering wordt vermeld dat de volgorde van de verkiezingen bij ministerieel besluit wordt vastgelegd:
  - Europees Parlement → Kamer → Vlaams Parlement
  - Europees Parlement → Kamer → Brussels Hoofdstedelijk Parlement
  - Europees Parlement → Kamer → Waals Parlement → Parlement van de Duitstalige Gemeenschap.

3. Voorstelling van de schermen van de kandidaten

a. De presentatie van de beeldschermen van de kandidaten is als volgt :

- 1) het stemvak met bolletje bovenaan aan de lijst (lijststem of “kopstem”) blijft behouden, om de kiezer duidelijk te maken dat de lijststem nog steeds bestaat;
- 2) het stemvak van de kandidaten is genummerd;
- 3) de kiezer kan gelijk waar drukken (zowel op nummer, naam als voornaam) in het stemvak van een kandidaat om deze kandidaat te selecteren → het volledige stemvak met het nummer van de gekozen kandidaat wordt dan lichtgrijs;
- 4) de kiezer kan een gekozen of verkeerd gekozen kandidaat ook terug individueel deactiveren door er terug op te drukken, alsook blijft de mogelijkheid van een volledige annulatie onderaan het beeldscherm bestaan.

b. Principes bij de voorstelling van de schermen.

- Het maximaal aantal kandidaten dat per kolom kan worden afgebeeld is 25.
- Indien voor een volledige of voor een onvolledige lijst het aantal te begeven zetels gelijk is aan of kleiner is dan 25, bevat het scherm twee kolommen:
  - een kolom kandidaat-titularissen links, die zich onder het vakje van de kopstem van de lijst bevindt;
  - een kolom kandidaat-opvolgers rechts, met de voorafgaandelijke vermelding “Opvolgers”, bovenaan in een vakje van de kolom opvolgers (indien van toepassing).

In het geval van twee kolommen, is de breedte van elke kolom (kolom kandidaat-titularissen en kolom kandidaat-opvolgers) steeds gelijk aan een derde van de scherm breedte.

- Indien voor een volledige lijst het aantal te begeven zetels gelijk is aan of groter is dan 26, zijn er drie kolommen:
  - één links en één in het midden van het scherm voor de kandidaat-titularissen;
  - één kolom rechts van het scherm voor de kandidaat-opvolgers met de voorafgaandelijke vermelding “Opvolgers”, bovenaan in een vakje van de kolom opvolgers (indien van toepassing).

In het geval van drie kolommen, is de breedte van elke kolom steeds gelijk aan een derde van het beeldscherm.

- Indien het onvolledige lijsten betreft, worden de kandidaat-titularissen, als hun aantal kleiner is dan of gelijk is aan 25, afgebeeld in een kolom links van het scherm. Indien dit aantal gelijk is aan of groter is dan 26, worden de kandidaat-titularissen in twee kolommen verdeeld, zoals in het geval van een volledige lijst, hetzij met eenzelfde aantal kandidaten in de beide kolommen, hetzij met één kandidaat meer in de linkse kolom, indien het totaal aantal kandidaten oneven is.

c. Voorstelling van de schermen bij de verkiezing (max aantal kandidaten/opvolgers per kolom):

Het Europees Parlement

Kieskring	Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3 (Opvolgers)
Nederlands Kiescollege	12	-	7
Frans Kiescollege	8	-	6
Duits Kiescollege	1	-	6

De federale Kamer

Kieskring	Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3 (Opvolgers)
West-Vlaanderen	16	-	9
Oost-Vlaanderen	20	-	11
Antwerpen	24	-	13
Limburg	12	-	7
Vlaams-Brabant	15	-	9
Brussel-Hoofdstad	15	-	9
Luik (enkel van toepassing in de 9 Duitstalige gemeenten)	15	-	9

NB:

Het aantal kandidaat-opvolgers bedraagt maximaal de helft van de het aantal te kiezen kandidaten plus 1 (cijfers na de komma worden verhoogd naar de volgende eenheid). Er moeten minstens 6 opvolgers zijn.

Het Vlaams Parlement

Kieskring	Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3 (Opvolgers)
West-	22	-	16

Vlaanderen			
Oost-Vlaanderen Lijst > 25 kandidaten	14	13	16
Oost-Vlaanderen Lijst ≤ 25 kandidaten	25	-	16
Antwerpen Lijst > 25 kandidaten	17	16	16
Antwerpen Lijst ≤ 25 kandidaten	25	-	16
Limburg	16	-	16
Vlaams-Brabant	20	-	16
Directe verkiezing van de Brusselse leden van het Vlaams Parlement	6	-	6

Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement

Kieskring	Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3
Nederlandse taalgroep	17	-	-
Franse taalgroep Lijst > 50 kandidaten	24	24	24
Franse taalgroep 50 kandidaten ≥ Lijst > 25 kandidaten	25	25	-
Franse taalgroep Lijst ≤ 25 kandidaten	25	-	-

NB:

- Er bestaan geen opvolgers voor de verkiezing voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- Enkel de kiezers die gekozen hebben voor de lijsten van de **Nederlandse taalgroep** bij de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement kunnen eveneens stemmen op de lijsten voor de verkiezing van de 6 Brusselse leden van het Vlaams Parlement:

Kieskring	Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3 (Opvolgers)
Directe verkiezing van de Brusselse leden van het Vlaams Parlement	6	-	6

Het Waals Parlement (enkel van toepassing in de Duitstalige kantons van Eupen en Sankt Vith)

Kieskring	Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3 (Opvolgers)
Verviers (Liège)	6	-	6

Het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap

Kieskring	Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3
Eupen	25	-	-

NB:

- Er bestaat geen opvolgers voor de verkiezing voor het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap.

d. De registratie van de namen en de voornamen van de kandidaten:

De schrijfwijze van de naam en voornaam van iedere kandidaat moet worden weergegeven op het beeldscherm zoals op het modelstembiljet. Aanpassingen kunnen door het hoofdbureau geschieden voor een toegestane roepnaam of een verzochte medevermelding van de naam van de echtgenoot of echtgenote bij een kandidaat.

Er wordt in herinnering gebracht dat de Kieswet voorziet in de optekening van het geslacht op de voordrachtsakten van de kandidaten, op de kiezerslijsten en op de oproepingsbrieven. **Deze eis wordt niet gesteld voor het stembiljet en derhalve ook niet voor het scherm dat de kandidaten van een lijst weergeeft. Er gebeurt bijgevolg geen vermelding van M. of Mevr. op de beeldschermen !**

De naam van de kandidaat of van de kandidate moet slechts worden voorafgegaan door de afkorting M. of Mevr. indien deze laatste er uitdrukkelijk om verzoekt in het geval dat zijn of haar voornaam van die aard is dat er een eventuele dubbelzinnigheid zou bestaan bij de vraag of de kandidaat tot het mannelijke of tot het vrouwelijke geslacht zou behoren.

Per kandidaat wordt er een ruimte voorzien van twee regels. Elke regel kan maximaal 25 karakters omvatten (tussenruimte inbegrepen).

Op de eerste regel wordt er links gestart met de naam in hoofdletters. Op de tweede regel wordt de voornaam gecentreerd weergegeven in kleine letters, met uitzondering van de beginletter.

205/205

Voor de kandidaten, waarvan een onderdeel van de naam een probleem zou oproepen, lijkt het aangewezen dat zijzelf de wijze vastleggen waarop hun identiteit op het scherm wordt afgebeeld.